ΔΥΝΑΜΙΣ

ΤΗΣ

ΑΛΗΘΕΙΑΣ.

ΑΛΗΘΙΝΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ,

πονηθὲν μὲν Ἀγγλιςὶ

ὑπὸ

ΤΟΥ ΑΙΔΕΣΙΜΩΤΑΤΟΥ

ΘΩΜΑ ΣΚΟΤ,

Ἱερέως τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας,

μεταφρασθὲν δὲ τώρα

εἰς τὴν Ἀπλοελληνικὴν Γλῶσσαν.

ΕΝ ΜΕΛΙΤΗ,

Ἀπὸ τὴν ἐξ Ἀμερικῆς Τυπογραφίαν.

1825.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ἐπειδὴ τὸ ἀκόλουθον ποίημα ἀναφέρει, κατὰ τὸ περισσότερον, τὸν συγγραφέα καὶ τὰ ἴδιά του συμβάντα, αὐτὸ περιέχει ὀλίγας τοπικὰς καὶ μερικὰς σημειώσεις· τὰ δὲ δόγματα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς διαυθεντεύει, φέρουν γενικὴν ὠφέλειαν, καὶ ὁ τρόπος, κατὰ τὸν ὁποῖον αὐτὸς ὠδηγήθη νὰ τὰ δέχηται, ἀποδεικνύει «τὴν δύναμιν τῆς Ἀληθείας.»

Ἡ ἀκόλυθος περίοδος λαμβάνεται ἀπὸ τὴν πέμπτην ἔκδοσιν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Γλῶσσαν.

Σχεδὸν εἴκοσι χρόνοι ἀπέρασαν τώρα, ἀφοῦ πρῶτον ἐτυπώθη ἡ ἀκόλουθος ἱϛορία. Εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ὁ συγγραφεὺς ἔλαβε πολλὰς εὐκαιρίας νὰ ἐξετάσῃ συχνῶς τὰς γνώμας, τὰς ὁποίας ἔχει σκοπὸν νὰ διαυθεντεύσῃ. Ἐὰν λοιπὸν μετὰ περισσοτέραν μελέτην εἶχε μεταβάλῃ αὐτὰς, εἰς τρόπον ἀξιοθεώρητον, αὐτὸς ἤθελε ϛοχασθῆν τὸ ἀπαραίτητον χρέος τυ νὰ ἀντείπῃ εἰς ὅσον ἔγραψε σφαλερῶς. Ἀλλ᾽, ἐξ ἐναντίας, δοκιμάζει εὐχαρίϛησιν, ὅτι αἰσθάνεται τὸ ἀπαραίτητον χρέος του νὰ δηλοποιήσῃ, μὲ ἄκραν σοβαρότητα, ὡσὰν νὰ ἦτον εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ, ὅτι, ὅσα αὐτὸς ἐδοκίμασεν, ἐπαρατήρησεν, ἤκουσε καὶ ἐδιάβασε, συνέδραμον εἰς τὸ νὰ τὸν ϛαθερώσωσι καὶ νὰ τὸν βεβαιώσωσι, κατὰ τὰς ἰδέας του, ὅτι τὰ δόγματα, τὰ ὁποῖα συϛαίνονται εἰς τοῦτο τὸ βιβλίον, εἶναι αἱ μεγάλαι καὶ κυριώτεραι διακρίσεις τοῦ ἀληθινοῦ Χριϛιανισμοῦ.»

Τῇ 16 Ὀκτωβρίου 1798 Ε. Ν.

Η ΔΥΝΑΜΙΣ

ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Διήγησις τοῦ τρόπου τοῦ νοὸς καὶ συνειδήσεως τοῦ συγγραφέως εἰς τὴν νεότητά του, ἡ ὁποία δεικνύει ἐξαιρέτως τὸ εἶδος τῶν νοημάτων τȣ καὶ φερσίματος, κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐκείνης τῆς μεταβολῆς, τῆς ὁποίας τὴν ἱϛορίαν ἀποφασίζει νὰ κάμῃ.

ΜΟΛΟΝ ὅτι δὲν ἔλαβον τὴν ἀνατροφήν μου εἰς ἐκεῖνον τὸν τρόπον, ὁ ὁποῖος γενικῶς ἐννοεῖται ἀμάθεια τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς θρησκείας· ὅμως πρὶν τοῦ δεκάτου ἕκτου χρόνου τῆς ἡλικίας μου, δὲν ἐνθυμοῦμαι, ἀνίσως ποτὲ ἤμην πεπεισμένος, ὅτι ἤμουν ἁμαρτωλὸς εἰς κίνδυνον τῆς θείας ὀργῆς, ἢ ἐὰν εἶχα ἀνάγκην τοῦ ἐλέȣς, μήτε δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀνίσως ποτὲ, ἕως ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἔκαμον εἰλικρινῆ δέησιν πρὸς τὸν Θεὸν κατὰ μόνας. Ὤντας ἀποξενωμένος ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν εἰς ἐμὲ, ἔζησα χωρὶς γνώρισιν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν

Κόσμον, καὶ ἀμέλησα νὰ τοῦ προσφέρω θεληματικὴν εὐλάβειαν, ὡσὰν νὰ ἤμυν ἄθεος κατὰ καρδίαν.

Πλὴν, πρὸς τὸν δέκατον ἕκτον χρόνον τῆς ἡλικίας μου, ἄρχισα νὰ καταλάβω ὅτι ἤμουν ἁμαρτωλός. Ἤμουν μάλιστα λεπρὸς δι' ὅλου, μὴν ὑγιαίνοντας τελείως, ἀλλὰ μεταξὺ πολλῶν ἐξωτερικῶν ἀποδείξεων τῆς ἐσωτερικῆς διαφθορᾶς, ἡ συνείδησις ἐξεσκέπασε μίαν ἀπόδειξιν ἐξαιρέτως, καὶ μὲ ἤλεγξε μὲ αὐτήν· καὶ, διὰ τὴν πρώτην φορὰν, ἔγεινα ἀνήσυχος ἀπὸ τὸν φόβον τῆς ὀργῆς τοῦ ὠργισμένου Θεοῦ. Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἠθέλησα νὰ κοινωνήσω ἀπὸ τῆς θείας εὐχαριστίας, καὶ, μ' ὅλον ὅτι ἐκατάλαβον πολλὰ ὀλίγον τὸ νόημα καὶ τὸν σκοπὸν ἐκείνου τοῦ ἁγίου μυστηρίου, ὅμως τοῦτο τὸ συμβὰν, ἡνωμένον μὲ τὰ ἐγκαλέσματα τῆς συνειδήσεως μοῦ ἐπροξένησε φόβον, καὶ ἔκοψε τὴν προτέραν σειρὰν τῆς ἁμαρτίας μου.

Ὅμως, ἐπειδὴ δὲν ἤξευρον τελείως τὴν διαφθορὰν καὶ ἀδυναμίαν τῆς ἀποστατημένης φύσεως, δὲν εἶχα καμμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι ἠμποροῦσα νὰ διορθώσω τὴν ζωήν μυ, ὅταν θελήσω. Λοιπὸν, πρὶν νὰ κοινωνήσω, ἤρχισα μίαν δυσάρεστον ἐπιδιόρθωσιν, καὶ λαμβάνων ἓν σχῆμα δεήσεως, ἐδοκίμασα νὰ παῤῥησιάσω κατὰ μόνας τὴν εὐλάβειάν μου εἰς τὴν θείαν μεγαλειότητα. Ἀφοῦ εἶχα ἡσυχάσειν οὕτως τὴν συνείδησίν μυ, ἐκοινώνησα· ἐκράτησα καὶ τὰς ἀποφάσεις μυ, καὶ ἠκολούθησα τὰ εἴδη τῆς εὐλα-

βείας μυ δι' ὀλίγον καιρόν· πλὴν αὗται αἱ πράξεις ἔγειναν τόσον νοχλητικαὶ καὶ βαρεῖαι, ὥστε, ὅταν οἱ πειρασμοὶ ἐπαῤῥησιάζοντο, εὐθὺς ἐγὼ ἀπεστατοῦσα. Τοιουτοτρόπως ἔβαλον χαμαὶ τὸ τυπικόν μυ, καὶ δὲν ἐσχαζόμην περὶ αὐτοῦ, ἕως ὅτου ἡ συνείδησίς μου ἐπληγώθη ἀπὸ τὴν ἀκόλουθον εἴδησιν διὰ τὴν κοινωνίαν. Τότε ἔκαμον καθὼς πρότερον, καὶ μὲ τὸ ἴδιον ἀποτέλεσμα. Η ἀγαθότης μου ὡμοίαζε τὸ σύννεφον τὸ πρωϊνὸν, τὸ ὁποῖον περνᾷ· καὶ ἐπειδὴ ἀγαποῦσα τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὰ χρέη τῆς θρησκείας πάντοτε μὲ ἐπροξένουν δυσαρέσκειαν, διὰ τοῦτο ἐγύρισα ὡς « ἡ σκρόφα ἀφοῦ λουσθῇ εἰς τὸ κύλισμα τῆς λάσπης. »

Τοιοῦτος ἦτον ὁ τρόπος τῆς ζωῆς μου, μὲ ὀλίγην διαφορὰν, διὰ τὸ διάστημα ἐννέα χρόνων· ὅμως εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐδοκίμασα τόσον τὴν ἰδίαν μου ἀδυναμίαν καὶ τὴν κυριωτέραν δύναμιν τοῦ πειρασμοῦ, ὥστε ἐπίστευσα κρυφὰ τὴν ἐπιδιόρθωσίν μυ ἄπρακτον. « Ημπορεῖ ὁ Αἰθίοψ νὰ ἀλλάξῃ τὸ δέρμα αὐτοῦ, ἢ ἡ πάρδαλις τὰ ποικίλματα αὐτῆς; » (Ἱερ. 13. 23.) Οὕτως ἐγὼ, ἀπὸ τὴν δοκιμὴν, ἤμουν πεπεισμένος ὅτι, δὲν ἠμποροῦσα, διὰ τῶν ἀδυνάτων μέσων τῶν ἀποφάσεων, καὶ δοκιμίων, νὰ σταματήσω τὸν χείμαῤῥον τῶν ἁρματικῶν κλίσεών μυ, ὅταν αὗται παρωξύνθησαν ἀπὸ εὐαρέστυς, εὐαρμοδίυς, καὶ δυνατοὺς πειρασμούς. Καὶ ἐπειδὴ ἠγνόυν ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι αὐτὸς

ὑπέσχετο νὰ τὸ ἐκτελέσῃ δι᾽ ἐκεῖνον τὸν δυςυχῆ ἁμαρτωλὸν, ὅςις αἰσθάνεται τὴν ἰδίαν ἀδυναμίαν του, καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ τὸ κάμῃ, ἐδυνάςευον τὰς κατελέγξεις τῆς συνειδήσεώς μου, ὅσον ἠμποροῦσα, καὶ ἄφησα τὴν μετάνοιάν μου εἰς μίαν πλέον ἁρμοδίαν εὐκαιρίαν.

Ὅμως, ἐπειδὴ ἤμουν ςοχαςικὸς, καὶ κατὰ τὸ περισσότερον μόνος, ὁ νοῦς μου ἦτο σχεδὸν πάντοτε ἐνασχολημένος. Πεπεισμένος διὰ τὴν ἀβεβαιότητα τῆς ζωῆς, ἔγεινα ἀνήσυχος ἀπὸ τοὺς ἀδιακόπους φόβους, ὅτι αὕτη ἡ πλέον ἁρμοδία εὐκαιρία δὲν ἤθελε φθάσῃ ποτὲ, καὶ μάλιςα διότι ἡ ὑγιεία μου μὴ οὖσα τόσον καλὴ, ἔλαβον πολλὰς νουθεσίας, καὶ ὁμοῦ θεωρίας τοῦ θανάτου καὶ αἰωνιότητος. Διὰ πολὺν καιρὸν ἤμουν βέβαιος, ὅτι οἱ ἀμετανόητοι ἁμαρτωλοὶ ἤθελον τιμωρηθῇ παντοτινῶς εἰς τὸν ᾅδην· καὶ ἐνίοτε αἱ μελέται περὶ ταύτης τῆς φρικτῆς ὑποθέσεως τόσον δυνατοὶ ἐπαῤῥησιάζοντο εἰς τὸν νοῦν μου, ὥςε μὲ ὑπερέβαινον, καὶ οἱ τρόμοι μου ἐγίνοντο ἀνυπόφερτοι. Εἰς τὰς τέτοιας εὐκαιρίας αἱ πρόσκαιροι δεήσεις μου διὰ ἔλεος ἦτον τόσον ἔνθερμοι καὶ ἐκτεταμέναι, ὥςε σχεδὸν δὲν ἠμποροῦσα νὰ παύσω, μ᾽ ὅλον ὅτι κατ᾽ ἄλλας ἐπέρασα τὸν καιρόν μου χωρὶς κἀμμίαν δέησιν. Πλὴν, εἰς τὰς σκοτεινοτάτας ὥρας μου, καὶ μ᾽ ὅλον ὅτι ἡ συνείδησίς μου ἐξυπνήθη εἰς τρόπον, ὥςε ἐδοκίμασα ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν περισσοτέραν ἁμαρτίαν εἰς ὅλον τὸ φέρσιμόν μου, ὅμως μοῦ ἔμεινε μία

ἐλπὶς, ὅτι καιρὸς ἤθελεν ἐλθεῖν, ὅταν ἐγὼ ἤθελα μετανοήσῃ καὶ γυρίσῃ πρὸς τὸν Θεόν. Ἐὰν αὕτη ἡ ἐλπὶς ἦτο μόνον ἐδική μου, ἦτο μία φρικτὴ ἀλαζονεία· ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα μὲ καταπείθει ὅτι ἔγεινεν ἀπὸ τὸν Κύριον, ἐπειδὴ, χωρὶς ταύτην τὴν ἐλπίδα, ἴσως ἤθελα κυριευθῇ ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς, οἱ ὁποῖοι μὲ ἐπαρακινοῦσαν συχνῶς εἰς τὴν αὐτοφονίαν, ἀπὸ καταφρόνησιν τῆς ςάσεώς μου εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ ἀπὸ ἀπελπισίαν διὰ τὸν μέλλοντα.

Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀνέγνωσα, κατὰ τύχην, ἕνα ὕμνον γεγραμμένον ἀπὸ τὸν Αἰδεσιμώτατον Ἰσαὰκ Οὔατς, εἰς τὴν ἐξαίρετον συλλογήν του διὰ τὰ παιδία, ὀνομαζόμενον, « ὁ Πάνσοφος Θεός.» Οὗτος μ' ἐκτύπησε πολὺ, τὸν ἔμαθον ἐκ ςήθους, τὸ ἐξανάλεγον συχνῶς, καὶ οὕτως ἐφρόντιζον σχεδὸν πάντοτε διὰ τὰ ἐγκλήματά μου καὶ κίνδυνον. Ἀπὸ τοῦτο τὸ μικρὸν συμβὰν, ἂς ἐνθυμῶνται οἱ γονεῖς, πόσον εἶναι ὠφέλιμον τὸ νὰ διδάσκωσι τὰ παιδία των τὰ ἀξιοθεώρητα πράγματα, ἀντὶ νὰ τὰ ἀφίνωσι νὰ μάθωσιν ἐκεῖνα τὰ διαφθείροντα καὶ οὐτιδανὰ, τὰ ὁποῖα λαμβάνουν γενικῶς. Ποῖος ἐξεύρει πόσον ὠφελίμους εἰς τὰ παιδία ὁ Θεὸς θέλει κάμει τοιαύτας ἀρχὰς τῆς καλῆς ἀνατροφῆς ἔπειτα.

Μ' ὅλον ὅτι ἤμουν σκλάβος τῆς ἁμαρτίας, ὅμως, ἐπειδὴ ἡ συνείδησίς μου δὲν ἡσυχάζετο, καὶ αἱ ἀρχαί μου δὲν ἦτον διεφθαρμέναι πολὺ,

ἐφαίνετο νὰ ἦναι καὶ εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐλπὶς δἰ ἐμέ. Ἀλλ᾽ ὁ Σατανᾶς, τέλος πάντων, εὗρε μίαν ἐνεργητικωτάτην μέθοδον νὰ ἡσυχάσῃ τὴν συνείδησίν μου, διὰ νὰ κοιμῶμαι ἀναμφίβολος εἰς τὰς ἁμαρτίας μου, καὶ δικαίως ὁ Θεὸς μοῦ ἔπεμψεν ἐνέργειαν πλάνης εἰς τὸ νὰ πιστεύσω εἰς τὸ ψεῦδος, διότι κατεκράτησα τὴν ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν δὲν ἐγνώρισα εἰς ἀδικίαν. Εὗρον μίαν ἐξήγησιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς γεγραμμένην κατὰ τὴν δόξαν τῶν Σοκινιανῶν, καὶ ἔπιον τὸ φαρμάκιόν της, ἐπειδὴ ἐγαλήνωσε τοὺς φόβους μου καὶ ἐκολάκευσε τὴν βδελυρὰν ὑπερηφάνειάν μου. Τὸ σύστημα ὅλον ἐνώνετο λεπτομερῶς μὲ τὰς ἐπιθυμίας μου καὶ κλίσεις τοῦ νοός. Ἐν ᾧ ἐδιάβασα ταύτην τὴν ἐξήγησιν, ἡ ἁμαρτία μοῦ ἐφαίνετο ὅτι ἔχασε τὴν ἰδίαν φρίκην της, καὶ ὅτι ἔγεινε μία κακία πολὺ μικρὰ καὶ ὑποφερτή· ἡ ἀτελὴς ὑπακοὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐφαίνετο, ὅτι ἔλαμπεν ἀπὸ μίαν σχεδὸν θείαν μεγαλοδωρίαν· καὶ ὁ Θεὸς ἐφαίνετο δἰ ὅλου τόσον εὔσπλαγχνος, ἀπὸ τὴν ἀνάγκην, ὥστε δὲν ἠμποροῦσε νὰ τιμωρήσῃ κανένα ἀπὸ τὰ πλάσματά του, χωρὶς νὰ ἐναντιώνηται τὴν ἰδίαν κλίσιν του. Η γνώμη μου τόσον ἐκυριεύθη ἀπὸ ταύτας τὰς σκέψεις, ὥστε, ἀγκαλὰ καὶ εἶχον μερικὰ μικρὰ ἐγκλήματα, ἐνόμισα, ὅτι ἤμουν γενικῶς ἄνθρωπος πολὺ ἄξιος. Περιπλέον, τὰ ὑπερήφανα, διεφθαρμένα λογικὰ ταύτης τῆς ἐξηγήσεως, μ᾽ ὅλον τοῦτο εἰς ἐμὲ εὐλογοφανῆ, ἢ ἐσκέπαζον τὰ

μυστήρια τοῦ Εὐαγγελίου, ἢ τὰ συνήρμοζον εἰς τὴν ἰσότητα τῆς νοήσεως τοῦ ἀνθρώπου· καὶ λαμβάνοντας ταύτας τὰς γνώμας, ἐφανταζόμην ὅτι ἤμουν ὑψωθεὶς, κατὰ τὴν γνῶσιν καὶ κατάληψιν, εἰς ἕνα βαθμὸν μεγαλήτερον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ μὲ εὐχαρίστησιν ἐκαταφρόνησα ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπίστευσαν ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν των, καθὼς ἐστοχαζόμην, εἰς τὰ ὀρθόδοξα δόγματα. Οὕτως ἡσύχασα γενικῶς τὴν συνείδησίν μου, καὶ ἀνίσως ποτὲ ἔγεινα ἀνήσυχος ἀπὸ τὴν ὑποψίαν, ὅτι δὲν ἤμȣν δὶ ὅλȣ ἄξιος τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ ἱκανὸς διὰ τὸν οὐρανὸν, τοῦτο τὸ βιβλίον μοῦ ἡτοίμαζεν ἕνα μαλακὸν προσκεφάλαιον, διὰ νὰ κοιμῶμαι, διότι ἔλεγε, καὶ καθὼς ἐγὼ τότε ἐπίστευσα, ἐδοκίμαζεν ὅτι δὲν ἦτον αἰώνιοι τιμωρίαι, καὶ ἐδογμάτιζεν ὅτι δὲν ἦτο κάμμία μέλλουσα τιμωρία, εἰμὴ διὰ τοὺς μεγαλωτάτους ἁμαρτωλοὺς, καὶ ὅτι, ὅσοι ἤθελον σχεδὸν ἀποκτήσειν τὸν οὐρανὸν, ἤθελον γυρίσειν εἰς ἐξουθένησιν. Κατὰ τοῦτο τὸ εὐάρεστον σύστημα ἐχαλίνωσα ὅλȣς τοὺς φόβȣς μȣ, καὶ εἶπα εἰς τὴν συνείδησίν μου, ἐὰν χάσω τὸν οὐρανὸν, θέλω γυρίσειν εἰς τὸ μηδὲν, καὶ οὕτως δὲν θέλω γνωρίσει ποτὲ τὸ χάσιμόν μου.

Γνωρίζω πολλὰ καλὰ, ἀπὸ τὴν πρᾶξιν, τὸν σκοπὸν τοῦ Σατανᾶ, ὅστις μεταχειρίζεται τόσȣς δόλους διὰ νὰ ξεσκεπάσωσι καὶ διαμοιράσωσιν ἐκεῖνα τὰ ψυχοφθόρα σφάλματα ἢ κατὰ θεωρίαν, ἢ κατὰ πρᾶξιν, τὰ ὁποῖα εἰς ὅλους τοὺς καιροὺς

διέφθειραν καὶ ἠναντιώθησαν τὴν καθαρὰν καὶ δυνατὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου· διότι ταῦτα ὁδηγοῦν εἰς τὴν ἀμέλειαν τοῦ Θεοῦ καὶ εὐχαρίστησιν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ γίνονται θανατηφόρα φαρμάκια εἰς καθένα, ὅποιος τὰ λαμβάνει, ἐὰν κἀνὲν θαῦμα τῆς χάριτος δὲν τὰ ἐμποδίζῃ. Τοιαῦτα, ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, εἶναι ὅλα τὰ δόγματα τῆς δεισιδαιμονίας, καθὼς τὸ πουργατόριον, ἡ ἀντιπλήρωσις τῶν ἁμαρτιῶν μὲ τὴν μετάνοιάν μας, αἱ συγχωρήσεις, αἱ ἰνδουλγέντζιαι, ἡ ἀξιότης τοῦ καλοῦ ἔργου μας, ἡ ἀξία τῆς ἐθελοθρησκείας, καὶ αἱ ἀπρόστακτοι πράξεις. Ποῖα εἶναι ὅλα ταῦτα, παρὰ μηχανεύματα τοῦ διαβόλου, διὰ νὰ φυλάττωσι τοὺς ἀνθρώπους ἡσύχους εἰς τὰς ἁμαρτίας των; Ὁ ἄνθρωπος ἀποφασισθεὶς νὰ ἀκολουθῇ τὰς διευθύνσεις τῆς διεφθαρμένης διαθέσεώς του, καὶ μὴ εὐχαριστημένος νὰ ὑποτάσσηται κατὰ τὰς πράξεις του, καὶ ἀπολαύσεις εἰς τὰ σύνορα τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, λαμβάνει μὲ ὄρεξιν κάθε πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἡμερώνει τὸν φρικτὸν στοχασμὸν τῆς αἰωνίου κολάσεως. Η ἐνεργητικὴ ἐνθύμησις εἶναι αὐτή, δηλαδή, τὸ σπαθὶ τοῦ Θεοῦ, ὁποῦ εἶναι εἰς τὴν συνείδησιν· καὶ ὁ Σατανᾶς προσπαθεῖ μὲ ὅλας τὰς δυνατὰς πανουργίας του νὰ τὸ ἐμποδίσῃ, νὰ τὸ κάμῃ ἀμβλύ, ἢ νὰ τὸ γυρίσῃ ἀλλαχοῦ, γνωρίζωντας ὅτι ἐνῷ οὗτος ὁ ἐκπληκτικὸς στοχασμὸς παρίσταται εἰς τὴν ψυχήν, αὐτὸς δὲν ἐμπορεῖ νὰ κρατήσῃ τὴν ἀνήσυχον κυρίευσιν αὐτῆς. Αὐτὸς λοιπὸν διὰ

μέσου τοιούτων ἐφευρέσεων, καθὼς αἱ ἄνωθεν, σπουδάζει νὰ ἐγχειρίσῃ εἰς τὸν ἁμαρτωλὸν, ὅσον ἐπιθυμεῖ, καὶ νὰ τὸν καταπείσῃ ν' ἀκολυθήσῃ τὰς πράξεις τούτου τοῦ κακοῦ κόσμου, καὶ τὰς ἡδονὰς τῆς διεφθαρμένης φύσεως, χωρὶς νὰ ἦναι συγχισμένος ἀπὸ τοιούτους φρικτοὺς στοχασμούς. Παρόμοιος, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, εἶναι ὁ σκοπὸς ὅλων ἐκείνων τῶν σκέψεων καὶ λογισμῶν τῶν ἀνθρώπων, τὰ ὁποῖα σχηματίζουν διαφορὰν μεταξὺ τῶν προτερημάτων τοῦ Θεοῦ--τὰ ὁποῖα παραστaίνουσι τὸν Ὕψιστον τόσον ἀδυνάτως εὔσπλαγχνον, ὥστε νὰ ἀμελῇ τὰ ζητήματα τῆς δικαιοσύνης του, τὴν δόξαν τῆς ἁγιότητός τυ, τὴν ἀλήθειαν τοῦ λόγου του, καὶ τὴν καλὴν τάξιν καὶ ὑποταγὴν ὅλου τοῦ κόσμου--τὰ ὁποῖα σκεπάζουν ὅλα τὰ μυστήρια τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ περιγράφυν τὴν ἁμαρτίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ῥίζα ὅλων τῶν κακῶν, ὁ ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ, ἡ εὐχαρίστησις τοῦ Σατανᾶ, ὡς μικρὸν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ὁ Παντοδύναμος μόλις παρατηρεῖ--καὶ τὰ ὁποῖα εἰς καταφρόνησιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τῆς καθολικῆς πείρας καὶ παρατηρήσεως, σκοπὸν ἔχυν νὰ μᾶς καταπείσωσιν, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος δὲν εἶναι διεφθαρμένον.

Ἐγὼ ἔπιον ταύτας τὰς ὑστέρας γνώμας, καὶ τὰς ἐδιαφέντευον δι' ὅσον ἠμποροῦσα, καὶ τοῦτο τὸ ἔκαμνον βέβαια, ἐπειδὴ αὐταὶ ἡσύχαζον τὴν συνείδησίν μου, μὲ ἠλευθέρουν ἀπὸ τοὺς ἀνυποφέρτους φόβους τῆς αἰωνίου κολάσεως, καὶ μὲ

ἐνεχείριζον εὐνοϊκὰς ἰδέας τοῦ ἑαυτοῦ μȣ. Διὰ ταύτας τὰς μόνας αἰτίας ἠγάπησα καὶ ἔκλεξα τοῦτο τὸ σύςημα· κατὰ τοῦτο ἔμεινα, καὶ ἐδιαφέντευσα τὸν ἑαυτόν μου ἀπὸ ὅλους τοὺς συλλογισμοὺς καὶ λογικὰ, τὰ ὁποῖα εὗρον. Ἐπεθυμοῦσα νὰ πιςεύσω ταῦτα τὰ πράγματα καὶ ἐδοκίμασα τὴν ἐπιθυμίαν μου, διότι καὶ τέλος πάντων τὰ ἐπίςευσα ἀναμφιβόλως. Πιασμένος οὕτως σκλάβος ἀπὸ τοῦτο τὸ νόημα τοῦ Σατανᾶ, ἔπρεπε νὰ χαθῶ μὲ τὸ ψεῦδος, ὁποῦ ἦτον εἰς τὴν δεξιάν μȣ· ἀλλ' ὁ Κύριος, τὸν ὁποῖον ἐγὼ ἀτίμασα, μὲ ἐτράβισεν, ὡς δαλὸν, ἐκ πυρός.

Εἰς ταύτην τὴν τρομακτικὴν κατάςασιν τοῦ νοὸς εὑρισκόμενος, ἐζήτησά νὰ λάβω τὸν ἱερὸν βαθμὸν τῆς ἱερωσύνης. Κυριευθεὶς δι' ὅλȣ ἀπὸ τὴν ὑπερήφανον ἰδέαν τῆς ἀξιότητος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, δὲν ἐγνώρισα τελείως τὴν κακίαν τῆς ἁμαρτίας, καὶ ὀλίγον ἐςοχάσθην διὰ τὴν ἰδίαν μου ἁμαρτίαν. Ἤμουν πλήρης τοῦ κενοδόξου ςοχασμοῦ τῆς ἰδίας δυνάμεώς μου καὶ ἀγχινοίας τῆς νοήσεώς μου, καὶ ἐδέχθην ἕνα σύςημα τῆς θρησκείας ἡρμοσμένον μὲ τὴν μωράν μου ὑπερηφάνειαν. Ἐδίωξα, σχεδὸν δι' ὅλου, ὅλα τὰ μυςήρια ἀπὸ τὴν πίςιν μου, καὶ μὲ μεγαλωτάτην ὑπερηφάνειαν κατεφρόνησα, ὅσȣς τὰ ἐπίςευσαν. Ἤμουν σχεδὸν Σοκινιανὸς καὶ Πελαγιανὸς, καὶ δι' ὅλου Ἀρμινιανὸς, (*) δι' ὅσον

(*) Ἴσως μερικοὶ ἀναγνῶςαι δὲν καταλαμβάνουν ἀρκετὰ τὴν νόησιν τούτων τῶν λέξεων, καὶ διὰ

ἐκατάλαβον τὰς φιλονεικίας περὶ τούτων τῶν γνωμῶν· ὅμως ὁμολογῶ, μὲ ἐντροπήν, ὅτι ἐγύρευσα τὸν ἱερὸν βαθμὸν μιᾶς ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας

τὴν ὠφέλειάν των λέγω, ὅτι οἱ Σοκινιανοὶ πιστεύουν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦτον μόνον ἁπλοῦς ἄνθρωπος, καὶ ὁ θάνατός του μόνον ἓν παράδειγμα, τῆς ὑπομονῆς καὶ βεβαίωσις τῶν δογμάτων του· ἀλλ᾽ ὄχι ἀληθὴς καταλλαγὴ πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὰς ἁμαρτίας τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτοὶ ἀρνοῦνται τὴν θεότητα καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ δὲν πιστεύουν, ὅτι ὅλοι οἱ ἀληθινοὶ Χριστιανοὶ δοκιμάζουν τὴν χάριν του εἰς τὴν ἀνανέωσιν, ἁγιασμὸν καὶ παρηγορίαν των, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, δὲν δέχονται τὸ δόγμα τῆς αἰωνίου κολάσεως. Οἱ Πελαγιανοὶ ἀπαρνοῦνται τὴν προπατορικὴν ἁμαρτίαν, καὶ δὲν δέχονται τὴν κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ἱστορίαν τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν πιστεύουν ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος εἶναι δι᾽ ὅλου διεφθαρμένον, ἀλλὰ λέγουσιν, ὅτι ἡ ἁμαρτία τοῦ κόσμου κρέμαται ἀπὸ τὰ κακὰ παραδείγματα καὶ ἤθη, καὶ κακὴν ἀνατροφήν. Αὐτοὶ στοχάζονται, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν μίαν τέτοιαν δύναμιν, καὶ φυσικήν, καὶ ἠθικήν, τοῦ νὰ γένωσιν εὐλαβεῖς καὶ ἅγιοι, χωρὶς τὴν ἀνανέωσιν καὶ ἀναγέννησιν τῆς καρδίας των διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· καὶ λέγουσιν ἀκόμη, ὅτι ἡ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἐλευθέρα, εἰς τρόπον ὥστε εἴμεθα ὄχι μόνον θεληματικοὶ ἐπίτροποι, ἐγγυηταὶ διὰ τὸ φέρσιμόν μας, ἀλλ᾽ ἀκόμη ἐλεύθεροι ἀπὸ τὴν δουλείαν τῶν ἐσωτερικῶν καὶ σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν· τοιουτοτρόπως ἀποδεικνύουν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει εἰς τὸν ἑαυτόν του μέσα ἀρκετὰ νὰ ξαναποκτήσῃ τὴν ἁγιότητα, διὰ μέσου τῶν ἰδίων του κόπων. Οἱ Ἀρμινιανοὶ ἀπαρνοῦνται τὸ δόγμα τῆς διὰ τῆς χάριτος ἐκλογῆς τῶν μερικῶν

τὰ δόγματα εἶναι δι' ὅλου ἐναντία ὅλων τούτων τῶν τριῶν, χωρὶς νὰ μελετήσω περὶ ἐκείνων τῶν ἐμποδίων, τὰ ὁποῖα ἡ σοφία τῶν προπατόρων μας ἐδιώρισε τριγύρω αὐτῆς, διὰ νὰ ἐμποδίζωσι τὸ ἔμβασμα τοιούτων κινδυνωδῶν αἱρετικῶν, καθὼς τότε ἤμουν ἐγώ.

Εἰς καιρὸν ὁποῦ ἡτοιμαζόμην διὰ τοῦτο τὸ ἀξιοθεώρητον ἐπάγγελμα, ἔζων, καθὼς πρότερον, εἰς γνωρισμένην ἁμαρτίαν, καὶ ἠμέλησα δι' ὅλȣ τὴν δέησιν. Ἐσπούδαξα μόνον ἐκεῖνα τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἀνήκουν μερικὰ εἰς τὴν προετοιμαστικὴν ἐξέτασιν.

Οὕτως μὲ μίαν καρδίαν πλήρη τῆς ὑπερηφανίας καὶ κακίας, μὲ μίαν ζωὴν μεμολυσμένην ἀπὸ πολλὰς ἁμαρτίας, διὰ τὰς ὁποίας δὲν μετενόησα, χωρὶς καμμίαν παρακάλεσιν διὰ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἢ δέησιν διὰ διεύθυνσιν καὶ βοήθειαν, καὶ χωρὶς νὰ ζητήσω καμμίαν εὐλογίαν, εἰς ὅσα εἶχα νὰ κάμω· ἀφοῦ ἔκρυψα τὰς ἀληθινὰς ἰδέας μου ὑπὸ τὴν περιφέρειαν τῶν γενικῶν λέξεων· ἀφοῦ ὑπέγραψα ἄρθρα πίστεως, τὰ ὁποῖα δὲν ἐπίστευον τελείως· καὶ ἀφοῦ ἐφα-

---

ἀνθρώπων εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, καὶ τὴν ἕως τὸ τέλος προσκαρτέρησιν ὅλων τῶν ἀληθινῶν πιστῶν· καὶ μερικοὶ αὐτῶν διαυθεντεύουν τὸ δόγμα τῆς δικαιώσεως κατὰ τὰ ἔργα μας, τοὐλάχιστον εἰς κάποιον τρόπον, καὶ κλίνουν ὀλίγον τι εἰς τὸ σύστημα τῶν Πελαγιανῶν, ὅσον διὰ τὸ πρῶτον κίνημα εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἁμαρτωλῶν.

νέρωσα μὲ βλασφημίας εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας, κατὰ τὸν ἐκπληκτικώτατον τρόπον, λαμβάνωντας ἀκόμη τὴν κοινωνίαν τῆς εὐχαριστίας, ὅτι ἐστοχαζόμην νὰ ἤμην κινούμενος ἐσωτερικῶς ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νὰ λάβω ἐκεῖνο τὸ ἐπάγγελμα, (μὴ γνωρίζωντας, μήτε πιστεύωντας ὅτι ἦτον Ἅγιον Πνεῦμα) τῇ 20. Σεπτεμβρίου 1772, ἔλαβον τὸν βαθμὸν Διακόνου.

Εὐλογημένος ἂς ἦναι ὁ Θεὸς τῆς μακροθυμίας καὶ ἐλέους, ὅστις μὲ τόσην ὑπομονὴν ὑπέφερεν ἕνα τοιοῦτον ἀποστάτην καὶ βλάσφημον, ἕνα τοιοῦτον χλευαστὴν τῆς μεγαλειότητός του, ἕνα τοιοῦτον καταφρονητικὸν ἁρπακτὴν τοῦ ἱεροῦ βαθμοῦ! Ποτὲ δὲν ἐνθυμοῦμαι διὰ ταύτην τὴν αὐθάδη ἁμαρτίαν μου, χωρὶς νὰ γένω ἐκστατικὸς εἰς ἄκρον, διότι εὑρίσκομαι ἔξω τοῦ ἀθου, καὶ χωρὶς νὰ θαυμάσω ἐκεῖνον τὸν εὔσπλαγχνον Θεὸν, ὅστις ὑπέφερεν ἕνα τοιοῦτον σκληρὸν ἁμαρτωλὸν νὰ ζῇ, καὶ ἀκόμη νὰ τὸν δουλεύσῃ, νὰ τὸν ὀνομάσῃ (καὶ ἐλπίζω μὲ τὸ θέλημά του) πατέρα, καὶ νὰ διδάξῃ εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. « Εὐλόγει τὸν Κύριον, ὦ ψυχή μου, καὶ μὴ λησμονῇς ὅλας τὰς εὐεργεσίας του, ὅστις συγχωρεῖ ὅλας τὰς ἀνομίας σου, καὶ ἰατρεύει ὅλας τὰς ἀῤῥωστίας σου, ὅστις λυτρώνει τὴν ζωήν σου ἀπὸ τὴν φθορὰν, ὅστις σὲ στεφανώνει μὲ ἔλεος καὶ εὐσπλαγχνίαν.» Ἀχ νὰ ἀγαπῶ, καὶ μὲ μεγάλην ταπεινοφροσύνην καὶ εὐλάβειαν, νὰ δουλεύσω ἐκεῖνον τὸν Θεὸν, ὁ ὁποῖος ὑπερεπολυπλα-

σίασε τὸ ἔλεός του, εἰς τὴν συγχώρησιν τῶν περιπεπλεγμένων ἀνομιῶν μου.

Ἐξ αἰτίας τῶν μερικῶν περιστάσεών μου εἶχα νὰ ὑπερέβω μεγάλας δυσκολίας, διὰ νὰ φθάσω εἰς τὸν ἱερὸν βαθμὸν, αἱ ὁποῖαι αὔξησαν περισσότερον τὸ ἔγκλημα τοῦ φερσίματός μου. Εἰς τόσον ἐνθυμοῦμαι, οἱ σκοποί μου ἦτον οἱ ἀκόλουθοι τρεῖς· 1. Μία ἐπιθυμία νὰ ἀποκτήσω τὴν διατήρησίν μου εἰς τρόπον ὀλιγώτερον κοπιαστικὸν καὶ πλέον εὔκολον, παρ' ὅτι εἶχα ἐλπίδα νὰ τὴν ἀποκτήσω εἰς τὴν τότε παροῦσαν κατάστασίν μου. 2. Ἡ προσδοκία, ὅτι ἠμποροῦσα νὰ λάβω περισσοτέραν εὐκαιρίαν διὰ τὴν ἀνάγνωσιν, διὰ τὴν ὁποίαν εἶχα μεγάλην ὄρεξιν. 3. Μία ὑπερήφανος κατάπεισις τῆς δυνάμεως τοῦ ἰδίου νοός μου, ἑνωμένη μὲ μίαν κενόδοξον φαντασίαν, ὅτι καιρὸς ἤθελεν ἐλθεῖν, ὅταν ἤθελα γένῃ ἐγὼ ἄνθρωπος περίφημος διὰ τὴν μάθησιν. Τοιαῦται ἦτον αἱ αἰτίαι, διὰ τὰς ὁποίας ἐγὼ αὐθαδίασα νὰ κάμω τοῦτο τὸ βῆμα· αἰτίαι, ὁποῦ εἶναι τόσον ἐναντίαι ἀπ' ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ παρακινήσωσι τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐπιθυμήσωσι τοῦτον τὸν ἱερὸν βαθμὸν, ὥστε ἡ ὑπερηφάνεια διαφέρει ἀπὸ τὴν ταπεινοφροσύνην, ἡ φιλοδοξία ἀπὸ τὴν ὑπομονὴν εἰς χαμηλὴν κατάστασιν, ἢ ἀπὸ τὴν προθυμίαν τοῦ νὰ γένῃ τινὰς ἐλάχιστος ὅλων καὶ δοῦλος ὅλων, τόσον ἐναντίαι, ὅσον ἡ ἀγάπη τοῦ ἑαυτοῦ μας, τοῦ κόσμου, τῆς φιλοκερδίας καὶ ὀκνηρᾶς ἡσυχίας,

διαφέρει ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ τῶν ψυχῶν, καὶ τοῦ κοπιαστικοῦ ἐπαγγέλματος τῆς ἱερωσύνης. Λοιπὸν, εἰς ἐμὲ, ἂς ἦναι ἡ ἐντροπὴ ταύτης τῆς ὑπερμεγέθους ἁμαρτίας, καὶ εἰς τὸν Θεὸν ὅλη ἡ δόξα, διότι ἀπ' αὐτὴν εὔγαλε καλὸν, καθὼς ἐλπίζω, ὅσον δι' ἐμὲ ἀνάξιον, τόσον καὶ διὰ τὸν ἀγαπητόν τυ λαὸν, δηλαδὴ τὴν ἐκκλησίαν, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε μὲ τὸ ἴδιόν του αἷμα.

Τὸ ἀκόλουθον φέρσιμόν μου ἐσυμφώνησε μὲ ταύτας τὰς αἰτίας. Εὐθὺς ὁποῦ ἔλαβον μίαν ἐνορίαν, ἤρχιζα νὰ σπουδάζω προσεκτικῶς τὰς παλαιὰς γλώσσας, καὶ ἐκείνας τὰς ἄλλας ὑποθέσεις, αἱ ὁποῖαι μοῦ ἐφαίνοντο προσηρμωσμέναι διὰ θεμέλιον τῆς μελλούσης προκοπῆς μυ. Ἅμποτε νὰ ἤμουν τώρα τόσον προσεκτικὸς εἰς τὴν δούλευσιν τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἤμουν τότε εἰς τὴν δούλευσιν τῆς ἰδίας ὑπερηφανείας μου καὶ κενοδοξίας! Δὲν ἔχασα καιρόν· ἀπέφυγον, ὅσον ἠμποροῦσα, ὅλας τὰς συντροφίας καὶ περιδιαβάσεις, καὶ ἔκοψα ἀπὸ τὰς συνειθισμένας ὥρας τοῦ ὕπνου μου, διὰ νὰ προσκολλῶμαι περισσότερον εἰς τὸν σκοπόν μου. Ὡς ἐφημέριος τῆς ἐνορίας, ἐξεπλήρουν τὸ ἐπάγγελμά μυ τόσον, ὥστε νὰ ὑποφέρω εὔκοσμον χαρακτῆρα, τὸ ὁποῖον ἐστοχαζόμην ὠφέλιμον εἰς τὸν κύριον σκοπόν μου· καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἐπεθυμοῦσα νὰ δείχνω εὐπρέπειαν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν φέρσιμόν μου, καὶ σοβαρότητα εἰς τὴν συνομιλίαν μου. Κατὰ τὰ ἄλλα ἔζων εἰς τὴν πρᾶξιν, ὅπως ἤξευρον νὰ ἦναι

ἐγκληματικὰ, καὶ τελείως εἰς τὴν ἀμέλειαν ὅλης τῆς ἱερᾶς Θρησκείας. Ἐάν ποτε ἤμουν δεδοσμένος νὰ δέωμαι, ἡ γνωστὴ ἁμαρτία μὲ ἀπεστόμιζε, καὶ σχεδὸν ποτὲ δὲν ἔλεγον ἄλλο, παρὰ « ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ.»

Καταλαμβάνωντας ὅμως, ὅτι τὰ δόγματά μου τὰ Σοκινιανὰ δὲν ἐδέχοντο τόσον, καὶ γνωρίζωντας ἀπὸ τὴν πεῖραν, ὅτι δὲν ἐπαρακίνουν εἰς τὴν ἠθικὴν, τὰ ἐκάλυψα κατὰ τὸ περισσότερον, τόσον διὰ τὴν ὑπόληψίν μου, ὅσον διὰ τὴν ἐπιθυμίαν, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασα, ἑνωμένην μὲ τὸν κύριον σκοπόν μου, νὰ παρακινήσω τοὺς ἀκροατάς μου ἐνεργητικῶς εἰς τὴν πρᾶξιν τῶν ἠθικῶν χρεῶν. Μάλιστα ἐσπούδασα Θεολογίαν πολὺ ὀλίγον· ὅμως τοῦτο τὸ ὀλίγον ἔβαλεν εἰς ἀταξίαν ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ συστήματός μου, τὸ ὁποῖον ἀπέβλεπεν εἰς τὴν μέλλουσαν κόλασιν τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ οὕτως (ἐπειδὴ ἀπεμακρυνόμην τώρα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ βιβλία, ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶχα λάβῃ τὰς ἰδέας μου, καὶ ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς, ὁποῦ ἦτον εἰς αὐτὰ, διὰ τῶν ὁποίων εἶχα μάθει νὰ τὰς διαυθεντεύσω,) ἤρχισα ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ χάσω τὸ θάῤῥος, ὁποῦ εἶχα, καὶ ἐκ νέου ἐδοκίμασα κάποιαν ἀμφιβολίαν διὰ τὴν αἰώνιον τιμωρίαν. Ἐπειδὴ καὶ ἤμουν ἐνασχολημένος συχνῶς, καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον εὐλαβῶς εἰς τὴν δημόσιον λατρείαν τοῦ Θεοῦ, ἐνῷ κατὰ μόνας τὸν ἠμέλουν καὶ τὸν παρώργιζον, ἡ συνείδησίς μου μὲ ἤλεγχε μεγαλοφώνως διὰ τὴν

ὑπόκρισίν μου, καὶ ἤρχισα τώρα νὰ πιστεύω ὅτι, ἐὰν εὑρίσκεται κόλασις αἰώνιος διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, βέβαια ἐγὼ θέλει ἔμβω εἰς τὸν ἀριθμὸν των. Διὰ τοῦτο ἐδοκίμασα ἀκόμη ἀνησύχους φόβους καὶ τρομακτικὰς καταλήψεις, καὶ μάλιστα διότι πάντοτε ἐννοούμην, πόσον φρικτὸν θέλ' εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα, ἐὰν θέλει ἀποθάνω αἰφνιδίως! Καὶ ἡ μεγάλη προσοχὴ εἰς τὴν σπουδήν μου δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἡμερώσῃ τὴν συνείδησίν μου, μήτε νὰ χαλινώσῃ τοὺς τρόμους μου· καὶ μ' ὅλον ὅτι ἐφαινόμην ὅτι ἤμουν χαρούμενος, ἤμουν ἀληθῶς δυστυχής.

Αὕτη ἦτον ἡ κατάστασις τοῦ νοός μου εἰς καιρὸν, ὁποῦ ἤρχισεν ἐκείνη ἡ μεταβολὴ, τὴν ὁποίαν ἔχω σκοπὸν νὰ διηγηθῶ, ὅπως ἤρχισεν αὐτὴ, εἰς ὁποῖον τρόπον, καὶ καθ' ὁποίους βαθμοὺς ἠκολούθησε, καὶ ὅπως ἐτελεῖτο, θέλει εὑρεθῶσιν εἰς τὸ δεύτερον μέρος. Τοῦτο θέλει τελειώσω προσθέτωντας ὅτι, μ' ὅλον ὁποῦ ἤμουν συγχισμένος εἰς τὴν ἄνωθεν ἀγαπητήν μου γνώμην, καὶ μ' ὅλον ὅτι αἱ ἰδέαι μου περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἤρχιζαν νὰ ὁμοιάζωσι μὲ ἐκείνας τοῦ Ἀρείου, ὅμως εἰς τὰς ἄλλας γνώμας μου ἤμουν καὶ πλέον σταθερός. Ἐφανέρωσα ἤδη, ἐν συντομίᾳ, ὁποῖαι εἶναι αὗται αἱ γνῶμαι, καὶ θέλει εὑρεθῶσιν ἐξηγημέναι πλέον λεπτομερῶς, ὅταν ἀκολουθήσω νὰ διηγηθῶ τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐγὼ ἐβιάσθην νὰ τὰς ἀποῤῥίψω, μίαν ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἄλλην κατὰ σειρὰν, καὶ νὰ

δεχθῶ ἐκείνας τὰς δἰ ὅλου ἐναντίας. Φθάνει νὰ εἰπῶ, ὅτι ἤμουν πλήρης τῆς ὑπερηφάνȣ κενοδοξίας, πολὺ δογματικὸς, καὶ εἰς ἄκρον πεισμώδης· καὶ ὤντας πλησίον εἰς μερικοὺς ὀνομαζομένους κοινῶς Μεθοδιςὰς, (*) ἐδιαφέντευον τὸ κυριεῦον νόημα, δηλαδὴ, τοὺς ἐκαταφρόνȣν, ὑπερηφάνως ὡμίλουν δἰ αὐτοὺς μὲ περιγέλασμα, ἐξεφώνουν ἐναντίον τους ἀπὸ τὸν ἄμβονα, ὀνομάζωντάς τους ἀνθρώπους κυριευμένȣς ἀπὸ δει-

(*) Μεθοδιςὴς εἶναι ςίγμα ὀνειδισμοῦ, καὶ κατὰ πρῶτον ἐδόθη εἰς τοὺς Ἀγγλικοὺς ἱεροκήρυκας Οὐέσλε καὶ Οὐίτφηλτ, καὶ τοὺς μαθητάς των, καὶ ἀκόμη εἰς ἐκείνȣς, οἱ ὁποῖοι ὁμολογοῦντες τὴν ἕνωσίν των μὲ τὴν Ἀγγλικὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀναιροῦντες νὰ ὀνομάζωνται Ξεχωρισμένοι, ὅμως δὲν ἐφύλαξαν τὴν κατ' ἐνορίας τάξιν, ἀλλ' εἶχον ξεχωρισμένȣς καιροὺς, τόπȣς καὶ συνελεύσεις διὰ τὴν λατρείαν των. Ἔπειτα ἡ λέξις ἐδόθη ἀπὸ πολλοὺς εἰς ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἢ εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Ἐκκλησίαν, ἢ μεταξὺ τῶν Ξεχωρισμένων, διδάσκουν, ἢ πιςεύουν τὰ δόγματα τῆς Μεταῤῥυθμήσεως, τὰ ὁποῖα σημειώνονται εἰς τὰ ἄρθρα καὶ τυπικὸν τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἐπειδὴ αὐτοὶ κάμνουν τοῦτο, πρέπει νὰ ὑποφέρωσι τοῦτον τὸν ὀνειδισμὸν, καὶ μάλιςα οἱ ἱεροκήρυκες, καὶ τωόντι ἡ πλέον τακτικὴ καὶ προσεκτικὴ προσκόλλησις εἰς τὸ τυπικὸν δὲν θέλει τοὺς ἐλευθερώσειν ἀπὸ αὐτὸν, ἐὰν διαυθεντεύουν τὰ δόγματα, τὰ ὁποῖα, μ' ὅλον ὅτι σχεδὸν δὲν δέχονται τώρα, ὅμως ἐςερεώθησαν, καὶ εἰς τὰ ὁποῖα αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ὑπέγραψαν. Ἡ φιλία μου, ἕως τώρα, ἐςάθη μὲ Μεθοδιςὰς τούτȣ τοῦ εἴδȣς, τὸ ὁποῖον ἐπεριέγραψα ὕςερον, καὶ ὁπόταν μεταχειρίζωμαι τὴν λέξιν, ἀναφέρω αὐτὴν εἰς τοιούτους.

σιδαιμονίαν, ἐνθεσιασμὸν καὶ πνευματικὴν ὑπερηφάνειαν· τοὺς ἐκατηγόρουν πολὺ, καὶ ἐπροσπαθοῦσα νὰ ἀποδείξω, ὅτι τὰ δόγματα, τὰ ὁποῖα ἐςοχαζόμουν, ὅτι αὐτοὶ ἐδιαφέντευον, (διότι ποτὲ δὲν εἶχα διαβάσει τὰ βιβλία των,) ἐπροξένουν ἀτιμίαν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ἠφάνιζον τὰς ἠθικὰς ἀρετάς. Καὶ μ' ὅλον ὅτι ἐκάλυπτον ἕνα μέρος τῆς γνώμης μου, καὶ πάντοτε ἐπροσποιούμην νὰ ὁμιλῶ ὡς φίλος τῆς γενικῆς ἐλευθερίας εἰς τὰς τῆς θρησκείας γνώμας, πλὴν εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον τὸ νὰ ἐχθρεύηταί τις πλέον ὑπερηφάνως καὶ βιαίως, τούτους τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ δόγματά των, ὅσον εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐγώ.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Ἡ ἱςορία τῆς μεταβολῆς τῆς γνώμης τοῦ Συγγραφέως, καὶ τοῦ τρόπυ καὶ τῶν μέσων, κατὰ τὰ ὁποῖα ἐκτελεῖτο.

Εἰς τὸν μῆνα Ἰαννουάριον 1774, ἕνας ἄνθρωπος καὶ ἡ γυναῖκά του εἰς τὴν ἐνορίαν μυ ἐψυχομάχυν. Εἶχα λάβειν εἴδησιν τούτυ, ἀλλὰ, κατὰ τὴν συνήθειάν μου, δὲν μὲ ἔμελλε τίποτε, διότι δὲν ἐζητούμουν νὰ τοὺς κάμω ἐπίσκεψιν, ἕως ὅτου ἤκουσα ἕνα βράδυ, ὅτι ὁ πλησίον μυ, αἰδεσιμώτατος κύριος Ν.--, εἶχε ςαθῆ νὰ τοὺς

ἰδῆ μερικαῖς φοραῖς. Ἡ γυναῖκα ἤδη ἀπέθανε, καὶ ὁ ἄνδρας ἤγγιζε καὶ αὐτὸς εἰς θάνατον. Εὐθὺς ἡ συνείδησίς μȣ μὲ ἤλεγχε διὰ τὴν ἄσχημον ἀμέλειάν μου, διότι ἤμουν πολὺ κοντὰ εἰς τοὺς ἀποθνήσκοντας τούτους, οἱ ὁποῖοι ἦτον οἱ συνειθισμένοι ἀκροαταί μου, χωρὶς νὰ ὑπάγω ποτὲ νὰ τοὺς ἰδῶ. Εἰς μίαν ϛιγμὴν ἐννοούμην, μ᾽ ὅλον ὅτι καταφρονῶ τὰ δόγματα τοῦ Κυρίȣ Ν. -, πρέπει νὰ ὁμολογήσω, ὅτι αἱ πράξεις του συμφωνοῦν μὲ τὸ ἐπάγγελμά τȣ καλλήτερον, παρὰ αἱ ἐδικαί μου. Αὐτὸς πρέπει νὰ αἰσθάνηται μεγαλήτερον ζῆλον καὶ ἀγάπην διὰ τὰς ψυχὰς, παρ᾽ ὅ,τι αἰσθάνομαι ἐγὼ, ἀλλέως δὲν ἤθελεν ἔλθη τόσον μακρὰν διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ ἀντ᾽ ἐμοῦ, ἐκείνȣς οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν ἐνορίαν μου ἡμποροῦσαν, ὅσον δι᾽ ἐμὲ, νὰ ϛαθῶσιν εἰς τὰς ἁμαρτίας των.

Αὕτη ἡ ἐνθύμησις μὲ ἤγγιζε τόσον, ὥϛε χωρὶς ἀργοπορίαν, καὶ πολὺ θερμῶς, καὶ ἀκόμη μὲ δάκρυα, παρεκάλουν τὸν Κύριον νὰ συγχωρήσῃ τὴν ἀπερασμένην ἀμέλειάν μου, καὶ ἀπεφάσιζον ἔπειτα ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν νὰ κάμνω περισσοτέραν προσοχὴν εἰς τὸ χρέος μου, τὴν ὁποίαν ἀπόφασιν, μ᾽ ὅλον ὅτι κατ᾽ ἀρχὴν τὴν ἐσχημάτιζον ἐμπιϛευόμενος ἀμαθῶς εἰς τὴν ἰδίαν μου δύναμιν, ἐκράτησα διὰ μέσου τῆς βοηθείας τῆς θείας χάριτος ἕως τώρα. Εὐθὺς ἐπῆγα νὰ ἰδῶ τὸν ζωντανὸν ἄρρωϛον, καὶ ἡ ἐκπληκτικὴ θεωρία τῆς μιᾶς ἀποθαμμένης, καὶ τοῦ ἄλλου ψυχομαχοῦντος εἰς τὴν ἰδίαν κάμεραν, ἔβαλε

πλέον σαθερὰς τὰς φοβερὰς ἐλέγξεις τῆς συνειδήσεώς μου. Τοιουτοτρόπως, ἀπ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἐπεσκεπτόμην πάντοτε τοὺς ἀῤῥώςους τῆς ἐνορίας μου, εἰς ὅσον εἶχα εὐκαιρίαν, καὶ οὕτως ἔπασχον, διὰ ὅσον τὸ γνωρίζω, νὰ ἐκπληρῶ ἐκεῖνο τὸ ἀναγκαιότατον μέρος τοῦ χρέυς τοῦ ἐφημερίου.

Κάποιον καιρὸν ἔπειτα ἀπὸ ταῦτα, ἐδιάβαζον κατὰ τὴν ἔνδειξιν ἑνὸς φίλου τὸ τέλειον μέρος τῆς « ἱςοριας τῶν καιρῶν τοῦ Ἐπισκόπυ Βούρνετ, » γεγραμμένης ἀπὸ τὸν αὐτὸν, καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐκεῖνο τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἀποβλέπει εἰς τὸν κλῆρον. Αὕτη εἶχε τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον οὗτος ἐπεθυμοῦσε. Τὸ βιβλίον μου ἐπροξένησε καλὴν διδασκαλίαν καὶ ἐντύπωσιν· ἤμουν πεπεισμένος, ὅτι πολὺ ἀπρεπεῖς αἰτίαι ἐσυντρόφευον τὸ ἔμβασμά μου εἰς τὴν ἱερωσύνην, ὅτι ἡ προετοιμασία μου διὰ αὐτὸ ἦτο πολὺ ἀνάρμοςος, καὶ ὅτι ἠκολούθει αὐτὸ ἀπρεπὲς φέρσιμον. Ἐδοκίμαζον κάποιαν ἀνησυχίαν τοῦ νοὸς, ἐξ αἰτίας τῆς ἀμελείας, ὁποῦ εἶχον εἰς τὰ ὠφέλιμα χρέη ἐκείνου τοῦ ἱεροῦ ἐπαγγέλματος· καὶ μ' ὅλον ὅτι ἤμουν δοῦλος τῆς ἁμαρτίας, καὶ τόσον ἐνασχολούμενος εἰς ἄλλας σπουδὰς, καὶ τόσον προσκολλημένος εἰς τοῦτον τὸν παρόντα κόσμον, ὥςε νὰ μὴ παραιτήσω τὴν κυλακεύουσαν φροντίδα μου, διὰ τὴν φήμην καὶ προκοπὴν, καὶ νὰ ἀλλάξω τὴν σειρὰν τῆς ζωῆς μου, τῶν σπυδῶν μυ καὶ τῶν ἐπαγγελμάτων μου, ὅμως ἀπὸ καιρὸν

εἰς καιρὸν ἐδοκίμαζον ἐπιθυμίας καὶ ἀποφάσεις, διὰ νὰ ἀφιερώσω τὸν ἑαυτόν μου δι' ὅλου, εἰς κάποιον μέλοντα καιρὸν, εἰς τὸ ἔργον τῆς ἱερωσύνης, κατὰ τὸν τρόπον, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Ἐπίσκοπος ἐπαρακίνει τὸν κλῆρον.

Ὅλα ταῦτα ηὔξησαν τοὺς θορυβοποιοὺς ἐλέγχους τῆς συνειδήσεώς μου· καὶ εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν ἔζων χωρὶς καμμίαν πρᾶξιν τῆς κατὰ μόνας θρησκείας, διότι χωρὶς κάποιαν μεταβολὴν εἰς τὸ φέρσιμόν μου, ὡς ἄνθρωπος καὶ ἱερεὺς, δὲν ἐτολμοῦσα νὰ δέωμαι. Ἦτον ἀδύνατον νὰ καταπαύσω, ἢ νὰ ἡσυχάσω τοὺς κατ' ἐμοῦ ἐλέγχους, καὶ αὐτοὶ ἔγειναν τόσον ἀνυπόφερτοι, ὥστε ἀπεφάσισα νὰ βάλλω τὰ δυνατά μου μίαν ἄλλην φορὰν εἰς τὴν καλητέρευσίν μου. Λοιπὸν, βιαίως, καὶ ὄχι χωρὶς νὰ ζητῶ μὲ δέησιν τὴν βοήθειαν τοῦ Κυρίου, ἐπάσχισα νὰ λύσω τὸν ἑαυτόν μου ἀπὸ τὰς ἀλύσους, μὲ τὰς ὁποίας ὁ Σατανᾶς εἶχε μὲ δήσειν, ἕως τότε εἰς τὴν σκλαβείαν· καὶ μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἐπετύχαινον καλά. Ἔλαβον δύναμιν νὰ παραιτήσω ἕνα μέρος τῶν μεγαλητέρων ἐγκλημάτων μου, καὶ νὰ ἀρχίσω ἕνα σχῆμα εὐλαβείας. Τοῦτο μάλιστα ἔλειπεν ἀρκετὰ ἀπὸ τὴν εἰλικρίνειαν, διότι δὲν ἐγνώριζον μήτε ἐκεῖνον τὸν Μεσίτην, μήτε ἐκεῖνο τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, διὰ τῶν ὁποίων αἱ δεήσεις προσφέρονται εὐπροσδέκτως εἰς τὸν Πατέρα· ὅμως μ' ὅλον ὅτι ἠγνόουν τελείως τὴν ἀληθινὴν καὶ ζωντανὴν ὁδὸν εἰς τὸν θρόνον τῆς

χάριτος, εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι καὶ εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἐνίοτε ἐπροχωροῦσα πλέον ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ μόνον φαινόμενον τῆς εὐλαβείας, καὶ ὅτι αἱ δεήσεις μου ἐνίοτε ἦτον τόσον πνευματικαὶ, ὥστε νὰ δεχθῶσι, καὶ νὰ λάβωσιν ἀποκρίσεις.

Εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν ἐδιορθώθην κάτι τὶ, ὅσον διὰ τὸ ἐξωτερικόν μου φέρσιμον, ἀλλὰ ἐὰν ἀνενεώθην εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ νοός μου τοῦτο μόλις ἐφαίνετο· διότι καθὼς τώρα ἡ ἐξωτερικὴ ζωή μου ἦτον ὀλιγώτερον ἐγκληματικὴ, οὕτως ἡ καρδία μου ἐγίνετο πλέον ὑπερήφανος, ἐπειδὴ τὸ εἴδωλον, τοῦτ᾽ ἔστιν ἡ φιλαυτία μου, τὸ ἐλάτρευε καὶ ὑπήκουεν· ἐζήτουν πλέον θερμῶς τὴν προκοπήν μου εἰς τὸν κόσμον· μοῦ ἐφαίνοντο μερικαὶ κολακευτικαὶ προσδοκίαι, καὶ ἀπεφάσιζον νὰ τὰς ἀκολουθήσω μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις μου. Ἐνῶ κάθε πρᾶγμα ἀπέβλεπε νὰ αὐξήσῃ τὴν ἰδίαν μου ὑπερηφάνειαν, μὲ ἐδέχοντο μὲ εὔνοιαν καὶ φιλίαν οἱ ἄνθρωποι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους δὲν τὸ ἐπρόσμενον· αἱ διδαχαί μου ἠκούοντο καλὰ, ἡ εὐγνωμοσύνη μου ἐφαίνετο νὰ ἐκολακεύετο, καὶ ἡ ἄγνωστος καρδία μου ἐπίστευεν ἀληθῶς, ὅτι ἡ μεγάλη ἀξία μου ἀντάμειβεν ὅλον τοῦτο, καὶ πολὺ περισσότερον· καὶ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ἡ συνείδησις, ἡ ὁποία ἐξ αἰτίας τῶν πικρῶν ἐλέγχων, μοῦ ἐστάθη ὠφέλιμος πρότερον, ἐπειδὴ ἐφύλαξεν εἰς τὸν νοῦν μου κάποιον αἴσθημα τῆς ἀναξιότητός μου, τώρα ἡσύχαζε, καὶ ἐσυγχώρει ἐκείνην τὴν ὑπερηφάνειαν, τὴν ὁποίαν ἄλλην φορὰν ἤλεγχε. Καὶ

ἐπειδὴ, διὰ δυςυχίαν μου, ὡμίλουν γενικῶς μὲ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι, ἢ ἐδιαφέντευον τὰς γνώμας μου, ἢ δὲν ἤθελον νὰ τὰς ἐναντιώσωσι διὰ τὴν ἀλήθειάν των, ἢ διότι ἐγνώριζον ὅτι ἤθελεν εἶναι ἀνωφελὲς, ἐκαταπείσθην ὅτι τὰ δόγματά μȣ ἦτο τὸ ὀρθὸν μέτρον τῆς ἀληθείας, καὶ ὅτι διὰ τῶν ἀνωτέρων δυνάμεών μου, ἠμποροῦσα νὰ ἀνακατώσω ἢ καταπείσω, ὅσοι ἐφρόνουν ἀλλέως. Μὲ τοῦτον τὸν σκοπὸν ἐπεθυμοῦσα πολὺ ν' ἀρχίσω μίαν φιλονεικίαν εἰς τὰ τῆς Θεολογίας, καὶ μάλιςα μὲ ἕνα Καλβινιςὴν, διότι πολλοὶ αὐτῶν εὑρίσκοντο εἰς τὴν γειτονίαν μου, καὶ ἤκουσα διαφόρȣς ἀναφορὰς περὶ τῶν γνωμῶν των.

Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἤρχισεν ἡ ἀλληλογραφία μου μὲ τὸν κύριον Ν.-- Εἰς μίαν ἐπίσκεψιν τοῦ Ἐπισκόπου γεγενημένην ταῖς . . . Μαΐου 1775, ἐκάμαμεν μίαν σύντομον ὁμιλίαν εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κλήρου, περὶ μιᾶς ἀμφιβόλου ὑποθέσεως, τὸ ὁποῖον ςοχάζομαι, ἐτράβιζεν εἰς ἡμᾶς τὴν προσοχὴν ὅλων παρόντων. Εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν αὐτὸς ἀπέφυγε σοβαρῶς τὴν συνομιλίαν, ἀλλὰ μίαν ἢ δύω ἡμέρας ἔπειτα μοῦ ἔςειλεν ἕνα ἐπιςολίδιον ἑνωμένον μὲ ἕνα βιβλιάριον διὰ τὴν ἀνάγνωσίν μȣ. Τοῦτο ἦτον τὸ συμβὰν, τὸ ὁποῖον ἐπεθυμοῦσα, καὶ μὲ μεγάλην ὄρεξιν ἐκολάκευον τὴν εὐκαιρίαν, ἡ ὁποία, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας μου, ἐφαίνετο νὰ μοῦ ἐδόθη. Ὁ Θεὸς ἐξεύρει, ὅτι ἔκαμον τοῦτο μὲ ὄχι ὀλίγην ἐλπίδα, ὅτι οἱ λογισμοί μου ἤθελεν ἐπιτύχωσιν

ἀναμφιβόλως, καὶ ὅτι ἤθελα ἀποκτήσει τὴν τιμὴν τοῦ νὰ ἐλευθερώσω ἕνα ἄνθρωπον τῆς καλῆς διαθέσεως ἀπὸ τὴν ἐνθουσιαστικὴν ἀπάτην του.

Μάλιστα εἶχα λάβειν τότε πολὺ εὐνοϊκὰς ἰδέας δι' αὐτὸν καὶ κάποιον σέβας, γνωρίζωντας τὸν χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖον τοῦ ἐχάριζον, ὅποιοι δὲν ἐδέχοντο τὰς γνώμας του. Οὗτοι τὸν ἐπαινοῦσαν ὡς ἄνθρωπον καλοθελητὴν, ὅστις δὲν παρεδόθη εἰς τὸ κέρδος, καὶ δὲν ἐπροξένησε βλάβην εἰς κανένα, καὶ ὡς ἱερέα κοπιαστικόν· πλὴν, κατὰ τὸ ἄλλο μέρος, ἐγὼ τὸν ἐνόμιζον εἰς τὰ δόγματα τῆς θρησκείας του δι' ὅλου φαντασιώδη, ἐκαταφρόνουν πολὺ τὰς δυνάμεις του, τόσον φυσικὰς, ὅσον καὶ τὰς διὰ πόνου κτητάς. Ἔλαβα τὴν περιέργειαν νὰ ἀκούσω μίαν τῶν διδαχῶν του μίαν φορὰν, καὶ ἐπειδὴ δὲν τὴν ἐκατάλαβον, τὴν ἐπεριγέλασα πολὺ, ὅπου ἠμποροῦσα ἀσφαλῶς. Εἶχα διαβάσειν καὶ ἕνα βιβλίον, τὸ ὁποῖον αὐτὸς εἶχε γράψειν, ἀλλὰ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἐνόμιζον τὸ περισσότερον μέρος αὐτοῦ φαντασιῶδες, παράδοξον καὶ ἀκατάληπτον.

Κρύπτωντας λοιπὸν τὰς ἀληθεῖς αἰτίας διὰ τὸ φέρσιμόν μου, μὲ τὴν προσφορὰν τῆς φιλίας καὶ τῆς λεγομένης ἐπιθυμίας τοῦ νὰ γνωρίσω τὴν ἀλήθειαν, (τὴν ὁποίαν ἐλπίζω ὅτι ὁ Θεὸς τότε μοῦ εἶχε δώσει, μ' ὅλον ὅτι ἐδοκίμαζον τόσην ὑπερηφάνειαν καὶ ὑπόληψιν διὰ τὸν ἑαυτόν μου) τοῦ ἔγραψα μίαν ἐκτεταμένην ἐπιστολὴν, μὲ μεγάλας ἐπιμαρτυρίας τῆς εἰλικρινείας καὶ

τοῦ νοὸς ἑτοιμασμένε διὰ τὴν κατάπεισιν. Μὲ ταύτην εἶχα σκοπὸν νὰ εὐγάλω ἀπ' αὐτὸν μίαν τοιαύτην ἐξήγησιν τῶν γνωμῶν του, ἡ ὁποία ἠμποροῦσε νὰ προξενήσῃ μίαν φιλονεικίαν, διὰ τὰς διαφορὰς μας εἰς τὴν Θεολογίαν.

Τὸ ἀποτέλεσμα τούτου δὲν ἦτον τελείως ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπεθυμοῦσα. Αὐτὸς μοῦ ἔγραψε μίαν φιλικωτάτην καὶ ἐκτεταμένην ἀπόκρισιν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ὡμίλησε τίποτε περὶ ἐκείνων τῶν δογμάτων, τὰ ὁποῖα ἤξευρε καλὰ, ὅτι ἤθελον μὲ παροργίσειν. Αὐτὸς εἶπεν, ὅτι ἐπίστευε πῶς ἐγὼ ἐφοβούμην τὸν Θεὸν καὶ ἔλαβον διδασκαλίαν ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα· ὅτι ἐδέχετο μὲ ἀρέσκειαν τὴν προσφορὰν τῆς φιλίας μου, καὶ δὲν ἐπεθυμοῦσε τελείως νὰ μὲ διδάξῃ· ἀλλ' ὅτι, ἀφίνωντάς με εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κυρίου, ἤθελε λάβειν εὐχαρίστησιν, ὅταν ἡ εὐκαιρία ἤθελε ζητήσῃ νὰ διαφεντεύσῃ, ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν, τὰς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ νὰ φανερώσῃ τὰς γνώμας του εἰς ἐμὲ, περὶ ὁποιασδήποτε ὑποθέσεως μὲ ὅλον τὸ θάῤῥος τῆς φιλίας.

Οὕτως ἤρχισεν ἡ ἀλληλογραφία μας, καὶ ἐξηκολούθησε διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς ἐννέα ἢ δέκα ἐπιστολῶν, ἕως τὸν Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ χρόνε. Δι' ὅλου ἐγὼ ἐσ-αμάτουν εἰς τὸν σκοπόν με, καὶ αὐτὸς εἰς τὸν ἑαυτόν τε. Ἐμεταχειριζόμεν ὅλας τὰς δυνατὰς ἀγχινοίας, διὰ νὰ τὸν παρακινήσω εἰς φιλονεικίαν, καὶ ἐγέμιζον τὰς ἐπιστολάς με ἀπὸ ἐξηγήσεις, ζητήματα, λογισμοὺς, ἀντιστά-

σεις καὶ ἐπακολουθήσεις, παρακαλῶντας ἀποκρίσεις λεπτομερῶς. Αὐτὸς ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἀπέφευγεν, ὅσον ἠμποροῦσε, κάθε εἶδος τῆς φιλονεικίας, καὶ ἐγέμιζε τὰς ἐπιστολάς του ἀπὸ τὰς ὠφελιμωτάτας καὶ μὴ ἐλεγκτικὰς διδασκαλίας· ὅμως ἐνίοτε ἔλεγεν ὀλίγον τι διὰ τὴν ἀνάγκην, τὴν ἀληθῆ φύσιν, καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς πίστεως, καὶ διὰ τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ τὴν ζητήσωμεν καὶ νὰ τὴν λάβωμεν· καὶ ὡμιλοῦσεν ἀκόμη διὰ κάποιας ἄλλας ὑποθέσεις, τὰς ὁποίας αὐτὸς ἐστοχάζετο ὠφελίμους διὰ νὰ μὲ παρακινήσωσιν εἰς τὴν ζήτησιν τῆς ἀληθείας. Ἀλλὰ ταῦτα μὲ παρώργιζον πολὺ, μοῦ ἐνεχείριζον ὑποθέσεις τῆς φιλονεικίας, καὶ μὲ ὠφελοῦσαν πολλὰ ὀλίγον.

Πλὴν τοῦτο εἶναι βέβαιον, ὅτι δἰ ὅλου ἐγὼ ἐμεταχειριζόμουν ὅλους τοὺς συλλογισμοὺς ὁποῦ ἠμποροῦσα ἐναντίον σχεδὸν κάθε πράγματος, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἔγραψε, καὶ πολλαὶ τῶν παρατηρήσεών του μὲ ἤγγιζον πολύ. Ἐδιάβαζον πολλὰς τῶν ἐπιστολῶν του, καὶ μερικὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα μοῦ ἔστελλε, μὲ μεγάλην ἀδιαφορίαν καὶ καταφρόνησιν. Ἐπειδὴ αὐτὸς ἀπέφυγε φιλονεικίαν, ἐστοχαζόμην ὅτι οὕτως ἐγνώριζε τὴν ἀδυναμίαν του, καὶ εἰς πολλὰς συντροφίας ἐθριάμβευον, ὅτι τὸν εἶχα νικήσειν. Καὶ τέλος πάντων, ἐπειδὴ δὲν ἠμποροῦσα νὰ ἐκτελέσω τὸν σκοπόν μου, ἐτελειώσαμεν τὴν ἀλληλογραφίαν μας ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιθυμίας μου.

Ἕως τώρα κρατῶ τὰς ἐπιστολάς του καὶ τὰς ἀποκρίσεις μου, καὶ μετὰ τὴν προσεκτικὴν ξαναδιάβασιν αὐτῶν ἑνωμένην μὲ ὅσον ἐνθυμοῦμαι διὰ τὸ συμβὰν, ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπα, εἶναι μία πιστὴ ἀναφορὰ τῆς ἀλληλογραφίας μας. Ἐλπίζω, ὅτι αἱ ἐπιστολαί του μετ' ὀλίγον θέλουν τυπωθῆν, ἐπειδὴ ἠμποροῦν νὰ προξενήσωσι περισσότερον ὄφελος εἰς τοὺς ἄλλους, παρ' ὅ,τι ἐγὼ ἔλαβον ἀπ' αὐτὰς, ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερηφάνου καὶ φιλονεἰκου διαθέσεώς μου. Αἱ ἐδικαί μου εἶναι ἄξιαι τῆς μόνης ἀλησμονησίας, ὅμως εἶναι ὠφέλιμαι νὰ μοῦ ἐνθυμίζωσι τὶ ἄνθρωπος ἤμην, καὶ νὰ ταπεινώνωσι τὴν ὑπερηφάνειάν μου, διότι ἀποδεικνύουσι τὴν ὑπομονὴν καὶ καλωσύνην τοῦ φίλου μου, ὅστις ὑπέφερε τόσον τὴν ἀμάθειάν μου καὶ ἀλαζονείαν, καὶ μ' ὅλον ὅτι ἐγὼ ἔδειξα μίαν ἀνήμερον καὶ ἀνευχάριστον διάθεσιν, ἐπηκολούθει τοὺς εὐγνώμονας κόπους του διὰ τὴν ὠφέλειάν μου· καὶ ἐξαιρέτως, διότι μοῦ ἐνθυμίζουσι τὴν καλοσύνην τοῦ Θεοῦ, ὅστις μ' ὅλον ὅτι μισεῖ καὶ ἀντιστέκεται τοὺς ὑπερηφάνους, ὅμως ἠξεύρει νὰ ταπεινώσῃ τὴν πεισματώδη καρδίαν, ὄχι μόνον διὰ τῆς σιδηρᾶς ῥάβδου τῆς ὀργῆς του, ἀλλ' ἀκόμη καὶ διὰ τῆς χρυσῆς ῥάβδου τῆς χάριτός του.

Οὕτως ἐκόφθησαν σχεδὸν τελείως ἡ ἀλληλογραφία μας καὶ ἡ φιλία μας, κατὰ τὸ παρόν· διὰ πολὺν καιρὸν ἐσυναπαντώμεθα σπανίως, καὶ εἰς τοιαύτας εὐκαιρίας ἐμεταχειριζώμεθα ὀλίγα

λόγια, περὶ τῶν γενικῶν ὑποθέσεων τῆς συνομιλίας· ὅμως αὐτὸς μοῦ ἔλεγε πάντοτε, τὸ ὁποῖον μὲ ἤγγιζεν ὄχι ὀλίγον, ὅτι καιρὸς ἤθελεν ἐλθεῖν, ἐνῷ ἐγὼ ἤθελα λάβῃ τὰς ἰδίας γνώμας τῆς Θρησκείας, καθὼς αὐτός· ὅτι μίαν φορὰν αὐτὸς ἐπίστευε, καθὼς ἐγὼ, καὶ ὅτι ἐγὼ ἔπειτα ἤθελα πιστεύσει καθὼς αὐτός. Καὶ πάντοτε ἔλεγεν εἰς τοὺς φίλους του, ὅτι ἐγὼ ἐπροχώρουν ἀσφαλῶς εἰς τὴν γνώρισιν τῆς ἀληθείας, μ' ὅλον ὅτι ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Τόσον καθαρὰ αὐτὸς ἔβλεπε τὰ σημεῖα τῆς Θείας χάριτος εἰς τὴν ψυχήν μου, μεταξὺ ὅλου τοῦ σκότυς τῆς διεφθαρμένης φύσεως, καὶ ὅλης τῆς ἐπαναστάσεώς μου ἐναντίον τοῦ Θελήματος τοῦ Θεοῦ.

Αὕτη ἡ ἐλπίς του ἐξεφύετο ἐξαιρέτως ἀπὸ τὸ φέρσιμόν μου εἰς τὰ ἀκόλουθα πράγματα. Ὀλίγον ἀφοῦ ἡ ἀλληλογραφία μας ἤρχισεν εἰς τὸν μῆνα Μαΐον 1775, ἐνῷ ὁ νοῦς μου ἐνησχολεῖτο περὶ τῆς ἐλπίδος τοῦ προβιβασμοῦ μυ, μίαν Κυριακὴν, εἰς καιρὸν ὁποῦ ὁ Ψαλμὸς ὠνομάζετο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἤνοιξα τὸ τυπικὸν διὰ νὰ τὸν εὕρω, ἀλλὰ (κατὰ τύχην, ἢ νὰ εἰπῶ μὲ προμήθειαν,) εὗρον τὰ ἄρθρα τῆς Θρησκείας, καὶ τὸ ὄγδοον, τὸ ὁποῖον ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀξιοπιστίαν καὶ βεβαίωσιν τοῦ Συμβόλου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίυ, εὐθὺς ἐσταμάτησε τὴν προσοχήν μου. Ἡ ἀπιστία μυ περὶ τοῦ δόγματος τῶν ἴσων ὑποστάσεων εἰς τὴν μονάδα τῆς Θεότητος, καὶ αἱ ὑπερασπίσεις τῆς εἰλικρινείας μου, τὰ δύο

εἶχαν προξενήσειν εἰς ἐμὲ μῖσος διὰ τοῦτο τὸ Σύμβολον, καὶ διὰ τοῦτο συχνῶς ὡμίλουν περὶ αὐτοῦ μὲ καταφρόνησιν, καὶ δὲν τὸ ἀνεγίνωσκον δημοσίως εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Λοιπὸν, εὐθὺς ἀφοῦ ἐδιάβασα τούτους τοὺς λόγους τοῦ Ἄρθρȣ, ὅτι « πρέπει νὰ δέχηται καὶ νὰ πιςεύηται δὶ ὅλου τοῦτο τὸ Σύμβολον, διότι ἐμπορεῖ νὰ βεβαιωθῇ ἀπὸ τὰς πλέον ἀναμφιβόλους μαρτυρίας τῆς Ἁγίας Γραφῆς, » ὁ νοῦς μȣ ἦτο πολὺ κτυπημένος καὶ συγχισμένος. Πάραυτα ἐνοοσύμην, ὅτι εἶχα ὑπογράψειν τοῦτο τὸ ἄρθρον ὡς ἀληθινὸν, καὶ ἀπ᾽ ἐκείνην τὴν ςιγμὴν, ἔλαβον τόσας ἀμφιβολίας περὶ αὐτοῦ, ὥςε ἔμειναν ἀνίκητοι ἕως ὅτȣ ἐμεταβλήθησαν δὶ ὅλου αἱ ἰδέαι μου, διὰ ὅλον τὸ σύςημα τῶν δογμάτων τοῦ Εὐαγγελίου.

Ὁ υἱὸς Σειρὰχ εἶπε σοφῶς, « τέκνον, ἐὰν προσέρχῃ νὰ δουλεύσῃς τὸν Κύριον, ἑτοίμασον τὴν ψυχήν σου εἰς πειρασμόν. » Δύω φοραῖς εἶχα ἤδη ὑπογράψειν ταῦτα τὰ ἄρθρα, μὲ τὰς ἰδίας γνώμας, τὰς ὁποίας ἐκράτησα ἕως τώρα. Ἀλλ ἐπειδὴ ἡ συνείδησις ἐκοιμήθη, καὶ ἐγὼ δὲν ἐμελέτησα διὰ τὴν δούλευσιν τοῦ Κυρίου, τὸ νὰ ὑπογράψῃ τινὰς τὰ ἄρθρα, μοῦ ἐφαίνετο ὡς γενικὸν συμβὰν, ὡς ἀναγκαῖον πρᾶγμα, καὶ ἐςοχαζόμην πολλὰ ὀλίγον περὶ αὐτοῦ. Πλὴν τώρα, μ᾽ ὅλον ὅτι ἤμουν μεγάλως ὑπὸ τῆς ἐπιῤῥοῆς τῆς ὑπερηφανίας, τῆς φιλοδοξίας, καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Κόσμου, ὅμως ἡ καρδία μου ἐπεθυμοῦσε τὸν Κύριον εἰλικρινῶς, καὶ δὲν ἐτόλμων

νὰ ἁμαρτήσω ἀποφασιστικῶς, διὰ ν' ἀποκτήσω τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου. Τὸ νὰ εἶχα ὑπογράψῃ ἄρθρα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐπίστευον, ὡς πληρωμὴν διὰ τὸν προβιβασμὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἤρχισα νὰ στοχάζωμαι ὡς ἀσεβὲς ψεῦμα, φρικτὴν ἁμαρτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἠμποροῦσα ποτὲ νὰ μετανοήσω ἀρκετὰ, χωρὶς νὰ ἀνταποδώσω τὴν ἀνταμοιβὴν τῆς ἀνομίας. Τόσον ἐφρόντιζον διὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, ὅσον ἡ συνείδησίς μου πλέον τὴν ἀπέῤῥιπτε. Τέλος πάντων, ἔπειτα ἀπὸ μίαν βιαίαν ἀνθίστασιν μεταξὺ τῆς φιλαυτίας καὶ τῆς συνειδήσεως, ἐδηλοποίησα εἰς τὸν ὑπερασπιστήν μου, τὰς ἀμφιβολίας μου, καὶ τὴν ἀπόφασίν μυ νὰ μὴν ὑπογράψω τὰ ἄρθρα. Τοιουτοτρόπως αἱ ἐλπίδες τοῦ προβιβασμοῦ μυ ἐξαλείφθησαν ἀποφασιστικῶς, καὶ ἐγὼ, κατὰ τὸ φαινόμενον, ἐπαραιτήθην μὲ μίαν αὐξάνουσαν φαμηλίαν, σχεδὸν μὲ τὴν μόνον προθεωρίαν τῆς πτωχείας καὶ δυστυχίας. Αἱ ἀνθιστάσεις μου ἐναντίον τῶν ἄρθρων ἦτον, καθὼς τώρα βλέπω, χωρὶς θεμέλιον, καὶ δί ὅλου ἔδειξα μεγάλην φιλαυτίαν, θερμότητα τῆς διαθέσεως καὶ πείσματος, διὰ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ταπεινωθῶ· πλὴν, διότι ἐσυμφώνησα μὲ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς συνειδήσεώς μου, καὶ ἐκράτησα τὴν εἰλικρίνειάν μου εἰς περιστάσεις τόσον δυσκόλους, διὰ ταῦτα δὲν ἐμετανόησα, καὶ ἐλπίζω, ὅτι δὲν θέλει μετανοήσω ποτέ.

Εὐθὺς ὁπoῦ ἐγνωρίσθη ἡ ἀπόφασίς μȣ, πολλοὶ τῶν φίλων μȣ μὲ ἤλεγχον μεγάλως. Εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι ὅλοι αὐτῶν ἔκαμνον τοῦτο ἀπὸ τὴν καλοσύνην των, καὶ μετεχειρίζοντο διαφόρȣς συλλογισμοὺς, διὰ νὰ μὲ καταπείσωσι χωρὶς ἀποτέλεσμα. Πλὴν, μ' ὅλον ὅτι οἱ λογισμοὶ, τοὺς ὁποίους αὐτοὶ ἐμεταχειρίζοντο διὰ νὰ μὲ καταπείσωσι νὰ ἀλλάξω τὴν ἀπόφασίν μȣ, μ' ἔκαμνον πλέον ςαθερὸν εἰς αὐτὴν, ὅμως τέλος πάντων, μὲ ἔφερον εἰς τοῦτον τὸν ὠφέλιμον διορισμὸν, δηλαδὴ, « διὰ νὰ μὴ πιςεύω ὅ,τι εἶπε κανένας, ἐξ αἰτίας τοῦ μόνου λόγου του, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐρευνῶ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, μὲ τοῦτον τὸν μόνον σκοπὸν, διὰ νὰ καταλαμβάνω, ἐὰν τὰ ἄρθρα τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας γενικῶς, καὶ μάλιςα τοῦτο τὸ Σύμβολον ἐσυμφώνȣν μὲ τὰς Ἁγίας Γραφὰς, ἢ ὄχι. » Εἶχα ἤδη ἐρευνήσειν τὰς Γραφὰς, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἠξεύρω τὰς γλώσσας, εἰς τὰς ὁποίας ἐγράφθησαν κατὰ πρῶτον, καὶ νὰ φέρω ἀπ' αὐτὰς ξεχωρισμένα μέρη εἰς διαφέντευσιν τοῦ συςήματός μȣ, καὶ ἐγνώριζον καλὰ τὰς ἱςορίας των καὶ κανόνας, ἀλλὰ δὲν εἶχον ἐξετάσειν ταύτην τὴν πολύτιμον παρακαταθήκην τῆς θεογνωσίας, μὲ τὸν μόνον σκοπὸν νὰ ἠξεύρω τὴν ἀλήθειαν εἰς τὰς φιλονεικίας τῆς Θεολογίας. Σπανίως ἐλάμβανον ὑποψίαν ὅτι ἤμουν, ἢ ἠμποροῦσα νὰ ἦμαι εἰς ἀπάτην, καὶ ἐνταυτῷ ἐπάσχιζον νὰ διαφεντεύσω τὴν ἀπόφασίν μȣ ἀπὸ τὰς γραφὰς πλέον, παρὰ νὰ μεταβάλω τὰς γνώμας μȣ.

Ὡς τόσον, ἤρχισα τὴν ἐξέτασιν· καὶ δι' ὅσον ἐνθυμοῦμαι, ἡ πρώτη περίοδος, ἡ ὁποία μοῦ ἐπροξένησεν ὑποψίαν, ὅτι ἠμποροῦσα ἴσως νὰ ἦμαι εἰς σφάλμα, ἦτον, (Ἰακ. 1. 5.) « Ἐὰν κανεὶς ἀπὸ ἐσᾶς λείπεται ἀπὸ σοφίαν, ἂς ζητῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν, ὅςις δίδει εἰς ὅλους πλουσίως, καὶ δὲν ὀνειδίζει, καὶ θέλει τοῦ δοθῆν. » Ὅταν ἐφρόντιζον προσεκτικῶς διὰ τούτους τοὺς λόγους, ἐκαταπειθόμην ὅτι, μ' ὅλον ὅτι εἶχα νομίσειν τὸν ἑαυτόν μου σοφὸν, πλὴν ὅτι δὲν εἶχα ἀποκτήσειν κανένα μέρος τῆς σοφίας μου κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, διότι ποτὲ εἰς ὅλην τὴν σειρὰν τῆς ζωῆς μου δὲν εἶχα κάμειν τέτοιαν δέησιν· ἔβλεπον ἀκόμη, ὅτι αὕτη ἡ περίοδος περιεῖχε μίαν πρέπουσαν διεύθυνσιν καὶ μίαν ἔμψυχον ὑπόσχεσιν, προσηρμωσμένος εἰς τὴν παροῦσαν ζήτησίν μου· καὶ ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἤρχισα, κατὰ τὸν τρόπον μου νὰ παρακαλέσω ἀπὸ τὸν Θεὸν σοφίαν κατὰ ταύτην τὴν ὑπόσχεσιν.

Ὀλίγον μετὰ ταῦτα, ἔκαμνον σπουδὴν, καὶ διδαχὴν ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιον. (Ἰωάν. 7, 16, 17.) « Ἡ διδαχή μου δὲν εἶναι ἐδική μου, ἀλλ' ἐκείνου ὁποῦ μὲ ἔπεμψεν. Ἐὰν κανένας θέλῃ νὰ κάμῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ, αὐτὸς θέλει γνωρίζει περὶ τῆς διδαχῆς, ἐὰν ἀπὸ τὸν Θεὸν ἦναι, ἢ ἂν ὁμιλῶ αὐτὴν ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μου. » Ἐθαύμαζον διότι δὲν εἶχα παρατηρήσειν πρῶτον τούτους τοὺς τόσον ἀξιοσημειώτους λόγους. Ἔβλεπον ὅτι περιεῖχον μίαν διεύθυνσιν καὶ μίαν ὑπόσχεσιν, προσηρ-

μοσμένας νὰ ἐλευθερώσωσιν ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἰλικρινῶς ζητεῖ τὴν ἀλήθειαν, ἀπὸ τὸν λαβύρινθον τῆς φιλονεικίας, εἰς τὸν ὁποῖον εἶναι πιθανὸν ὅτι αὐτὸς, κατ' ἀρχὴν, θέλει εὑρεθῆν. Καὶ μ' ὅλον ὅτι ὁ νοῦς μου ἦτον τόσον δεδοσμένος εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ λογισμοῦ, ὥςε δὲν ἔλαβεν, ἀπὸ ταύτην τὴν πολύτιμον περίοδον, ἐκείνην τὴν ὠφέλειαν, τὴν ὁποίαν ἠμπορεῖ νὰ ἐγχειρίσῃ εἰς μίαν ψυχὴν, ἡ ὁποία ταπεινῶς ἐπιθυμεῖ νὰ διδαχθῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν, ὅμως γνωρίζωντας ὅτι ἐπεθύμουν νὰ παραιτήσω κάθε πρᾶγμα διὰ νὰ ἐκπληρώσω ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐςοχαζόμουν νὰ ἦναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἐλάμβανον θάῤῥος καὶ ἐπίςευον ὅτι ἐὰν εὑρισκόμην εἰς σφάλμα, καιρὸς ἤθελεν ἐλθεῖν, ἐνῷ ἤθελα καταλάβῃ τὴν ἀπάτην μου.

Ὑποπτευόμην ἀκόμη, ὅτι ἠμποροῦσα νὰ ἦμαι εἰς σφάλμα, διότι ἕως τώρα δὲν εἶχα ζητήσειν τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν διωρισμένον τρόπον, κατὰ τὰς Παροιμίας, 3, 5, 6. « Ἔλπισον εἰς τὸν Κύριον μὲ ὅλην τὴν καρδίαν σου, καὶ μὴν ὑπερηφανεύεσαι εἰς τὴν ἰδίαν σου σοφίαν. Γνώριζέ τον εἰς ὅλας τὰς ὁδούς σου, καὶ αὐτὸς θέλει σὲ διευθύνειν.» Ἔπρεπε νὰ ὁμολογήσω, ὅτι, ἕως τότε δὲν εἶχα γνωρίσειν αὐτὸν εἰς ὅλας τὰς ὁδούς μου, μήτε εἶχα ἀφήσειν τὸν ἑαυτόν μου δι' ὅλου εἰς τὰς διευθύνσεις αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι εἰς τὰς σκέψεις τῆς θρησκείας, ὑπερηφανευόμην δι' ὅλου εἰς τὴν ἰδίαν μου σοφίαν.

Πλὴν, μ' ὅλον ὅτι αὗται καὶ μερικαὶ ἄλλαι περίοδοι μὲ ἤγγιζον πολὺ διὰ κάποιον καιρὸν, καὶ μὲ ἐπαρακίνουν νὰ δέωμαι καθημερινῶς διὰ τὴν ὀρθὴν γνώρισιν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ὅμως ἡ ὑπερηφάνειά μου καὶ ἡ προσκόλλησις εἰς τὴν φιλονεικίαν, εἶχαν βάλειν εἰς ἀταξίαν ὅλην τὴν ψυχήν μου, ὡσὰν μία δυνατὴ ἀῤῥωστία, καὶ δὲν ἠμποροῦσα νὰ λάβω τὴν εὐταξίαν εὐθύς. Δὲν ἤμουν τελείως παιδίον, καθίζωντας ταπεινῶς εἰς τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου, διὰ νὰ μάθω ἀπ' αὐτὸν τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῆς Θεογνωσίας. Δὲν εἶχα ἀκόμη σταθερὰν ὑποψίαν, ὅτι, ὅσα ἐνόμιζον πρότερον σοφίαν, ἦτον μωρία, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ τὰ ἀλησμονήσω, καὶ νὰ τὰ λογιάσω ζημίαν, διὰ νὰ ἀποκτήσω τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀληθοῦς γνώσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· διότι μ' ὅλον ὅτι ἤρχισα νὰ στοχασθῶ, ὅτι ἴσως εἶχα σφάλειν εἰς ὀλίγα πράγματα, πλὴν ἤμουν βέβαιος ὅτι τὸ γενικὸν σχῆμα τῶν δογμάτων μου ἦτον ὀρθόν. Ὅταν ποτὲ αἱ ἀνθιστάσεις καὶ λογισμοί μοῦ ἐπαῤῥησιάζοντο ἐναντίον τῶν γνωμῶν μου, καὶ ὅταν αἱ ἀμφιβολίαι ἔγειναν εἰς τὸν νοῦν μου, ἡ κοινὴ πρᾶξίς μου, διὰ νὰ ἀποδιώξω τὴν ἀνησυχίαν, τὴν ὁποίαν ἐπροξένησαν, ἦτον νὰ ἐνθυμῶμαι, ὅσον ἠμποροῦσα, ὅλους τοὺς λογισμοὺς καὶ μεθερμηνεύσεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἐναντίον αὐτῶν, καὶ ὅταν τοῦτο δὲν ἔφθανε νὰ μοῦ προξενήσῃ πληροφορίαν, ἐπήγαινα εἰς τὰ βιβλία τῆς φιλονεικίας. Αὕτη ἡ μέθοδος μ' ἐτράβιζεν ἀπὸ τὸν

καθαρὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, μὲ ἔκαμνεν ὀλιγώτερον σταθερὸν καὶ εἰλικρινῆ εἰς τὴν δέησιν, μὲ ἐνεχείριζεν διαφεντευτικὴν πανοπλίαν ἐναντίον τῆς συνειδήσεώς μου, ἀνέφλεγε τὴν θερμότητά μυ, καὶ ηὔξανε τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ φιλαυτίαν μυ.

Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν, ἐτίμων μεγάλως τὰ περὶ Θεολογίας βιβλία τοῦ Κυρίου Λὼκ, καὶ μάλιστα μοῦ ἤρεσαν, « ἡ δικαιότης τοῦ Χριστιανισμοῦ, » καὶ αἱ διαφεντεύσεις τούτυ. Ταῦτα τὰ δύο, καὶ ἄλλα τοῦ ἰδίου συγγραφέως, ἐσπούδαζον μὲ μεγάλην ἄρεξιν καὶ ἀρέσκειαν, καὶ τὸν εἶχα σχεδὸν δἰ ὅλου, ὡς διδάσκαλον, λαμβάνωντας τὰς θέσεις του, δανειζόμενος πολλοὺς τῶν συλλογισμῶν του, καὶ ὀργιζόμενος ἐναντίον ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἤθελον συμφωνήσειν μὲ ὑπόληψίν μου δἰ αὐτόν. Τοῦτο τὸ συμβὰν μοῦ ἐπροξένησε μεγάλην ζημίαν, διότι ἀντὶ νὰ προχωρήσω εἰς τὴν ζήτησιν τῆς ἀληθείας, ἐσύναζον λογισμοὺς πλέον εὐλογοφανεῖς εἰς διαφέντευσιν τῶν σφαλμάτων μου. (*)

(*) Ἀφοῦ ὡμίλησα μὲ τόσην ἐλευθερίαν διὰ τὴν Θεολογίαν τοῦ Κυρίου Λὼκ, τὴν ὁποίαν μίαν φορὰν τόσον ἐτίμων, εἶναι δίκαιον νὰ εἰπῶ, ὅτι εἰς τὰ τῆς Θρησκείας ὁ κόσμος εἶναι πολὺ ὑποχρεωμένος εἰς ἐκεῖνον τὸν μεγάλον ἄνθρωπον, διὰ τὰς ἐπιστολάς του περὶ τῆς ἀνεξιθρησκείας, καὶ τὰς ἀποκρίσεις τυ εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔγραφον ἐναντίον του. Αἱ βάσεις τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν θρησκείαν, καὶ αἱ αἰτίαι, διὰ τὰς ὁποίας καθένας ἔπρεπε νὰ ἐκλέξῃ, κατὰ τὴν συνείδησίν τυ, τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον

Ἕνα βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐδιάβαζον εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν, διότι ὁ Κύριος Λὼκ τὸ ἐπαίνει, μοῦ ἐπροξένησε μεγάλον ὄφελος· τοῦτο ἦτον, « Ἡ ποιμαντικὴ ἐπιμέλεια τοῦ Ἐπισκόπου Βοῦρνετ.» Εἰς τοῦτο εὗρον πολλὰ ὀλίγα, ὁποῦ ὕβριζον τὰς ὑπολήψεις μου, καὶ πολλὰ τὰ ὁποῖα ἤγγιζον τὴν συνείδησίν μου, διότι ἀπέβλεπον τὰς ὑποχρεώσεις μου ὡς Ἱερεύς. Θέλω ἀντιγράψειν ἐδῶ ὀλίγας παρατηρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐξαιρέτως ἐκυρίευον τὸν νοῦν μου. Ἀφοῦ ἀντέγραψε τὸ ζήτημα προβαλλόμενον εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι προσμένουσι νὰ λάβωσι τὸν βαθμὸν τοῦ Διακόνου, δηλαδὴ τὸ « πιστεύετε ὅτι εἶσθε
„ κινούμενοι ἐσωτερικῶς ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα,
„ εἰς τὸ νὰ λάβητε τοῦτο τὸ ἐπάγγελμα καὶ ἱε-
„ ροσύνην, διὰ νὰ δουλεύητε τὸν Θεὸν, διὰ τὸν
„ προβιβασμὸν τῆς δόξης του, καὶ τὴν οἰκοδομὴν
„ τοῦ λαοῦ του;» αὐτὸς προσθέτει· « Μάλιστα ἡ
„ ἀπόκρισις τούτου πρέπει νὰ περισκέπτηται
„ πολὺ, διότι, ἐὰν κανένας λέγῃ, πιστεύω πῶς
„ εἶμαι, ὅστις δὲν ἐξεύρει τελείως τοιαύτην κί-
„ νησιν, καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὴν περιγράψῃ
„ τελείως, αὐτὸς λέγει ψεύματα εἰς τὸ Ἅγιον
„ Πνεῦμα, καὶ οὕτως πλησιάζει εἰς τὸ ἅγιον
„ βῆμα μὲ ψεῦμα εἰς τὸ στόμα του, καὶ τοῦτο

θέλει λατρεύσει τὸν Θεὸν, ἴσως δὲν ἐγνωρίσθησαν γενικῶς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ Κόσμου, ἕως ὅτου αὐταὶ αἱ συγγραφαὶ τοῦ Κυρίου Λὼκ τὰς ἐφανέρωσαν ἀναμφιβόλως.

„ ὄχι εἰς ἄνθρωπον, ἀλλὰ εἰς τὸν Θεόν.» Καὶ εἰς ἄλλον τόπον· «Δὲν θέλει αὐτὸς (δηλ. ὁ Θεὸς)
„ κρίνειν ἐκείνες, οἱ ὁποῖοι τολμῶσι νὰ τρέ-
„ ξωσι χωρὶς τὴν ἄδειάν του, προφασιζόμενοι
„ ὅτι τὴν ἔλαβον, ἐνῷ ἴσως δὲν καταλαμβάνεν
„ τὴν ὠφέλειαν τοῦ ἐπαγγέλματος, καὶ ἀκόμη
„ τοὺς περιγελῶντας τὸ ζήτημα ὡς ἐνθεσιαςικὸν,
„ ὅμως λαμβάνοντες τὸν βαθμόν; Οὗτοι ἔρ-
„ χονται εἰς τὸν Χριςὸν διὰ τὰ ψωμία· ἐλπίζεν
„ νὰ ζῶσιν ἀπὸ τὸ βῆμα, καὶ ἀπὸ τὸ Εὐαγγέ-
„ λιον, μ᾽ ὅλον ὅτι ὀλίγον δουλεύουν τὸ ἕνα, ἢ
„ κηρύττεν τὸ ἄλλο· καὶ ἑπομένως θέλεν εἰπεῖν
„ ὁποιονδήποτε πρᾶγμα, ἢ ἀληθὲς, ἢ ψευδὲς,
„ τὸ ὁποῖον ζητεῖται, διὰ νὰ ἀποκτήσωσι τὸ
„ ἐπάγγελμα.»

Ἀκόμη εἰς ἄλλον τόπον, ἀφοῦ ἤνωνε τὸ περισσότερον μέρος τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὁποῖον χειροτονοῦσι τοὺς ἱερεῖς μὲ τὸν λογισμόν τε περὶ τῆς ὠφελείας καὶ τοῦ βάρους τῆς ἱεροσύνης, αὐτὸς προσθέτει· «Τέλος πάντων, ὅλον τοῦτο ἢ εἶναι
„ μόνη ἀδιάντροπος πομπὴ ἐνδεδυμένη εἰς σο-
„ βαρὰς καὶ ὑψηλὰς λέξεις, διὰ νὰ κτυπῶσι
„ τοὺς ἀδυνατωτέρες ἀνθρώπες, καὶ νὰ ἐγχειρί-
„ ζωσιν εἰς τοὺς ἄλλες αἰτίας τῆς βεβήλε καὶ
„ ἀσεβοῦς καταφρονήσεως, ἢ πρέπει νὰ ὁμολογῆ-
„ ται, ὅτι οἱ ἱερεῖς γίνονται ὑποχρεωμένοι, ἀπὸ
„ τὰς πλέον καθαρὰς καὶ δυνατὰς ὑποσχέσεις,
„ νὰ δελεύωσιν ἀδιακόπως καὶ προσεκτικῶς.»
Ὁ Ἐπίσκοπος σφαλίζωντας τὴν ὑπόθεσιν τῶν τρό-

πων τῆς χειροτονίας, παρακινεῖ ὅλȢς τȢ̀ς ὑποψηφίȢς νὰ διαβάζȢν αὐτοὺς συχνῶς καὶ προσεκτικῶς εἰς καιρὸν τῆς προετοιμασίας των, διὰ νὰ ἐξεύρωσι πρῶτον τὰς ὑποχρεώσεις, εἰς τὰς ὁποίας τόσον ὑπερβολικῶς ἔχουν νὰ ὑποτάσσωνται, καὶ νὰ τοὺς ἐρευνῶσι τοὐλάχιστον τέσσαραις φοραῖς κάθε χρόνον μετὰ τὴν χειροτονίαν των, διὰ νὰ ἐνθυμῶνται τὰς ὑποσχέσεις των. Πόσον εἶναι ἀναγκαία αὕτη ἡ συμβουλὴ, κάθε ἱερεὺς καὶ ὑποψήφιος πρέπει νὰ ἐνοῆται διὰ τὸν ἑαυτόν τȢ· ὅσον δὶ ἐμὲ, δὲν τοὺς εἶχα διαβάσειν ποτὲ, ὅταν ἔλαβον τὸν βαθμὸν, καὶ δὲν ἐγνώριζον σχεδὸν τελείως τὰς ὑποχρεώσεις, εἰς τὰς ὁποίας εἶχα νὰ ὑποτάσσωμαι, ἕως ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἀλλ' οὔτε ποτὲ ἔκαμα προσοχὴν εἰς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, ἕως ὅτȢ αὕτη ἡ συμβουλὴ μὲ παρεκίνησεν. Εἶναι καθαρὸν, ὅτι καθένας ὁποῦ ἠκολούθησε παρομοίαν ἀμέλειαν, καθὼς ἐγὼ, πρέπει νὰ θεωρήσῃ τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν ἄτιμον ἀμέλειαν καὶ ἄκραν ἀτοπίαν τοῦ φερσίματός μȢ. Λοιπὸν προσθέτω, ὅτι ἡ εἰλικρινὴς δέησις πρὸς τὸν Θεὸν, διὰ τὴν διεύθυνσιν, βοήθειαν καὶ εὐλογίαν τȢ, εἶναι πρᾶξις προσηρμοσμένη εἰς τὴν ξαναθεώρησιν τῶν ὑποχρεώσεών μας.

Ἀκόμη ὁ Ἐπίσκοπος λέγει οὕτω, διὰ ἕνα ἁμαρτωλὸν ἱερέα, « ὅλος ὁ βίος του ἐστάθη μία „ σειρὰ τῆς μόνης καὶ ἀληθοῦς ὑποκρίσεως· ὅλαι „ αἱ δυναταὶ ἐπιβαρύνσεις εἶναι ἑνωμέναι μὲ τὰς „ ἁμαρτίας των· αὐταὶ εἶναι ἐναντίον τῆς γνω-

„ ρίσεως, τῶν εὐχῶν καὶ τοῦ χαρακτῆρός τυ
„ δεικνύουσι μίαν ἀποφασιςικὴν καταφρόνησιν
„ ὅλων τῶν ἀληθειῶν καὶ ὑποχρεώσεων τῆς
„ θρησκείας· καὶ ἐὰν αὐτὸς χάνηται, δεν χά-
„ νεται μόνος, ἀλλὰ φέρει μαζύ του πολλοὺς
„ ἄλλους, ἢ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐχάθησαν εἰς
„ τὴν ἀμάθειαν ἐξ αἰτίας τῆς ἀμελείας του, ἢ
„ ἐκείνυς, οἱ ὁποῖοι ἔλαβον θάῤῥος εἰς τὴν ἁμαρ-
„ τίαν, ἐξ αἰτίας τοῦ κάκοῦ παραδείγματός τυ.»
Καὶ εἰς ἄλλον τόπον, ἀφοῦ ὡμίλησεν ἐκτεταμένως διὰ τὰς μαθήσεις προσηρμοσμένας εἰς τοὺς ἱερεῖς, καὶ μάλιςα διὰ τὴν σπυδὴν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, αὐτὸς προσθέτει· « Πλὴν, διὰ νὰ λάβωσιν αὗται
„ καλὸν ἀποτέλεσμα, ἕνας ἱερεὺς, ὁ ὁποῖος εὑρί-
„ σκεται πολὺ εἰς τὸ σπουδαςήριόν του, πρέπει
„ νὰ ἐνασχολῆται πολὺ εἰς τὴν κρυπτὴν καὶ
„ θερμὴν δέησιν, διὰ τὴν διεύθυνσιν καὶ εὐλο-
„ γίαν τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς δουλεύσεις του, διὰ
„ τὴν παντοτινὴν βοήθειαν τοῦ Ἁγίυ Πνεύμα-
„ τος, καὶ διὰ τὴν ζωηρὰν δοκιμὴν τῶν θείων
„ πραγμάτων, διὰ νὰ αἰσθάνηται τὸ βάρος
„ αὐτῶν αὐξάνον, καὶ μεγαλυνόμενον εἰς τοὺς
„ ςοχασμούς του. Αὕτη ἡ πρᾶξις, καὶ μόνον
„ αὕτη, θέλει τοῦ ἐγχειρίσει δύναμιν νὰ ἀκο-
„ λυθῇ τὸ ἔργον του, χωρὶς κούρασμα, καὶ
„ πάντοτε νὰ χαίρῃ εἰς αὐτό.»

Πλὴν, ἡ κυριωτέρα ὠφέλεια, τὴν ὁποίαν ἔλαβον ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τούτου τοῦ βιβλίυ, ἦτον αὐτη, δηλαδὴ μ' ἐπαρακίνησε νὰ ἐξετάσω προσ-

εκτικῶς ἐκεῖνα τὰ μέρη τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὰ ὁποῖα διηγοῦνται τὰς ὑποχρεώσεις, καὶ τὰ χρέη ἑνὸς ἱερέως, καὶ τὰ ὁποῖα, ἕως τώρα, δὲν εἶχα παρατηρήσω, ἢ τὰ εἶχα σκεφθῇ πολλὰ ὀλίγου. Ἐξαιρέτως, ἐνθυμοῦμαι ἕως σήμερον, πόσον ἤμουν πληγωμένος ἀπὸ τὴν ἐξέτασιν τοῦ βάρους τῆς ἐπιμελείας τῶν πολυτίμων ψυχῶν, τὸ ὁποῖον ἐπάγγελμα εἶχα λάβειν, καὶ διὰ τὰς ὁποίας εἶχα νὰ δώσω λογαριασμὸν μίαν ἡμέραν, μελετῶντας τὴν προφητείαν τοῦ Ἰεζεκιὴλ, 33, 7, 8, 9. « Καὶ σὺ, υἱὲ ἀνθρώπου, σὲ ἔδωκα φύλακα εἰς ,, τὸν οἶκον Ἰσραὴλ, καὶ θέλεις ἀκούσει λόγον ,, ἀπὸ τοῦ στόματός μου, καὶ θέλεις τοὺς ἀπ- ,, αγγείλειν ἀπ' ἐμέ. Ὅταν ἐγὼ εἴπω εἰς τὸν ,, ἁμαρτωλὸν, θέλεις ἀποθάνει θάνατον, ἐὰν ,, σὺ δὲν εἴπῃς νὰ φυλαχθῇ ὁ ἀσεβὴς ἀπὸ τὴν ,, ὁδόν του, αὐτὸς ὁ ἄνομος θέλει ἀποθάνειν ,, εἰς τὴν ἀνομίαν του, πλὴν τὸ αἷμα αὐτοῦ ,, θέλω ζητήσειν ἀπὸ τὸ χέρι σου. Ὅμως, ,, ἐὰν σὺ ἀπαγγείλῃς εἰς τὸν ἀσεβῆ τὴν ὁδόν ,, του, διὰ νὰ ἀποστρέψῃ ἀπ' αὐτὴν, καὶ ἐὰν ,, αὐτὸς δὲν ἀποστρέψῃ ἀπὸ τὴν ὁδόν τυ, αὐτὸς ,, θέλει ἀποθάνειν εἰς τὴν ἀσέβειάν του, καὶ ,, ἐσὺ ἐλύτρωσας τὴν ψυχήν σου.» Ἤμουν δὲ ὅλου πεπεισμένος, καθὼς ὁ Ἐπίσκοπος Βοῦρνετ, ὅτι αὕτη ἡ παραγγελία ἐγγίζει κάθε ἱερέα τόσον, ὅσον καὶ τὸν ἴδιον προφήτην. Ἐν ἄλλο μέρος τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὸ ὁποῖον τοῦτο τὸ βιβλίον ἔφερον εἰς τὴν συνείδησίν μου ἦτον, Πράξεις τῶν

Ἀποςόλων 20, 17--35· καὶ ἐξαιρέτως αἱ περίοδοι 26, 27, 28., αἱ ὁποῖαι ἐξήγουσαν τὴν ἄνωθεν προφητείαν· « διὰ τοῦτο σᾶς τὸ μαρτυρῶ
,, τὴν σήμερον ἡμέραν, ὅτι εἶμαι ἀθῶος ἀπὸ
,, τὸ αἷμα πάντων· ἐπειδὴ δὲν ἐντράπην νὰ
,, σᾶς εἰπῶ ὅλην τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ. Προσ-
,, έχετε λοιπὸν εἰς τὸν ἑαυτόν σας, καὶ εἰς ὅλον
,, τὸ ποίμνιον, εἰς τὸ ὁποῖον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα
,, σᾶς ἔβαλεν ἐπισκόπους νὰ ποιμαίνητε τὴν
,, ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἀπ-
,, έκτησε μὲ τὸ ἴδιόν του αἷμα.»

Ἐν βραχυλογίᾳ, ἐπαρακινήθην νὰ διαβάσω προσεκτικῶς καὶ συχνῶς τὰς ἐπιςολὰς πρὸς Τιμόθεον καὶ Τίτον, αἱ ὁποῖαι περιέχουν τὸ ὅλον τῶν χρεῶν τῶν ἱερέων διὰ πάντοτε. Ἐζήτησα, καὶ ἐξέτασα, μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν, κάθε μέρος τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὁποῦ εὗρον, τὸ ὁποῖον εἶχε σχέσιν μὲ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν. Ἐκτυπήθην πολὺ ἀπὸ Κορίνθ. ά. 9. 16. « Διότι ἀνάγκη ἐπί-
,, κειται εἰς ἐμὲ, καὶ οὐαὶ εἰς ἐμὲ, ἐὰν δὲν εὐαγγελίζωμαι.» Ὁμοίως ἐκτυπήθην καὶ ἀπὸ Κολ. 4. 17. « Εἴπατε εἰς τὸν Ἄρχιππον, βλέπε τὴν
,, διακονίαν, τὴν ὁποίαν παρέλαβες ἐν Κυρίῳ,
,, διὰ νὰ τὴν τελειώσῃς.» Αὕτη ἡ περίοδος ἤγγιζε τὴν συνείδησίν μου, ὡσὰν καὶ ὁ ἴδιος Ἀπόςολος ἤθελε μοῦ ὁμιλήσειν· ἀλλὰ ἔλαβον μάθησιν καὶ θάῤῥος ἐξαιρέτως ἀπὸ τὴν πρώτην ἐπιςολὴν Πέτρου, 5, 2, 3, 4. « Ποιμάνετε
,, τὸ ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ὁποῦ εἶναι μ ἐσᾶς,

„ ἐπισκοποῦντες αὐτὸ μὴ ἀναγκαςῶς, ἀλλὰ
„ θεληματικῶς, μήτε αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προ-
„ θύμως, μήτε ὡς κατακυριεύοντες τοὺς κλήρυς,
„ ἀλλὰ γινόμενοι τύποι τοῦ ποιμνίυ· καὶ ὅταν
„ θέλει φανῇ ὁ ἀρχιποιμὴν, θέλετε λάβειν τὸν
„ ἀμαράντινον ςέφανον τῆς δόξης.»

Ἐλπίζω, ὅτι ὁ ἀναγινώσκων θέλει συγχωρήσειν τὴν ἔκτασιν τῆς ὁμιλίας μου περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, διότι εἶναι πολὺ ὠφέλιμος. Καὶ μ᾽ ὅλον ὅτι δὲν ἔλαβον νέας ἰδέας τῆς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίυ ἀπὸ τὴν « Ποιμαντικὴν Ἐπιμέλειαν, » ὅμως ἀπ᾽ αὐτὴν ἔγεινα τόσον πεπεισμένος διὰ τὴν δυσκολίαν καὶ ὠφέλειαν ἐκείνυ τοῦ ἔργου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐδόθην ἀςοχάςως, καὶ διὰ τὸν μεγάλον κίνδυνον τῆς ψυχῆς μου, ἐὰν δὲν ἤθελα κάμῃ ὅλην τὴν προσοχήν μου εἰς αὐτὸ, ὥςε νὰ βαλθῇ ἐδῶ τὸ θεμέλιον τῆς ἀκολούθου μεταβολῆς τοῦ φερσίματός μυ καὶ γνωμῶν. Τῷ ὄντι, ἀφοῦ ἤμουν οὕτως πεπεισμένος, ἔσφαλα μεγάλως διὰ τὴν ἀργοπορίαν μου· διότι, ἐπειδὴ ἤμουν ἐνασχολημένος περιττῶς εἰς ἄλλα πράγματα, ἐπαραίτησα καὶ ἀμέλησα, διὰ κάποιον καιρὸν, νὰ συμφωνήσω μὲ τὰ ζητήματα τῆς συνειδήσεώς μυ. Πλὴν ποτὲ δὲν ἠμέλησα τὴν μάθησιν, τὴν ὁποίαν εἶχα λάβειν, μήτ᾽ ἐδοκίμασα ἥσυχον μελέτην, ἕως ὅτου εἶχα ἀφήσειν ὅλας τὰς ἄλλας ἐνασχολήσεις μου, καὶ ἐδόθην εἰς ἐκείνας τὰς σπουδὰς καὶ χρέη, τὰ ὁποῖα ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἱερωσύνης. Καὶ

ἔχω δίκαιον νὰ εὐλογῶ τὸν Θεὸν, διότι εὗρον τοῦτο τὸ βιβλίον.

Ὅμως, ἡ φιλαυτία μου ἐσμικρύνετο πολλὰ ὀλίγον ἀκόμη, καὶ δὲν εἶχα κάμειν πρόοδον εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀληθείας. Ἐδιάβαζον ἔπειτα τὰ ἔργα τοῦ Τίλοτσον καὶ Ἰορτὶν, καὶ ἐπειδὴ ἐνασχολούμην εἰς ἄλλα πράγματα, ἠκολούθησα διὰ κάποιον καιρὸν, τὸ ὀκνηρὸν σύστημα τὸ ν' ἀντιγράφω τὰς διδαχάς των, μὲ κάποιας μεταβολὰς, διὰ νὰ τὰς διδάσκω εἰς τοὺς ἀκροατάς μου. Αὕτη ἡ μέθοδος μὲ ἐξεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν πρέπουσαν μελέτην τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, καὶ μ' ἐπαρακίνησε νὰ σχηματίσω γνώμας, ἀφ' ὅσων εἶπον οἱ ἄλλοι. Αἱ διδαχαί μου γενικῶς περιεῖχον ἐκείνην τὴν νόστιμον μίξιν τοῦ νόμου καὶ Εὐαγγελίου, ἡ ὁποία διαφθείρει καὶ τὰ δύο, παριστάνουσα τὸ Εὐαγγέλιον ὡς νόμον ἡμερωθέντα, καὶ δεικνύουσα ὅτι δέχεται τὴν εἰλικρινῆ ὑπακοὴν ἀντὶ τῆς τελείας. Ἐπειδὴ τοῦτο τὸ σύστημα κολακεύει τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ ὑπόληψιν, καὶ ἡσυχάζει τὴν συνείδησιν, διὰ τοῦτο ἀρέσκει εἰς τὸν ἀμελῆ ἁμαρτωλὸν, καὶ τὸν πιστεύοντα εἰς τὸν ἑαυτόν του, ὅτι εἶναι δίκαιος, ἀλλὰ δὲν κάμνει καλὸν εἰς κανένα, καὶ μάλιστα εἶναι ἕνα εὐειδὲς καὶ ἀγνώριστον εἶδος τοῦ Ἀντινομιανισμοῦ.

Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἤρχισα καὶ ἀστοχάστως μίαν σειρὰν τῆς περιδιαβάσεως καὶ ἐπισκέψεως, πλέον παρ' ὅτι εἶχα κάμειν, ἀφοῦ ἔλαβον τὴν χειροτονίαν. Αὕτη μὲ ἐτράβιζεν ἀπὸ τὴν

κατὰ μόνας δέησιν καὶ προσεκτικὴν μελέτην, καὶ μοῦ ἐπροξενοῦσε δυσαρέσκειαν διὰ τὰς Ἁγίας Γραφὰς καὶ ἄλλα ποιήματα τῆς θρησκείας, τὸ ὁποῖον εἶναι βέβαιον ἀποτέλεσμα κάθε μωρᾶς προσκολλήσεως εἰς τὸν κόσμον. Λοιπὸν, διὰ κάποιον καιρὸν, ὁ ζῆλός μου ἐσμικρύνετο, ἡ προθυμία μου ἐξαλείφετο, καὶ τὰ ζητήματά μου ἐκόπτοντο· ὅμως ὁ Θεὸς δὲν μ' ἄφησε νὰ παραιτήσω δι' ὅλου τὰς γυμνάσεις τῆς θρησκείας, διότι εἶχα διὰ νόμον, νὰ διαβάζω καθημερινῶς κάποιόν τι ἀπὸ τὰς Ἁγίας Γραφὰς, καὶ νὰ ἐξακολουθῶ ἕνα σχῆμα τῆς εὐλαβείας, μ' ὅλον ὅτι ἔκαμνον τὰ δύο πολὺ ἀπροσέκτως.

Πλὴν ὀλίγον ἔπειτα ἀπὸ ταῦτα, ἐμελέτων προσεκτικῶς διὰ τὴν συνομολίαν τοῦ Κυρίου μας, ὁποῦ ἔκαμε μὲ τὸν Νικόδημον. Ἰωάν. 3. Ἐπεθυμοῦσα μεγάλως νὰ καταλάβω τοῦτο τὸ ὠφέλιμον μέρος τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καὶ ἐξαιρέτως νὰ ἠξεύρω, τὶ πρᾶγμα ἦτον τὸ νὰ «γεννηθῇ ἄνωθεν» τινὰς, ἢ νὰ «γεννηθῇ ἀπὸ τὸ πνεῦμα» τὸ ὁποῖον ὁ Σωτήρ μας εἶπε τρεῖς φοραῖς, εἰς πέντε περιόδους, εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον διὰ τὴν σωτηρίαν μας. Ἤμουν πεπεισμένος, ὅτι ἦτον πρᾶγμα ἄτοπον νὰ πιστεύω, ὅτι λόγοι τόσον δυνατοὶ δὲν ἐσημείωνον ἄλλο παρὰ τὸ βάπτισμα τοῦ νεροῦ. Αἱ διδαχαὶ τοῦ Τίλοτσον περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως δὲν μὲ ἐπληροφόρουν τελείως, ἐνόμιζον, ὅτι πρέπει νὰ γίνηται καμμία ὁλόκληρος μεταβολὴ, ὄχι μόνον εἰς τὸ φέρσιμον, ἀλλ' ἀκόμη

καὶ εἰς τὴν καρδίαν· πλὴν, ἐπειδὴ δὲν εἶχα δοκιμάσειν ἐκείνην τὴν μεταβολὴν, δὲν ἠμποροῦσα νὰ καταλάβω εἰς τί ὑφίςατο. Ὅμως, ἀφοῦ ἐπρόσφερον ἀπρεπεῖς δεήσεις διὰ τὴν Θείαν διδασκαλίαν, ἐτόλμησα νὰ κάμω διδαχὰς εἰς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν· ἀλλ' ὡμιλοῦσα πολὺ σκοτεινῶς, ἐφώναζον πολὺ ἐναντίον τῶν φαντασιωδῶν καὶ ἐνθουσιαςῶν, καὶ ἐδοκίμασα πολλὰ ὀλίγην ὠφέλειαν ἀπ' αὐτό. Μ' ὅλον τοῦτο, αἱ διδαχαί μου μοῦ ἤρεσαν τόσον, ὥςε εἰς τὴν ἀκολούθησιν τῆς ἀλληλογραφίας μου μὲ τὸν Κύριον Ν.,—τὰς ἔςειλα εἰς αὐτὸν δι' ἀνάγνωσιν· καὶ αὐτὸς εἰς ἀνταμοιβὴν μοῦ ἔςειλε μερικὰς, τὰς ὁποίας εἶχα κάμειν περὶ τῆς ἰδίας ὑποθέσεως· ὅμως, ἀγκαλὰ καὶ ἐπεθυμοῦσα νὰ καταλάβω τὸ νόημα τοῦ Κυρίου μας εἰς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, ἤμην τόσον ὑπερήφανος νὰ μάθω ἀπ' αὐτόν. Λοιπὸν ἐπαρατήρησα μὲ ἀμέλειαν ἕνα μέρος αὐτῶν, καὶ τὰς ἀπέςειλα ὀπίσω, χωρὶς νὰ κάμω προσοχὴν εἰς ὁποιονδήποτε πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον περιεῖχον.

Τίποτε ἀξιοσημείωτον δὲν ἐπετύχαινε μετὰ ταῦτα ἕως τὴν ἄνοιξιν τοῦ ἐρχομένου χρόνου, δηλαδὴ 1776, ὅταν ἐπαρακινήθην ἀπ' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶχα μάθειν ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον Βοῦρνετ, νὰ κρατῶ μίαν συνέλευσιν μίαν φορὰν τὴν ἑβδομάδα, εἰς μίαν τῶν ἐνοριῶν μου διὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Αὕτη ἡ γύμνασις ἔφερεν εἰς τὸν νοῦν μου πολλὰ μέρη αὐτῶν, τὰ ὁποῖα πρῶτον δὲν εἶχα παρατηρήσειν, καὶ μοῦ

ἐγχείρισε μεγάλην ἐνασχόλησιν, διὰ νὰ κάμω τὸ ἕνα εἰς συμφωνίαν μὲ τὸ ἄλλο καὶ μὲ τὸ σύστημά μου.

Εἶχα κάμειν ὀλίγην πρόοδον ὅμως, ὅταν εἰς τὸν μῆνα Μαΐου 1776, ἤκουσα ἕνα περίφημον ἱεροκήρυκα, ὅστις ἐσύσταινε τὸ ἀκόλουθον βιβλίον, τὸ ὁποῖον περιγράφεται· «Ἡ Θεωρία τῆς ἐσωτερικῆς ἀποδείξεως τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας, γεγραμμένη ἀπὸ τὸν Κύριον Σώαμ Ἰέννιγκς·» λοιπὸν τὸ ἐδιάβαζον, καὶ ὄχι χωρὶς ὄφελος. Ἡ ἀλήθεια καὶ ὠφέλεια τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Εὐαγγελίου ἐπαρεσταίνοντο εἰς τὴν νόησίν μου μὲ νέαν δεκιμὴν, καὶ μὲ δύναμιν εἰς τὴν καρδίαν μου, διὰ μέσυ τῆς ἀναγνώσεως τούτου τοῦ ποιήματος. Ἐδοκίμασα ἀπ' αὐτὸ, Θεωρίας τῶν σκοπῶν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ σύστημα τοῦ Εὐαγγελίου πλέον καθαρὰς καὶ ἐκπληκτικὰς, παρ' ὅ,τι εἶχα λάβειν πρότερον, καὶ ἤρχισα νὰ μελετῶ σοβαρῶς, καὶ νὰ δέωμαι θερμῶς, διὰ νὰ φθάσω καὶ νὰ στερεώνωμαι εἰς τὴν ἀλήθειαν, περὶ τοῦ εἴδους καὶ τῆς βεβαιότητος τῆς καταλλαγῆς διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ· διότι ἕως τοῦτον τὸν καιρὸν ἐστάθην, ὅσον εἰς τοῦτο τὸ δόγμα, σχεδὸν δι' ὅλου Σοκινιανός.

Ἀλλὰ, εἰς ἀνθίστασιν ταύτης τῆς ὠφελείας, ἐσπούδασα μὲ μεγάλην ὄρεξιν, «τὸ κατὰ τὰς Ἁγίας Γραφὰς Δόγμα τῆς Τριάδος τοῦ Αἰδεσιμωτάτου Διδασκάλυ Κλὰρκ, καὶ τὰς φιλονεικίας, αἱ ὁποῖαι ἔγειναν διὰ τοῦτο τὸ βιβλίον.

Τὸ σύστημα τοῦ Ἀρείου ἐναντιώνεται τόσον εἰς τὸ λογικὸν, ὥστε, ἀφοῦ οἱ συλλογιστικοὶ ἄνθρωποι ἔγειναν Ἀρειανοὶ, διὰ ν' ἀποφύγωσιν ἐκείνας τὰς μυστικὰς, καὶ ὡς αὐτοὶ νομίζουν, ἀλόγους θέσεις, τὰς ὁποίας ἡ Ἁγία Γραφὴ περιέχει κατὰ τὸ ἀληθινὸν νόημα τῶν λέξεων, εἶναι θαῦμα, ὅτι δὲν γίνονται Σοκινιανοὶ, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. Αὕτη εἶναι ἡ φυσικὴ πρόοδος τοῦ ὑπερηφάνου λογικοῦ, ἀπὸ τὸν Ἀρειανισμὸν εἰς τὸν Σοκινιανισμὸν, ἀπὸ τὸν Σοκινιανισμὸν εἰς τὸν Θεϊσμὸν, καὶ ἔπειτα εἰς τὸν Ἀθεϊσμόν. Εὑρίσκονται πολλὰ καὶ φρικτὰ παραδείγματα τῶν συλλογιστικῶν καὶ μαθημένων ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ὀνομαζόμενοι φιλόσοφοι, καὶ φανταζόμενοι ὅτι ὑπερβαίνουν τοὺς ἄλλους κατὰ τὴν νόησιν, ἀπέδειξαν τοῦτο τὸ πρωτεῖόν των, καταβαίνοντες ταύτην τὴν ὁδὸν σχεδὸν, ἢ καὶ τελείως εἰς τὸ βάθος.

Ἀφοῦ ἕνας ἄνθρωπος κατέβη ἕως εἰς τὸν Σοκινιανισμὸν, ὄχι μόνον διότι τοῦ λείπει ἡ γνώρισις, ἢ διότι λαμβάνει τυφλῶς καὶ ἀπροσέκτως, τὰς γνώμας τῶν ἄλλων, ἀλλὰ διότι ἐμπιστεύεται περισσότερον εἰς τὰς θέσεις τοῦ ἰδίου του λογικοῦ, παρὰ εἰς τὰς ἀλαθήτους ἀποδείξεις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δὲν εἶναι συμβὰν κοινὸν, διὰ νὰ γυρίσῃ ὁ τοιοῦτος ὀπίσω ἀπὸ βαθμὸν εἰς βαθμὸν, πρῶτον εἰς τὸν Ἀρειανισμὸν, καὶ ἔπειτα εἰς τὸ ἀληθὲς δόγμα τῆς Ἁγίας Τριάδος· ὅμως τοῦτο ἔγεινεν εἰς ἐμέ. Μοῦ ἐφαίνετο, ὅτι ὁ Διδάσκαλος Κλάρκ ἐσύστησε τόσον ἀναντιρ-

ρήτως τὸ πρόβλημά του ἀπὸ καθαρὰς ἀποδείξεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καὶ ἐδιαυθέντευσε τὸ σύςημά του, εἰς τὰ δύο μέρη, μὲ τόσα φανερὰ μαρτύρια τῶν συγγραφέων, ὥςε δὲν ἠμποροῦσα πλέον νὰ διαυθεντεύσω τὰς Σοκινιανὰς γνώμας μου, καὶ ἐβιαζόμην νὰ τὰς ἀφήσω ὡς ἀδιαυθεντεύτους. Πλὴν, δὲν εἶδον εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τὸ σφάλμα τοῦ τρόπου του, καὶ τὴν ἄφευκτον ἀνάγκην τῆς μεσιακῆς μεθόδου του, δηλαδὴ, « ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ
,, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀγκαλὰ καὶ ὑψωθέντες καὶ
,, μεγαλυνθέντες μὲ ὀνόματα καὶ τίτλους, πρέπει
,, νὰ ἦναι μόνα πλάσματα, ἢ, ἐὰν οὕτως δὲν
,, ἔχῃ, πρέπει νὰ ἦναι τρεῖς Θεοί.» Ἐπειδὴ δὲν ἐκαταλάμβανον τοῦτο, καὶ ἐπειδὴ τοῦτο τὸ εὐδιάλλακτον σχῆμα ἐσυμφωνοῦσε μὲ τὴν τώρα ἀποκτημένην εὐλάβειάν μου διὰ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν, καὶ τὴν φιλαυτίαν μου, καὶ προσκάλλησιν εἰς τὸν λογισμὸν, ἠκολούθησα δι' ὅλου τὰς γνώμας του, καὶ διὰ πολὺν καιρὸν, δὲν ἠμποροῦσα νὰ ὑποφέρω κἀνὲν ἄλλο δόγμα.

Ἄλλο τὶ ἀξιοσημείωτον δὲν ἐπετύχαινεν ἕως τὸν Δεκέμβριον 1776, ὅταν ἐδιάβαζον « τὸ Σοβαρὸν Πρόσκαλεσμα τοῦ Κυρίου Λόα,» ἕνα βιβλίον, τὸ ὁποῖον εἶχα ἤδη καταφρονήσειν. Εὐθὺς ὁποῦ ἤρχισα, ἐθαύμασα διὰ τὸ προκαταρκτικὸν τοῦ ἔργου, καὶ διὰ τὸν τρόπον καὶ δύναμιν τοῦ λογισμοῦ, τὰ ὁποῖα περιέχει. Τοῦτο λέγω μόνον διὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν ὑποθέσεων, περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ· διότι εὑρίσκονται εἰς αὐτὸ

πολλὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐγὼ δὲν τιμῶ τελείως, καὶ μάλιστα δὲν γνωρίζω βιβλίον τῆς Θρησκείας, ὁποῦ περιέχει ὀλιγώτερον τοῦ Εὐαγγελίου παρὰ τοῦτο· ἀλλὰ μ' ὅλον ὅτι εἶναι ἕνα βιβλίον προσηρμοσμένον νὰ προξενήσῃ ἄκραν ἀνησυχίαν εἰς ἕνα ἄνθρωπον, ὅστις φροντίζει διὰ τὴν μέλλουσαν κατάστασιν τῆς ψυχῆς του, καὶ ἀληθῶς αἰσθάνεται τὰς ἁμαρτίας του, ὅμως εἶναι πολὺ ὠφέλιμον, διὰ νὰ ἑτοιμάσῃ τὴν ὁδὸν, νὰ δείξῃ τὴν ἀνάγκην μας τοῦ Σωτῆρος, καὶ νὰ μᾶς παρακινήσῃ εἰς τὴν πρᾶξιν ἐκείνης τῆς ἁγίας ἐπιμελείας, εἰς τὴν χρῆσιν τῶν μέσων, τὴν ὁποίαν τὰ τῆς αἰωνιότητος δικαίως ζητοῦν. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἔγεινεν ὠφέλιμον εἰς ἐμέ. Διὰ τῆς ἀναγνώσεως τούτου ἐκαταπείσθην, ὅτι εἶχα σφάλλειν μεγάλως διὰ τῆς ἀργοπορίας μου καὶ ἀμελείας, ὅτι ἡ κατὰ μόνας εὐλάβεια ἐζήτει περισσότερόν τι τοῦ καιροῦ μου καὶ προσοχῆς, παρ' ὅ,τι τῆς εἶχα διορίσειν ἀκόμη, καὶ ὅτι, ἐὰν ἤθελε σώσω τὸν ἑαυτόν μου καὶ τοὺς ἀκροατάς μου, ἔπρεπε ν' ἀλλάξω τὸ φέρσιμόν μου πολὺ καὶ αὐξήσω τὴν ἐπιμέλειάν μου εἰς τὴν δούλευσιν τοῦ Κυρίου. Ἀπ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἤρχισα νὰ ζητῶ, εἰς ποῖον τρόπον ἠμποροῦσα νὰ γένω πλέον θερμὸς καὶ ἐπιτήδειος εἰς τὴν εὐλάβειαν· ἀντέγραφον ζητήσεις ἀπὸ τὰς Ἁγίας Γραφὰς, καὶ τὰς ἐμάνθανον ἐκ στήθους· ἐνησχολούμην ἕνα μέρος τοῦ καιροῦ μου, διαβάζωντας ἐγχειρίδια τῆς λατρεύσεως· ἐπροσπαθοῦσα νὰ σχηματίσω καὶ δεήσεις,

καὶ ἔγεινα πλέον συχνὸς, πλέον θερμὸς, καὶ ἐλπίζω πλέον πνευματικὸς, εἰς τὰς κατὰ μόνας προσευχάς μου πρὸς τὸν Ὕψιστον.

Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν, ἠκολούθησα μετὰ πολλὰς ἀργοπορίας, τὰς ζητήσεις τῆς συνειδήσεώς μου, καὶ ἐπαραίτησα ὅλα τ᾽ ἄλλα ἐπαγγέλματά μου μὲ σοβαρὰν ἀπόφασιν ν᾽ ἀφήσω ὅλα, ὅσα ἀνεφέροντο πρὸς ἐμὲ εἰς τὸν κόσμον, εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ δωθῶ δι᾽ ὅλου εἰς τὸ ἔργον τῆς ἱεροσύνης. Λοιπὸν, ἐπειδὴ ἐδιώριζον ὅλον τὸν καιρόν μου τώρα, ἄφηνα κάθε ἄλλην σπουδὴν, καὶ ἐγύριζον ὅλην τὴν ἐνέργειαν τῶν μελετῶν μου καὶ ζητήσεων εἰς ἄλλην ὁδόν· καὶ διὰ τὸ διάστημα μερικῶν χρόνων, σπανίως ἐδιάβαζον κἀνὲν βιβλίον, τὸ ὁποῖον δὲν ὡμίλει περὶ τῆς θρησκείας.

Τότε ἤρχισα, μετὰ τὴν ἐλευθέρωσίν μου ἀπὸ τὰ κοσμικὰ, νὰ σχηματίσω βιβλία διὰ τὰς γενικὰς παρατηρήσεις. Εἰς ἕνα ἔγραφον ἀξιοσημειώτους λόγους ἀπὸ τοὺς ἄλλους συγγραφεῖς, καὶ εἰς ἄλλο ἀντέγραφον μαζὺ κάθε μέρος, ὁποῦ ἠμποροῦσα νὰ εὕρω εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν, τὸ ὁποῖον εἶχε σχέσιν μὲ τὰ ὠφελιμώτατα καὶ πλέον εἰς φιλονεικίαν δόγματα τοῦ Εὐαγγελίου. Μ᾽ ὅλον ὅτι ἠκολούθησα τοῦτο τὸ σύστημα διὰ μόνον ὀλίγον καιρὸν, (διότι τὸ ἐπαρατοῦσα, ὅταν αἱ ἐνασχολήσεις μου ἐπολυπλασιάζοντο) ὅμως τὸ εὗρον πολὺ ὠφέλιμον, διότι μοῦ ἔφερεν εἰς τὸν νοῦν πολλὰ μέρη τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, εἰς τὰ

ὁποῖα ἤδη εἶχα κάμειν ὀλίγην προσοχὴν, καὶ μὲ ἡτοίμαζε νὰ γράφω τὰς διδαχάς μου περὶ τὰ δόγματα τῆς Θρησκείας, κατὰ τὰς Ἁγίας Γραφὰς, διότι εἶχα εἰς θεωρίαν μου τὰς μαρτυρίας των διὰ τὰς διαφόρους ὑποθέσεις.

Εἰς τὸν μῆνα Ἰαννουάριον 1777, ἐδιάβασα ἓν ὑψηλὸν ἐγκώμιον τῶν συγγραμμάτων τοῦ Κυρίου Οὔκερ, τετιμημένου μὲ τὸν τίτλον φρονίμου. Τοῦτο ἐπαρακίνησε τὴν περιέργειάν μου νὰ τ' ἀναγνώσω, καὶ τὸ ἔκαμον μὲ μεγάλον ὄφελος. Εἰς τὴν ὁμιλίαν του περὶ τῆς δικαιώσεως, εὗρον τὰς ἀκολούθους ἀξιοσημειώτους παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας θέλει ἀντιγράψω, μ' ὅλον ὅτι εἶναι ὀλίγον τι ἐκτεταμέναι, ἐξ αἰτίας τῆς τιμῆς των, καὶ τοῦ ἀποτελέσματός των εἰς τὰς γνώμας μου, κατὰ τὰ τῆς Θρησκείας. « Ἐὰν μὲ τὰς χεῖράς μας
,, δὲν ἐβαρύνομεν κἀνένα τῶν ὁμοίων μας, ὅμως
,, ἡ ἐπιθυμία τοῦ αἵματος μᾶς καταστaίνει ἀν-
,, θρωποκτόνους, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν μὲ
,, τὸ στόμα μας δὲν ἐπροφέρομεν ποτὲ κἀνένα
,, σκανδαλοποιὸν βλαπτικὸν, ἢ ὑβριστικὸν λό-
,, γον, ὅμως ὁ Θεὸς ἀκούει τὴν κραυγὴν τῶν
,, κρυφίων στοχασμῶν μας. Ἐὰν δὲν ἁμαρ-
,, τῶμεν τόσον εἰς πρᾶξιν, λόγον καὶ στοχασμὸν,
,, τὸ ὁποῖον κάμνομεν καθημερινῶς καὶ κάθε
,, ὥραν, ὅμως πόσον κακὸν εἶναι μεμιγμένον
,, μὲ τὸ καλὸν, τὸ ὁποῖον κάμνομεν! Εἰς ὅσον
,, κάμνει τὶς, ὁ Θεὸς ἐρευνᾷ καὶ τὸν στοχασμὸν,
,, καὶ τὸν σκοπόν του. Ἂς ξεχωρίσωμεν λοιπὸν

„ ὅλα ἐκεῖνα τὰ πράγματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐζη-
„ τήσαμεν τὴν αὔξησιν τῆς ἰδίας μας δόξης,
„ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐκάμομεν, διὰ νὰ προξε-
„ νήσωμεν ἀρέσκειαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ
„ εἰς τὴν φιλαυτίαν μας, ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα
„ κάμνομεν εἰς κἄποιον τρόπον, πλὴν ὄχι εἰλι-
„ κρινῶς, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔπειτα
„ πόσον μικρὸς θέλει γένῃ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἁγίων
„ πράξεών μας. Ἂς ἐξετάσωμεν τὴν καλλίστην
„ καὶ ἁγιωτάτην πρᾶξίν μας. Ποτὲ δὲν κά-
„ μνομεν καλητέραν πάρεξ ὅταν δεώμεθα· ὅμως
„ ὅταν κάμνωμεν δέησιν, πόσον συχνῶς δοκι-
„ μάζομεν ἀποξένωσιν νοός! πόσην ὀλίγην
„ εὐλάβειαν δεικνύομεν πρὸς τὸν Ὕψιστον Θεὸν,
„ μὲ τὸν ὁποῖον ὁμιλῶμεν! πόσον ὀλίγον ἔλεγ-
„ χον διὰ τὰς ἰδίας μας ἀνομίας! πόσον
„ ὀλίγον γνωρίζομεν τὴν νόστιμον ἐπιῤῥοὴν τῶν
„ τρυφερῶν εὐσπλαγχνιῶν του! Δὲν εἴμεθα συ-
„ χνῶς ἀνευχάριστοι εἰς τὸ ν' ἀρχίσωμεν, καὶ
„ τόσον εὐχαριστημένοι εἰς τὸ νὰ τελειώσωμεν,
„ ὡσὰν αὐτὲς νὰ μᾶς εἶχε προξενήσῃ μεγάλον
„ βάρος, λέγωντας· « ἐπικαλέσασθε πρός με ; »
„ Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θέλει λέγω, ἐμπορεῖ νὰ
„ φαίνηται ἴσως παράξενον, πλὴν ἂς κρίνῃ
„ αὐτὸ καθεὶς, κατὰ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἰδίας
„ καρδίας του, καὶ ὄχι εἰς ἄλλον τρόπον.
„ Θέλει κάμω μόνον ταύτην τὴν ζήτησιν, δη-
„ λαδὴ, ἐὰν ὁ Θεὸς ἤθελε μᾶς συγχωρήσειν,
„ ὄχι ὡς τὸν Ἀβραὰμ, ὅτι, ἂν ἤθελεν εὕρῃ

„ πενῆντα, σαράντα, τριάντα, εἴκοσι, ἢ καὶ
„ δέκα καλοὺς ἀνθρώπους εἰς μίαν πόλιν, ἡ
„ πόλις ἤθελε σωθῇ διὶ ἀγάπην των· ἀλλ' ἐὰν
„ μᾶς ἤθελε λέγῃ οὕτως, ἐξετάσατε ὅλας τὰς
„ γεννεὰς τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τὸ πέσιμον τοῦ
„ πατρός σας Ἀδὰμ--εὕρατε ἕνα ἄνθρωπον, ὁ
„ ὁποῖος ἔκαμε ποτὲ μίαν πρᾶξιν δικαίαν, χω-
„ ρὶς καμμίαν ἔλλειψιν, καὶ διὰ ταύτην μόνην
„ τὴν πρᾶξιν ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου, μήτε οἱ
„ ἄγγελοι, μήτε οἱ ἄνθρωποι θέλουν δοκιμάσειν
„ τὰς ἡτοιμασμένας τιμωρίας διὶ αὐτούς, στο-
„ χάζεσθε, ὅτι ἡμεῖς, διὰ τοιαύτην ἐλευθερίαν
„ ἀνθρώπων καὶ ἀγγέλων, ἠθέλαμεν εὕρειν τέ-
„ τοιον, ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων; Αἱ
„ κάλλισται πράξεις μας ζητοῦν συγχώρησιν,
„ καὶ πῶς ἠμποροῦμεν λοιπὸν νὰ κάμωμεν
„ κἀνὲν πρᾶγμα ἄξιον τῆς ἀνταμοιβῆς; Ὅμως
„ ὁ Θεὸς ὑπόσχεται ἐλευθέρως, ὅσον ἀνήκει εἰς
„ τὴν σειρὰν μιᾶς καλῆς ζωῆς, εἰς ἐκείνους,
„ οἱ ὁποῖοι παρατηροῦν τοὺς νόμους του, μ' ὅλον
„ ὅτι δὲν τοὺς ἐκπληροῦν διὶ ὅλου. Διὰ τοῦτο
„ ὁμολογοῦμεν τὸ χρέος καὶ τὴν ἀνάγκην τῶν
„ καλῶν πράξεων, ἀλλ' ἀρνούμεθα τὴν ἀξίαν
„ αὐτῶν, διὰ ν' ἀποκτήσωσι τίποτε ἀπὸ τὸν
„ Θεόν. Βλέπομεν λοιπὸν, πόσον εἴμεθα μακρὰν
„ ἀπὸ τὴν τελείαν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου.
„ Ἐκείνη ἡ μικρὰ πρόοδος, τὴν ὁποίαν κά-
„ μνομεν εἰς τὴν ἁγιότητα, εἶναι, καθὼς ἠξεύρει
„ ὁ Θεὸς, διεφθαρμένη καὶ ἄτιμος· δὲν ἐμπε-

,, στευόμεθα εἰς αὐτὴν τελείως· δὲν προσμένομεν
,, οὐδεμίαν ἀνταμοιβὴν ἀπὸ τὸν Θεὸν δἰ αὐτήν·
,, ἡ καθημερινὴ παρακάλεσις πρὸς αὐτὸν εἶναι,
,, καὶ πρέπει νὰ ἦναι, ὅτι ἤθελεν ὑποφέρειν
,, τὰς ἀδυναμίας μας, καὶ συγχωρήσειν τὰς
,, ἀνομίας μας.»

Εὐθὺς ἀφοῦ εἶχα διαβάση τοῦτο, ἔλαβον μίαν τοιαύτην κατάληψιν τῆς αὐστηρότητος καὶ ἀγχινοίας τοῦ θείου νόμου, καὶ τῆς τελειότητος, τὴν ὁποίαν ὁ δίκαιος καὶ ἅγιος Θεὸς, κατ' ἐκεῖνον τὸν νόμον, πρέπει νὰ ζητῇ εἰς ὅλας τὰς λατρείας τῶν λογικῶν πλασμάτων τυ, ὥστε εἶδον καθαρῶς ὅτι τὰ καλώτατα χρέη μου, εἰς τὰ ὁποῖα εἶχα ἤδη θεμελιώσει τὴν κυριωτέραν ἐλπίδα μου, ἦτον κατὰ τὴν ἀλήθειαν ἁμαρτίαι, καὶ ὅλη ἡ ζωή μου μοῦ ἐφαίνετο νὰ ἦναι μία ἀδιάκοπος σειρὰ τῆς ἀνομίας. Εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν, ἐκατάλαβον τὴν ἔννοιαν τοῦ Ἀποστόλυ, ὅταν βεβαιώνῃ ὅτι, «ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ νόμου
,, δὲν θέλει δικαιωθῇ καμμία σὰρξ ἐνώπιον τοῦ
,, Θεοῦ.» Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, ὅλαι αἱ δυσκολίαι μου ἐξηλείφοντο· ὅλοι οἱ ἀφορισμοί μου καὶ λογισμοὶ περὶ τῶν νοημάτων τῶν λέξεων νόμου καὶ δικαιώσεως, μὲ ὅλας τὰς δανεισμένας ἀνακρίσεις μου δἰ αὐτὰς, δὲν ἤθελαν μὲ ὑποφέρει πλέον. Δὲν ἠμποροῦσα νὰ εὐχαριστῶμαι ὡς πρότερον, διότι ἤμυν πεπεισμένος βεβαιώτατα, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶχαν παραβῆν τόσον καθαρῶς κάθε νόμον τοῦ Θεοῦ, ὥστε κανένας αὐτῶν

δὲν ἠμποροῦσε νὰ δικαιωθῇ ἐνώπιόν τε διὰ τῆς ὑπακοῆς τε τῆς εἰς τὰς θείας ἐντολάς τε. Εκαταπείσθην, ὅτι, ἐὰν ὁ Θεὸς ἤθελε μὲ καλέσῃ εἰς κρίσιν ἔμπροσθέν του, διὰ νὰ ἐξετάσῃ τὸ κάλλιςον χρέος τῆς ζωῆς μου καὶ τὴν αὐςηρότητα τοῦ τελείου νόμου τού, χωρὶς νὰ ἐρευνᾷ τὰς ἄλλας πράξεις μου, ἐγὼ πρέπει νὰ κατακριθῶ ὡς ἄνομος· διότι, ἂν ἤθελεν ἰσασθῇ εἰς τοῦτο τὸ ἀκριβὲς ζύγιον, ἤθελεν εὑρεθῆν ἐλλειπές. Οὕτως ἤμουν δἰ ὅλου πεπεισμένος, ὅτι, ἂν εἶχα νὰ σωθῶ, τοῦτο ἔπρεπε νὰ γένῃ εἰς κάποιον τρόπον κατὰ τὸ διδόμενον ἔλεος καὶ χάριν, μ' ὅλον ὅτι δὲν ἐκατάλαβον τοῦτον τὸν τρόπον διὰ πολὺν καιρὸν ἔπειτα. Λοιπὸν, εὐθὺς ἔκαμον μίαν διδαχὴν ἀπὸ τὴν ἐπιςολὴν τὴν πρὸς Γαλάτας 3, 22. « Ἀλλ' ἡ Γραφὴ συνέκλεισεν ὅλα ὑπὸ τὴν ἁμαρ„ τίαν, διὰ νὰ δοθῇ ἡ ἐπαγγελία διὰ τῆς „ πίςεως Ἰησοῦ Χριςοῦ, εἰς ἐκείνους ὁποῦ πι„ ςεύουσι.» Ταύτην τὴν περίοδον ἐγὼ ἐξήγησα κατὰ τὰς γνώμας τοῦ Οὔκερ, ἀποδεικνύωντας, μὲ ὅλην τὴν δύναμίν μου, τὴν ἀκαθαρσίαν τῶν καλλίςων πράξεών μας, καὶ τὴν χρείαν τοῦ ἐλέους εἰς ὅλον ἐκεῖνο, ὁποῦ κάμνομεν, διὰ ν' ἀποδείξω πλέον καθαρῶς, ὅτι ἡ σωτηρία γίνεται μὲ τὴν χάριν διὰ τῆς πίςεως, ὄχι ἀπὸ ἔργα, διὰ νὰ μὴ καυχηθῇ κἀνένας.

Ὅμως δὲν εἶχα ἀποκτήσειν ἀκόμη τὴν γνώρισιν τῆς δαψιλείας ἐκείνης τῆς πηγῆς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὅλα τὰ μιασμένα ῥεῖθρα τρέχουν τόσον

θαψιλῶς εἰς τὴν ζωήν μας καὶ συνομιλίαν. Μήτε ἠμποροῦσα νὰ δεχθῶ τότε τὰς ἀκολούθυς ἰσχυρὰς παρατηρήσεις τοῦ Κὺρ Οὔκερ περὶ τῆς δικαιώσεως. « Ἂν ἐπιθυμῶμεν νὰ δικαιωθῶ-
„ μεν, ἡ δικαιοσύνη, διὰ τὴν ὁποίαν τοῦτο
„ γίνεται, δὲν εἶναι ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας. Δὲν
„ ἐμποροῦμεν λοιπὸν νὰ δικαιωθῶμεν ἀπὸ καμ-
„ μίαν ἐσωτερικὴν ποιότητά μας. Ὁ Χριςὸς
„ ἀπέκτησε τὴν δικαιοσύνην διὰ ὅσυς εὑρίσκον-
„ ται εἰς αὐτόν· ὁ Θεὸς μᾶς εὑρίσκει εἰς αὐτὸν,
„ ἐὰν ἡμεῖς ἤμεθα πιςοὶ, διότι εἴμεθα ἑνωμένοι
„ μὲ τὸν Χριςὸν διὰ τῆς πίςεως. Λοιπὸν, μ'
„ ὅλον ὅτι κατὰ τὸν ἑαυτόν μας εἴμεθα δι' ὅλυ
„ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἄδικοι, ὅμως, ἂν κανένας
„ εὑρίσκηται εἰς τὸν Χριςὸν διὰ τῆς πίςεως,
„ καὶ ἔλαβε τὴν συγχώρησιν τῆς ἀνομίας τυ
„ διὰ τῆς μετανοίας, ὁ Θεὸς τὸν θεωρεῖ μὲ εὐ-
„ σπλαγχνίαν, καὶ ἀφίνει τὴν ἁμαρτίαν του
„ μὴ λογαριάζωντάς την εἰς αὐτὸν, καὶ παρα-
„ βλέπωντας τὴν τιμωρίαν αὐτῆς, τὸν δέχεται
„ διὰ Χριςοῦ, δίκαιον δι' ὅλου, ὡσὰν νὰ εἶχε
„ πληρώση ὅλας τὰς ἐντολὰς τοῦ νόμου. Δὲν
„ ἠμποροῦσα νὰ εἴπω καὶ πλέον δίκαιον παρ'
„ ὅτι ἂν αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶχε πληρώση ὅλον τὸν
„ νόμον, διότι λέγει ὁ Ἀπόςολος, ὁ Θεὸς ἔκαμεν
„ ἁμαρτίαν δι' ἡμᾶς, ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος δὲν
„ ἐγνώριζεν ἁμαρτίαν, διὰ νὰ γένωμεν ἡμεῖς
„ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ διὰ μέσου αὐτοῦ, (Κορ.
„ 6, 5, 21.) καθὼς εἶναι ὁ ἴδιος υἱὸς τοῦ Θεοῦ

„ εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ πατρός τυ, τοιοῦτοι εἴμεθα
„ καὶ ἡμεῖς. Ἂς ἦναι νομιζόμενον τοῦτο, ἢ
„ μωρία, ἢ φαντασία, ἢ μανία, ἢ ὁποιονδή-
„ ποτε ἄλλο πρᾶγμα, δι' ἡμᾶς ὅμως εἶναι πα-
„ ρηγορία καὶ σοφία· δὲν ἐσυγκρίνομεν καμ-
„ μίαν ἄλλην γνώρισιν τοῦ κόσμου μὲ ταύτην,
„ δηλαδὴ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἥμαρτε, καὶ ὁ Θεὸς
„ ὑπέφερεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἔγεινεν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπυ,
„ καὶ οἱ ἄνθρωποι γίνονται δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ.»

Παρομοίως δυνατοὶ καὶ ἀποδεικτικοὶ εἶναι οἱ ἀκόλουθοι λόγοι· «ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι πιςεύυν,
„ ὡς ἡ ἐκκλησία τῆς Ῥώμης, ὅτι δὲν ἠμποροῦ-
„ μεν νὰ δικαιωθῶμεν διὰ τὸν Χριςὸν μόνον
„ χωρὶς τὰ ἔργα, ἀρνοῦνται τὸ θεμέλιον τῆς
„ πίςεως, ὄχι μόνον διὰ μίαν σειρὰν συμβάν-
„ των, ἀλλ' ἀπ' ἀρχήν· δὲν τὸ κρατοῦν τελεί-
ως.» Ἐὰν πρέπει νὰ δέχηται ἡ κρίσις τοῦ φρονίμυ Οὔκερ, εἰς ταύτην τὴν ὠφέλιμον γνώμην (καὶ νομίζω, δὲν ἐμπορεῖ τις ν' ἀποδείξῃ εὐκόλως ὅτι ἔσφαλε) φοβοῦμαι ὅτι ὀλίγοι, εἰς ἐκείνην, τὴν ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία ἐτίμησε τὸν ἥρωά της μὲ τοῦτον τὸν τίτλον, κρατοῦν τὸ θεμέλιον τῆς πίςεως.

Εἰς ἄλλον τόπον αὐτὸς διαυθεντεύει οὕτω τὰς γνώμας τυ ἐναντίον τῶν Καθολικῶν τῆς Ῥώμης, (διότι εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐκεῖνοι μόνον τὰς ἠρνοῦντο·) «ἐκείνη ἡ φιλονεικία, τὴν ὁποίαν οἱ
„ ἀντιλέγοντες εἰς ἡμᾶς μεταχειρίζονται μὲ τό-
„ σην χαρὰν, εἰς τὰ τῆς δικαιοσύνης, εἶναι

„ νηπιώδης, οἱ ὁποῖοι λέγουσιν, ὅτι καταπα-
„ τῶμεν ὅλας τὰς Χριστιανικὰς ἀρετὰς, καὶ δὲν
„ ζητῶμεν ἄλλο ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς, εἰ μὴ
„ πίστιν· καὶ τοῦτο λέγουν, διότι ἡμεῖς διδά-
„ σκομεν ὅτι μόνον ἡ πίστις δικαιόνει. Πλὴν
„ μὲ τούτους τοὺς λόγους ποτὲ δὲν εἴχαμεν σκοπὸν
„ ν' ἀρνώμεθα, ὅτι ἡ ἐλπὶς καὶ ἡ ἀγάπη εἶναι
„ ἡνωμέναι πάντοτε μὲ τὴν πίστιν εἰς ἐκεῖνον,
„ ὁ ὁποῖος δικαιωθῇ, καὶ ὅτι τὰ καλὰ ἔργα
„ προσθέτονται ὡς ἀναγκαῖα χρέη, τὰ ὁποῖα ὁ
„ Θεὸς ζητεῖ ἀπὸ κάθε δικαιωθέντα· ἀλλὰ νὰ
„ βεβαιώνωμεν ὅτι μόνον ἡ πίστις ἐκτείνει τὴν
„ χεῖρα εἰς τὸ νὰ μᾶς ἐνδύσῃ τὸν Χριστὸν διὰ
„ τὴν δικαίωσίν μας, καὶ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι
„ τὸ μόνον φόρεμα, τὸ ὁποῖον σκεπάζει τὴν
„ ἐντροπὴν τῆς διεφθαρμένης φύσεώς μας, κρύ-
„ πτει τὴν ἀτέλειαν τῶν ἔργων μας, καὶ μᾶς
„ φυλάττει καθαροὺς ἐνώπιον Θεοῦ· ἀλλέως, ἡ
„ ἀδυναμία τῆς πίστεώς μας ἤθελε φθάσειν νὰ
„ μᾶς καταστήσῃ ἐγκληματικοὺς εἰς τὴν θεω-
„ ρίαν του, καὶ μάλιστα νὰ μᾶς ἀποκλείσῃ
„ ἀπὸ τὴν βασιλείαν του, ὅπου κανένα πρᾶγμα
„ δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἰσέλθῃ, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι
„ δι' ὅλου καθαρόν.»

Ἂν εἶχα εὕρῃ εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν, τοι-
αύτας παρατηρήσεις εἰς τὰς συγγραφὰς τῶν Ξε-
χωρισμένων, ἢ εἰς κανένα ἐκείνων τῶν βιβλίων,
τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται Μεθοδιστικὰ, καὶ τὰ ὁποῖα
οἱ ἄνθρωποι συχνῶς κατακρίνουσι, χωρὶς νὰ τὰ

διαβάζωσιν, ἢ τὰ διαβάζουν μὲ ἀνίκητον προκατάληψιν, δὲν τὰ ἤθελα ϛοχασθῇ ἄξια τῆς σκέψεως, ἀλλὰ τὰ ἤθελα ἀποῤῥίψειν ὡς παράξενον ἐνθουσιασμόν. Ἀλλ᾽ ἐγνώριζον, ὅτι ὁ Οὔκερ ἐνομίζετο ἀπὸ τοὺς προεϛῶτας τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν καιρόν του, δι᾽ ὅλου ὀρθόδοξος, καὶ συγγραφεὺς τετιμημένος. Ἐκατάλαβον ἀπὸ τὴν φιλονεικίαν του μὲ τὸν Κύριον Τράβερς, ὅτι ὁ σκοπός του ἦτον νὰ δικαιώσῃ τὸν ἑαυτόν του, διότι ἐλέγετο πῶς ἐσυμφώνησε μὲ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ῥώμης εἰς τὸ δόγμα, εἰς τρόπον ὥϛε οἱ ζηλωτικοὶ ἐπιμαρτυροῦντες δὲν ἔκρινον εὔλογον, καὶ ὅτι οἱ πλέον αὐϛηροὶ τὸν ἐνόμιζον τόσον εὐκολοσυμφώνητον εἰς τὰ δόγματά του, κἀνένας δὲ ὄχι τόσον αὐϛηρόν. Ποτὲ δὲν ἤκουσα ὅτι ἐνομίζετο εἰς κἀνένα τρόπον ἐνθουσιαϛικὸς, καὶ ὁ προσεκτικὸς ἀναγνώϛης εὐθὺς θέλει καταπεισθῇ διὰ τὴν ϛαθερότητα τῆς κρίσεώς του, καὶ τὴν ἀγχίνοιαν τῆς λογικῆς δυνάμεως τȣ. Διὰ τοῦτο ἡ γνώμη του μοῦ ἐφαίνετο ἀξία ἐξετάσεως, μὲ ἔκαμνε ν᾽ ἀμφιβάλω τὰς ἰδίας μου γνώμας, καὶ μὲ παρεκίνησε νὰ ἐξετάσω καὶ μελετήσω προσεκτικῶς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, καὶ νὰ παρακαλέσω θερμῶς τὴν διδασκαλίαν καὶ διεύθυνσιν τοῦ Κυρίου, εἰς τοῦτον τὸν ὠφέλιμον σκοπόν. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτον, ὅτι μὲ πολλὰς ἀνθιϛάσεις καὶ ἀμφιβολίας, καὶ μεγάλην ἐξέτασιν τοῦ λόγȣ τοῦ Θεοῦ, ἤρχισα εἰς τὸ διάϛημα ὀλίγων μηνῶν, νὰ συμφωνήσω μὲ τὰς γνώμας τοῦ Κυρίȣ Οὔκερ.

Καὶ διὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, αἱ γνῶμαί μυ τώρα συμφωνοῦν, δί ὅσον ἠξεύρω, μ' ἐκείνας τούτυ τοῦ περιφήμου συγγραφέως, καὶ τὰς διαυθεντεύω κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Ὅςις ἤθελεν ἀποδείξη, ὅτι τὸ δόγμα μας περὶ τῆς δικαιώσεως τῆς διὰ τῆς πίςεως μόνον εἶναι σφάλμα, ἂς ἀποκρίνηται πρῶτον εἰς ταύτας τὰς παρατηρήσεις γεγραμμένας ἀπὸ τὸν Κύριον Οὔκερ.

Δί ὅσον τὸν καταλαμβάνω, σχεδὸν δὲν εἶναι κἀνένα δόγμα, ὁποῦ ἐγὼ τώρα δὲν διαυθεντεύω, (μ' ὅλον ὅτι δὲν τὸ δέχονται τόσον καλὰ) τὸ ὁποῖον δὲν εὑρίσκεται εἰς τὰ συγγράμματά τυ τόσον καθαρῶς, ὅσον εἰς τὰς διδαχάς μυ. Νὰ ὁμιλῶ μερικῶς διὰ τὴν « διδαχήν του περὶ τῆς βεβαιότητος καὶ τῆς ἐξακολουθήσεως τῆς πίςεως τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ. » Εἰς ταύτην αὐτὸς διδάσκει καθαρῶς, καὶ ὑπερασπίζεται κατὰ τὰς Ἁγίας Γραφάς, τὸ δόγμα τῆς τελείας προσκαρτερίας τῶν πιςῶν, καὶ τὴν τελειώνει μὲ τοῦτον τὸν ἀξιοσημείωτον θρίαμβον τῆς πλήρυς βεβαιότητος, ὁ ὁποῖος ἐκφύεται ἀπ' ἐκείνην τὴν δοκιμὴν τούτου τοῦ δόγματος, εἰς τὴν καρδίαν ἑνὸς ςερεοῦ καὶ προκομμένου Χριςιανοῦ. « Ἐξεύ-
,, ρω εἰς ποῖον ἐπίςευσα, δὲν ἀγνοῶ ποῖος ἔχυσε
,, τὸ πολύτιμον αἷμά του δί ἐμέ· ἔχω ἕνα
,, ποιμένα δί ὅλου εὔσπλαγχνον, προσεκτικὸν
,, καὶ δυνατόν· εἰς αὐτὸν ἀφίνω τὸν ἑαυτόν μυ·
,, αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔγραψε τὴν ἀκόλουθον περίοδον
,, εἰς τὴν καρδίαν μου, « ὁ Σατανᾶς ἐζήτησε

„ νὰ σὲ κοσκινίσῃ, ὡς κοσκινίζουν τὸ σιτάριον·
„ καὶ ἐγὼ ἐδεήθην διὰ ἐσὲ, διὰ νὰ μὴν ἐκλείπῃ
„ ἡ πίστις σου.» Λοιπὸν θέλει κοπιάσω νὰ
„ φυλάττω ἕως τὸ τέλος τὴν βεβαιότητα τῆς
„ πίστεώς μου· καὶ κοπιάζωντας διὰ μέσου τῆς
„ μεσιτείας τῆς δεήσεως, ἐγὼ θέλει τὴν φυ-
„ λάττω.» Μὲ τοιούτους λόγους εἰς τὸ στόμα
μου, καὶ τοιαύτην βεβαιότητα εἰς τὴν καρδίαν
μου, ἐπιθυμῶ νὰ ζῶ, καὶ ἐλπίζω ν' ἀποθάνω.

Ἐλπίζω ὅτι δὲν χρειάζεται νὰ κάμω ἀπο-
λογίαν· διότι ἀνέφερον ταῦτα τὰ πράγματα ἀπὸ
τοῦτον τὸν παλαιὸν συγγραφέα. Εὑρίσκονται
πολλοὶ, ὁποῦ δὲν ἔχουν τὰ συγγράμματά του,
καὶ ταῦτα τὰ μέρη των, τὰ ὁποῖα ἀνέφερον,
εἶναι ἄξια ἀναγνώσεως· ἄλλοι, ὁποῦ δὲν παρ-
ετήρησαν τὰ βιβλία του, μ' ὅλον ὅτι τὰ ἔχουν
εἰς τὰς βιβλιοθήκας των, θέλουν καταπεισθῆν
ἴσως νὰ τὰ διαβάσωσι τώρα. Παρακαλῶ ἐξαι-
ρέτως ὅτι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι τὸν θαυμάζουν ὡς
τὸν ἐξαιρετώτατον διαυθεντευτὴν τῆς ἐξωτερικῆς
εὐταξίας καὶ τρόπου τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὁποῖοι
τοῦ συγχωροῦν θεληματικῶς τὴν τιμὴν τοῦ ἐπι-
θέτου φρονίμου, νὰ ἤθελαν διαβάσωσι προσεκτικῶς,
καὶ ἐξετάσωσιν εἰλικρινῶς τὰ δόγματά του. Τοι-
αύτη πρᾶξις ἤθελε τελειώσειν ἀληθῶς ἐκείνας τὰς
φωνὰς, αἱ ὁποῖαι ἢ ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν, ἢ ἀπὸ
τὴν κακίαν, ἀκούονται ἐναντίον ἐκείνων τῶν ἰδίων
δογμάτων, ὡς κοινῶν, τὰ ὁποῖα ἤδη ἐδιαυθέν-
τευσαν εἰς τοὺς ἰδίους λόγους τοῦ ἰδίου Κυρίου

Οὔκερ. Ὅσον δὶ ἐμὲ, μ' ὅλον ὅτι αὐτὸς λέγει πολλὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν δέχομαι, ὅμως εὐλογῶ τὸν Θεὸν εἰλικρινῶς, διότι εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν ἐδιάβασα τὰ βιβλία του, ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦτο τὸ συμβὰν ἤρχισεν ἡ πρώτη μερικὴ μεταβολὴ εἰς τὰς γνώμας μου διὰ τὸν σκοπὸν τοῦ Εὐαγγελίυ.

Θέλει ἀναφέρω ἓν ἄλλο κομμάτι, καὶ τότε θέλει τὸν ἀφήσω· ὁμιλῶντας εἰς τὴν δευτέραν διδαχήν του διὰ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἰούδα πρὸς τοὺς ποιμένας, οἱ ὁποῖοι διορίζονται νὰ ποιμαίνωσι τοὺς ἐκλεκτοὺς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, αὐτὸς λέγει οὕτως· « Ἂν εὑρίσκηται κἀνένα αἴσθημα
„ τοῦ Χριστοῦ, κἀνένα στάλαγμα τῆς οὐρανικῆς
„ δροσίας, ἢ κἀνένας σπινθὴρ τοῦ Ἁγίυ Πνεύ-
„ ματος τοῦ Θεοῦ μέσα εἰς ἐσᾶς, αὐξάνετε αὐτά·
„ προσέχετε νὰ οἰκοδομῆτε καὶ σταθερώνητε τὸν
„ ἑαυτόν σας πρῶτον εἰς ταύτην τὴν ἁγιωτάτην
„ πίστιν, καὶ ἔπειτα τὰ ποίμνιά σας. Λέγω
„ τὸν ἑαυτόν σας πρῶτον, διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος
„ θέλει παρακινήσει τὰς καρδίας τῶν ἄλλων
„ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, πρέπει αὐτὸς ὁ
„ ἴδιος νὰ τὴν αἰσθάνηται θερμῶς. Ἀδελφοί
„ μου, ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μᾶς προξενεῖ ἀμέλειαν
„ εἰς τὸ νὰ οἰκοδομῶμεν τοὺς ἄλλους, εἶναι ἡ
„ ἔλλειψις τῆς ἰδίας μας πίστεως· παραβλέπομεν
„ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ δὲν τὴν ποιμαίνομεν.
„ Καὶ διατὶ τοῦτο; Αἱ ἴδιαί μας ἐπιθυμίαι
„ προσκολλῶσιν, ὅπου δὲν πρέπει· ὁμοιάζομεν
„ ἐκείνας τὰς γυναῖκας, αἱ ὁποῖαι ἔχυν μεγάλην

„ ἐπιθυμίαν νὰ τρώγωσι τὸν γύψον κ. τ. λ.
„ ἡμεῖς τρεφόμεθα, μερικοὶ ἀπὸ τιμὴν, ἄλλοι
„ ἀπὸ ὀκνηρίαν, ἄλλοι πάλιν ἀπὸ πλοῦτον·
„ τὸ Εὐαγγέλιον δὲν εἶναι νόστιμον εἰς τὴν ὄρε-
„ ξίν μας· καὶ πῶς ἐμποροῦμεν νὰ τρέφωμεν
„ τοὺς ἄλλους, ἀπ' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν προ-
„ ξενεῖ εἰς ἡμᾶς οὐδεμίαν ἀρέσκειαν; Ἂν ἡ
„ πίστις γίνηται ἀδύνατος, καὶ ὀλιγοστεύῃ εἰς
„ τὴν καρδίαν τοῦ διδασκάλου, θέλει ἀφανισθῇ
„ εὐθὺς ἀπὸ τὰ αὐτία τοῦ λαοῦ.» Δὲν χρει-
άζεται νὰ προσθέτω ἐγὼ μελέτας εἰς τούτους τοὺς
λόγους, διότι καθένας ἠμπορεῖ νὰ τοὺς κατα-
λάβῃ· ὅμως ἂς ἐνθυμώμεθα τὸ ῥητὸν τοῦ Σολω-
μῶντος. (Ἐκκλ. 1, 9, 10.) « Δὲν εἶναι οὐδὲν
„ καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον. Θέλει εἰπεῖν τις διά
„ τίποτε, τοῦτο εἶναι καινόν; τοῦτο ἦτον γε-
„ γενημένον ἤδη εἰς τοὺς αἰῶνας τοὺς ἀπερα-
„ σμένους. (Ἐκκλησ. 3, 15.) Ἐκεῖνο, ὁποῦ
„ γίνεται τώρα, ἐγένετο ἤδη, καὶ ὅσα θέλει
„ γένωσιν, ἤδη ἐγένοντο.»

Διὰ ἐντροπήν μου, μ' ὅλον ὅτι εἶχα ὑπογρά-
ψειν δύο φοραῖς τὰ ἄρθρα τῆς Ἐκκλησίας, τὰ
ὁποῖα δηλοποιοῦν, ὅτι αἱ ὁμιλίαι της περιέχουν
ὀρθόδοξα καὶ παρηγορητικὰ δόγματα, ποτὲ δὲν
εἶχα ἰδεῖν αὐτὰς, καὶ δὲν ἤξευρον τίνα ἦτον
ἐκεῖνα τὰ δόγματα· ὅμως, τέλος παντων ἐπειδὴ
ἐνησχολούμην εἰς τὴν σοβαρὰν ζήτησιν τῆς ἀλη-
θείας, καὶ ἐπειδὴ τὰ συγγράμματα τοῦ Οὐκερ
εἶχαν προξενήσειν εἰς ἐμὲ καλὴν ὑπόληψιν διὰ

τούτους τοὺς παλαιοὺς συγγραφεῖς, ἀπεφάσισα νὰ τὰ ἐξετάσω, καὶ ἐδιάβασα ἕνα μέρος αὐτῶν μὲ προσοχήν. Καὶ μ' ὅλον ὅτι εὗρον εἰς αὐτὰ πολλοὺς λόγους τόσον σκληροὺς, ὥστε δὲν ἠμποροῦσα νὰ τοὺς δέχωμαι, πλὴν ἄλλοι μ' ἐπροξένουν μεγάλην ὠφέλειαν, καὶ μάλιστα εἰς τὰ τῆς δικαιοσύνης. Ἐν συντομίᾳ, ἐκατάλαβον, ὅτι τὰ δόγματα, τὰ ὁποῖα εἶχα ἤδη καταφρονήσειν ὡς Μεθοδιστικὰ, ἦτον ἀναμφιβόλως τὰ ἀποφασισμένα δόγματα τῆς διορισθείσης Ἐκκλησίας μας, εἰς τὸν καιρὸν, ὅταν αἱ ὁμιλίαι της ἐγράφθησαν, καὶ ὅτι ἑπομένως εἶναι τὰ δόγματα τῆς τώρα Ἐκκλησίας· διότι δὲν ἔχασαν τελείως τὴν ἐξουσίαν των, μ' ὅλον ὅτι πολλοὶ, οἱ ὁποῖοι ὑπογράφουν καὶ βεβαιώνουν τὰ τριάκοντα ἐννέα ἄρθρα, τὰς καταφρονοῦν. Τοῦτο τὸ συμβὰν ὠλιγόστευσε τὰς ἀνθιστάσεις μου, ὅμως δὲν μὲ ἀπέδειξεν, ὅτι τὰ δόγματα ἦτον ἀληθῆ.

Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν, αἱ διδαχαί μου ἐπροξένησαν νέα καὶ ἀπροσδόκητα ἀποτελέσματα. Πρότερον ἤμουν εὐχαριστημένος, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἤρχοντο, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἤκουον προσεκτικῶς ὅσον ἐλέγετο, καὶ ἠκολούθουν καλὰ ἠθικὰ εἰς τὸ φέρσιμόν των. Ἡ ὁδὸς, τὴν ὁποίαν ἐγὼ εἶχα ἀκολουθήσειν, ἦτον τόσον ὁμαλὴ, καὶ εἶχα προχωρήσειν τόσον βαθμηδὸν-- εἶχα δοκιμάσειν τόσην ὀλίγην ἀνησυχίαν διὰ τὴν ἰδίαν μου ψυχὴν, καὶ εἶχα τόσην ὀλίγην φιλίαν μὲ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἐγνώριζον ταῦτα

τὰ πράγματα, ὥςε ἐνῷ ἐδίδασκον τὴν ἁπλότητα, τὴν πνευματικὴν φύσιν καὶ τὴν συμφωνίαν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, εἰς τρόπον ἐκπληκτικὸν, ποτὲ δὲν ἰδεαζόμην, ὅτι οἱ ἀκροαταί μου δὲν ἤθελαν προχωρήσειν ἴσως ἀπὸ βαθμὸν εἰς βαθμὸν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Εὐθὺς ἀφοῦ ἤρχισα νὰ διδάξω κατὰ ταύτην τὴν νέαν μέθοδον, ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἐφοβοῦντο διὰ τὰς ψυχάς των, ἦλθον εἰς ἐμὲ θλιβόμενοι μεγάλως, ἐπειδὴ, καθὼς εἰς τὴν συνείδησίν των ἐκατάλαβον τὴν διεφθαρμένην κατάςασίν των, καὶ κατὰ φύσιν, καὶ κατὰ πρᾶξιν, ἐπεθυμοῦσαν νὰ ἠξεύρωσι, τί ἔπρεπε νὰ κάμωσι διὰ νὰ σωθῶσι. Δὲν ἤξευρον καλὰ τὶ νὰ εἰπῶ εἰς αὐτοὺς, διότι αἱ ἰδέαι μου ἦτον πολὺ σκοτειναὶ, καὶ αἱ γνῶμαί μου περὶ τῆς δικαιώσεως μεγάλως ἀμήχανοι· πλὴν, ἐπιθυμῶντας νὰ τοὺς συμβουλεύσω εἰς τὸν κάλλιςον τρόπον, ὁποῦ ἠμποροῦσα, τοὺς παρεκάλεσα γενικῶς νὰ πιςεύωσιν εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριςὸν, μ᾽ ὅλον ὅτι δὲν ἤξευρον, πῶς νὰ τοὺς ἐξηγήσω, μήτε τὴν ἀληθῆ φύσιν τῆς πίςεως, μήτε τὸν τρόπον νὰ τὴν ζητήσωσιν· ὅμως ἐκατάλαβον τὸν ἑαυτόν μου καλλήτερον, ὅταν ἐσυμβούλευον αὐτοὺς νὰ σπουδάζωσι τὰς Γραφὰς, δεόμενοι καὶ τοῦ Θεοῦ νὰ τοὺς βοηθήσῃ, διὰ νὰ καταλάβωσιν ὀρθῶς τὸν λόγον του, καὶ τοὺς παρεκινοῦσα εἰς τὴν ἁγιότητα τῆς ζωῆς. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ὁ Κύριος τοὺς ἐχάρισε τὴν χάριν νὰ προχωρήσουν, καὶ μ᾽ ὅλον ὅτι ὄντες ἐλλειπεῖς καλλητέρου δι-

διασκάλου, δὲν ἔφθασαν εἰς τὴν ςαθερότητα τῆς πίςεως διὰ πολὺν καιρὸν, ὅμως μερικοὶ αὐτῶν, ἐπειδὴ δὲν ἦτον βυθισμένοι εἰς προϋπόληψιν καὶ ὑπερηφάνειαν τοῦ λογισμοῦ, ἔγειναν πλέον προκομμένοι εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ Χριςοῦ παρὰ ἐγὼ, καὶ ἐπήγαινον ἔμπρός μου εἰς τὴν γνώρισιν καὶ τῶν δογμάτων, καὶ τοῦ χρέους των. Τοιοῦτοι ἔγειναν ἔπειτα, χωρὶς τὴν γνώμην των, οἱ νουθετηταί μου εἰς μερικὰ πράγματα, καὶ ἀπ' αὐτοὺς ἐγὼ ἔλαβον μεγάλην ὠφέλειαν.

Τοῦτο τὸ ἀσυνήθιςον συμβὰν, τὸ νὰ παρακινήσω τοὺς ἄλλους νὰ ζητήσωσι θερμῶς καὶ ἀποτελεσματικῶς τὴν σωτηρίαν των, ἐνῷ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἐκατάλαβον τόσον ὀλίγον τὸ ἀληθὲς Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰησοῦ Χριςοῦ, ηὔξησε πολὺ τὴν δυσκολίαν μου. Ἔγεινον διπλῶς ἀνήσυχος νὰ γνωρίσω τὴν ἀλήθειαν, διὰ νὰ μὴ ἀντικόψω ἀπὸ τὴν ὁδὸν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἄφησαν τὰς πολυτίμους ψυχάς των εἰς τὴν διεύθυνσίν μου, ὡς διδασκάλου των εἰς τὰ πνευματικά. Τοῦτο ηὔξησε τὴν προσοχήν μου εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, καὶ μ' ἔκαμε πλέον θερμὸν εἰς τὴν δέησιν, διὰ νὰ ἀποκτήσω τὴν γνώρισιν τῆς ἀληθείας. Εἰς κάθε δυσκολίαν πάντοτε ἐπαρακαλοῦσα τὸν Κύριον νὰ μὲ φυλάξῃ ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν καὶ πλάνην, καὶ νὰ μὲ κάμῃ ἱκανὸν νὰ διακρίνω τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῶν δογμάτων τοῦ λόγου του, καὶ τῶν ἐφευρέσεων, καὶ παραδόσεων τῶν ἀνθρώπων.

Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐσύστησα μίαν συνέλευσιν εἰς τὴν ἄλλην ἐνορίαν μου, διὰ να ἐξηγήσω τὰς Ἁγίας Γραφὰς κάθε ἑβδομάδα, καὶ διὰ ταύτης ἀπέκτησα μεγαλητέραν γνώρισιν τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἡ κοινὴ πρᾶξίς μου, ὅταν ἡτοιμαζόμην διὰ ταύτας τὰς εὐκαιρίας, ἦτον νὰ ζητήσω ὅλα τὰ μέρη τῶν Γραφῶν, τα ὁποῖα εἶχον σχέσιν μὲ τὴν ὑπόθεσίν μου, καὶ νὰ ἐξηγήσω ἕνα ἀπ᾽ ἄλλο. Διὰ ταύτης τῆς μεθόδου, ἔβαλον εἰς τὴν μνήμην μου τὴν γλῶσσαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καὶ ἔγεινα πλέον ἱκανὸς νὰ ἐξηγήσω τὰς ὑποθέσεις τῶν δογμάτων μὲ μεγαλητέραν ἀκρίβειαν, παρ᾽ ὅ,τι ἤμουν πρότερον.

Εἰς τον χειμῶνα 1777, ἐμελετοῦσα προσεκτικῶς εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ, 11. 9--13, διὰ τὸ χάρισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς ἀπόκρισιν τῆς δεήσεως. Καὶ τέλος πάντων, ἀφοῦ εἶχα συναθροίση ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὁποῦ ἠμποροῦσα νὰ εὕρω, τὰ ὁποῖα ἀνέφερον εἰς ἐκεῖνο τὸ ὠφέλιμον δόγμα, ἀφοῦ τὰ εἶχα ἐξετάση προσεκτικῶς μαζὺ, μελετῶντας δι᾽ αὐτὰ καὶ παρακαλῶντας θερμῶς τὸν Θεὸν, νὰ ἤθελεν ἐκπληρώση εἰς τὴν ψυχήν μου ταύτην τὴν ὑπόσχεσιν, ἔγραψα δύο διδαχὰς περὶ τῆς ὑποθέσεως· ἡ μία ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ, 11. 13. « Ἐὰν λοιπὸν ἐσεῖς ὄντες πονηροὶ, ἠξεύρητ νὰ ,, δίδητε καλὰ δῶρα εἰς τὰ τέκνα σας, πόσον ,, μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ οὐράνιός θέλει δώσει τὸ ,, Ἅγιον Πνεῦμα εἰς ἐκείνους, ὁποῦ τὸν ζητοῦν.»

Η ἄλλη διδαχὴ ἦτον ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἰακώβου, 1. 16, 17. « Μὴ πλανᾶσθε, ἀδελ-
„ φοί μου ἀγαπητοί. Κάθε δόσις ἀγαθὴ, καὶ
„ καθε δῶρον τέλειον ἄνωθεν εἶναι, καταβαῖνον
„ ἀπὸ τὸν πατέρα τῶν φώτων.» Διὰ τούτων τῶν γυμνάσεων, αἱ ἰδέαι μου περι τῶν προνομίων καὶ χρεῶν ἑνὸς Χριστιανοῦ ἐμεγαλύνθησαν πολὺ, καὶ τὰ ζητήματα ἐγνωρίζοντο εἰς τὸν Κύριον, εἰς τρόπον πλέον ἐκτεταμένον, λεπτομερῆ καὶ πιστὸν, παρὰ πρότερον. Καὶ μ' ὅλον ὅτι ἔμεινα πολὺ ἀμαθὴς, εἰς πολλὰ πράγματα, ὁποῦ εἶχαν ἀναφορὰν πρὸς τὴν ὑπόστασιν, τὰ χαρίσματα καὶ τὰς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅμως ἐκατάλαβον πλέον, τὶ ὑπέσχετο δι' αὐτὰ, καὶ ἐπομένως ἐγνώριζον καλλήτερον τίνα ζητήσω.

Τώρα πρέπει νὰ ἐξηγήσω τας ὑποχρεώσεις μου, ὁποῦ ἔχω εἰς τὸν Ἐπίσκοπον Βέβεριτζ. Ὅταν ἤρχισα νὰ διαβάσω τὰς διδαχάς τȣ, δὲν ἔλαβον εὐνοϊκὴν γνώμην δι' αὐτὸν, καὶ διὰ πολὺν καιρὸν δὲν ἐκαταπείσθην νὰ ἐξετάσω τὰ συγγράμματά του προσεκτικῶς. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχα κάμῃ κάτι πρόοδον εἰς τὴν ζήτησιν τῆς ἀληθείας, ἐκεῖναι αἱ μερικαὶ φράσεις, αἱ ὁποῖαι κατὰ πρῶτον μοῦ ἐπροξένησαν βλάβην, ἔγειναν ὑπόφερτοι, καὶ ἤρχισα νὰ δοκιμάζω εὐχαρίστησιν ἀπὸ τὴν ἁπλότητα, τὴν εὐλάβειαν, τὴν ἀγάπην τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν, καὶ τὸ διὰ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων αἴσθημα αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα φαίνονται καθαρῶς εἰς πολλὰ μέρη τῶν συγγραμμάτων του. Τῷ ὄντι

ἔλαβον ὄχι ὀλίγην διδασκαλίαν ἀπ' αὐτὸν, καὶ ἐξαιρέτως ἡ περὶ τῆς φιλιώσεως, τὴν ὁποίαν ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ θανάτου του ἐτελείωσε διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν πιστῶν, ἡ διδαχή του ἐφώτιζε τὸν νοῦν μου, καὶ ἐσταθέρωνε τὴν πίστιν μου διὰ τοῦτο τὸ ὠφελιμώτατον δόγμα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν, 1777, ἔκαμον μίαν διδαχὴν διὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, ἀπὸ τὴν προφητείαν τοῦ Ἡσαΐα, 53. 6. « Ὅλοι ἡμεῖς, ὡς „ πρόβατα ἐπλανήθημεν, καθένας ἐπλανήθη εἰς „ τὴν ὁδόν του, καὶ ὁ Κύριος παρέδωκεν εἰς „ αὐτὸν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. » Ἐπροσπαθοῦσα ν' ἀποδείξω ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πάντοτε ἀπ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐστάθη τὸ μόνον θεμέλιον ὅλων τῶν ἐλπίδων μου, δηλαδὴ ὅτι ὁ Χριστὸς ὑπέφερεν ἀληθῶς τὰς ἁμαρτίας ὅλων ἐκείνων, ὁποῦ ἤθελαν πιστεύσειν ἀληθῶς, καὶ ἀσήκωσεν ὅλα τὰ ἐγκλήματα, τὴν καταδίκασιν καὶ τὴν τιμωρίαν, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἔπρεπε νὰ λάβωσιν, εἰς τὸ σῶμά του ἐπάνω εἰς τὸ ξύλον. Ἐδηλοποίησα φανερῶς τὴν πίστιν μου, ὅτι ὁ Χριστὸς ὡς ἐγγυητής μας, ἐβάλθη εἰς τὸν τόπον μας κατὰ τὸν νόμον, διὰ ν' ἀποκριθῇ δι' ὅλας τὰς ὑποχρεώσεις μας, καὶ ν' ἀντιπληρώσῃ εἰς τὴν θείαν δικαιοσύνην ὅλα τὰ ζητήματα τοῦ νόμου διὰ τὰ ἐγκλήματά μας, καὶ ἐπαραίτησα δημοσίως, ὅλας τὰς πρώτας μου ἐξηγήσεις καὶ μεθερμηνεύσεις τούτων τῶν ὑποθέσεων, ὡς ἀπατηλὰ ἀναποδογυρίσματα τῶν Ἁγίων Γραφῶν.

Τοῦτο ἦτον τὸ πρῶτον δόγμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ὡμολόγησα καθαρῶς καὶ εἰλικρινῶς τὴν ἀλήθειαν, μ᾿ ὅλον ὅτι τὴν εἶχα ζητήσει προσεκτικῶς δύο χρόνους. Ἕως τόσον ἡ τυφλὴ νόησίς μου ἐπληρώθη ἀπὸ προϋπόληψιν ἐναντίον τῶν δογμάτων τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ! Ἕως τώρα αὐτὰ ἦτον μωρία εἰς ἐμὲ, ἀλλ᾿ ὅταν ἔλαβον διδασκαλίαν ἄνωθεν, ἤρχισα νὰ ξεσκεπάσω εἰς αὐτὰ τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ, μ᾿ ὅλον ὅτι πολὺ σκοτεινῶς.

Λέγω σκοτεινῶς, διότι ἔσφαλλον μεγάλως ἀκόμη κατὰ πολλὰς γνώμας, καὶ ἠγνόουν πολὺ διὰ πολλὰ ὠφέλιμα πράγματα. Ἐγνώριζον, ὅτι ἡ ἁμαρτία ἦτον ἡ ἀνομία, ἡ παράβασις τοῦ θείου νόμου, ὅμως δὲν ἐκαταλάμβανον τὴν μισητήν της ἀσχημοσύνην, ὡς ἀποφασισμένην ἐπανάστασιν ἐναντίον τῆς ὑψηλῆς ἐξουσίας τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀκριβῆ ἐναντιότητα εἰς τὴν ἁγιότητά του· δὲν ἐγνώριζον, ὅτι τὸ ν᾿ ἁμαρτήσῃ τινὰς, ἦτον τὸ νὰ δώσῃ ἀστοχασίαν πρὸς τὸν Θεὸν, δεικνύωντας ὅτι αὐτὸς λείπει ἢ ἀπὸ σοφίαν, ἢ ἀπὸ καλοσύνην, διότι χαλινώνει τόσον τὰς ἐπιθυμίας τῶν πλασμάτων του, καὶ τὸ νὰ προσπαθῇ νὰ εὐγάλῃ ἀπὸ τὸν κόσμον ὅλην τὴν ὑποταγὴν, καὶ νὰ εἰσφέρῃ ἀναρχίαν, σύγχισιν καὶ δυστυχίαν εἰς ὅλα τὰ μέρη του. Εἶχα καταλάβει, ὅτι αἱ κάλλισται πράξεις μου ἐμολύνοντο, ἀλλὰ δὲν ἐξεσκέπαζον, ὅτι τοῦτο ἦτον τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ξεπεσμένης φύσεως καὶ διεφθαρμένης καρδίας μας. Δὲν ἐπίστευον ἀκόμη τὸ

δόγμα τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας, ὡς καρποφόρον ῥίζαν τούτων τῶν ἀναριθμήτων κακιῶν. Κατὰ τὰς γνώμας μου περὶ τῆς ὑποστάσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θειότητος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἤμουν ἀστοχάστως μαθητὴς τοῦ Ἀρείου, ἢ τοῦ Κλάρκ. Εἶχα μερικὰς σκοτεινὰς ἰδέας περὶ τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὁποῖον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἁγιάζει τὴν ψυχὴν, διότι δὲν ἐγνώριζον εἰς κάτι τὶ, ἀλλ' ἐφύλαξα μίαν ἀνήμερον ἐναντιότητα διὰ τὸ δόγμα τῆς ἐκλογῆς καὶ τὰς ἀληθείας ἑνωμένας ἐξαιρέτως μὲ αὐτήν. Πλὴν ἡ πίστις μου τώρα ἐβάλθη ἐπάνω εἰς τὸν ἐσταυρωμένον Σωτῆρα, (μ' ὅλον ὅτι ἠτίμων τὴν ὑπόστασίν του, καὶ ἠρνούμην τὴν Θειότητά του) καὶ ἐδοκίμαζον ἄκραν ἐπιθυμίαν ν' ἀφιερώνωμαι εἰς τὸν Κύριον. Αὐτὸς λοιπὸν, κατὰ τὴν εὐσπλαγχνίαν του, ἐδέχετο τὴν ἐπιθυμίαν τῆς καρδίας μου, καὶ ἐσυγχώρει τὴν κακίαν μου· καὶ τέλος πάντων μὲ ἠλευθέρωσεν ἀπ' ἐκεῖνον τὸν λαβύρινθον τῶν δυσκολιῶν καὶ ἀναρμόστων πράξεων, εἰς τὸν ὁποῖον ἐστάθην περιπεπλεγμένος.

Εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν, κατὰ τὴν ἀκολούθησιν τῆς ἐξηγήσεώς μου τῶν Ἁγίων Γραφῶν, ἔπρεπε νὰ ἐξετάσω ἐκ νέου τὴν συνομιλίαν τοῦ Κυρίȣ μας μὲ τὸν Νικόδημον. Μ' ὅλον ὅτι ἐμελέτησα πολὺ εἰς αὐτὴν, καὶ ἔκαμον πολλὰς δεήσεις, δὲν ἠμπόρεσα νὰ πληροφορήσω τὸν νοῦν μȣ δί αὐτήν. Ἐκαταπείσθην, ὅτι αἱ φράσεις, « γεννηθῇ ἄνωθεν, καὶ γεννηθῇ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, » ἐσημείωναν καμ-

μίαν ἐσωτερικὴν μεταβολὴν, καὶ ἐπάσχισα νὰ τὴν ἐξηγήσω, καθ' ὅσον ἐδοκίμασα· πλὴν αἱ ἰδέαι μου περὶ ταύτης τῆς ὠφελίμου ὑποθέσεως ἦτον πολὺ συγχισμέναι, καὶ εἶχα μεγάλας ἀμφιβολίας, ἐὰν ὅσον-εἶπα, ἦτον ὀρθὸν ἢ ὄχι.

Ἕως τώρα δὲν εἶχα διαβάσειν κἀνένα βιβλίον γεγραμμένον ἀπὸ κἀνένα Ξεχωρισμένον, μὲ τὴν μικροτάτην εἰλικρίνειαν καὶ προσοχὴν, ἐξαιρουμένυ τοῦ « Λήλανδ περὶ τῶν Συγγραφέων τοῦ Θεϊσμοῦ· » ἀλλ' εἰς ταύτην τὴν κρίσιν, ηὗρον ἕνα σῶμα τῶν διδαχῶν γεγραμμένον ἀπὸ τὸν Αἰδεσιμώτατον Διδάσκαλον Ἔβανς, καὶ ὀνομαζόμενον· «ἡ Χριστιανικὴ Διάθεσις.» Τοῦτο τὸ βιβλίον ἐδιάβασα, διότι ἕνας φίλος μου τὸ ἐπαινοῦσεν· ἀλλὰ τὸ ἤνοιξα μὲ ἄκραν πρόληψιν, (τόσον ὑπερήφανος καὶ μωρὰ ἦτον ἡ καρδία μου) διότι ἐκατάλαβον, ὅτι ὁ Συγγραφεὺς αὐτοῦ ἦτον ἕνας Ξεχωρισμένος· ὅμως τοῦτο τὸ βιβλίον μοῦ ἐπροξένησεν εὐλογίαν, διότι μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ, ἐκατάλαβον τέλος πάντων, ὅτι ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος, καὶ κατὰ τὸ σῶμά του, καὶ τὴν ψυχήν του, εἶναι σαρκικὸς, πωλημένος ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν--ὅτι εἰς κάθε ζωηρὸν ἄνθρωπον, τὸ λογικὸν καὶ ἀθάνατον μέρος του εἶναι φυσικῶς ὑστερημένον τῆς πνευματικῆς αἰσθήσεως, βυθισμένον εἰς τὴν ὕλην, καὶ διὰ μίαν ἄτιμον καὶ δυστυχῆ ταπείνωσιν, ὑποταχθὲν εἰς τὴν σάρκα διὰ νὰ κάμνῃ τὰς ἐπιθυμίας της, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει ν' ἀνανεωθῇ εἰς τὸ

πνεῦμα τοῦ νοός του, νὰ κτισθῇ ἐκ νέου διὰ τὰ καλὰ ἔργα νὰ γεννηθῇ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, νὰ λάβῃ νέαν καὶ θείαν διάθεσιν, πρὶν ἠμπορεῖ νὰ γένῃ ἱκανὸς διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ οὐρανοῦ, ἢ νὰ ἔμβῃ εἰς αὐτήν. Μετ' ὀλίγον, ὅλαι αἱ δυσκολίαι μου διὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ἐξαλείφθησαν, καὶ ἡ ἀλήθεια μοῦ ἐφαίνετο τόσον καθαρὰ καὶ εὔκολος, ὥστε, ἕως ὅτου ἔκαμον τὴν δοκιμήν, σχεδὸν ἐκαταπείσθην ὅτι καθένας ὁποῦ ἤθελεν ἀκούσῃ ταῦτα τὰ πράγματα ἐξηγημένα ὀρθῶς, ἔπρεπε νὰ συμφωνήσῃ μὲ αὐτά. Ἀπ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, πάντοτε ἐδίδαξα σταθερῶς ταῦτα τὰ δόγματα, καὶ ἐλπίζω μὲ καλὰ ἀποτελέσματα, « ἀνοίγωντας τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ,, ἁμαρτωλῶν, καὶ γυρίζωντάς τους ἀπὸ τὸ ,, σκότος εἰς τὸ φῶς, καὶ ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ,, Σατανᾶ εἰς τὸν Θεόν.» (Πράξ. 26, 18.)

Ὅταν εἶχα κάμῃ ταύτην τὴν ὀλίγην πρόοδον, εἰς τὴν ζήτησιν τῆς ἀληθείας, ἀνενέωσα τὴν φιλίαν μου μὲ τὸν Κύριον Ν., -- ἡ ὁποία ἦτον κεκομμένη, σχεδὸν δι' ὅλου, ἀπὸ τὸν Δεκέμβριον 1775, ἕως εἰς τὸν Ἀπρίλλιον 1777. Ἂν πρέπῃ νὰ ὁμολογήσω τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἐπεθυμοῦσα τὴν συντροφίαν του· δὲν εἶχα σκοπὸν νὰ λάβω διδασκαλίαν ἀπ' αὐτὸν, καὶ μοῦ ἐκακοφαίνετο, ὅτι ὁ κόσμος μᾶς ἐστοχάζετο ὡς φίλους εἰς ὁποιονδήποτε τρόπον. Πλὴν εἰς θλιβερὰς περιστάσεις ἠναγκαζόμην νὰ τοῦ κάμνω ἐπίσκεψιν, καὶ ἡ συνομιλία του μοῦ ἐπροξενοῦσε τόσην πα-

ρηγορίαν καὶ εὐχαρίστησιν, ὥστε ἡ καρδία μου εἰς τοῦτον τὸν τρόπον ἠλευθερώνετο ἀπὸ τὸ βάρος της, καὶ ἐδοκίμαζον ἀγάπην δι' αὐτόν. Απ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἤμουν εὐχαριστημένος ἐσωτερικῶς νὰ τὸν ἔχω διὰ φίλον μου, ἀλλ' ὄχι καθὼς τώρα, νὰ τὸν ὀνομάζω οὕτως· ὅμως δὲν εἶχα τότε κανένα σκοπὸν νὰ μάθω ἀπ' αὐτὸν τὴν ἀλήθειαν περὶ τῶν δογμάτων τῆς Θρησκείας, καὶ ἐντρεπόμην ὅταν οἱ ἄλλοι μὲ ἔβλεπον εἰς τὴν συντροφίαν του, μ' ὅλον ὅτι συχνῶς ἐπήγαινον κρυφίως ν' ἀπεράσω μίαν ὥραν μὲ αὐτόν. Κατὰ τὸν ἴδιον καιρὸν, ἤκουσα καὶ μίαν τῶν διδαχῶν του, ἀλλ' ἀκόμη μοῦ ἐφαίνετο μωρία, ἐπειδὴ αὐτὸς ὡμίλει λεπτομερῶς διὰ τὴν δοκιμὴν τῶν πιστῶν, εἰς τρόπον, τὸν ὁποῖον ἐγὼ δὲν κατελάμβανον· τοιουτοτρόπως, μ' ὅλον ὅτι τὸν ἠγάπων καὶ τὸν ἐτίμων, ὅμως τὸν ἐνόμιζον εἰς πλάνην, διὰ τὴν ἐπιρρόην τῶν ἐνθουσιαστικῶν ἰδεῶν, καὶ πάντοτε ἔλεγον, ὅτι αἱ ἰδέαι μας δὲν ἤθελαν συμφωνήσειν ποτὲ, ἕως ὅτου ἠθέλαμεν συναπαντήσῃ εἰς τὸν οὐρανόν.

Εἰς τὴν πρόοδον ταύτης τῆς ζητήσεως, ἐδοκίμασα ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν πάντοτε μεγαλητέραν ἐπιμέλειαν, διὰ τὸν χαρακτῆρά μου. Εκατάλαβον, ὅτι ἐπλησίαζον ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς ἐκεῖνο τὸ σύστημα τῶν δογμάτων, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται γενικῶς Μεθοδισμὸς, καὶ δὲν ἠμποροῦσα νὰ κάμω ἀλλέως, χωρὶς νὰ ἐναντιωθῶ τὴν συνείδησίν μου. Ηρχισα μάλιστα μὲ τὴν

ἀποδεδειγμένην, καὶ ἐλπίζω εἰλικρινῆ ἀπόφασιν, νὰ ζητήσω τὴν ἀλήθειαν μὲ ὅλην τὴν δυνατὴν ἀδιαφορίαν, καὶ νὰ τὴν δεχθῶ εἰς ὁποιονδήποτε τρόπον τὴν ἤθελεν εὕρω, χωρὶς νὰ προσκολλῶμαι εἰς τὸ κέρδος, φήμην, ἢ ὁποιονδήποτε ἄλλο κοσμικὸν πρᾶγμα. Εἶχα δεχθῇ μὲ ὑπομονὴν, καὶ ὑποφέρει μετρίως τὸ κόψιμον τῆς κολακευούσης ἐλπίδος μου τῆς προχωρήσεως, καὶ ἐλπίζω ὅτι ἔκαμον τοῦτο διὰ τὴν βοήθειαν τῆς θείας χάριτος, καὶ τὴν κατάπεισιν ὅτι εἶχα ἀκολουθήσειν εἰλικρινῶς τὴν συνείδησίν μου· ὅμως δὲν ἠξεύρω, ἂν ἡ ἀπατηλὴ καρδία μου δὲν ὑπεφέρετο εἰς κάποιον τρόπον, ἀπὸ τὴν ματαίαν ἰδέαν ὅτι ὁ χαρακτήρ μου ἤθελε τιμηθῇ. Ἡ φιλόδοξος ἐπιθυμία διὰ τὴν τιμὴν τῶν ἀνθρώπων μὲ ἐκυρίευε περισσότερον παρὰ ἡ φιλαργυρία, καὶ εἶχα τιμήσει πολὺ τὴν δύναμιν τοῦ νοός μου. Συχνῶς εἶχα ἀκούσειν ἐκείνους τοὺς ὀνομαζομένους Μεθοδιστὰς καταφρονουμένους, ὡς ἀμαθεῖς, ἀπατηθέντας, μωροὺς καὶ τρελοὺς, καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος τοὺς εἶχα καταφρονήσειν μὲ μεγάλην ὑπερηφάνειαν καὶ φιλοδοξίαν, ὡς ἀδυνάτους ἐνθουσιαστάς. Πλὴν τώρα ἤρχισα νὰ στοχάζωμαι, ὅτι ἐγὼ εἶχα νὰ ὑποφέρω τὴν ἰδίαν καταφρόνησιν. Ἂν ἤθελε διαυθεντεύσω καὶ διδάξω ταῦτα τὰ δόγματα, δὲν ἔπρεπε νὰ πιστεύωμαι πλέον ἄνθρωπος τῆς σοβαρᾶς γνωρίσεως, ἀλλ᾽ ὡς ἕνας ἐκείνων, τῶν ὁποίων αἱ κεφαλαὶ, οὖσαι ἀδύνατοι φυσικῶς, ἐγυρίζοντο διὰ τῆς θρησκείας, καὶ οἱ ὁποῖοι

κυριευόμενοι ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμὸν, ἔγειναν μόνον μωροὶ, ἢ ἔξω φρενῶν.

Αὕτη ἦτον ἡ πλέον δυνατὴ πεῖρα, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασα, διότι δὲν εἶχα μάθειν ἀκόμη ὅτι, «ἂν ὀνειδιζώμεθα διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριςοῦ, ,, εἴμεθα μακάριοι.» Μήτ᾽ ἐνθυμούμην, καθὼς πρέπει, τὰς αἰτίας διὰ τοιοῦτον παράξενον συμβὰν, ὅτι δηλαδὴ, οἱ Ἀπόςολοι ἦτον «μωροὶ διὰ τὸν Χριςὸν,» ὅτι ἐνομίζοντο ἔξω φρενῶν, καὶ ἠκολούθησαν «διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας, ,, ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς,» ὅτι «πανταχοῦ ἀντ- ,, ελέγοντο,, ὡς» ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἔφεραν ἄνω κάτω ,, τὴν οἰκουμένην, ὅτι ἐλογίζοντο «σπερμολό- ,, γοι, τὰ σαρώματα τοῦ κόσμου, καὶ τ᾽ ἀπο- ,, ξύσματα πάντων.» Δὲν ἐνθυμούμην, ὅτι ὁ ,, ἴδιος Ἰησοῦς, «τὸ ἀπαύγασμα τῆς δόξης τοῦ ,, πατρός του, ὁ λόγος καὶ ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ, ,, ὅςις διῆλθεν εὐεργετῶντας,» καὶ «ὡμίλησεν ,, ὡς οὐδεὶς ἄνθρωπος δὲν ὡμίλησε ποτὲ» ὄχι μόνον ἀπερρίπτετο, ἀλλ᾽ ἀκόμη ἐκαταφρονεῖτο, ὡς ἀνάξιος προσοχῆς, ὡς ἕνας, ὁποῦ εἶχε δαιμόνιον, ὁποῦ εἶχε συμφωνίαν μὲ τὸν διάβολον, ὡς «βλάσφημος, Σαμαρείτης, μωρὸς, καὶ διάβολος.» Ἐδιάβασα τῷ ὄντι, ἀλλ᾽ ἕως τώρα ἡ νόησίς μου δὲν ἀνοίγετο ἀρκετὰ, διὰ νὰ καταλάβω τοιαῦτα καθαρὰ μέρη τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὡς τὰ ἀκόλουθα· « Ἐὰν ἦσθε ἀπὸ τὸν κόσμον, ,, ὁ κόσμος ἤθελεν ἀγαπᾷ τὸ ἴδιόν του· ἀλλ᾽ ,, ἐπειδὴ δὲν εἶσθε ἀπὸ τὸν κόσμον, ἀλλ᾽ ἐγὼ

„ σᾶς ἐδιάλεξα ἀπὸ τὸν κόσμον, διὰ τοῦτο ὁ
„ κόσμος σᾶς μισεῖ. Ἐνθυμεῖσθε τὸν λόγον,
„ τὸν ὁποῖον ἐγὼ σᾶς εἶπα, ὁ δουλευτὴς δὲν
„ εἶναι μεγαλήτερος ἀπὸ τὸν Κύριόν του· ἂν
„ ἐμὲ ἐδίωξαν, θέλει διώξωσι καὶ ἐσᾶς.» Ἰωάν.
„ 15, 19, 20. «Ὁ μαθητὴς δὲν εἶναι παραπάνω
„ ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν τυ, μήτε ὁ δοῦλος ὑπὲρ
„ τὸν Κύριον αὐτοῦ. Ἂν ἐκάλεσαν τὸν δεσπό-
„ την Βεελζεβοὺλ, πόσον μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς
„ αὐτοῦ.» (Ματθ. 10, 24, 25.) «Μακά-
„ ριοι εἶσθε, ὅταν σᾶς ὀνειδίσωσι, καὶ σᾶς δι-
„ ώξωσι, καὶ εἴπωσι κάθε πονηρὸν ῥῆμα ἐναν-
„ τίον σας, ψευδόμενοι δἰ ἐμέ. Χαίρετε καὶ
„ εὐφραίνεσθε, διότι ὁ μισθός σας εἶναι πολὺς
„ εἰς τοὺς οὐρανούς· ἐπειδὴ εἰς τέτοιον τρόπον
„ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας, οἱ ὁποῖοι ἦτον προ-
„ πάτερά σας." (Ματθ. 5, 11, 12.) Ἐπειδὴ
δὲν ἐγνώριζον ταῦτα τὰ ἀποτελέσματα, ὅταν ἐσχημάτισα τὴν ἀπόφασίν μου, ἤμουν ὡς ἕνας ὁποῦ ἤρχισε νὰ κτίσῃ χωρὶς νὰ λογαριάσῃ τὴν δαπάνην, καὶ ἐσυγχιζόμην πολὺ, ὅταν εἶδον τὸ ἀγαπητὸν εἴδωλον τῆς ὑπερηφάνυ καρδίας μυ, δηλαδὴ, τὸν χαρακτῆρά μυ, εἰς τόσον κίνδυνον.

Πρέπει νὰ πιστεύηται, ὅτι οὗτος ὁ στοχασμὸς μὲ ἤθελε προξενήσειν ἐπιμέλειαν διὰ τὰ δόγματα τῆς πίστεώς μου, καὶ ὄχι πρόθυμον εἰς τὸ νὰ καταπεισθῶ, ὅτι ἐκεῖνα τὰ πράγματα ἦτον ἀληθῆ καὶ ὠφέλιμα, τὰ ὁποῖα ἤθελαν ἀτιμάσει τὸν χαρακτῆρά μου, ἂν τὰ ἐδιαυθέντευον· καὶ

ἂν ἤθελε καταπεισθῶ ἀναμφιβόλως διὰ τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν, πρέπει νὰ ἰδεάζηται, ὅτι ἤθελα τὰ διδάξειν μὲ μεγάλην φροντίδα· ὅμως, μ' ὅλον ὅτι ἡ φιλονεικία ἦτον δύσκολος, ἔλαβον δύναμιν νὰ γίνωμαι πιςός. Οἱ ἀκόλουθοι λόγοι, «ἀνάγ-
,, κη ἐπίκειται εἰς ἐμέ, καὶ οὐαὶ εἶναι εἰς ἐμὲ,
,, ἂν δὲν εὐαγγελίζωμαι,» παριςάνοντο πάντοτε εἰς τὸν νοῦν μου, ὅταν ἡτοίμαζον τὰς διδαχάς μου, καὶ ὅταν ἐπήγαινον εἰς τὸν ἄμβωνα· καὶ μ' ὅλον ὅτι, ἀφοῦ ἡ φανερὰ δηλοποίησις ἐκείνων τῶν πραγματων, τὰ ὁποῖα ἐγὼ ἐπίςευον ὡς ἀληθινὰ, καὶ μία δυνατὴ ἐφάρμοσις εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἀκροατῶν μου, ἐτράβιξαν ἐπάνω εἰς ἐμὲ ἐναντιότητα καὶ καταφρόνησιν, εἰς τρόπον, ὥςε ἀπεφάσισα κρυφίως νὰ λάβω μεγαλητέραν ἐπιμέλειαν μίαν ἄλλην φορὰν, ὅμως ὅταν ἦλθεν ἐκείνη ἡ φορὰ, ἡ καρδία μου καὶ ἡ συνείδησίς μου ἀκόμη ἐνησχολεῖτο, καὶ δὲν ἐτολμοῦσα νὰ κρύψω οὐδὲν, ὁποῦ νὰ μοῦ ἐφαίνετο ἀληθινὸν καὶ ὠφέλιμον. Πλὴν, ἐνῷ μὲ ταραχὴν τοῦ νοὸς καὶ μὲ πολλὰς ἀνησύχους ὑποψίας, ἀνήγγειλα τὴν ἐπαγγελίαν, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζον, ὅτι εἶχα λάβειν, συχνῶς ὡμίλησα εἰς τρόπον, ὥςε νὰ καταφρονῶ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐδίδαξαν δόγματα, τὰ ὁποῖα ἐγὼ δὲν ἐπίςευον ἀκόμη ὡς ἐνθουσιαςὰς, καὶ τοῦτο ἔκαμνον, διὰ νὰ φυλάττω τὸν ἑαυτόν μου ἀπὸ τὴν μέμψιν τοῦ Μεθοδισμοῦ, καὶ νὰ ὀλιγοςεύσω τὴν βλάβην. Ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο μέρος, ἡ ἐπιμέλειά μου διὰ τὸν

χαρακτῆρά μου μ' ἐπαρεκίνησε πολὺ εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς δεήσεως, καὶ ηὔξησε τὴν ἐπιμέλειάν μου εἰς τὴν ἔρευναν τῶν Γραφῶν, διὰ νὰ βεβαιωθῶ, ὅτι δὲν ἐκοπίαζον τόσον διδάσκωντας «σοφιστικοὺς μύθους," ἀντὶ τοῦ νὰ ποιμαίνω τὰς ὑπὸ τὴν φροντίδα μου ψυχὰς μὲ τὸ ἄδολον γάλα τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας.

Εἰς ταύτην τὴν ταραχὴν τοῦ νοὸς ὤντας, ἡ ὑπονία καταλαμβάνεται εὐκολώτερον παρ' ὅ,τι περιγράφεται, εὗρον τὸ «δοκίμιον τοῦ Κυρίου Βὲν περὶ τῆς προφητείας τοῦ Ζαχαρίου. (Λουκᾶ 1. 67--79.) Ἤξευρον καλὰ τὸν γενικὸν χαρακτῆρά του, ὡς συγγραφέως, καὶ δὲν ἤρχισα τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ βιβλίου του μὲ μεγάγην προσοχὴν, ἢ ἀπροσδοκίαν· ὅμως αἱ ὠφέλιμοι ὑποθέσεις, τὰς ὁποίας περιλαμβάνει, μοῦ ἤρεσαν, καὶ τὸ ἐδιάβασα μὲ μεγάλην εὐλάβειαν, καὶ εἰς κάποιον τρόπον χωρὶς προϋπόληψιν. Μάλιστα ἀπεδοκίμασα πολλὰ πράγματα ἀπ' αὐτὸ, ἀλλ' ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ὠφέλεια τῶν ἄλλων ἐπροξένησαν κατάπεισιν καὶ εἰς τὴν νόησίν μου καὶ συνείδησιν· καὶ ἐξαιρέτως μοῦ ἤγγιζεν εὐκαίρως διὰ τὴν μωρὰν καὶ ἁμαρτωλὸν ἐντροπήν μου εἰς τὴν ζήτησιν τῆς ἀληθείας, καὶ τὴν ἀκολούθησιν τῶν ὠφελίμων χρεῶν τοῦ διδακτοῦ τοῦ Εὐαγγελίου. Οἱ ἀκόλουθοι λόγοι ἐξαιρέτως μοῦ ἤγγιζον τὴν καρδίαν, « ἂν τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου, τῆς ὑπε-
„ ρηφανείας, τῆς ἀφροντισίας διὰ τὴν ψυχὴν,
„ καὶ τῆς ἀμελείας τοῦ Χριστοῦ, δὲν παρακινεῖ

„ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν ἀφανισμὸν
„ τῶν ἀνθρώπων, τὸ Εὐαγγέλιον (ὁμιλῶ μὲ εὐ-
„ λάβειαν) εἶναι μία ἀπάτη. Ἀποῤῥίπτετε
„ ἐκεῖνον τὸν λόγον ὡς βλασφημίαν; Ἀποῤ-
„ ῥίπτετε ὁμοίως τὴν μέθοδον τὸ νὰ κολακεύητε
„ τὸν Χριςὸν χρόνον ἀπὸ χρόνον, ὀνομάζωντάς
„ τον κρυφίως εἰς τὸ σπȣδαςήριόν σας, Κύριον
„ καὶ Θεὸν, καὶ ἔπειτα ὅταν ἔρχησθε ἔξω, τὸ
„ νὰ ζητῆτε, ἂν ὁ κόσμος θέλει σᾶς ἀφήσῃ ν'
„ ἀκολουθῆτε τὰς φανερὰς ἐντολάς του, χωρὶς
„ νὰ σᾶς ὀνομάζῃ Μεθοδίςας. Παύσατε νὰ
„ ὁμολογῆτε τὸν Χριςὸν περισσότερον παρὰ νὰ
„ τὸν καταφρονῆτε τόσον, μὲ τὴν ψευδῆ ὁμο-
„ λογίαν τῆς ὑπακοῆς. Αὐτὸς λέγει εἰς τὸν
„ ἄγγελον τῆς Ἐκκλησίας τῶν Λαοδικέων· ἄμ-
„ ποτε νὰ ἦσȣν ἢ ψυχρὸς ἢ ζεςὸς, ἀλλ' ἐπειδὴ
„ εἶσαι χλιαρὸς, καὶ οὔτε ψυχρὸς, οὔτε ζεςὸς,
„ μέλλω νὰ σὲ ξεράσω ἀπὸ τὸ ςόμα μȣ."

Ἤθελε καταπεισθῶ, ὅτι δὲν εἶναι Πνεῦμα Ἅγιον, τόσον εὐκόλως, ὥςε νὰ καταπεισθῶ, ὅτι δὲν ἦτον παρὸν μὲ τὴν ψυχήν μου, ὅταν ἐδιάβαζον τοῦτο, καὶ ὅσον ὁ Κύριος δὲν ἔγραψε διὰ τὴν ὑπόθεσιν. Αὐτὸ ἔφερεν εἰς τὴν καρδίαν μȣ τόσην μαρτυρίαν, κατάπεισιν καὶ ἀπόδειξιν, ὥςε μὲ ὕψωσεν ἀπὸ τὸν κόσμον, καὶ ἐχάρισεν ἐκείνην τὴν νίκην, τὴν ὁποίαν ἡ μόνη πίςις ἐμπορεῖ νὰ δώσῃ, καὶ ἐκείνην τὴν ἐλευθερίαν, ἡ ὁποία πάντοτε συνοδεύει τὴν παρȣσίαν τοῦ πνεύματος τοῦ Κυρίȣ. Εὐθὺς ἐντρεπόμην διὰ τὴν ἀπρεπῆ ἀχα-

ριςίαν μυ καὶ μωροὺς φόβυς, καὶ ἐδοκίμασα τέσην παρηγορίαν καὶ χαράν, ὥςε, μ' ὅλον ὅτι ἤμυν εἰς κίνδυνον τοῦ νὰ χάσω τὸν χαρακτῆρά μυ, καὶ ν' ἀποκτήσω τὴν ἀτιμίαν καὶ καταφρόνησιν, νὰ ἐκπληροφορηθῶ διὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν. Καὶ ἐξαιρουμένων μερικῶν καιρῶν τῆς ἀμφιβολίας, ἐδοκίμασα ὀλίγην ἀνησυχίαν, ἂν ὀνομάζωμαι Ἐνθουσιαςὴς, ἢ Μεθοδιςής.

Ὅμως, ἀφοῦ ἠλευθερώθην οὕτως ἀπὸ τὸν φόβον τῶν ἀδίκων ἐλέγχων, ἐφοβούμην πάντοτε, καθὼς πρότερον τὸν ἀληθῆ ἐνθουσιασμόν· καὶ μάλιςα ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἡ ἐναντιότης μυ ηὔξησεν εἰς κάθε πρᾶγμα, ὁποῦ ἠμπορεῖ δικαίως νὰ ὀνομάζηται οὕτως· τοιουτοτρόπως, ὅσον ἐπλησίαζον εἰς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶχα νομίσειν ἀμαθῆς ἐνθυσιασμὸν, τόσον ὑπόπτευον, ὅτι ἡ μεγάλη προσοχή μου εἰς τοιαύτας ὠφελίμους ζητήσεις, καὶ ἡ θερμότης τῆς φυσικῆς διαθέσεώς μυ ηὐξημένη οὕτως κατὰ τύχην, ἠμποροῦσαν νὰ μὲ ἀπατήσωσι, καὶ νὰ μὲ τραβίξωσιν εἰς τὰς πλάνας καὶ σφάλματα. Δὲν ἠμποροῦσα νὰ φυλαχθῶ ἀπὸ τοῦτον τὸν κίνδυνον, χωρὶς ν' ἀκολουθῶ προσεκτικῶς τὴν σπουδὴν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ δέωμαι θερμῶς καὶ λεπτομερῶς τὸν Θεὸν, ὅτι νὰ ἤθελε μὲ φυλάττῃ ἀπὸ τὴν ἀπάτην, καὶ νὰ μὲ φωτίσῃ, διὰ νὰ καταλάβω τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῆς ἀληθοῦς ἀποκαλύψεως τοῦ Ἁγίυ Πνεύματος περιεχομένης εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν, καὶ τῶν ἐφευρέσεων τῶν ἀνθρώπων, τῶν

φαντασιῶν τῆς ἰδίας μυ καρδίας, ἢ τῆς ἀπάτης τοῦ πνεύματος τοῦ ψεύδους.

Δὲν ἐπίςευον ἀκόμη τὸ δόγμα τὸ περὶ τῶν τριῶν ὁμοουσίων ὑποςάσεων τῆς Τριάδος. Διὰ πολὺν καιρὸν εἶχα καταφρονήσειν τοῦτο τὸ μυςήριον τῆς εὐσεβείας. Ἡ πρώτη φιλονεικία μυ μὲ τὰ ἄρθρα τῆς Ἐκκλησίας ἦτον περὶ τούτου τοῦ δόγματος. Εἶχα ὁμιλήσειν ἐναντίον του πολὺ ἀποφασιςικῶς καὶ φανερῶς, καὶ τὸ ὑπερήφανον λογικόν μου ἀκόμη τὸ ἠναντιώνετο πολύ. Ἀλλὰ, κατὰ τὸν Ἰούνιον 1777, ἤρχισα νὰ ὑποπτεύσω διὰ τὰς ἰδίας μου γνώμας, καὶ νὰ ἔχω ἀμφιβολίαν διὰ τὸ σχῆμα τοῦ Διδασκάλυ Κλάρκ. Εἶχα ἤδη διαβάσειν τὴν «ἀπολογίαν τοῦ Κυρίυ Λίνδαη," καὶ τὴν «συνέπειαν αὐτῆς." Πρὶν νὰ ἴδω ταῦτα τὰ βιβλιάρια, ἐγέλασα ἐκείνους, οἵ ὁποῖοι ἐνόμιζον νὰ τὸν ἀντιλέγωσι κατὰ τὸ σχῆμα τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ ἐςοχαζόμην νὰ διαυθεντεύσω τὴν μέθοδον τοῦ Διδασκάλυ Κλὰρκ ἐναντίον τυ. Ἀλλ' ὅταν ἐκατάλαβον, ὅτι αὐτὸς εἶχε τὸν Διδάσκαλον Κλὰρκ διὰ Σοκινιανὸν, ἐθαύμαζον πολὺ, καὶ διὰ τοῦτο ἤρχισα νὰ ἐξετάσω τὴν ὑπόθεσιν ἐκ νέου πλέον σεβαρῶς καὶ προσεκτικῶς· ὅμως ὅσον ἐσπούδαζον, τόσον περισσότερον ἐγινόμην ἀνήσυχος. Τώρα πολλὰ πράγματα μοῦ ἐφαίνοντο εἰς ἐναντιότητα τῶν ἰδίων μυ γνωμῶν, καὶ ἐπειδὴ ἤμυν οὕτως συγχισμένος καὶ ἀνεπιτήδειος νὰ σχηματίσω ἕνα σύςημα κατὰ τὴν ἀρέσκειάν μου, ἐκατάλαβον

εὐκόλως, ὅτι δὲν ἤμουν ἄξιος νὰ φιλονεικήσω μὲ ἄλλον. Η ὑπερηφάνειά μου καὶ ἡ συνείδησίς μου ἐδοκίμαζον μεγάλως διὰ τὴν νίκην. Δὲν ἤμουν εὐχαριστημένος νὰ γίνωμαι ἀληθὴς Τριαδικὸς, μ' ὅλον ὅτι, κατὰ τὸν τρόπον μου εἶχα σταθῆ τοιοῦτος διὰ κάποιον καιρόν· ὅμως ὅσον ἐξέταζον τὴν ὑπόθεσιν, τόσον περισσότερον ἐγινόμην ἀνευχάριστος εἰς κάθε ἄλλο σύστημα· ἀπὸ τοῦτον τὸν καιρὸν ἡ ὑπόληψίς μου διὰ τὸν Κύριον Ν.--ηὔξησε πολὺ, καὶ μ' ὅλον ὅτι εἶχα κρύψειν ἀπ' αὐτὸν τὰς γνώμας μου περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, ἐγνώριζον ὅτι αἱ ἐδικαί του ἦτον πολὺ διάφοροι. Δὲν ἤμουν τελείως εὐχαριστημένος νὰ μάθω ἀπ' αὐτὸν εἰς ἄλλας ὑποθέσεις, πλὴν εἰς ταύτην, ἐπειδὴ ἡ γνώμη του ἐσυμφωνοῦσε μὲ ἐκείνας τῆς Εκκλησίας εἰς ὅλους τοὺς ἀπερασμένους αἰῶνας, καὶ ἡ ἐδική μου πάντοτε ἐλογίζετο αἱρετική, διὰ τοῦτο εἶχα μεγαλήτερον φόβον τῶν σφαλμάτων. Εἰς καιρὸν ταύτης τῆς συγχίσεως ἐπαρακάλεσα τὸν Κύριον νὰ μὲ ἤθελε φέρῃ εἰς τὴν βεβαιότητα περὶ ταύτης τῆς ὠφελίμου ὑποθέσεως. Μετὰ πολλὴν μελέτην, καὶ προσεκτικὴν ἐξέτασιν ὅλων τῶν μερῶν τῆς Αγίας Γραφῆς, τὰ ὁποῖα μοῦ ἐφαίνοντο τότε νὰ ἔχωσι σχέσιν μὲ αὐτὴν, καὶ μετὰ θερμὴν δέησιν διὰ τὴν θείαν διδασκαλίαν, τέλος πάντων ἐβιάσθην νὰ παραιτήσω, ὡς ἀδιαυθεντεύτους, ὅλας τὰς πρώτας γνώμας μου, καὶ νὰ δέχωμαι ἐκεῖνο τὸ δόγμα, τὸ ὁποῖον τόσον καιρὸν ἐκαταφρόνησα. Εβλεπον

καὶ ἐβιάσθην νὰ ἴδω, ὅτι ἐκεῖνα τὰ ἀξιώματα καὶ τὰ ἔργα, ὁπεῦ ἡ Ἁγία Γραφὴ ἀπέδιδεν εἰς τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὁ Παντοδύναμος Θεὸς μόνον ἠμποροῦσε νὰ ἐκτελέσῃ--ὅτι τὸ νὰ πιςεύῃ τινὰς πῶς ὁ Χριςὸς διὰ τοῦ θανάτȣ τȣ ἔκαμεν ἀληθῆ, καὶ ἑπομένως ἄπειρον πληρωμὴν, εἰς τὴν θείαν δικαιοσύνην διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων, χωρὶς νὰ τὸν πιςεύῃ «Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ,» ἦτον μία ἀντίφασις--καὶ ὅτι, ἂν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν ἦτον ὁ παντεπίσκοπος, πανταχοῦ παρὼν, καὶ παντοδύναμος Θεὸς, δὲν ἠμποροῦσε νὰ χαρίζῃ τὴν πνευματικὴν ζωὴν, καὶ νὰ κάτοικῇ εἰς τὰς καρδίας ὅλων τῶν πιςῶν εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν, διὰ νὰ τοὺς καταπείσῃ, φωτίσῃ, διδάξῃ, ἐνδυναμώσῃ, ἁγιάσῃ, καὶ παρηγορήσῃ, κατὰ τὴν μερίκὴν ἀνάγκην καθενός. Ἐπειδὴ καὶ ἐβεβαιώθην καὶ κατὰ τὸ λογικὸν, καὶ ἀπὸ τὰς Ἁγίας Γραφὰς, ὅτι δὲν εἶναι, καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἦναι, παρὰ ἕνας μόνος Θεὸς, ἐβιάσθην ν' ἀφήσω τοὺς λογισμούς μου, καὶ ν' ἀφιερωθῶ εἰς τὴν θείαν ἀποκάλυψιν· καὶ συμφωνῶντας, ὅτι ὁ ἀκατανόητος Θεὸς μόνος ἠμπορεῖ νὰ καταλάβῃ τελείως τὰ ἀκατανόητα μυςήρια καὶ τὸν τρόπον τῆς θείας οὐσίας του, ἐβιάσθην νὰ πιςεύσω τὸ δόγμα τῆς Τριάδος ἐν Μονάδι, διὰ νὰ φυλάττω εὐταξίαν εἰς τὸ σύςημά μου. Διὰ τοῦτο τὸ φέρσιμόν μου εἶχα καὶ ἄλλας αἰτίας πολὺ ἀξιοθεωρήτȣς· ὅμως πολὺς καιρὸς ἐπέρασεν, ἕως ὅτȣ ἠλευθερώθην ἀπὸ τὴν σύγχισίν μȣ.

εὐκόλως, ὅτι δὲν ἤμουν ἄξιος νὰ φιλονεικήσω μὲ ἄλλον. Η ὑπερηφάνειά μυ καὶ ἡ συνείδησίς μου ἐδοκίμαζον μεγάλως διὰ τὴν νίκην. Δὲν ἤμουν εὐχαριστημένος νὰ γίνωμαι ἀληθὴς Τριαδικὸς, μ' ὅλον ὅτι, κατὰ τὸν τρόπον μυ εἶχα σταθῆ τοιοῦτος διὰ κάποιον καιρόν· ὅμως ὅσον ἐξέταζον τὴν ὑπόθεσιν, τόσον περισσότερον ἐγινόμην ἀνευχάριστος εἰς κάθε ἄλλο σύστημα· ἀπὸ τοῦτον τὸν καιρὸν ἡ ὑπόληψίς μυ διὰ τὸν Κύριον Ν.--ηὔξησε πολὺ, καὶ μ' ὅλον ὅτι εἶχα κρύψειν ἀπ' αὐτὸν τὰς γνώμας μυ περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, ἐγνώριζον ὅτι αἱ ἐδικαί του ἦτον πολὺ διάφοροι. Δὲν ἤμουν τελείως εὐχαριστημένος νὰ μάθω ἀπ' αὐτὸν εἰς ἄλλας ὑποθέσεις, πλὴν εἰς ταύτην, ἐπειδὴ ἡ γνώμη του ἐσυμφωνοῦσε μὲ ἐκείνας τῆς Ἐκκλησίας εἰς ὅλους τοὺς ἀπερασμένυς αἰῶνας, καὶ ἡ ἐδική μυ πάντοτε ἐλογίζετο αἱρετική, διὰ τοῦτο εἶχα μεγαλήτερον φόβον τῶν σφαλμάτων. Εἰς καιρὸν ταύτης τῆς συγχίσεως ἐπαρακάλεσα τὸν Κύριον νὰ μὲ ἤθελε φέρῃ εἰς τὴν βεβαιότητα περὶ ταύτης τῆς ὠφελίμου ὑποθέσεως. Μετὰ πολλὴν μελέτην, καὶ προσεκτικὴν ἐξέτασιν ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὰ ὁποῖα μοῦ ἐφαίνοντο τότε νὰ ἔχωσι σχέσιν μὲ αὐτὴν, καὶ μετὰ θερμὴν δέησιν διὰ τὴν θείαν διδασκαλίαν, τέλος πάντων ἐβιάσθην νὰ παραιτήσω, ὡς ἀδιαυθεντεύτους, ὅλας τὰς πρώτας γνώμας μου, καὶ νὰ δέχωμαι ἐκεῖνο τὸ δόγμα, τὸ ὁποῖον τόσον καιρὸν ἐκαταφρόνησα. Ἔβλεπον

καὶ ἐβιάσθην νὰ ἴδω, ὅτι ἐκεῖνα τὰ ἀξιώματα καὶ τὰ ἔργα, ὁποῦ ἡ Ἁγία Γραφὴ ἀπέδιδεν εἰς τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὁ Παντοδύναμος Θεὸς μόνον ἠμποροῦσε νὰ ἐκτελέσῃ--ὅτι τὸ νὰ πιςεύῃ τινὰς πῶς ὁ Χριςὸς διὰ τοῦ θανάτȣ τȣ ἔκαμεν ἀληθῆ, καὶ ἑπομένως ἄπειρον πληρωμὴν, εἰς τὴν θείαν δικαιοσύνην διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων, χωρὶς νὰ τὸν πιςεύῃ «Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ,» ἦτον μία ἀντίφασις--καὶ ὅτι, ἂν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν ἦτον ὁ παντεπίσκοπος, πανταχοῦ παρὼν, καὶ παντοδύναμος Θεὸς, δὲν ἠμποροῦσε νὰ χαρίζῃ τὴν πνευματικὴν ζωὴν, καὶ νὰ κατοικῇ εἰς τὰς καρδίας ὅλων τῶν πιςῶν εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν, διὰ νὰ τοὺς καταπείσῃ, φωτίσῃ, διδάξῃ, ἐνδυναμώσῃ, ἁγιάσῃ, καὶ παρηγορήσῃ, κατὰ τὴν μερικὴν ἀνάγκην καθενός. Ἐπειδὴ καὶ ἐβεβαιώθην καὶ κατὰ τὸ λογικὸν, καὶ ἀπὸ τὰς Ἁγίας Γραφὰς, ὅτι δὲν εἶναι, καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἦναι, παρὰ ἕνας μόνος Θεὸς, ἐβιάσθην ν' ἀφήσω τοὺς λογισμούς μου, καὶ ν' ἀφιερωθῶ εἰς τὴν θεῖαν ἀποκάλυψιν· καὶ συμφωνῶντας, ὅτι ὁ ἀκατανόητος Θεὸς μόνος ἠμπορεῖ νὰ καταλάβῃ τελείως τὰ ἀκατανόητα μυςήρια καὶ τὸν τρόπον τῆς θείας οὐσίας του, ἐβιάσθην νὰ πιςεύσω τὸ δόγμα τῆς Τριάδος ἐν Μονάδι, διὰ νὰ φυλάττω εὐταξίαν εἰς τὸ σύςημά μου. Διὰ τοῦτο τὸ φέρσιμόν μου εἶχα καὶ ἄλλας αἰτίας πολὺ ἀξιοθεωρήτȣς· ὅμως πολὺς καιρὸς ἐπέρασεν, ἕως ὅτȣ ἠλευθερώθην ἀπὸ τὴν σύγχισίν μȣ.

Ἕως τώρα εἶχα λάβειν ἄκραν προϋπόληψιν ἐναντίον τοῦ Κυρίου Ἄρβη, ὡς συγγραφεὺς περὶ τῶν δογμάτων. Τὸν ἐνόμιζον ἄνθρωπον πολὺ εὐλαβῆ, καὶ εἶχα διαβάσειν μὲ εὐχαρίστησιν μερικὰ μέρη τῶν «μελετῶν του·» ὅμως ἐπειδὴ τὸν εἶχα διὰ ἐνθουσιαστὴν, δὲν ἤμουν τόσον περίεργος, ὥστε ν' ἀναγνώσω καὶ τὰ ἄλλα τῶν συγγραμμάτων του. Κατὰ τὸν Ἰούλιον δὲ 1777, εὗρον κατὰ τύχην τὸ βιβλίον τȣ τὸ ὀνομαζόμενον «Θήρων καὶ Ἀσπάσιος,» καὶ ὅταν τὸ ἤνοιξα, ἡ πρώτη φράσις, τὴν ὁποίαν ἐδιάβασα εἰς αὐτὸ, μοῦ ἤρεσε πολύ. Τοῦτο μὲ ἐπαρεκίνησε ν' ἀκολουθῶ τὴν ἀνάγνωσίν του μὲ μεγαλωτάτην προσοχήν. Ἐδιάβασα τὸ ποίημα δύο φοραῖς, καὶ ὅταν ποτὲ εὕρισκον κάτι τὶ, ὁποῦ ἠναντιώνετο τὰς ἰδίας μου γνώμας, εὐθὺς ἐπαρακαλοῦσα τὸν Κύριον νὰ μὲ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ἐλπίζω, ὅτι ὁ Κύριος ἤκουσε καὶ ἀπεκρίθη εἰς ταύτας τὰς δεήσεις μου· διότι, μ' ὅλον ὅτι δὲν ἐσυμφώνησα μὲ αὐτὸν (μήτε τώρα) εἰς ὀλίγα πράγματα, πλὴν ἀπὸ τοὺς λογισμούς του καὶ ἀποδείξεις ἔλαβον διδασκαλίαν, καὶ ἐκαταπείσθην ὁλοκλήρως διὰ τὴν ἀφανισμένην, ἔνοχον, χαμένην, ἀδύνατον καὶ δυστυχῆ κατάστασιν τῆς φύσεώς μας, καὶ διὰ τὸν τρόπον καὶ μέθοδον, κατὰ τὰ ὁποῖα ὁ πιστὸς λογίζεται, καὶ δέχεται ὡς δίκαιος ἀπὸ τὸν δίκαιον, τὸν ἅγιον, τὸν ἐξετάζοντα τὰς καρδίας, τὸν πιστὸν καὶ ἀμετάβλητον Θεόν. Καὶ ἐξαιρέτως, ἡ ζωηρὰ περιγραφή του ἡ περὶ τοῦ

κυνηγίου τῆς ἐλάφου μὲ τὰς μελέτας περὶ αὐτοῦ, μ᾽ ἐφώτισε περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως περισσότερον, παρ᾽ ὁποιονδήποτε πρᾶγμα, ὁποῦ εἶχα ἴδη ποτέ.

Εἶχα δεχθῇ τότε τὰ περισσότερα τῶν δογμάτων, τὰ ὁποῖα τώρα πιστεύω καὶ διδάσκω, ἐξαιρουμένου τοῦ δόγματος τῆς ἐκλογῆς τῶν μερικῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐκείνων τῶν γνωμῶν, αἱ ὁποῖαι κατ᾽ ἀκρίβειαν, κρέμανται ἀπ᾽ αὐτὸ, καὶ ἀνήκουν εἰς αὐτό. Αὗται ἦτον εἰς ἐμὲ ἀκόμη μωρία· καὶ ἕως τὸν μῆνα Αὔγουστον 1777, εἶπα εἰς τὸν φίλον μου τον Κύριον Ν.,--πῶς ἤμουν βέβαιος, ὅτι ποτὲ δὲν ἤθελα συμφωνήσειν μὲ τὰς γνώμας του εἰς τοῦτο. Μὲ ἀπεκρίθη, ὅτι, ἂν ἐγὼ δὲν ἤθελα ὁμιλήση περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, αὐτὸς δὲν ἤθελεν ὁμιλήσει περὶ αὐτῆς ποτὲ, ἐπειδὴ ἐστοχάζετο, ὅτι εἴμεθα εἰς συμφωνίαν εἰς ὅλα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἐνόμιζε δι᾽ ὅλα ἀναγκαῖα· πλὴν ἐπρόσθετεν, ὅτι δὲν εἶχε κάμμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι μετ᾽ ὀλίγον ἐγὼ ἤθελα γένῃ Καλβινιστὴς, ἐπειδὴ ἤθελα καταλάβειν εὐθὺς, ὅτι ἀλλέως τὸ σύστημά μου περὶ τῶν δογμάτων ἦτον ἐλλειπὲς, καὶ τὰ διάφορα μέρη του ἀνάρμοστα τῷ ὄντι. Ἕως τώρα εἶχα εὕρειν τὸν ἑαυτόν μου εἰς σφάλμα τόσον συχνῶς, εἰς ὑποθέσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἐστάθην πολὺ δογματικὸς, ὥστε ἤρχισα νὰ ὑποπτεύωμαι εἰς κάθε πρᾶγμα, εἰς τὸ ὁποῖον αἱ γνῶμαί μου ἦτον διάφοροι ἀπὸ τὰς γνώμας ἐκείνων, μὲ τοὺς ὁποίους ὡμιλοῦσα· ὅμως τοῦτο δὲν μ᾽ ἐπαρακινοῦσε νὰ λάβω τὰς

γνώμας των, χωρὶς νὰ τὰς ἐξετάσω, ἀλλὰ μὲ ἐκατάπειθε νὰ τὰς ἐρευνήσω πλέον λεπτομερῶς καὶ προσεκτικῶς, καὶ εἰς κάθε δυσκολίαν νὰ παρακαλέσω τὸν Κύριον νὰ μὲ φυλάξῃ ἀπὸ τὴν πλάνην, καὶ νὰ μὲ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν.

Εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἀκόμη, ἄνθρωποι, τῶν ὁποίων αἱ ψυχαὶ ἐπληγώθησαν, ἦλθον εἰς ἐμὲ πλέον συχνῶς. Η καρδία μου ἐδοκίμασεν ἄκραν ἐνασχολίαν εἰς τοῦτο τὸ νέον ἐπάγγελμα, ἐπειδὴ μοῦ ἐκακοφαίνετο τὸ νὰ ἴδω τὰς θερμὰς των ἐπιθυμίας, καὶ ν' ἀκούσω τὰς ἀμφιβολίας των, τὰς δυσκολίας των καὶ τὰς ἀντιλογίας των ἐναντίον τῶν ἑαυτῶν τους· καὶ ἐπιθυμοῦντας εἰλικρινῶς νὰ τοὺς δώσω καλὴν διδασκαλίαν, καὶ νὰ τοὺς ὁδηγήσω εἰς τὴν ςαθερότητα καὶ παρηγορίαν, ἠσθάνθην τὴν ἔλλειψίν μου, καὶ ὅτι δὲν ἠμποροῦσα νὰ τοὺς δώσω ἄλλην συμβουλὴν, παρ' ἐκείνην, ἡ ὁποία τοὺς ἔφερεν εἰς μεγαλητέρας δυσκολίας, ἀντὶ νὰ τοὺς παρηγορήσῃ. Εἰς ταύτην τὴν κατάςασιν ἐπαρακαλοῦσα τὸν Θεὸν νὰ μὲ βοηθήσῃ, διὰ νὰ ὁμιλήσω εἰς αὐτοὺς πρεπόντως.

Εἰς ταύτας τὰς περιςάσεις, ἐδιάβασα τὰ συγγράμματα τοῦ «Οὐιτσίου περὶ τῶν Ἁγίων Διαθηκῶν," καὶ εἶδον πῶς ἐμεταχειρίζετο τὸ δόγμα τῆς ἐκλογῆς διὰ τοῦτον τὸν ἴδιον σκοπόν. Τοῦτο μὲ ἐκατάπειθεν ὅτι τὸ δόγμα τοῦτο, ἂν ἦτον ἀληθὲς, ἤθελεν ἐνεγχειρίσειν εἰς τοὺς ἀκροατάς μου ἐκεῖνο τὸ θεμέλιον τῆς παρηγορίας, τὸ ὁποῖον τοὺς ἦτον ἀναγκαῖον. Αὐτοὶ ἐξυπνή-

θησαν ἀπὸ τὴν μόνον ἀμαθῆ συνήθειαν τῆς Θρησκείας, ἀπὸ τὰς ἀνομίας καὶ ἐγκλήματα, ἢ καὶ ἀπὸ τὴν ὁλόκληρον ἀμέλειαν τῆς Θρησκείας, καὶ ἐζητοῦσαν θερμῶς καὶ προσεκτικῶς τὴν σωτηρίαν των. Αὐτοὶ ἐφαίνοντο ἀληθῶς μετανοοῦντες καὶ ἀληθεῖς πιςοὶ, καὶ πολὺ ἐπιθυμητικοὶ τοῦ νὰ δοθῶσιν εἰς τὸν Κύριον· καὶ δι' αὐτοὺς ἀπέμενε κάποιον θεμέλιον, διὰ νὰ μὴ γυρίσωσιν εἰς τὴν προτέραν των σειρὰν τῆς ἁμαρτίας, ἐξ αἰτίας τῆς ἀπάτης τῶν καρδιῶν των, τῆς ἀδυναμίας των, τῶν συμβαινόντων εἰς τὸν κόσμον, καὶ τῶν πειρασμῶν τοῦ Σατανᾶ. Ταύτην τὴν διάθεσίν των, ἂν τῷ ὄντι ἦτον εἰλικρινὴς, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τοὺς εἶχε χαρίσῃ· καὶ ἂν ἐγένετο κατὰ τὴν ὡρισμένην βουλὴν καὶ πρόγνωσιν τοῦ Θεοῦ δι' αὐτοὺς, ἤθελε γένῃ ἑπομένως, (κατὰ τὸ ὁλόκληρον χάρισμα τούτου τοῦ πρώτου, δῶρα ὁποῦ ἔλαβον, ἐνῷ μήτε τὸ ἐπιθυμοῦσαν, ἀλλ' οὔτε τὸ ἐζητοῦσαν, ἀλλ' ὅταν εὑρίσκοντο εἰς ἔχθραν, και ἐπανάςασιν ἐναντίον Θεοῦ, καὶ εἰς ἀμέλειαν τῆς δουλεύσεως του, καὶ κατὰ τὸ ἀμετάβλητον τῶν σκοπῶν του καὶ ςαθερότητα εἰς τὰς ὑποσχέσεις του,) ὅτι αὐτὸς ἤθελε βέβαια ἀκολουθήσειν καὶ τελειώσειν τὸ καλὸν ἔργον τῆς χάριτός του, καὶ ἤθελε τοὺς φυλάξειν μὲ τὴν δύναμίν του, ὡσὰν εἰς ἕνα κάςρον, διὰ πίςεως εἰς τὴν σωτηρίαν.

Ἐπειδὴ εἶχα τώρα καταλάβειν ἓν ἀποτέλεσμα τούτου τοῦ δόγματος, τὸ ὁποῖον πρότερον

εἶχα ἐναντιωθῆν ὡς ἀνωφελὲς καὶ ὑϐριςικὸν, κατεπείσθην νὰ ἐξετάσω κατὰ ποῖον τρόπον αἱ ἄλλαι ἀντιςάσεις μου ἐναντίον του ἠμποροῦσαν νὰ λάϐωσιν ἀπόκρισιν. Τῷ ὄντι ἤρχισα τώρα νὰ τὸ νομίζω ὡς ἓν ἀκατάληπτον μυςήριον, τὸ ὁποῖον τὸ λογικὸν τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔπρεπε νὰ ἐξετάσῃ τόσον ἀκριϐῶς, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ δεχθῇ ταπεινῶς διὰ πίςεως, καθ' ὅσον τὸ εὑρίσκομεν καθαρῶς γεγραμμένον εἰς τὸν ἀληθῆ λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἐϐιάσθην λοιπὸν ν' ἀφήσω χωρὶς ἀποκρίσεις, πολλὰς ἐναντιώσεις, ἢ νὰ τὰς ἀναφέρω εἰς τὴν ἀκατανοησίαν τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου αἱ κρίσεις καὶ βουλαὶ εἶναι, καθὼς τὸ βάθος, ἀνεξέταςοι καὶ ἀκατανόητοι· καὶ εἰς τὴν ἀνεξάρτητον ἐξουσίαν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος κάμνει κατὰ τὸ θέλημά τȣ μὲ τὰ ἐδικά του, καὶ δὲν δίδει λογαριασμὸν τῶν πράξεών τȣ, καὶ ἂν ὁποιοσδήποτε ἤθελε παραπονῆται· καὶ εἰς τὰς δηλώσεις του, ὅτι αἱ βουλαί του καὶ ὁδοὶ ἀπέχȣν ἀπὸ τὰς βουλάς μας καὶ ὁδοὺς, ὡς ὁ οὐρανὸς ἀπέχει ἀπὸ τὴν γῆν. Ἐδῶ ἐςαμάτησα, πεπεισμένος τέλος πάντων, ὅτι τοιαύτη γνῶσις ἦτον τόσον ὑψηλὴ δι' ἐμὲ, καὶ ὅτι, ἂν ὁ Θεὸς τὴν εἶχεν εἴπῃ, ἐγὼ δὲν ἔπρεπε νὰ φιλονεικῶ ἐναντίον της. Ἐγὼ ὁμολογῶ, ὅτι αὕτη ἡ μέθοδος δὲν εἶναι τόσον εὐάρεςος εἰς τὴν ὑπερήφανον περιέργειαν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ νὰ ἦναι ὅμοιος μὲ τὸν Θεὸν, καὶ νὰ γνωρίζῃ ὅσον γνωρίζει ὁ Θεὸς, καὶ λαμϐάνει τὴν αὐθάδειαν τοῦ νὰ φιλονεικῇ

μὲ αὐτόν! καὶ ὅτι μερικαῖς φοραῖς ἐγὼ μόλις ἠμπορῶ νὰ συμφωνήσω μὲ τοιαύτην ἀπόφασιν. Πλὴν μάλιστα εἶναι εἰς ἄκρον προσηρμωσμένου, εἰς τὴν ἑπομένην κατάστασιν καὶ περιωρισμένην κατάληψιν τοῦ πλάσματος, τὸ νὰ ὑποτάσσῃ τὴν διάλυσιν ὅλων τῶν τοιούτων ὑψηλῶν ὑποθέσεων δι' ὅλου εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Πανσόφου Πλάστου. Τῷ ὄντι, ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία ζητεῖ τοῦτο ῥητῶς ἀπὸ ἡμᾶς, διότι ὁ Κύριός μας δηλοποιεῖ· «ἂν δὲν δέχησθε τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ὡς
„ παιδίον, ὄχι ὡς φιλόνεικοι φιλόσοφοι, δὲν
„ θέλετε εἰσελθεῖν εἰς αὐτήν." Ὁ καιρὸς θέλει ἐλθεῖν, ὅταν θέλῃ εἴμεθα ἐπιτήδειοι ν' ἀποκρινώμεθα ὅλας τὰς ἀντιστάσεις. Τώρα μὲν «πε-
„ ριπατοῦμεν διὰ πίστεως, καὶ βλέπομεν ἐκ
„ μέρους ὡς εἰς αἴνιγμα," ἔπειτα δὲ «θέλομεν
„ ἰδεῖν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, καὶ θέλομεν
„ γνωρίσει, καθὼς καὶ γνωριζόμεθα." (*)

(*) Ὅταν τὸ δόγμα τῆς ἐκλογῆς μερικῶν ἀνθρώπων διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν ἐξηγῆται ὀρθῶς, αὐτὸ δὲν ἐμπορεῖ νὰ κατηγορηθῇ εἰς κανένα τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον δὲν ἐμπορεῖ νὰ κατηγορηθῇ τόσον εὐλογοφανῶς ἡ πρᾶξις τοῦ Θεοῦ, ὅταν βάλλῃ ἓν ἔθνος εἰς καλλητέραν κατάστασιν, παρ' ἄλλο, ἐξαιρέτως δὲ εἰς τὰ τῆς Θρησκείας, χωρὶς κανὲν πρότερον, ἢ καλὸν ἢ κακὸν φέρσιμον, ἢ τοῦ ἑνὸς, ἢ τοῦ ἄλλου, ἢ χωρὶς καμμίαν φανερὰν αἰτίαν διὰ τὴν πρόκρισιν. Καὶ κατὰ τὸν ἕνα καὶ κατὰ τὸν ἄλλον τρόπον, ἐμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ χωρὶς καμμίαν ἀξιότητα χάρις δοσμένη εἰς ἕνα ἄνθρωπον, ἢ λαὸν, δὲν εἶναι

Ἀφίνωντας λοιπὸν ὅλας τὰς μεταφυσικὰς δυσκολίας νὰ ἦναι διαλελυμέναι εἰς ἐκεῖνον τὸν

ἀδικία πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ ὅτι ὁ Πάνσοφος Θεὸς ἔχει πολλὰς αἰτίας διὰ τὰς προκρίσεις του, τὰς ὁποίας ἡμεῖς δὲν ἐμποροῦμεν νὰ καταλάβωμεν, καὶ τὰς ὁποίας αὐτὸς δὲν ἔχει σκοπὸν νὰ ἐξηγήσῃ εἰς ἡμᾶς.

Ἂν οἱ ἁμαρτωλοὶ ἦναι ἄξιοι κολάσεως, ὁποίαν θέλουν λάβειν, δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἦναι ἄδικον, ὅτι ὁ Ὑπέρτατος Διοικητὴς τοῦ κόσμου προορίζει τὸ καταδίκασμά των εἰς αὐτήν. Ἐὰν ἦναι εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ Κυρίου τὸ ἐναντίον τῆς δικαιοσύνης καὶ καλοσύνης, τοῦτο πρέπει νὰ εὑρίσκηται μάλιστα εἰς τὰς ἰδίας πράξεις πρὸς τὰ πλάσματά του, καὶ ὄχι εἰς τοὺς προορισμοὺς νὰ πράξῃ οὕτω πρὸς αὐτά. Δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἦναι ἀνάρμοστον εἰς κανένα τῶν Θείων ἰδιωμάτων, τὸ νὰ προδιορίζῃ ὁ Κύριος πρὶν τοῦ καιροῦ νὰ πράττῃ εἰς ἁρμονίαν μὲ ὅλα αὐτῶν. Ἐὰν ἐξετάζωμεν ἀκριβῶς τὰς μεγάλας φωνὰς ἐναντίον τοῦ προορισμοῦ, γενικῶς θέλομεν εὑρεῖν, ὅτι ἀποβλέπουν εἰς τὸ διωρισμένον πρᾶγμα, καὶ ὄχι εἰς τὸν αἰώνιον διορισμὸν αὐτοῦ. Ἡ ἀνεξάρτητος ἐξουσία τοῦ Θεοῦ, ὅταν τὴν ἐρευνῶμεν μὲ ἀκρίβειαν, φαίνεται νὰ ἦναι μόνον τοῦτο, δηλαδὴ ἡ ἄπειρος αὐτοτέλεια διορίζουσα καὶ τελειώνουσα κάθε πρᾶγμα κατὰ τὸν κάλλιστον δυνατὸν τρόπον, καὶ ἀσφάλτως ἀκολουθοῦσα τὰς βουλὰς τῆς αἰωνίου γνώσεως, σοφίας, δικαιοσύνης, ἀληθείας καὶ ἀγάπης, μ' ὅλον ὅτι ὅλοι οἱ τρόποι καὶ σκοποὶ τῶν ἀναριθμήτων θεληματικῶν ἐπιτρόπων ἠμποροῦσαν νὰ φαίνωνται ἀσύμφωνοι μὲ αὐτάς· καὶ ἀκόμη τελειώνουσα ἐκείνας τὰς βουλὰς διὰ μέσου τούτων τῶν θεληματικῶν ἐπιτρόπων, εἰς ἄκραν συμφωνίαν μὲ τὴν ἐλευθέραν ἐπιτροπὴν καὶ ἐγγύησιν, ὅμως εἰς τρόπον ὥστε δὲν ἐμποροῦμεν τελείως νὰ τὸν καταλάβωμεν.

κόσμον τοῦ φωτὸς καὶ τῆς γνώσεως, ἤρχισα νὰ ἐξετάσω τὰς καταχρήσεις τούτου τοῦ δόγματος,

Ἡμεῖς μόλις ἠθέλαμεν ἀπαρνηθῆν ταύτην τὴν ἄπειρον, σοφὴν καὶ ἁγίαν ἀνεξάρτητον ἐξουσίαν τοῦ Θεοῦ, μ' ὅλον ὅτι εἶναι δὶ ὅλου ἐξάπαντος, ἐὰν δὲν ἐγνωρίζομεν μὲ τὴν συνείδησίν μας, τὰ ἐγκλήματά μας, καὶ ἔχθραν τῆς καρδίας, καὶ ἐὰν δὲν εἴχαμεν ὑποψίαν, ὅτι πιθανῶς ἠμποροῦσε νὰ ἐναντιωθῆ τὴν εὐτυχίαν μας· καὶ ϛοχάζομαι ὅτι ἂν κανένας ἐκαταπείσθη· τελείως, ὅτι ὁ Θεὸς εἶχε διορίσειν τὴν αἰώνιον εὐτυχίαν του, ἀγκαλὰ καὶ ἐκείνη ἡ κατάπεισις ἠμποροῦσε νὰ ἦναι χωρὶς θεμέλιον, ἡ ἀντίϛασίς του εἰς τὸ δόγμα τῆς ἐκλογῆς ἤθελεν ὀλιγοϛευθῆν πολύ. Συχνῶς εἶδον, ὅτι μερικοὶ, οἱ ὁποῖοι φωνάζουν μεγάλως ἐναντίον τοῦ Καλβινιϛικοῦ δόγματος τῶν θείων διαταγῶν, φαίνονται νὰ δέχωνται τὸν προδιορισμὸν, ὅταν τοὺς λέγῃ τινὰς, ὅτι ὁ Θεὸς προεδιώρισε τὴν αἰώνιον εὐτυχίαν ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο μέρος. κανένας ἀμετανόητος ἁμαρτωλὸς, ὁποῦ αἰσθάνεται τὰ ἐγκλήματά τȣ, δὲν δέχεται ἐκ καρδίας τὰς γενικὰς δηλοποιήσεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς περὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως ὅλων τῶν ἀμετανοήτων ἁμαρτωλῶν, ὁποιοιδήποτε καὶ ἂν ἦναι οἱ ϛοχασμοί του περὶ τῆς ἐκλογῆς μερικῶν ἀνθρώπων.

Ἐν ἀληθείᾳ, ἡ μεγάλη δυσκολία εἰς ὅλην τὴν θείαν διοίκησιν φαίνεται ὁμοία εἰς κάθε σύϛημα τοῦ Χριϛιανισμοῦ, καὶ εἰς κάθε σχῆμα τοῦ Θεϊσμοῦ, ἂν οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀρνοῦνται, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Πλάϛης καὶ ὁ Διοικητὴς τοῦ κόσμου. Διότι ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ δυϛυχία τῷ ὄντι εὑρίσκονται καὶ ὑπερπερισσεύουν· τοῦτο εἶναι ἀναντίῤῥητον. Ὁ Παντοδύναμος Θεὸς ἠμποροῦσε νὰ ἐμποδίσῃ τοῦτο· καὶ ἡμεῖς ἠθέλαμεν ϛοχασθῆν, ὅτι ἡ ἀπεριόριϛος ἀγάπη ἤθελε φυλάξειν

τὰς ὁποίας εἶχα νομίσειν πάντοτε ὡς μεγάλας ἐναντιώσεις εἰς αὐτό. Ἀλλ' εὐθὺς ἐκατάλαβον πῶς, μ' ὅλον ὅτι κάποιοι ἀσεβεῖς, ὀνομαζόμενοι Χριστιανοὶ, μεταθέτουσιν εἰς ἀσέλγειαν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ὅμως ἠμπορούσαμεν νὰ διηγηθῶμεν

τὸν κόσμον ἀπὸ κάθε εἶδος κακῶν. Ὅμως ἡ ἀπερι-όριστος σοφία ἐσυγχώρησεν αὐτὰ ὄχι μόνον νὰ γένωσιν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ νὰ ἐκτανθῶσι μεγάλως. Ἕως αὕτη ἡ δυσκολία διαλύεται δἰ ὅλου, ἂς μὴν ἀρνῆται κα-νένας τὰς ἀληθείας, αἱ ὁποῖαι εἶναι φανερῶς ἀπο-κεκαλυμμέναι εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν, διατὶ εἶναι, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, δυσκολοκατάληπτοι· ἀλλ' ἂς ἐνθυμώμεθα, ὅτι αἱ ἐλλειπεῖς δυνάμεις μας καὶ ἡ ἀτελὴς γνώρισις, δὲν φθάνουν νὰ μᾶς κάμωσιν ἱκανοὺς νὰ ἐξεύρωμεν τί ὁ Ὕψιστος Θεὸς πρέπει νὰ διορίσῃ καὶ νὰ κάμῃ· καὶ διὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ἂς με-ταχειριζώμεθα τοὺς λόγους τοῦ Ἀποστόλου. "Ὦ βά-
„ θος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ· πόσον
„ εἶναι ἀνεξέταστοι αἱ κρίσεις του καὶ ἀκατανόηται
„ αἱ ὁδοί του! Διότι ποῖος ἐγνώρισε τὸν νοῦν τοῦ
„ Κυρίου; ἢ ποῖος ἔγεινε σύμβουλός του; ἢ ποῖος
„ τοῦ ἔδωκε πρῶτον, καὶ θέλει τοῦ ἀνταποδοθῆν;
„ Ἐπειδὴ ἀπ' αὐτὸν, καὶ δἰ αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν
„ εἶναι τὰ πάντα· εἰς τὸν ὁποῖον ἂς ἦναι ἡ δόξα
„ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν." (Ῥωμ. 11. 33--36.)

Ὅσον διὰ τὰς ἀντιστάσεις εἰς ταῦτα τὰ δόγματα, δηλαδὴ, ὅτι εἶναι εἰς ἀσυμφωνίαν μὲ τὴν ἐλευθέραν ἐπιτροπὴν, τὰς προσταγὰς, τὰ προσκαλέσματα, τὰς παρακινήσεις εἰς τὴν μετάνοιαν, πίστιν, ἁγιότητα καὶ προσοχὴν εἰς τὴν μεταχείρισιν τῶν πράξεων τῆς θρη-σκείας, αὐταὶ δἰ ὅλου καὶ πάντοτε ἐκφύονται ἀπὸ ἀπρεπῆ διήγησιν καὶ ἀκατανόησιν τῆς ὑποθέσεως.

καὶ διαυθεντεύσωμεν ταῦτα τὰ δόγματα εἰς τρόπον, ὥστε κἀνένας δὲν ἠμπορούσεν ἀνόητος νὰ τὰ μεταχειρισθῇ κακῶς, καὶ χωρὶς ν᾽ ἀποδείξῃ τὴν ὑπόκρισίν του. Πλὴν μοῦ ἐφαίνετο ἀκόμη πιθανὸν, ὅτι τὸ νὰ διδάξω αὐτὰ ἠμποροῦσε νὰ προξενήσῃ κατὰ πρῶτον κἄποιαν δυσαρέσκειαν τοῦ νοὸς εἰς μερικοὺς εὐλαβεῖς ἀνθρώπους· ὅμως ἐνόμιζον ὅτι, ἂν τὰ ἐδίδασκον γνωστικὰ, καὶ τὰ ἐσυμφώνουν μὲ τὰς γενικὰς ὑποσχέσεις τοῦ Εὐαγγελίου εἰς ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι πιστεύουσιν, ἠμποροῦσα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, νὰ ἀποφύγω ταύτην, καὶ ὅτι ἠμποροῦσα νὰ εὐχαριστήσω, ἴσως πάντοτε, ὅσους ἔλαβον δυσαρέσκειαν, καὶ νὰ τοὺς καταπείσω γενικῶς νὰ λάβωσι θάῤῥος ἀπ᾽ αὐτά· ἐνῷ, εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν, τὸ νὰ βάλλωμεν εἰς σύγχυσιν τοὺς νόας ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι περνοῦν τὸν καιρόν των εἰς ἁμαρτίαν, οὗτος εἶναι ὁ μέγας σκοπὸς τῶν διδαχῶν μας πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἑπομένως δὲν πρέπει νὰ φοβώμεθα κακὰ ἀποτελέσματα τούτου τοῦ δόγματος εἰς αὐτούς. Ἡ μεγάλη ζήτησις ἦτον αὕτη· Ταῦτα τὰ δόγματα εὑρίσκονται εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν, ἢ ὄχι; Ἕως ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, εἶχα νοητικῶς παραιτήσειν ὅλα ἐκεῖνα τὰ μέρη τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὰ ὁποῖα ἀναφέρουν ἀκριβῶς εἰς αὐτὰ, ἤτοι εἶχα προσπαθήσειν νὰ τὰ ἐξετάσω εἰς κἄποιον ἄλλον τρόπον, ἀλλὰ τώρα ἤρχισα νὰ σκέπτωμαι, νὰ μελετῶ καὶ νὰ δέωμαι διὰ νὰ τὰ καταλάβω, καὶ εὐθὺς ἐκαταπείσθην ὅτι δὲν ἠμποροῦσα νὰ κρατήσω

τὰς προτέρας διηγήσεις μου. Αὕτη ἤθελε διδάξειν προορισμὸν, ἐκλογὴν καὶ τελικὴν προσκαρτερίαν, εἰς καταφρόνησιν ὅλης τῆς φυγῆς μου καὶ τῶν διηγήσεών μου. Ἐνθυμούμην ἀκόμη, ὅτι ταῦτα τὰ δόγματα, μ' ὅλον ὅτι δὲν εἰσηκούοντο τώρα, ὅμως εἰσηκούοντο καὶ ἐδιαυθεντεύοντο ἀπὸ τοὺς εὐλαβεῖς μεταῤῥυθμητούς μας, ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Μεταῤῥυθμήσεως ἐγράφθησαν εἰς ὅλα τὰ σύμβολα, τὰς κατηχήσεις, ἢ τ' ἄρθα ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν ἐπιμαρτυρουμένων, ὅτι τὰ ἄρθρα καὶ αἱ ὁμιλίαι τῆς Ἐκκλησίας τὰ ἐδιαυθέντευσαν ἀκριβῶς, καὶ ὅτι ἑπομένως πολλοὶ σοφοὶ καὶ λόγιοι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι εἰς τὸν καιρόν των ἦτον λύχνοι καιόμενοι, καὶ φαίνοντες, ἐφέρθησαν εἰς συμφωνίαν μετὰ μεγάλην συμβούλευσιν, ὅτι ταῦτα τὰ δόγματα ὄχι μόνον ἦτον ἀληθινὰ, ἀλλ' ὅτι ἀκόμη ἔπρεπεν εἰς καθένα, ὁποῦ ἤθελε νομίσει τὸν ἑαυτόν του καλεσμένον εἰς τὴν ἱερωσύνην νὰ δέχηται αὐτὰ ὡς ὠφέλιμα, καὶ ἀκόμη ὡς ἀναγκαῖα ἄρθρα τῆς πίστεως.

Ἀκολουθῶντας τὴν ζήτησιν ταύτην, ἐκατάλαβον, ὅτι χωρὶς αὐτὰ τὸ σύστημά μου ἦτον ἀτελές. Ἐπίστευον ὅτι οἱ ἄνθρωποι γεννημένοι κατὰ φύσιν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, υἱοὶ τῆς ὀργῆς, καὶ ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ διὰ πονηρὰ ἔργα, ὄντες ἀδύνατοι καὶ ἀσεβεῖς, εἶχαν νὰ σωθῶσι διὰ μόνου ἐλέους καὶ χάριτος δωρεὰν, (χωρὶς νὰ εἶχε κάμει οὐδὲν ἄξιον τῆς σωτηρίας των,) διὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ καταλλαγῆς τοῦ Λυτρωτοῦ, καὶ

ὅτι αὐτὰ ἐλαμβάνοντο διὰ πίστεως, ἡ ὁποία εἶναι τὸ δῶρον καὶ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἀπ᾽ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι γεννῶνται ἄνωθεν κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, κτισθέντες εἰς ἔργα καλὰ, καὶ κατὰ τὴν θείαν εἰκόνα διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Ἁγίε Πνεύματος. Τώρα λοιπὸν ἤρχισα νὰ ζητήσω, ἀπὸ ποίαν πηγὴν ἐκεῖναι αἱ ἀξιότιμοι εὐλογίαι, τρέχουσαι οὕτως ἐλευθέρως διὰ τοῦ αὐλακίου τῆς λυτρώσεως εἰς τοὺς ταπεινοὺς καὶ δυστυχεῖς ἁμαρτωλοὺς, ἠμποροῦσαν ν᾽ ἀναβρύσωσι κατὰ πρῶτον. Καὶ οὕτως ὁ νοῦς μου ἐφέρετο ἀπὸ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀποτελεσμάτων εἰς τὴν αἰτίαν, καὶ ἀπὸ τὰς ὑποσχέσεις πρὸς τοὺς διεφθαρμένους ἀνθρώπους εἰς τὰς βουλὰς καὶ σκοποὺς τοῦ Θεοῦ, τὰ ὁποῖα τὸν ἔκλινον νὰ κάμῃ ἐκείνας τὰς ὑποσχέσεις. Ἐμελέτων συχνῶς διὰ τὴν πανσοφίαν, τὸ ἀμετάβλητον, καὶ τὴν αἰωνιότητα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ Παντοδυνάμου εἰς ὅλα τὰ ἔργα τε, δηλαδὴ, τὴν ἀπόδειξιν τῆς δόξης τῆς ἰδίας ἐπιτηδειότητός του· καὶ ἔβλεπον ὅτι ἡ ἰδία λύτρωσις οὖσα διατασσομένη ἀπὸ τὸν Θεὸν, εἰς τὸν ὁποῖον ὅλα τὰ ἔργα τε εἶναι γνωρισμένα ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, ἔπρεπε νὰ ἦναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς αἰωνίε προθέσεώς του, διὰ τῆς ὁποίας τὸ ἔλεος καὶ ἡ χάρις του φαίνονται εἰς ἄκραν ἁρμονίαν μὲ τὴν ὑψηλοτάτην δικαιοσύνην του καὶ ἁγιότητα· καὶ ὅτι οὕτως αὐτὸς φανερώνει τοὺς ἀνεξαντλήτους θησαυροὺς τῆς πανσοφίας του, καὶ μεγαλύνει μαζὺ ὅλας τὰς ἐπιτηδειότητας, αἱ ὁποῖαι νομιζόμεναι

τέλειαι, φαίνονται εἰς τὴν ἀνθρωπίνην κατάληψιν ἀδιάλλακτοι. Ἐνόμιζον, ὅτι ἕως τοῦ πεσίμου καὶ λυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἔλεος πρὸς τοὺς ἁμαρτωλοὺς δὲν ἐφανερώθη ποτὲ, καθ' ὅσον ἡμεῖς γνωρίζομεν, καὶ ἑπομένως ἔμενεν ἄγνωστον εἰς ὅλους, ἐξαιρεμένε τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα· καὶ ὅτι, ἂν αὐτὸς δὲν εἶχεν ἐκλέξῃ ὑποκείμενα, εἰς τὰ ὁποῖα νὰ χαρίσῃ τὸ ἔλεός του, καὶ νὰ κάμῃ τοῦτο χωρὶς νὰ βλάψῃ τὴν δικαιοσύνην του καὶ ἁγιότητα, δὲν ἤθελε λάβειν τὴν δόξαν αὐτοῦ ποτὲ, ἀλλ' ἤθελε νομισθῆν τόσον δίκαιος καὶ ἅγιος, ὥστε νὰ μὴν ἦναι ἐπιτήδειος νὰ δείξῃ αὐτό. Οὕτως ἐκατάλαβον, ὅτι ἡ λύτρωσις τοῦ ἀνθρώπου ἦτον τὸ ἀποτέλεσμα ἑνὸς διωρισμένε σκοποῦ τῶν αἰωνίων βουλῶν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἤθελεν ἀποδείξειν τὸν ἑαυτόν του, πρὸς τὰ πλάσματά του, ἐντελῆ δι' ὅλε. Καὶ, ἐπειδὴ ὅλοι ἐπαράτησαν τὸν θεῖον νόμον, καὶ ἐπειδὴ κανένας ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του εἶναι δεδοσμένος νὰ λάβῃ τὴν ἁγίαν σωτηρίαν του, μήτε νὰ τὴν ζητήσῃ, ἐκαταπειθόμην ὅτι μόνον τὸ ἔλεος τοῦ εὐσπλάγχνου Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ πηγὴ ὅλων τῶν καλῶν, τὸν ἔκλινε νὰ ἐκλέξῃ τοὺς ἀνθρώπες, ὡς ὑποκείμενα τῆς εὐνοίας του· ὅτι μόνον τὸ κυριεῦον θέλημα καὶ ἀρέσκειά τε εἶναι αἱ αἰτίαι, διὰ τὰς ὁποίας αὐτὸς ἐκλέγει ἕνα ἀντ' ἄλλου· καὶ ὅτι τωόντι ὅλον τὸ ἔργον ἦτον ἐδικόν του, καθὼς ἡ σοφία του εἶχεν εὑρεῖν τὰ μέσα, ἡ ἀγάπη καὶ παντοδυναμία του εἶχαν ἑτοιμάσειν τὸ πᾶν

εἰς τὸ πρόσωπον, τὰ ἐπαγγέλματα καὶ τὰ ἔργα τοῦ Χριςοῦ, ἡ πρόνοιά του διευθύνουσα, ἐξ ἀποφάσεως, εἰς ποῖα ὁ λόγος τοῦ προσκαλέσματος ἤθελε ςαλθῇ, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμά του μόνον παρακινοῦν καὶ ἐνδυναμοῦν τὴν ψυχὴν νὰ τὸν δέχηται διὰ πίςεως. Ἀπὸ ταῦτα ἐσυμφωνοῦσα, ὅτι ὁ Θεὸς, « ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὸ τέλος ἀπὸ „ τὴν ἀρχὴν, καὶ εἶναι Αὐτοκράτωρ, καὶ καθὼς „ κανένας δὲν εἶναι ἄξιος οὐδενὸς πράγματος, „ ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ κατὰ τὸ θέλημά του μὲ „ τὰ ἐδικά του, καὶ τωόντι μᾶς ἐδιάλεξεν εἰς „ τὸν Χριςὸν πρὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου, νὰ „ ἤμεθα ἅγιοι καὶ ἀκατηγόρητοι ἔμπροσθεν αὐ- „ τοῦ μὲ ἀγάπην, προδιορίζωντας ἡμᾶς εἰς „ τὴν υἱοθεσίαν διὰ μέσου Ἰησοῦ Χριςοῦ εἰς „ τὸν ἑαυτόν του, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θε- „ λήματός του, διὰ ἔπαινον τῆς δόξης τῆς χά- „ ριτός του, μὲ τὴν ὁποίαν μᾶς ἔκαμε κεχα- „ ριτωμένους εἰς τὸν ἠγαπημένον.» (Ἐφεσίους 1. 4--6.)

Ἐν συντομίᾳ, αἱ ἀντιςάσεις μου ἦτον πολλαὶ, ἡ ἀνυπομονησία μου μεγάλη, καὶ ἡ ἐπανάςασίς μου ἐκτεταμένη· ὅμως, ἀπὸ τὴν ἀπόδειξιν καὶ ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ τὰς ἰδίας μου μελέτας, τὰ ὁποῖα παρίςαντο εἰς τὸν νοῦν μου, ἐβιάσθην τέλος πάντων νὰ ὑποτάσσωμαι, καὶ νὰ δέχωμαι εἰς τὸ σύμβολόν μου, μὲ φόβον καὶ τρόμον, καθὼς ἠξεύρει ὁ Θεὸς, ταῦτα τὰ δόγματα, τὰ ὁποῖα πρότερον ἐκαταφρονοῦσα.

Λοιπὸν, πρὸς τὸ τέλος τοῦ χρόνου 1777, ἤρχισα ν' ἀποδείξω, μὲ προφύλαξιν, τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν, καὶ νὰ μεταχειρίζωμαι αὐτὰ διὰ τὴν παρηγορίαν τῶν τεθλιμμένων καὶ φοβυμένων πιςῶν. Αὕτη ἦτον ἡ μόνη ὠφέλειά των, τὴν ὁποίαν τότε ἐγνώριζον, ὅμως τώρα βλέπω τὴν ἐπιῤῥοήν των εἰς ὅλας τὰς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίυ.

Πλὴν ἔχω νὰ σημειώσω, ὅτι ἀγκαλὰ καὶ πιςεύω ταῦτα τὰ δόγματα βεβαίως, καθ' ὅσον ἤδη εἶπα, (διότι δὲν ἐπιθυμῶ νὰ τ' ἀκολυθήσω περισσότερον κατὰ λογισμὸν καὶ ἀποτελέσματα, ἐρευνῶντας τὰ κρυφὰ τοῦ Θεοῦ,) καὶ μ' ὅλον ὅτι μοῦ χρειάζονται πολὺ εἰς τὸ σύςημά μου τῆς Θρησκείας, τόσον διὰ τὴν ἰδίαν μυ παρηγορίαν, καὶ ςαθερότητα ἐναντίον τῆς ἐπιῤῥοῆς μιᾶς ἀπατηλῆς καρδίας, ἑνὸς περιπλέκοντος κόσμου καὶ μιᾶς ἐνοχληρᾶς διαθέσεως, ὅσον καὶ διὰ τὴν πρέπουσαν ἀκολούθησιν τοῦ ἐπαγγέλματός μου, ὅμως δὲν συγκρίνω πίςιν εἰς αὐτὰ μὲ πίςιν εἰς τὰ δόγματα, διὰ τὰ ὁποῖα ὡμίλησα πρότερον. Ἠμπορῶ νὰ διανοῶμαι τὸν χαρακτῆρα ἑνὸς ταπεινοῦ, εὐλαβοῦς, καὶ πνευματικοῦ Χριςιανοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι δι' ὅλου ἀμέτοχος τούτων τῶν δογμάτων, ἢ ὁ ὁποῖος, ἐξ αἰτίας τῆς κακοβουλίας, ἢ τοῦ φόβου τῶν ἀποτελεσμάτων, δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰ δέχηται. Ἀλλὰ δι' ἐμὲ εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσω ἕνα ταπεινὸν, εὐλαβῆ, πνευματικὸν Χριςιανὸν, ὁ ὁποῖος δὲν γνωρίζει τὴν ὁλόκληρον χαμένην κατάςασίν του, τὴν

ἀπάτην καὶ φθορὰν τῆς καρδίας του, τὴν κατὰ φύσιν ἀπομάκρυνσιν τῆς ἀγάπης του ἀπὸ τὸν Θεὸν, καὶ τὴν ἀτελειότητα τῶν καλλητέρων ἔργων του, ὁ ὁποῖος ἐμπιςεύεται, ἢ δὲ ὅλου, ἢ εἰς ἕνα μέρος, ἢ εἰς ἄλλο τι, διὰ τῆς συγχωρήσεως καὶ δικαιώσεως, πάρεξ εἰς τὸ αἷμα καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ ἐςαυρωμένȣ Σωτῆρος, τοῦ Θεοῦ ὅςις ἐφανερώθη εἰς τὴν σάρκα, ἤτοι ὁ ὁποῖος προσμένει νὰ γένῃ ἱκανὸς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων εἰς τὸ φῶς, εἰς ἄλλον τρόπον, πάρεξ νὰ γεννηθῇ ἄνωθεν, νὰ μετανοήσῃ καὶ ἁγιασθῇ διὰ τῆς Θείας δυνάμεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Εἰς τὸν μῆνα Νοέμβριον 1777, ἕνας φίλος, τότε ἄγνωςος εἰς ἐμὲ, μοῦ ἐνεχείριζε μερικὰ βιβλία γεγραμμένα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖςον, ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς Θεολόγους, καὶ τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῶν Ξεχωρισμένων ἀπ᾽ αὐτήν. Καὶ μεγάλως ἐθαύμαζον, διότι ηὗρον, ὅτι ἐκεῖνα τὰ δόγματα, τὰ ὁποῖα τώρα ὀνομάζονται νέα καὶ Μεθοδιςικὰ, εὑρίσκονται εἰς ταῦτα τὰ βιβλία γεγραμμένα ὡς ἀλήθειαι, διὰ τὰς ὁποίας δὲν γίνεται φιλονεικία· καὶ ὅτι τὸ σύςημα, τὸ ὁποῖον ἐγὼ καταφρονῶντας νὰ λαμβάνω διδασκαλίαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ μὴ γνωρίζωντας τοιούτους συγγραφεῖς, εἶχα διὰ τρεῖς χρόνȣς ζητήσειν νὰ σχηματίσω μὲ μεγάλον κόπον μοναχὸς, ἐδῶ ἡτοιμάσθη δι᾽ ἐμὲ εἰς κάθε βιβλίον, ὁποῦ ἤνοιξα.

Ἐγὼ δὲν θαυμάζω, ὅτι τὰ μέλη τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας τρέφυν γινικῶς ὑπόληψιν ἐναντίον τῶν συγγραμμάτων τῶν Ξεχωρισμένων ἀπ' αὐτὴν, ἐπειδὴ οὕτως ἔκαμον καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος μεγάλως. Ἡμεῖς λαμβάνομεν ταύτην τὴν ὑπόληψιν μὲ τὰς ἀρχὰς τῆς διδασκαλίας μας, καὶ μανθάνομεν, εἰς ὅλην τὴν σειρὰν τῆς ἀνατροφῆς μας, νὰ τὴν νομίζωμεν ἀξίαν ἀνταμοιβῆς, μ' ὅλον ὅτι εἶναι πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον καθένας ζητῶν εἰλικρινῶς τὴν ἀλήθειαν, πρέπει νὰ φοβῆται, καὶ διὰ τὸ ὁποῖον καθένας ζητῶν τὴν ἀλήθειαν, κατὰ τὴν ὑπερηφάνειαν, πρέπει νὰ ἐντρέπηται· διότι, πῶς ἠμποροῦμεν νὰ καταλάβωμεν, ποῦ εὑρίσκεται ἡ ἀλήθεια, ἂν δὲν ἐξετάζωμεν τὰ δύο μέρη τῆς ὑποθέσεως; Εἶναι τωόντι πρᾶγμα καλὰ γνωστὸν, εἰς ὅσους γνωρίζουν τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν ἐκείνων τῶν καιρῶν, ὅτι ἕως ὅτυ ἐβασίλευεν ὁ Ἰάκωβος Πρῶτος τῆς Ἀγγλίας, δὲν ἦτον διαφοραὶ μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς διωρισμένης Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ξεχωρισμένων διὰ τὰ δόγματα τῆς Θρησκείας, ἀλλὰ μόνον διὰ τὴν εὐταξίαν καὶ τελετὰς, ἕως εἰς τὸν καιρὸν ὅταν ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ Ἀρμινιανισμοῦ ἐπροξένησεν εἰς τοὺς Καλβινιστὰς τὸ ὄνομα τῶν Καθαρῶν εἰς τὰ δόγματα. Ἕως τότε ὅλοι οἱ συγγραφεῖς τῆς Ἐκκλησίας μας ἦτον Καλβινισταὶ εἰς τὰ δόγματά των, καὶ ἀκόμη ἔπειτα πολλοὶ ἠμποροῦσαν νὰ ὀνομασθῶσιν, ὁποῦ γνωρίζονται ὡς φίλοι τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι ἠναντιώθησαν

τούτους τοὺς νεωτερισμοὺς, καὶ ἐσυμφωνοῦσαν, κατὰ τὰ δόγματα, μὲ κάθε πρᾶγμα ἄνωθεν γεγραμμένον. Φθάνει, ἀπὸ πολλοὺς νὰ συστήσω τὰ συγγράμματα τοῦ Ἐπισκόπου Ὤαλ, ἐξαιρέτως τὰς Μελέτας του διὰ τὴν ζωὴν τοῦ Ἰησοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἕνα βιβλίον σχεδὸν ὑπεραξιοσημείωτον· καὶ τὰ συγγράμματα τοῦ Διδασκάλε Ῥένολτς. Κανένας ἀληθὴς φίλος τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας δὲν ἠμπορεῖ πρεπόντως νὰ διώξῃ τούτους τοὺς δύο, καὶ γενικῶς ἐγὼ δὲν πιστεύω, μήτε διδάσκω ἄλλα, ἢ ὅσα αὐτοὶ ἐδίδαξαν καθαρῶς πρότερον.

Τώρα ἐτελείωσε τὸ πέριξ τῶν δογμάτων με' ὅμως ἐστάθην τόσον ἐνασχολημένος μὲ τὰς ζητήσεις καὶ ἐξετάσεις εἰς τὰ δόγματα, ὥστε ἔμεινα ἀκόμη, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἄπρακτος εἰς τὰ τῆς καρδίας μου, καὶ εἶχα ὀλίγην δοκιμὴν τῆς δυνάμεως τῶν ἀληθειῶν, τὰς ὁποίας τώρα ἐδέχθην. Ἡ ὑπερηφάνεια τοῦ λογισμοῦ, καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἀνωτέρας καταλήψεώς μυ μὲ εἶχαν συντροφεύσειν δι' ὅλου, καὶ μ' ὅλον ὅτι ὠλιγοστεύοντο ὀλίγον τι, εἶχον ἀκόμη μεγάλην ἐπιῤῥοήν. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, δὲν εἶχα ἐπιθυμήσειν ποτὲ ν' ἀκούσω τὰς διδαχὰς οὐδενὸς, ἐπειδὴ ἐστοχαζόμην, ὅτι κανεὶς, ἀφ' ὅσους ἐγνώριζον, δὲν ἦτον ἄξιος νὰ μοῦ δώσῃ τὴν μαθήτευσιν, ἡ ὁποία μοῦ ἐχρειάζετο. Πλὴν πεπεισμένος τέλος πάντων, ὅτι ὁ Κύριος Ν.--εἶχε δίκαιον καὶ ἐγὼ ἄδικον εἰς τὰ μερικὰ πράγματα, διὰ τὰ ὁποῖα εἴχαμεν κάμειν

φιλονεικίαν, ἐννοούμην, ὅτι, ἐπειδὴ εἶχα διδάξειν ταῦτα τὰ δόγματα διὰ πολὺν καιρὸν, αὐτὸς ἔπρεπε νὰ γνωρίσῃ πολλὰ πράγματα περὶ αὐτῶν, τὰ ὁποῖα ἐγὼ ἠγνόουν. Λοιπὸν, τώρα συγκατέβην, μ᾽ ὅλον ὅτι μὲ μεγάλην παλαιὰν ὑπόληψιν, καὶ ὡς κριτὴς μᾶλλον παρὰ ὡς μαθητὴς, νὰ γένω ἀκροατής του, καὶ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἤκουσα τὰς διδαχάς του, καὶ ἐκείνας τῶν ἄλλων ἱεροκηρύκων. Εὐθὺς ἐκατάλαβον τὴν ὠφέλειαν ταύτης τῆς πράξεως, ἐπειδὴ συχνῶς μοῦ ἐξεκαλύπτοντο τὰ κρυφία τῆς καρδίας μου, εἰς τρόπον ὥστε δὲν τὰ ἐπαρατήρησα πρότερον, καὶ σχεδὸν ποτὲ δὲν ἤκουον μίαν διδαχὴν, χωρὶς νὰ τιμήσω τὸν ἑαυτόν μου ὀλιγώτερον, ἢ χωρὶς νὰ εἶχα καταλάβῃ περισσότερον τὰς ἐλλείψεις μου, τὰς ἀδυναμίας μου, τὰς φθοράς μου καὶ τὰς ἀνάγκας μου, ἢ χωρὶς νὰ εἶχα ἀποκτήσῃ νέας αἰτίας διὰ τὴν δέησιν, καὶ διευθύνσεις εἰς μεγαλητέραν προφύλαξιν. Ἔμαθον ἀκόμη τὴν ὠφέλειαν τῆς δοκιμασίας εἰς τὰς διδαχὰς, καὶ ἐκαταπείσθην, ὅτι ὁ κάλλιστος τρόπος, διὰ νὰ φθάσω εἰς τὰς καρδίας καὶ συνειδήσεις τῶν ἄλλων, ἦτον τὸ νὰ ὁμιλήσω ἀπὸ τὰς ἐδικάς μου. Ἐν συντομίᾳ, ἐκατάλαβον ὀλίγον κατ᾽ ὀλίγον τὴν ἀνάγκην μου τῆς διδασκαλίας, καὶ τέλος πάντων ἐβιάσθην νὰ ἐννοήσω, ὅτι εἰς τὰ τῆς Θρησκείας ἤμουν μόνον νεόφυτος. Οὕτως ἤρχισα νὰ μάθω ἐσωτερικῶς τὴν ἐννόησιν τοῦ Κυρίου μας, ὅταν λέγῃ, « ὅποιος δὲν δεχθῇ τὴν βασιλείαν τοῦ

„ Θεοῦ ὡς παιδὶ, δὲν θέλει ἐλθεῖν εἰς αὐτήν.»
Ἐπειδὴ, μ᾽ ὅλον ὅτι ἡ ὑπερήφανος καρδία μου πάντοτε ἀντιςέκεται, καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ κτίσῃ τὴν προτέραν Βαβυλῶνα τῆς φιλοδοξίας, ὅμως ἐλπίζω ἀπ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, (ὅταν διευθυνόμην ἀπὸ τὰς καλλητέρας ἰδέας,) ἐπεθύμησα ταύτην τὴν διάθεσιν, καὶ ἐπαρακάλεσα τὸν Θεὸν νὰ μὲ βοηθήσῃ, διὰ νὰ ςοχάζωμαι τὸν ἑαυτόν μου ὡς παιδὶ, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ μένῃ εἰς τὰ πόδια τοῦ διδασκάλου του, διὰ ν᾽ ἀκούῃ τοὺς λόγους του μὲ σοβαρὰν ὑπακοὴν, καὶ νὰ προσμένῃ τὴν διδασκαλίαν του μὲ μεγάλην ἐπιθυμίαν καὶ ὑπομονητικὴν προσοχήν. Ἀπ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἠμποροῦσα νὰ ἔχω ὡς πατέρας καὶ διδασκάλους ἐκείνους, τῶν ὁποίων ἡ γνῶσις ἔγεινεν ἐπισήμειος διὰ μέσου τοῦ καιροῦ, τῆς δοκιμῆς καὶ παρατηρήσεως, νὰ εὑρίσκω εὐχαρίςησιν. εἰς τὴν συντροφίαν των, νὰ τιμῶ τὰς συμβουλάς των, καὶ ν᾽ ἀκούω τὰς διδαχάς των μὲ χαράν.

Οὕτως ἐλπίζω, ὅτι τὸ παλαιὸν κτίσμα, τὸ ὁποῖον εἶχα σκοπὸν νὰ διορθώσω, ἔπεσε, καὶ ὅτι τὸ θεμέλιον τοῦ νέου κτίσματος τοῦ Θεοῦ ἐβάλθη ὀρθῶς. «Τὰ παλαιὰ ἐπέρασαν, ἰδοὺ „ πάντα ἔγειναν νέα· ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἦτον „ εἰς ἐμὲ κέρδη, ταῦτα ἐλογίασα ζημίαν διὰ „ τὸν Χριςόν.» Τὸ ὑπερήφανον λογικόν μου ἐκατάλαβον, ὅτι εἶναι ὁδηγὸς τυφλὸς, ἕως ὅτου εἶναι ταπεινωμένον, φωτισμένον καὶ ἁγιασμένον ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἡ προτέρα σοφία

μου ἦτον μωρία, καὶ ὅτι ἐνῷ ἐλογίαζον πῶς ἐγνώριζον πολὺ, δὲν ἐγνώριζον οὐδὲν, καθὼς πρέπει. Ἀπ' ἐκείνην τὴν περίοδον, ὅσον ἐδοκίμασα, ἤκουσα, ἢ ἐδιάβασα, καὶ ὅσον παρατηρῶ τριγύρω μου, μὲ βεβαιώνει καὶ ςαθερώνει εἰς τὴν ςαθερὰν πίςιν ἐκείνων τῶν ἀληθειῶν, τὰς ὁποίας ἐδέχθην· καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἔρχονται ἀπὸ τὸν Θεὸν, καθὼς δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ὁ ἥλιος λάμπει, ὅταν βλέπῃ τὸ φῶς του, καὶ ζεςαίνομαι ἀπὸ τὰς ζωηρὰς ἀκτῖνάς του· βλέπω πάντοτε τὰ δυνατὰ ἀποτελέσματά των εἰς τοὺς ἀκροατάς μου· δοκιμάζω τὴν δύναμίν των καθημερινῶς εἰς τὴν ἰδίαν μου ψυχήν· καὶ μελετῶντας διὰ τὸν ςαυρὸν τοῦ Χριςοῦ, καὶ καυχώμενος εἰς αὐτὸν, εὑρίσκω ὅτι «ὁ „ κόσμος ςαυρώνεται εἰς ἐμὲ, καὶ ἐγὼ εἰς τὸν „ κόσμον.» Κηρύττωντας «Χριςὸν ἐςαυρωμένον,» βλέπω καθαρῶς ἐκείνους, ὁποῦ ἦτον μεγάλως ἄτακτοι, πεπαιδευμένοι» ν' ἀρνηθῶσι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, καὶ νὰ ζῶσι σωφρόνως «καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς, εἰς τοῦτον τὸν αἰῶνα,» ὄντες παραδείγματα εἰς ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους πρότερον ἦτον σκάνδαλον.

Καὶ τώρα ἐξ αἰτίας ταύτης τῆς μεταβολῆς, τῆς ὁποίας τ' ἀποτελέσματα ἐφοβήθην τόσον, τί ἔχασα καὶ ἀκόμη εἰς τὰ τοῦ κόσμου; Τωόντι ἔχασα ἕνα μέρος τῆς εὐνοίας, καὶ εὑρίσκονται ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι μὲ συμπαθοῦν, ἐλέγχουν, καταφρονοῦν, ἢ καὶ ἐναντιώνονται, πλὴν ὁ Κύριος μὲ ὁδηγεῖ εἰς φίλους νέους, καὶ πλέον

ἐπιθυμητοὺς, δηλαδὴ, εἰς ἐκείνους ὀνομαζομένους εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν Ἁγίους εἰς τὴν γῆν· ἀκόμη καὶ ὁ Κύριος, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, καταβαίνει νὰ γένῃ ὁ Παράκλητός μου. Γενικῶς χαίρομαι σταθερὰν εἰρήνην τῆς συνειδήσεως, διὰ τοῦ ῥαντισμοῦ τοῦ αἵματος καὶ παντοτεινῆς προσκλήσεως πρὸς τὸν μεσίτην τὸν εἰς τὸν οὐρανὸν, ἑνωμένην μὲ εὐάρεστον εὐχαρίστησιν, καὶ ἐκείνην « τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ὑπερέχει κάθε νοῦν, » ἐνῷ βάλλω ὅλην τὴν φροντίδα μου ἐπάνω εἰς αὐτὸν, ὁποῦ φροντίζει δἰ ἐμὲ, καὶ δὲν ὑστεροῦμαι δἰ ὅλου ἀπ' ἐκείνην τὴν χαρὰν, ἡ ὁποία εἶναι ἀνεκλάλητος καὶ δεδοξασμένη. Ὁ κόσμος δὲν ἠμποροῦσε νὰ μοῦ χαρίσῃ ταῦτα, ἂν ἤθελα λάβῃ τὴν ὑπόληψίν του, καὶ αὐτὸς, διὰ τὰ καταφρονήσεις του, δὲν ἐμπορεῖ νὰ μὲ στερήσῃ ἀπ' αὐτά. Ἡ ἐπιθυμία μου ἀπ' ἐδῶ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς εἶναι, καθὼς ἐξεύρει ὁ Θεὸς, νὰ ζήσω εἰς δόξαν του, καὶ εἰς ὅλην τὴν σειρὰν τοῦ φερσίματός μου, « νὰ στολίσω τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωτῆρός μας Θεοῦ, » καὶ « νὰ ἐξαγγείλω τὰς ἀρετὰς ἐκείνου, ὅστις μ' ἐκάλεσεν ἀπὸ τὸ σκότος εἰς τὸ θαυμαστόν του φῶς, » τὸ νὰ γένω ὠφέλιμος εἰς κάποιον τρόπον εἰς τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτὸν, καὶ νὰ παρακαλῶ ἐκείνους, « οἱ ὁποῖοι πορεύονται ἐν εἰκόνι καὶ ταράσσονται εἰς μάτην, νὰ γευθῶσι καὶ ἴδωσιν, ὅτι ὁ Κύριος εἶναι χρηστὸς, » καὶ ὅτι « μακάριος εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἐλπίζει εἰς αὐτόν. »

Οὕτως ὁ Κύριος ὡδήγησεν ἐμὲ, τὸν δυστυχῆ καὶ τυφλὸν ἁμαρτωλὸν, εἰς τὴν ὁδὸν, τὴν ὁποίαν δὲν ἐγνώριζον, « ἔκαμεν ἔμπροσθέν μου τὸ σκότος εἰς φῶς, τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν, » τὰ δύσκολα εὔκολα, καὶ μ' ἔφερεν εἰς ἀποφάσεις, διὰ τὰς ὁποίας δὲν ἐστοχαζόμην, ὅταν ἤρχισα τὴν ἐξέτασιν· καὶ ἐπειδὴ ἔκαμε ταῦτα δι' ἐμὲ, πιστεύω, καὶ ἀκόμη εἶμαι βέβαιος, ὅτι αὐτὸς δὲν θέλει μὲ ἀφήσει, μήτε θέλει μὲ παραιτήσει ποτέ. Εἰς αὐτὸν ἂς ἦναι ἡ δόξα τῆς ὑπ' ἐμοῦ μὴ ἀποκτημένης, καὶ διὰ πολὺν καιρὸν πολεμουμένης χάριτός του, καὶ εἰς ἐμὲ ἡ ἐντροπὴ, ὄχι μόνον ὅλων τῶν ἄλλων ἁμαρτιῶν μου, ἀλλ' ἀκόμη τῆς ὑπερηφάνου καὶ δυστρόπου ἐναντιώσεως εἰς τοὺς σκοποὺς καὶ ἀγάπην του τὴν πρὸς ἐμέ. Ὅμως ὅλον τοῦτο ἐσυγχωρεῖτο, ὅπως, ἀφοῦ τέλος πάντων τὸ ὑπερήφανον πνεῦμα καὶ πεισματώδης καρδία μου ἐταπεινώθησαν καὶ ὑπετάχθησαν, « ἐνθυ-
,, μῶμαι, καὶ ἐντρέπωμαι, καὶ πότε ἀνοίξω τὸ
,, στόμα μου ἔπειτα, ἐξ αἰτίας τῆς ἀτιμίας μου,
,, ἐνῷ ὁ Κύριος καταπραΰνεται πρὸς ἐμὲ διὰ
,, πάντα, ὅσα ἔκαμα. »

Καὶ τώρα ἔγραψα, ὡσὰν εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Κριτοῦ τοῦ καρδιογνώστου, καὶ χωρὶς νὰ σημειώσω θεληματικῶς καμμίαν ἄπρεπον νόησιν ἢ πρόσθεσιν, καὶ χωρὶς νὰ παραιτήσω οὐδὲν ἀξιοσημείωτον, τὴν ἱστορίαν τῶν μεγάλων πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς ἔκαμε διὰ τὴν ψυχήν μου· ἤτοι, ἂν ὁ ἀναγνώστης θέλῃ μᾶλλον τὸν

ἱστορίαν ἐκείνης τῆς μεταβολῆς, ἡ ὁποία νεωςὶ ἔγεινεν εἰς τὰς τῆς Θρησκείας γνώμας μου καὶ φέρσιμον, διὰ τὰ ὁποῖα μερικοὶ τῶν προτέρων φίλων μου ἀναμφιβόλως θαυμάζουν, καὶ ἴσως ἄλλοι σκανδαλίζονται. Τὰ δόγματα, τὰ ὁποῖα ἐδέχθην, λέγονται κάποιαις φοραῖς, ὅτι ἀφανίζουν τὰ ἠθικὰ, καὶ ὁδηγοῦν εἰς τὴν ἀσέλγειαν· ἀλλὰ, μ' ὅλον ὅτι ἠξεύρω, ὅτι ὅλη ἡ δικαιοσύνη μου εἶναι ὡς ῥάκος ἀποκαθημένη, ὅμως ἐλπίζω ὅτι ἠμπορῶ νὰ εὐχαριςήσω τὸν Θεὸν, διότι μὲ ὑπέφερε διὰ τὴν χάριν του, ἀπὸ τὸν καιρὸν, εἰς τὸν ὁποῖον ἔγεινεν αὕτη ἡ μεταβολὴ, εἰς τρόπον ὥςε δὲν ἐπροξένησα σκάνδαλον διὰ τὸ φέρσιμόν μου εἰς τὴν Θρησκείαν. Εἰς ταῦτα, « ἡ καύ„ χησίς μου αὕτη εἶναι, τὸ μαρτύριον τῆς συν„ ειδήσεώς μου, ὅτι μὲ ἁπλότητα καὶ μὲ εἰλι„ κρίνειαν τοῦ Θεοῦ, ὄχι μὲ σοφίαν κοσμικὴν, „ ἀλλὰ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, συνανεςράφην „ εἰς τὸν κόσμον. Ἠμπορῶ νὰ βεβαιώνω ςαθερῶς, ὅτι ἡ πίςις τούτων τῶν δογμάτων προξενεῖ τὰ ἐναντία ἀποτελέσματα εἰς ἐμέ. Μεγάλως ἐπιθυμῶ, πασχίζω καὶ δέομαι, νὰ γένω ἄξιος εἰς τὸ ν' ἀγαπῶ τὸν Θεὸν καὶ ἐκπληρῶ τὰς ἐντολάς του « ἀδιάκριτος καὶ ἀνυπόκριτος, » καὶ νὰ ὑποτάσσωμαι τόσον, ὥςε κάμνωντας καλὰ νὰ σφαλίσω τὸ ςόμα τῶν ἀφρόνων καὶ ἀγνώςων ἀνθρώπων. Ἂν λείπω ἀπὸ τὸ χρέος μου εἰς ὅλα, τοῦτο δὲν εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῶν νέων δογμάτων μου, ἀλλὰ τῆς παλαιᾶς διεφθαρμένης φύσεώς μου

καὶ ἀπατηλῆς καρδίας. « Καρδίαν καθαρὰν
,, κτίσον ἐν ἐμοὶ ὁ Θεὸς, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγ-
,, καίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου."

ΜΕΡΟΣ Γ΄.

Παρατηρήσεις περὶ τῆς προειρημένης διηγήσεως.

Ἐνῷ ἔγραφα ταύτην τὴν διήγησιν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ μου, καὶ περὶ τῶν εἰς τὰ τῆς Θρησκείας ἐξετάσεών μου καὶ μεταβολῆς τῶν γνωμῶν μου, ὁ σκοπός μου ἦτον οὗτος, δηλαδὴ, ἐνόμιζον, ὅτι τὸ συμβὰν τοῦτο ἦτον ἀξιοσημείωτον, διότι ἐγὼ, ἕνας ἄνθρωπος, διὰ τὸν ὁποῖον δὲν ἦτον τελείως πιθανὸν, ὡδηγήθην ἀπὸ βαθμὸν εἰς βαθμὸν, κατὰ τρόπον ἀσυνείθιστον, νὰ δέχωμαι ἕνα σύστημα τῶν δογμάτων, τὸ ὁποῖον πρότερον τόσον ἐκαταφρονοῦσα. Ἐπειδὴ πιστεύω βέβαια, ὅτι αὕτη ἡ μεταβολὴ ἐγένετο διὰ μέσου τῆς ὁδηγίας καὶ διδασκαλίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διὰ τοῦτο ἤλπιζον ὅτι μία λεπτομερὰ διήγησις αὐτῆς, ἠμποροῦσε νὰ προξενήσῃ θάῤῥος καὶ παρηγορίαν εἰς ὅσους γνωρίζουν καὶ ἀγαποῦν τὸν Κύριον, καὶ νὰ τοὺς παρακινήσῃ νὰ προσφέρωσιν εὐχαρίστησιν καὶ ἔπαινον εἰς τὸν πολυεύσπλαγχνον Θεόν μας· καὶ ὅτι ἠμποροῦσεν ἀκόμη, μὲ τὴν

βοήθειαν τῆς θείας χάριτος, νὰ παρακινήσῃ ἄλλους εἰς τὴν πρέπουσαν ἀναθεωρίαν των εἰς τὴν Θρησκείαν τῶν γνωμῶν των, νὰ τοὺς καταστήσῃ πλέον προσεκτικοὺς εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἀληθείας, ἡ ὁποία εἶναι εἰς τὸν Ἰησοῦν, καὶ νὰ τοὺς παρακινήσῃ εἰς τὴν ἐπιμελῆ μεταχείρισιν ἐκείνων τῶν εὐλογημένων μέσων, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ Κύριος μὲ ὡδήγησε. Τώρα λοιπὸν θέλω κάμειν μερικὰς παρατηρήσεις περὶ τῆς προειρημένης διηγήσεως, καὶ ἄμποτε νὰ ὁδηγήσῃ ὁ Κύριος καὶ τὸν συγγραφέα, καὶ κάθε ἀναγνώστην τούτων τῶν σελίδων, εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς εἰρήνης καὶ ἁγιοσύνης.

1. Ὁποιοσδήποτε ἤθελε διαβάσειν ταύτην τὴν διήγησιν χωρὶς προϋπόληψιν, πρέπει νὰ ἴδῃ, ὅτι, ἐνῷ αὕτη ἡ μεταβολὴ ἤρχισεν, ἐγὼ ἤμουν κατὰ τὸ φαινόμενον, ἄνθρωπος, διὰ τὸν ὁποῖον τέτοιον συμβὰν δὲν ἦτον τελείως πιθανὸν, τὸ νὰ δέχωμαι τὸ ἄνωθεν σύστημα τῶν δογμάτων. Τοῦτο θέλει γένῃ καθαρὸν ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα.

1. Αἱ κατὰ τὴν Θρησκείαν γνῶμαί μου τὸ εἶχαν ἐναντιωθῇ δι' ὅλου πολλοὺς χρόνους. Ἐπειδὴ ἤμουν πάντοτε ἐπιμελητικὸς, ἐτίμησα πολὺ τὰς δυνάμεις τοῦ ἀνθρωπίνου λογικοῦ, καὶ ἀκολουθῶντας τὰς λογικὰς ἀρχὰς, εἶχα σχηματίσειν ἕνα σύστημα τῆς Θρησκείας, τὸ ὁποῖον καὶ ἡσύχασε τὴν συνείδησίν μου, καὶ ἐκολάκευσε τὴν φιλαυτίαν μου. Μετὰ μερικὰς ὀλίγας μεταβολὰς, ἐστοχαζόμην, ἀφοῦ εἶχα μελετήσῃ καλὰ, ὅτι εἶχα κάμῃ στερεὰν ἀπόφασιν, καὶ εἶχα

κάμη μεγάλους κόπους, διὰ νὰ γνωρίσω ἐκείνες τοὺς συλλογισμοὺς καὶ ἐξηγήσεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς, κατὰ τὰ ὁποῖα τὸ σύςημά μου διαυθεντεύεται γενικῶς, καὶ εἶχα βάλῃ μαζὺ πολλὰς ἐκείνων τῶν εὐλογοφανῶν ἐναντιόσεων καὶ μεγάλων κατακρίσεων, τὰ ὁποῖα οἱ συλλογιςοὶ γενικῶς βάλλουν ἐναντίον τῶν δογμάτων καὶ χαρακτήρων τῶν Καλβινιςῶν· ὅμως ἠγνόουν, σχεδὸν διόλυ, ὅσα οἱ Καλβινιςαὶ ἠμποροῦσαν νὰ εἴπωσιν εἰς διαυθέντευσίν των, διότι ἡ ὑπόθεσις μοῦ ἐφαίνετο τόσον καθαρὰ, ὥςε δὲν ἤθελε προσδεχθῆν ὑποψίαν, καὶ δὲν ἐςοχάσθην ὅτι αἱ ἀποκρίσεις των ἦτον ἄξιαι τῆς ἀναγνώσεως. Ἐν συντομίᾳ, ὀλίγοι ἠλευθερώθησαν ἀπ' ἐκείνην τὴν ἄβυσσον τῆς ἀπάτης, (οὕτως πρέπει νὰ τὴν ὀνομάζω,) εἰς τὴν ὁποίαν εἶχα πέσειν. Πεπεισμένος δὲ ὅλου εἰς τὸ σύςημά μου, καὶ εἰς τοὺς συλλογισμοὺς διὰ τῶν ὁποίων ἠτοιμάσθην νὰ τὸ διαυθεντεύσω, ἐπιθυμοῦσα πολὺ νὰ κάμω φιλονεικίαν μὲ τοὺς Καλβινιςὰς, καὶ ἔτρεφον τὴν μεγίςην ἐλπίδα τῆς νίκης. Οὕτως ἐνθαῤῥούμενος, συχνῶς ὡμιλοῦσα ἐναντίον των ἀπὸ τὸν ἄμβονα, καὶ τοὺς ἐφόρτωνον μὲ πράγματα ἄτοπα καὶ τρομακτικά. Πλὴν, μετὰ πολλὴν καὶ παραπολλὴν ςοχαςικὴν καὶ προσεκτικὴν ζήτησιν, ἐδέχθην, διὰ τὰς ἁγίας ἀληθείας τοῦ βεβαίου λόγου τοῦ Θεοῦ, κάθε δόγμα τούτου τοῦ καταφρονημένου συςήματος!

2. Η φυσικὴ διάθεσίς μου δὲν ἦτον τελείως προσηρμοσμένη εἰς τοιαύτην μεταβολήν. Ὀλίγοι

ἐςάθησαν ποτὲ πλέον δογματικοὶ καὶ ἀποφασιςικοὶ εἰς τὰς γνώμας των, παρ' ὅτι ἐγὼ ἤμουν. Ἀγαπῶντας ὑπερβολικῶς τὴν φιλονεικίαν, πάντοτε ἤμουν πρόθυμος νὰ δείξω ταύτην τὴν μερικὴν κλίσιν μου. Σπανίως ὡμολόγησα, ἢ ἔλαβον ὑποψίαν, ὅτι ἔσφαλον, καὶ σχεδὸν ποτὲ δὲν ἄφησα μίαν φιλονεικίαν, ἕως ὅτου μὲ τοὺς συλλογισμούς μου, ἢ τὸ πεῖσμά μου, εἶχα βιάσειν τὸν ἀντιλέγοντά μοι νὰ σιωπήσῃ. Μίαν φορὰν, ἕνας εἶπε δι' ἐμὲ, ὅτι παρωμοίαζον μὲ μίαν πέτραν καταβαίνουσαν ἀφ' ἑνὸς βουνοῦ, τὴν ὁποίαν κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ μήτε νὰ ςαματήσῃ, μήτε νὰ τὴν ςρέψῃ ἀλλαχοῦ. Αὕτη ἡ μαρτυρία ἦτον ἀληθινὴ, πλὴν ἐκεῖνα τὰ πράγματα, ὁποῦ εἶναι ἀδύνατα διὰ τὸν ἄνθρωπον, εἶναι εὔκολα διὰ τὸν Θεόν. Εἶναι φανερὸν, ὅτι ἐςαματήθην, καὶ ὅτι ἐπῆρα ἄλλην ὁδόν. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἄνθρωπος δὲν ἠμποροῦσε νὰ κάμῃ τοῦτο, ἀλλ' ὁ Θεὸς τὸ ἔκαμε· καὶ δὲν εἶμαι μεγαλήτερον θαῦμα εἰς ἄλλους, παρὰ εἰς τὸν ἑαυτόν μου. Μάλιςα ἡ ἰδία πεισματώδης καὶ δογματικὴ διάθεσις μὲ ἐσυντρόφευεν εἰς ὅλας τὰς ζητήσεις μου περὶ τῆς Θρησκείας, διότι ποτὲ δὲν ἄφησα τὸ μικρότατον μέρος τῶν γνωμῶν μου, ἕως ὅτου δὲν ἠμποροῦσα νὰ τὰς διαυθεντεύσω πλέον, καὶ ποτὲ δὲν ἤθελα καταπεισθῆν, ἕως ὅτου δὲν ἠμποροῦσα ν' ἀντιςέκωμαι πλέον. Ὁ δυνατὸς ἄνθρωπος καθωπλισμένος μὲ τὴν φυσικήν μου ὑπερηφάνειαν καὶ πεῖσμα, μὲ τοὺς κενοὺς ςοχασμούς μου καὶ λο-

γισμοὺς καὶ ὑψηλοὺς σκοπούς, εἶχε κτίσειν διὰ τὸν ἑαυτόν του πολλὰ κάστρα, καὶ κρατήσειν τὸν τόπον του εἰς τὴν καρδίαν μου· καὶ ὅταν ὁ δυνατώτερος αὐτοῦ ἦλθεν ἐναντίον του, αὐτὸς ὑπέφερε τὴν πολιορκίαν διὰ πολὺν καιρὸν, ἕως ὅτε ἐβιάσθη διὰ μεγαλητέρας δυνάμεως, νὰ τρέξῃ ἀπὸ καταφύγιον εἰς καταφύγιον, καὶ τέλος πάντων, ἀφοῦ ὅλη ἡ πανοπλία, εἰς τὴν ὁποίαν ἐμπιστεύετο ἐπιάσθη, αὐτὸς ἐστενοχωρήθη νὰ παραδοθῇ. Τοιουτοτρόπως, ἀφοῦ ὁ Κύριος μ' ἔκαμε πρόθυμον εἰς τὴν ἡμέραν τῆς δυνάμεώς του, ἐβιάσθην νὰ ὁμολογήσω, «Κύριε, σὺ εἶσαι δυνατώτερος παρ' ἐμὲ καὶ ἐνίκησας.»

3. Ἐξ αἰτίας τῆς καταστάσεως τῆς ζωῆς μου, τοιαύτη μεταβολὴ δὲν ἦτον πιθανή. Εἶχα μίαν αὐξάνουσαν φαμηλίαν, δὲν εἶχα κανένα μερικὸν ὑποστατικὸν, εἶχα μικρὰν καὶ ἀβέβαιον εἴσοδον, καὶ δὲν ἠμποροῦσα νὰ προσμένω οὐδὲν, εἰμὴ ἀπ' ἐκείνους τοὺς φίλους, τοὺς ὁποίους ἠμποροῦσα ν' ἀποκτήσω, καὶ κρατῶ διὰ τοῦ φερσίματός μου. Ἀνελπίστως εἶχα ἀποκτήσειν τὴν φιλίαν μερικῶν, τῶν ὁποίων ἡ χάρις κάμνει πολὺ διὰ τὴν προχώρησιν ἑνὸς ἀνθρώπου, καὶ δὲν ἠγνόουν τὰς ὠφελείας, διὰ τὰς ὁποίας ἠμποροῦσα νὰ ἐλπίσω ἐξ αἰτίας τῆς ἀκολουθήσεως τῆς φιλίας των. Καὶ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ἐγνώριζον καλὰ τὰς ἰδέας, τὰς ὁποίας ὁ κόσμος γενικῶς λαμβάνει περὶ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι διδάσκουν ταῦτα τὰ καταφρονημένα δόγματα, καὶ ἔπρεπε νὰ ἰδῶ,

ὅτι τὸ νὰ δέχωμαι αὐτὰ, ἤθελε κόψειν τὰς ἐλπίδας τῆς προχωρήσεώς μου. Πλὴν, μετὰ προσεκτικὰς ζητήσεις, ἔγεινα πεπεισμένος βέβαια, ὅτι ἦτον ἀπαραίτητον χρέος μου νὰ τὰ διαυθεντεύσω καὶ διδάσκω, καὶ ὅτι κάμνοντας οὕτως, εἰς τοῦτον τὸν τρόπον μόνον ἠμποροῦσα νὰ λάβω τὴν φιλίαν ἑνὸς φίλου καλητέρου ἀφ' ὅλους εἰς τοῦτον τὸν κόσμον. Λοιπὸν, ἐνῷ ἤξευρον πολλὰ καλὰ πόσην ὕβριν, καθ' ὅλον τὸ φαινόμενον, τοιοῦτον συμβὰν μοῦ ἤθελε προξενήσειν εἰς τὰ τοῦ κόσμου, ὅμως τέλος πάντων, ἀποφασιστικῶς τὰ ἐδέχθην.

4. Ἡ προσκόλλησις εἰς τὸν χαρακτῆρά μου ἠναντιώνετο ὄχι ὀλίγον τοιαύτην μεταβολὴν τῶν γνωμῶν. Ἠγάπησα φιλοτίμως καὶ ὑπερβολικῶς τὴν δόξαν, ὁποῦ εἶναι ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐνόμισα ὅτι ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἐπαίνου ἦτον, ὄχι μόνον συγχωρητικὴ, ἀλλ' ἀκόμη ἀξιέπαινος. Ἐξ αἰτίας τούτου ἠκολούθησα τὰς σπουδάς μου μὲ μεγαλητέραν προσοχὴν παρ' ὅτι ἡ φυσικὴ κλίσις μου μ' ἐβίασε, καὶ ὅλον τὸ φέρσιμόν μου, καὶ ὅλη ἡ συνομιλία μου ἐσυντροφεύοντο ἀπὸ ταύτην τὴν κενοδοξίαν. Καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, συχνῶς εἶχα ἀκούσῃ μὲ δοκιμασίαν καὶ ἀρέσκειαν, τὰ πλέον καταφρονητικὰ καὶ ἄτιμα ἐπίθετα προσδιορισθέντα δαψιλῶς εἰς ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους, εἰς τοὺς ὁποίους τώρα ἠνώθην, καὶ ὅταν ἐπλησίαζον πλέον εἰς τὸν Μεθοδισμὸν, ἐδοκίμαζον μὲ θλίψιν, ὅτι ἔσυρον ἐπάνω μου τὰς ἰδίας ἐλεγκτικὰς παρατηρήσεις. Ἔκαμον πολὺ, καὶ μὲ

μεγάλην κενοδοξίαν, διὰ ν᾽ ἀποκτήσω τὸν ἔπαινον τῶν ἀνθρώπων, πλὴν τώρα ἀφίνω τοιαῦτα πράγματα, καὶ εἶμαι εὐχαριστημένος, ὅτι ὁ κόσμος μὲ λαμβάνει διὰ τρελὸν καὶ ἀστόχαστον ἐνθουσιαστήν. Γνωρίζω, ὅτι ταῦτα τὰ ἐπίθετα ἀποδίδονται εἰς ἐμὲ εἰς τὴν ἀπουσίαν μου, καὶ μάλιστα τοῦτο συμβαίνει συχνῶς εἰς τὴν παρουσίαν μου· ὅμως, εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν, ὅτι αὐτὰ δὲν μὲ θλίβουσι, καὶ χαίρομαι ὅτι ἠξιώθηκα ν᾽ ἀτιμασθῶ διὰ τ᾽ ὄνομά του. Ἀλλ ὅταν εἶδον, ὅτι ἡ δοκιμὴ ἐπλησίαζε, μοῦ ἐφαίνετο νὰ ἦναι τρομακτικωτάτη, καὶ ἠμπορῶ νὰ βεβαιώνω, πῶς μόνον ἡ τελειοτάτη κατάπεισις, ὅτι ἡ ἀπόφασις, τὴν ὁποίαν ἔμελλον νὰ διαυθεντεύσω, ἦτον ἡ ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ, μόνον ὁ φόβος τοῦ νὰ ἐναντιώνωμαι τὰς φανερὰς διευθύνσεις τῆς συνειδήσεώς μου, ἠμποροῦσε νὰ μὲ παρακινήσῃ νὰ θυσιάσω εἰς τέτοιον τρόπον, τὸν χαρακτῆρά μου, καὶ νὰ τραβίσω ἐπάνω εἰς τὸν ἑαυτόν μου τόσον ἔλεγχον καὶ καταφρόνησιν.

5. Διὰ νὰ ὁμιλήσω εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι μᾶς καταφρονοῦν, κατὰ τὰς ἰδίας των γνώμας, ἂν τώρα ἔπεσα εἰς τὸν ἐνθουσιασμὸν, σφάλμα καὶ πλάνην, μάλιστα τοῦτο δὲν ἦτο τελείως πιθανὸν δι᾽ ἐμὲ, ὅταν ἤρχισα ταύτην τὴν ζήτησιν. Η κυριωτέρα ἀπόφασίς μου ἦτον, νὰ ζητῶ προσεκτικῶς τὴν ἀλήθειαν, καὶ νὰ τὴν δεχθῶ χωρὶς ἄλλο εἰς ὁποιονδήποτε τόπον τὴν ἤθελα εὑρεῖν. Εὐθὺς ἀφοῦ ἤρχισα τὴν ζήτησιν, ἠναγκαζόμην ν᾽ ἀπο-

δείξω τὴν εἰλικρίνειαν τῆς ἀποφάσεως ταύτης, καὶ κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς συνειδήσεώς μυ, μ' ὅλον ὅτι ἀπατηλὴν, ἐπαραίτησα τὴν ἐλπίδα τῆς ἀμέσου προχωρήσεως, καὶ μετὰ τοιαύτην ἀπόδειξιν δὲν ἤθελεν εἶναι λογικὸν ν' ἀμφιβάλλῃ τινὰς τὴν εἰλικρίνειάν μου. Μετὰ τοῦτο ἐθυσίασα τὸν χαρακτῆρά μυ, καὶ ἐκινδύνευον νὰ χάσω ὅλους τοὺς προτέρους φίλους μου. Ἀφοῦ εἶχα δώσῃ ταύτας τὰς ἀποδείξεις τῆς εἰλικρινείας, ἠκολούθησα ἐλπίζωντας εἰς ἐκείνας τὰς φανερὰς ὑποσχέσεις, διὰ τὰς ὁποίας ἤδη ὡμίλησα. Ἐζήτησα ταύτην τὴν ἐπιθυμητὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας ἐξαιρέτως εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καὶ μὲ δέησιν διὰ τὴν ὑποσχομένην διδασκαλίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ κατὰ τὸν τρόπον, τὸν ὁποῖον ἤδη ἐξήγησα, καὶ τώρα ἐδοκίμασα ἀποτελέσματα τελείως διαφορετικὰ ἀπ' ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐπρόσμενον. Τώρα δὲ στοχάζεσθε δι ὅλα ταῦτα, ἐπιμελεῖσθε δί αὐτὰ προσεκτικῶς, καὶ τότε ἂς ἀποφασίσῃ ἡ συνείδησίς σας, ἂν ἦναι πίθανὸν, ὅτι ἕνας ἄνθρωπος ζητῶν τὴν ἀλήθειαν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, ἤθελε παραδωθῆν εἰς ἐνέργειαν πλάνης εἰς τὸ νὰ πιστεύσῃ εἰς ἕνα φθοροποιὸν ψεῦμα. « Ἐὰν ὁ υἱὸς κανενὸς ἀπ' ἐσᾶς τοὺς πατέρας ἤθελε ζητήσῃ ψωμὶ, ἤθελε τοῦ δώσειν πέτραν; ἢ ἂν ἤθελε ζητήσῃ ψάρι, ἀντὶ ψάρι, ἤθελε τοῦ δώσειν ὄφιν; ἢ ἂν ἤθελε ζητήσῃ αὐγὸν, ἤθελε τοῦ δώσειν σκορπίον; Λοιπὸν, ἂν ἐσεῖς, μ' ὅλον ὅτι

,, εἶσθε πονηροὶ, ἠξεύρητε νὰ δίδητε καλὰ δό-
,, σίματα εἰς τὰ παιδιά σας, πόσον μᾶλλον
,, θέλει δώσειν ὁ πατὴρ ὁ οὐράνιος τὸ Ἅγιον
,, Πνεῦμα εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τὸ ζητοῦσιν
,, ἀπ' αὐτόν;" Ημπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποπτεύσῃ, ὅτι, ἀφοῦ εἶχα προστρέξῃ συχνῶς καὶ ἀκολούθως μὲ θερμὴν δέησιν, εἰς τὰς καθαρὰς, καὶ εἰς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, ἐνθαῤῥυνούσας ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς μὲ ἤθελεν ἀφήσειν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ πατρὸς τοῦ ψεύδους; Ημπορεῖ κανεὶς νὰ ἀποφασίσῃ οὕτως, χωρὶς ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπαραίτησε τὴν ὑπόσχεσίν του; Εν συντομίᾳ, ἐμπορεῖτε νὰ γελάσητε ταύτην τὴν διήγησιν· ἠμπορεῖτε νὰ βάλητε χαμαὶ τὸ βιβλίον, χωρὶς νὰ κάμητε προσοχὴν εἰς τοιαύτας αἰτίας· ἠμπορεῖτε νὰ εἰπῆτε, (τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπορεῖτε ν' ἀποδείξητε ποτὲ,) ὅτι ὅλη ἡ ἱστορία εἶναι σχηματισμένη ἐξεπίτηδες, ἢ ἐμπορεῖτε νὰ λογιάζητε, ὅτι μ' ὅλον ὅτι αὗται αἱ ὑποσχέσεις εὑρίσκονται εἰς τὰς Ἁγίας Γραφὰς, ὅμως ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν εἰς αὐτὰς, τὸ ὁποῖον ἤθελεν εἶναι ν' ἀφίνωμεν τὰς Γραφὰς εἰς τὴν καταφρόνησιν τῶν Ἀπίστων καὶ Ἀθεϊστῶν, καὶ νὰ τοὺς καταστήσωμεν ὀλιγώτερον ὠφελίμους εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ζητοῦν εἰλικρινῶς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν σωτηρίαν των. Ἀλλ' εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι δὲν ἠμπορεῖτε νὰ ἐξηγηθῆτε εἰς ὅσον ἀνέβαινεν εἰς ἐμὲ, εἰς κανὲν ἄλλον τρόπον, ἂν δὲν ἐσυμφωνεῖτε, ὅτι τὸ σχῆμα τούτων τῶν δογμάτων, τὰ ὁποῖα τώρα ἐδέχθην,

περιέχεται εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὅτι αὐτὰ περιέχουν τὴν ἀλήθειαν, ὁποία εἶναι εἰς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ὅτι δὲν εἶναι μεμιγμένα μὲ ἀπάτας, αἱ ὁποῖαι ἠμποροῦν νὰ βάλλωσιν εἰς κίνδυνον τὴν ἰδίαν ψυχήν μου, ἢ τὰς ψυχὰς ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι τὰ ἀκούουσιν ἀπ' ἐμὲ, καὶ τὰ δέχονται. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον δὲν μένει ἄλλη δυσκολία. Ὁ Θεὸς μοὶ ἔδωκεν εἰλικρινῆ ἐπιθυμίαν νὰ γνωρίσω τὸ σωτηριῶδες δόγμα τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ μ' ὅλον ὅτι εἶμαι πολὺ ἀμαθὴς, πεισματώδης καὶ ἐναντίος, ὅμως, ἐπειδὴ αὕτη ἡ ἐπιθυμία μὲ ὡδήγησεν εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν διεύθυνσίν του, καὶ μὲ ἐπαρακίνησε νὰ ζητήσω τὴν διδασκαλίαν του διὰ μέσου τῆς δεήσεως, αὐτὸς ἐστάθη πιστὸς εἰς τὴν ἰδίαν του ὑπόσχεσιν, καὶ ἐδοκίμασα τὴν ἀλήθειαν τῶν ἀκολούθων λόγων του· « ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει.» Ἡ φανερὰ εἰλικρίνειά μου εἰς τὴν ζήτησιν τῆς ἀληθείας, φθάνει νὰ καταπείσῃ καθένα, ὁ ὁποῖος γνωρίζει καὶ ἐδοκίμασε τὰ πράγματα τοῦ Θεοῦ, ὅτι καθὼς ὁ φίλος μου μὲ προεῖπεν, αἱ ζητήσεις μου μὲ ἤθελαν ὁδηγήσειν ἐκεῖ, καὶ εἰς ἐκεῖνο τὸ κέντρον ἤθελαν τελειώσειν. Καὶ, ὦ ἀγαπητὲ ἀναγνῶστα, ὁποιοσδήποτε καὶ ἂν ἦσαι, ἂν ἤμην βέβαιος, ὅτι ἐσὺ ἐπιθυμεῖς νὰ γνωρίσῃς τὴν ἀλήθειαν τόσον εἰλικρινῶς, καθὼς ἐγὼ εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, καὶ τόσον πρόθυμος νὰ τὴν λάβῃς χωρὶς ἄλλο εἰς ὁποιονδήποτε τόπον τὴν ἤθελες εὑρεῖν· ἂν ἤμην βέβαιος ἀκόμη, ὅτι

προσκολλῶντας μὲ πίςιν εἰς ταύτας τὰς ὑποσχέσεις, σὺ ἡμέραν παρ᾽ ἡμέραν σπουδάζωντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ δεόμενος ἐζήτεις προσεκτικῶς τὴν πληροφορίαν αὐτῶν, ἐγὼ ἤθελα προειπεῖν, μὲ ἄκρον θάῤῥος, ὅτι, ὅσον δὶ ἐκεῖνα τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα τώρα ςοχάζομαι ἀναγκαῖα εἰς τὴν σωτηρίαν, (καὶ ἂν ἔλαβες τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ψυχῶν τῶν ἄλλων,) ὅσον εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὴν ὠφέλειάν σου εἰς τὴν διδαχὴν τοῦ Εὐαγγελίου, ὅτι μὲ καιρὸν ἤθελες συμφωνήσειν μὲ τὰ ἴδια, ὁποιαιδήποτε καὶ ἂν ἦναι αἱ παροῦσαι γνῶμαί σου εἰς τὰ τῆς Θρησκείας. Ἄμποτε νὰ σὲ δώσῃ ὁ Θεὸς τὴν ἀληθῆ εἰλικρίνειαν καὶ νὰ σὲ παρακινήσῃ νὰ κάμῃς τὴν δοκιμήν!

Ἐγὼ ἠξεύρω, ὅτι πολλοὶ θέλουν εἰπεῖν, ὅτι εἰς ὅσον εἶπα ἐδῶ ἔλαβον περιττὸν θάῤῥος, καὶ ὅτι εἶπα τὰ ἴδια, τὰ ὁποῖα οἱ ἄνθρωποι λέγουν, τῶν-ὁποίων αἱ γνῶμαι εἰς τὰ τῆς Θρησκείας ἐναντιώνονται τὰς ἐδικάς μου, καθένας δικαιολογῶντας τὸ ἴδιόν του σύςημα· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠμπορῶ ν᾽ ἀφίνω καμμίαν ἀξιοσημείωτον καὶ εὐλογοφανῆ ἀντιλογίαν τῆς διηγήσεως ταύτης χωρὶς ἀπόκρισιν, ἐλπίζω, ὅτι ὁ ἀναγνώςης θέλει συγχωρήσειν τώρα τὰ ἀκόλουθα. Λοιπὸν παρακαλῶ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι νομίζουν ὅτι ἔλαβον περιττὸν θάῤῥος εἰς ταύτην τὴν διήγησιν, νὰ ἐξετάσωσι χωρὶς προϋπόληψιν καὶ προσεκτικῶς, τοὺς περιορισμοὺς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους αὐτὴ διαφυλάττεται εἰς κάθε μέρος, καὶ τότε νὰ ζητήσωσιν,

ἂν ἠμποροῦν νὰ ἐξηγήσωσι τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο εἰς κανένα ἄλλον τρόπον, δηλαδὴ, νομίζοντες ὅτι αὕτη ἡ διήγησις εἶναι ἀληθινὴ, (τὸ ὁποῖον ἠξεύρει ὁ καρδιογνώστης Θεὸς) καὶ νομίζοντες, ὅτι αἱ ὑποσχέσεις, διὰ τὰς ὁποίας ὡμίλησα, ἐδώθησαν εἰς ἡμᾶς, διὰ νὰ τὰς δεχώμεθα, διὰ νὰ ἐλπίζωμεν εἰς αὐτὰς, καὶ διὰ νὰ τὰς μεταχειριζώμεθα εἰς τὰς δεήσεις μας· στοχαζόμενοι ὅτι ἡ δόξα τῆς θείας ἀληθείας εἶναι ἐνασχολημένη διὰ νὰ τὰς βεβαιώσῃ εἰς κάθε πιστόν· ἂς δοκιμάζωσιν, ἂν ἠμποροῦν ν' ἀποφεύγωσιν ἀπὸ καμμίαν τῶν ἀκολούθων λογοτριβῶν, δηλ. ἢ ὁ Θεὸς ἔλειψεν ἀπὸ τὴν ὑπόσχεσίν τε, ἢ αὐτὸς, κατὰ τὸ περισσότερον, καὶ καθ' ὅσον γέγραπται ἐδῶ, ὡδήγησε τὸν συγγραφέα, διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τὴν γνῶσιν καὶ πίστιν τῆς ἀληθείας. Ὅσον δὲ ἐκείνους, τῶν ὁποίων αἱ γνῶμαι εἶναι διαφορετικαὶ ἀπὸ τὰς ἐδικάς μου, λέγω, ὅτι πολλοὶ, οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦν πολὺ περὶ τῆς εἰλικρινείας καὶ συγχωρήσεως, θέλει κατακρίνειν εὐθὺς καὶ ὡς ἐνθουσιασμὸν, τοιαύτην ἐλπίδα εἰς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον τοῦ νὰ ζητήσῃ τινὰς τὴν ἀλήθειαν· καὶ ἑπομένως εἶναι φανερὸν, ὅτι αὐτοὶ δὲν ζητοῦν τὴν ἀλήθειαν κατ' ἐκεῖνον τὸν τρόπον, διὰ τὸν ὁποῖον κατακρίνουν τοὺς ἄλλους. Ἴσως πολλοὶ ἄλλοι μόλις ὁμιλοῦν διὰ ταῦτα τὰ πράγματα, ἀλλὰ δὲν ὑποφέρουν νὰ ἐξετασθῶσι μερικῶς, διότι γνωρίζοντες ὅτι δὲν ἐζήτησαν τὴν ἀλήθειαν εἰς τοῦτον τὸν

τρόπον, ἀποφεύγουν τοιαύτην συνομιλίαν, ὡς προσωπικήν. Ἀκόμη τὰ συγγράμματα πολλῶν, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸ φαινόμενον, ζητοῦν τὴν ἀλήθειαν, δεικνύουσι καθαρὰ, ὅτι ϛοχάζονται νὰ τὴν εὕρωσιν, ὄχι ἐλπίζοντες εἰς τὸν Κύριον μὲ ὅλην τὴν καρδίαν των, ἢ ζητοῦντες αὐτὴν εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν, παρακαλοῦντες τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἁγίȣ Πνεύματος, ἀλλ᾽ ἀκολȣθοῦντες τὴν ἰδίαν σοφίαν των, θεμελιώνοντες τὴν ζήτησίν των εἰς φιλοσοφικοὺς συλλογισμοὺς καὶ εἰς τὸ σύϛημα ἑνὸς ἢ ἄλλου περιφήμου ἀνθρώπου, καὶ διαυθεντεύοντες τὰς λογοτριβάς των μὲ αὐθάδεις καὶ σκοτεινὰς σκέψεις καὶ ἐξηγήσεις τῆς Γραφῆς. Οὕτως εὑρίσκονται τόσαι αὐθάδεις ἀναφοραὶ διὰ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν εἰς τὴν λογικὴν καὶ τὴν φιλοσοφίαν! Οὕτως εὑρίσκονται τόσαι ἐναντιώσεις εἰς τὰ δόγματα καθαρῶς γεγραμμένα εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἂν ἡ γλῶσσα φέρῃ καμμίαν διωρισμένην ἰδέαν! καὶ τόσα ἀποτελέσματα δοσμένα εἰς ἐκεῖνα τὰ δόγματα, διὰ νὰ κάμωσιν ἀνίσχυρον τὴν θείαν ἐξουσίαν των, ὡσὰν ἡ ὑπερηφάνεια τῆς ἀλογίας, σημειωμένη μὲ κάθε ἄδικον τέχνην, φθάνει ν᾽ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ φανερωτάτη ἀποκάλυψις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ψεῦδος! Οὕτως εὑρίσκομεν τόσην ἐλευθερίαν εἰς τὴν ἐξήγησιν καὶ σκέψιν περὶ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν οἱ μαθημένοι δὲν ἤθελαν συγχωρήσειν εἰς τὴν ἐξήγησιν τῶν συγγραφέων Βιργιλίου ἢ Ὁρατίου! Ταῦτα ἀποδεικνύουσιν, ὅτι τοιοῦτοι

ἄνθρωποι δὲν δοκιμάζουν ἐκείνην τὴν θερμὴν, καθαρὰν καὶ εἰλικρινῆ ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ γνωρίζωσι τὴν ἀλήθειαν, ἡ ὁποία παρακινεῖ εἰς τὸν ζητητὴν μίαν ταπεινὴν προθυμίαν νὰ μάθῃ ἀπὸ τὸν Θεὸν, καὶ μὲ ὑπομονὴν τοῦ νοὸς νὰ ζητήσῃ σοφίαν ἀπὸ τὸν λόγον καὶ πνεῦμά του. Εἶναι μάλιστα πολὺ φανερὸν ἀπὸ ταῦτα, ὅτι πολλοὶ ὁποῦ ἤθελαν νομισθῇ νὰ κυριευθῶσιν ἀπὸ τὴν εἰλικρινῆ ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ γνωρίζωσι τὴν ἀλήθειαν, δὲν ὑποπτεύουν ποτὲ ὅτι εἶναι ἢ ἠμποροῦν νὰ ἦναι εἰς σφάλμα. Αὐτοὶ ἔκαμνον ἀπόφασιν πρὶν ν' ἀρχίσωσι τὴν ἐξέτασιν· καὶ δὲν θέλετε εὑρεῖν αὐτοὺς προθύμους νὰ διορθώσωσι τελείως, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας, εἰς φιλονεικίαν εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ δικαιολογῶσι καὶ διαυθεντεύωσι πάντα, ὅσα λέγουν· καὶ ὅταν αἰτίαι τοὺς λείπουν, θέλουν μεταχειρισθῆν ἄλλας τέχνας τῆς φιλονεικίας, τὰς ὁποίας ἡ γνῶσις τούτων τῶν ὅπλων, καὶ ἡ ὀργὴ ἐναντίον τῶν ἀντιλεγόντων, ἠμποροῦν νὰ τοῖς ἐγχειρίσωσιν. Ὅταν μία ὑπόθεσις διαυθεντεύηται κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, φαίνεται καθαρὸν, ὅτι δὲν εἶναι εἰς τὸν νοῦν ἐκείνη ἡ εἰλικρινὴς ἐπιθυμία τοῦ νὰ μάθῃ τις τὴν ἀλήθειαν, ἐκεῖνος ὁ θερμὸς φόβος τοῦ νὰ μὴ τὴν εὕρῃ ἐκείνη ἡ δυσπιστία τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ἐκεῖναι αἱ ὑποψίαι περὶ τῶν γνωμῶν, τὰς ὁποίας τώρα πολλοὶ διαυθεντεύουν, αἱ ὁποῖαι καταστaίνουν τὴν θείαν εἰλικρίνειαν, ἡ ὁποία παρακινεῖ τὸν ζητητὴν νὰ τρέξῃ εἰς τὸν λόγον καὶ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ διὰ διεύθυνσιν

καὶ διδασκαλίαν. Ἂν βάλλωμεν ὅλα ταῦτα τὰ πράγματα μαζὺ, τοῦτο θέλει ἀποκόψειν, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἁγίας Γραφῆς, πολλοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν ν' ἀποδείξωσι τὴν εἰλικρίνειάν των, ἀπὸ τὸ δίκαιον, τόσον φανερῶς, ὥςε αὐτοὶ ἀποκόπτουν Ἄνναν καὶ Καϊάφαν, καὶ τοὺς Ἀρχιερεῖς, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους, ἀπὸ τὴν εἰλικρινῆ ἐξέτασιν τῆς ἀληθείας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὅταν, διὰ νὰ δικαιολογήσωσι τὴν ἐξουσίαν των καὶ τιμὴν, καὶ παρακινούμενοι ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ ὀργὴν, αὐτοὶ ἀπέδειξαν, ὅτι κατὰ τὸν νόμον των ἐφόνευσαν « ἐκεῖνον, διὰ τὸν ,, ὁποῖον ὁ Μωϋσῆς καὶ οἱ Προφῆται ἔγραψαν, ,, Ἰησοῦν ἀπὸ Ναζαρὲτ, υἱὸν τοῦ Θεοῦ.» Καὶ ὅσον διὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἄλλης διαθέσεως, οἱ ὁποῖοι φαίνονται νὰ ἦναι εἰλικρινεῖς, ταπεινοὶ, καὶ πρόθυμοι νὰ λάβωσι διδασκαλίαν ἀπὸ τὸν Θεὸν, εἰς τὴν ζήτησιν τῆς ἀληθείας, ὅμως δὲν συμφωνοῦν μὲ ὅσον γέγραπται εἰς ταύτην τὴν διήγησιν, ἐπιθυμῶ τὸ νὰ ἤθελαν παρατηρήσῃ τὴν διαφορὰν μεταξὺ μερικῶν τούτων τῶν δογμάτων, καὶ ἄλλων. Εἶναι πιθανὸν, ὅτι οἱ τοιοῦτοι δὲν ἀπομακρύνονται πολὺ ἀπ' ἐκεῖνα τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα εἶπα, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν σωτηρίαν μας. Λοιπὸν, ἐπειδὴ συμφωνῶ ὅτι αὐτοὶ, κατὰ τὸ περισσότερον, ἔμαθον ἀπὸ τὸν Θεὸν, οὕτω καὶ ζητῶ ἀπ' αὐτοὺς τὴν ἰδίαν συμπάθειαν. Ἂς νομίζωμεν, ὅτι ὁ ἴδιος Θεὸς, ὁποῦ κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του, ὡδήγησε καὶ αὐτοὺς καὶ ἐμὲ, εἰς

ὅσον εἶναι ἀναγκαῖον εἰς τὴν σωτηρίαν μας, εἰς τὴν ἰδίαν ὁδὸν μᾶς ἄφησε νὰ ἔχωμεν διαφορὰς εἰς ἄλλα πράγματα, διὰ νὰ μεταχειριζώμεθα ἀμοιβαίαν ὑπομονὴν καὶ συγχώρησιν, ἕως ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ὅταν θέλομεν γνωρίση, καθὼς καὶ ἐγνωρίσθημεν.

II. Λέγω, ὅτι αὕτη ἡ μεταβολὴ εἰς τὰς γνώμας μου ἐγίνετο πολὺ βαθμηδόν.

Ὅταν ἕνας ἄνθρωπος ἀλλάζῃ αἰφνιδίως τὰς γνώμας του τῆς Θρησκείας δι' ἄλλας πολὺ διαφορετικὰς, τοῦτο ἀποδεικνύει ἀρκετὰ φανερῶς μίαν μεταβολὴν καὶ ἀκατάστατον διάθεσιν. Τοιοῦτον συμβὰν μᾶς παρακινεῖ νὰ ὑποπτεύωμεν, ὅτι αὐτὸς δὲν ἦτον σταθερὸς εἰς τὰς πρώτας γνώμας του, ὅτι τὰς εἶχε λάβειν ἀπὸ τὴν ἀναφορὰν, καὶ δὲν ἐγνώριζε τοὺς συλλογισμοὺς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐδιαυθέντευσαν, καὶ τὰς ἐναντιώσεις, τὰς ὁποίας αὐταὶ ἠμποροῦσαν νὰ ὑποφέρωσιν. Ἂν ἡ μεταβολὴ κολακεύεται ἀπὸ τὰ κοσμικὰ, τὴν τιμὴν, ἢ ἡσυχίαν, ἔχομεν αἰτίαν νὰ στοχαζώμεθα, ὅτι ταῦτα εἶχαν καμμίαν ἐπιῤῥοὴν εἰς τὸν νοῦν του· ἂν δὲ ὄχι, αὐτὸς ἴσως ἐκολακεύετο μὲ κολακευούσας ἐλπίδας· εἶναι πιθανὸν, ὅτι δὲν ἐξέτασεν ἀρκετὰ τοὺς συλλογισμοὺς ἀπὸ τὰ δύο μέρη, καὶ ὅτι ἔλαβε τὸ ἕνα σύστημα τῶν γνωμῶν ἀντὶ τοῦ ἄλλου, χωρὶς τὴν πρέπουσαν ἐξέτασιν αὐτῶν. Τοιαῦται ἐναντιώσεις ἠμποροῦν νὰ γένωσι μὲ δίκαιον, καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν αἰφνιδίων μεταβολῶν συχνῶς ἀποδεικνύουν τὴν

ἀλήθειάν των. Μ' ὅλον ὅτι ἐγὼ ἤμουν πάντοτε, καὶ ἕως τώρα εἶμαι πολὺ ὁρμητικὸς εἰς ἄλλα πράγματα, καὶ ὅταν ἐσχημάτισα ἀπόφασιν δὲν ἠμπορῶ νὰ λάβω ἡσυχίαν ἐξ αἰτίας τῆς ταραχῆς τοῦ νοὸς, ἕως ὁποῦ θέλω ἀποκτήσειν τὸν σκοπόν μου, ὅμως εἰς τοῦτο δὲν ἠκολούθησα τελείως τὴν φυσικήν διάθεσίν μου. Μάλιϛα δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν ἀπέδειξα περιττῶς τὴν ὁρμήν μου εἰς μερικὰς εὐκαιρίας, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν δὲν ἔπραξα ὡς ζητητὴς, ἀλλ' ἤμην δι' ὅλου πεπεισμένος, ὅτι ἐδιαυθέντευον τὴν ἀλήθειαν, καὶ δὲν ἐνόμιζον ὅτι εἶχα νὰ γένω, κατὰ τὸν λόγον τοῦ κόσμου, Μεθοδιϛὴς πλέον, παρὰ νὰ γένω Μωαμεθιϛής. Πλὴν, ἀπερασμένης τῆς πρώτης ὁρμῆς, μ' ὅλον ὅτι κατὰ τὸ περισσότερον ἤμουν θερμὸς, καὶ ἐνίοτε εἰς ταραχὴν τοῦ νοὸς, ἤμην ἐξωτερικῶς ἥσυχος καὶ εὐχαριϛημένος, ἐπειδὴ γενικῶς ἐπίϛευον, ὅτι, ἂν ἔσφαλα εἰς κάτι τὶ, μὲ καιρὸν ἤθελα ὁδηγηθῆν εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ἡ ἀπόφασίς μου τοῦ ν' ἀρχίσω ταύτην τὴν ζήτησιν ἐξεφύετο, ὄχι τόσον ἀπὸ μεγάλον φόβον διὰ τὴν ἰδίαν μου ψυχὴν, ὅσον ἀπὸ μίαν ἐκπληκτικὴν ἐντύπωσιν εἰς τὴν καρδίαν μου διὰ τὴν μεγαλειότητα τοῦ ἐπαγγέλματός μου, διὰ τὸ βάρος τῶν ψυχῶν, διὰ τὰς ὁποίας εἶχα νὰ μελετήσω, καὶ διὰ τὴν φρικτὴν ἀπολογίαν, τὴν ὁποίαν εἶχα νὰ δώσω περὶ αὐτῶν· καὶ ἐπειδὴ πάντοτε ἐκοπίασα διὰ νὰ διδάσκω τοὺς ἀκροατάς μου, ὅσα ἐπίϛευον νὰ ἦναι ἀληθινὰ, δὲν ἐδοκίμασα μεγάλους φόβους,

ἢ ἀνησυχίαν τοῦ νοός. Ἤρχισα πολὺ νὰ ζητήσω τὴν ἀλήθειαν· ἠκολούθησα πολὺ βαθμηδὸν, καὶ μὲ μεγάλην προφύλαξιν· δὲν ἐδέχθην καμμίαν ἰδέαν ἀπὸ τὴν ἀναφοράν· δὲν ἄφησα καμμίαν τῶν γνωμῶν μου, ἕως ὁποῦ ἔλαβον ἀρκετὰς ἀποκρίσεις εἰς τοὺς συλλογισμοὺς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶχα μάθειν νὰ τὰς διαυθεντεύω· μήτε ἐδέχθην νέα ἄρθρα εἰς τὸ σύμβολόν μου, ἕως ὁποῦ κάθε ἐναντίωσις ἐξηλείφετο, ἢ μοῦ ἐφαίνοντο ἄλλαι εἰς τὸ ἄλλο μέρος πλέον δύσκολαι διὰ νὰ τὰς ἀποκριθῇ τινάς. Μεγάλη δέησις καὶ μελέτη προηγοῦντο εἰς κάθε μεταβολὴν τῶν γνωμῶν μου, καὶ ἀπὸ τὴν ὁρμὴν τῆς ζητήσεώς μου εἰς τὴν ἀπόφασιν διὰ τὴν ἀλήθειαν, ἐπέρασαν σχεδὸν τρεῖς χρόνοι. Διὰ τόσον καιρὸν ἐξέταζον προσεκτικῶς, καὶ ἀπὸ βαθμὸν εἰς βαθμὸν, τὰς προτάσεις, πρὸ τοῦ νὰ ἔλθω εἰς τὴν θέσιν. Τώρα βλέπω, ὅτι πρέπει νὰ ἐντρέπωμαι πολὺ ἐξ αἰτίας τῆς πεισματώδους διαθέσεώς μου· διότι, ἂν εἶχα ἀκολουθήσῃ μὲ ἐπιμέλειαν τὰς εὐκαιρίας, τὰς ὁποίας ἔλαβον, ἠμποροῦσα νὰ ἀποκτήσω τὴν γνῶσιν τῶν ἰδίων ἀληθειῶν εἰς πολὺ συντομώτερον καιρόν. Πλὴν ὁ Κύριος, ἐλπίζω, μὲ ὡδήγησε κατὰ ταύτην τὴν ὁδὸν, καὶ μὲ ἄφησε τόσον εἰς τὴν φυσικὴν ὑπερηφάνειαν τῆς καρδίας μου, διὰ νὰ γένῃ πλέον φανερὸν, ὅτι ἔλαβον τὰ δόγματά μου, ὄχι ἀπ' ἄνθρωπον, ἀλλ' ὅτι μάλιστα, ἐξ ἀρχῆς τὰ ἔμαθον ἀπὸ τὸν λόγον, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

III. Ἤλλαξα τὰς ἰδέας μου περὶ τῆς Θρησκείας, χωρὶς καμμίαν διδασκαλίαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων τὰς γνώμας τώρα ἐδέχθην. Διὰ πολὺν καιρὸν μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ζητήσεώς μου, δὲν ἤθελα οὔτε νὰ διαβάσω, ὅσα ἔγραψαν εἰς τὴν διαυθέντευσίν των. Μάλιστα εἶχα ἀρχίσειν μίαν ἀντιπόκρισιν μὲ τὸν Κύριον Ν.-- ὅμως ὁ σκοπός μου δὲν ἦτον νὰ μάθω ἀπ' αὐτὸν, ἀλλὰ νὰ κάμω φιλονεικίαν μὲ αὐτόν· καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς ἀπέφυγε τὴν φιλονεικίαν, ἐγὼ ἄφησα τὴν ἀντιπόκρισιν, καὶ ἀμέλησα δὶ ὅλου τὰς ἐπιστολάς του. Ἀπ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἀπέφυγον τὴν συντροφίαν του, καὶ δὲν ἤθελον ἀκούσειν τὰς διδαχάς του. Δὲν θέλω νὰ ἐννοήσω ὅτι ὁ Κύριος Ν.--δὲν ἐστάθη ὠφέλιμος εἰς ἐμέ· αὐτὸς μάλιστα ἐστάθη, καὶ ἀκόμη εἶναι πολὺ ὠφέλιμος, καὶ παντοτινὰ βλέπω αἰτίαν νὰ εὐλογήσω τὸν Θεὸν, διότι μοὶ ἐχάρισε τέτοιον φίλον, τόσον κοντὰ, καὶ τόσον πρόθυμον εἰς ὅλας τὰς εὐκαιρίας. Πλὴν τοῦτο πιστεύω βέβαια, ὅτι, ἂν δὲν τὸν εἶχα ἴδη ποτὲ, τοὐλάχιστον ἀπὸ τὸν καιρὸν, ὅταν τὸ παράδειγμά του μὲ ἐπαρακίνησε νὰ ἐξετάσω τὸ φέρσιμόν μου, ἤθελα ἀποκτήσειν τὰς αὐτὰς ἰδέας περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου, τὰς ὁποίας τώρα ἀπέκτησα. Ἡ ὠφέλεια, τὴν ὁποίαν ἔλαβον ἀπ' αὐτὸν, ἐστάθη πάντοτε εἰς ἐκεῖνα τὰ πράγματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡμεῖς σχεδὸν ἐσυμφωνοῦμεν, ὄχι εἰς ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα εἴχομεν διαφοράς· ἐπειδὴ εἰς ταῦτα ἡ ὑπερή-

φανος καρδία μου δὲν τὸν ἤθελε λάβειν ποτὲ, ὡς διδάσκαλον.

Εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν, μ' ὅλον ὁποῦ μοῦ ἐπροσφέροντο πολλὰ βιβλία γεγραμμένα ἀπὸ τοὺς Ξεχωρισμένους καὶ Μεθοδιςὰς, δὲν τὰ ἐδέχθην· καὶ διὰ τὴν σειρὰν δύο χρόνων, δὲν ἐδιάβασα κανένα αὐτῶν μὲ προσοχὴν ἀρκετὴν, διὰ νὰ μάθω κανὲν ἀξιοσημείωτον, τὸ ὁποῖον αὐτὰ περιεῖχον. Δὲν λέγω τοῦτο εἰς καταφρόνησιν τούτων τῶν βιβλίων, ἐπειδὴ πρέπει νὰ ὁμολογήσω, ὅτι πολλὰ, τὰ ὁποῖα τότε ἐκαταφρονοῦσα, περιέχουν Θεολογίαν τόσον λογικὴν, φρόνιμον καὶ ἐξαίρετον, ὥςε ποτὲ δὲν ἐγράφθη ἀπὸ τὸν καιρὸν τῶν Ἀποςόλων. Ἀλλὰ δὲν ἔλαβον τὸ σύςημά μου ἀπ' αὐτὰ, διότι τοῦτο σχεδὸν ἐτελειώθη, πρὶν ὅτι ἐκαταπείσθην νὰ τὰ διαβάσω. Αἱ σπουδαί μου, ἔξω ἀπὸ τὰς Ἁγίας Γραφὰς, ἀπέβλεπον εἰς τοὺς συγγραφεῖς τοὺς περιφήμους τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων μερικῶν τὰ ὀνόματα ἤδη ἐσημείωσα. Ὅταν αὐτοὶ εἶχον διαφορὰς ἀναμεταξύ των, (ἐπειδὴ μάλιςα ὁ Τίλλοτσον καὶ ὁ Οὖκερ, ὁ Ἰορτὶν καὶ ὁ Βέβεριτζ, ὁ Βοὺλ, καὶ ὁ Ὦλλ, διαφέρουν πολὺ,) ἐπροσπαθοῦσα ν' ἀποφασίσω διὰ τὸν ἑαυτόν μου, προβάλλων τὰ συγγράμματα ὅλων αὐτῶν μὲ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ μὲ τ' ἄρθρα, τὰς ὁμιλίας καὶ τὸ τυπικὸν τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας. Ἀπὸ τοιούτους συγγραφεῖς, οὕτως ἐξεταχθέντας, ἔλαβον τὸ περισσότερον μέρος τῶν παρουσῶν γνωμῶν μου, δὲ

ὅσον τὰ συγγράμματα ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔγραψαν τὴν Ἁγίαν Γραφὴν, μὲ ὠφέλησαν.

Ἀλλ᾽ ἂς ἐννοῆται, ὅτι τόσον περισσότερον ἀκολουθῶμεν ταῦτα τὰ ῥεύματα τῆς πηγῆς τῆς εὐτυχοῦς Μεταῤῥυθμήσεως, ὅσον περισσότερον εἶναι καθαρὰ, κατὰ τὴν παροῦσαν ἰδέαν μου, καὶ ἕνας ἠμπορεῖ ν᾽ ἀποδείξῃ εὐκόλως καὶ βεβαίως, ὅτι ἐκεῖνα τὰ δόγματα, τὰ ὁποῖα τώρα πολλοὶ Ἱεροκήρυκες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας διδάσκουν, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται Μεθοδιστικὰ, εἶναι τὰ ἴδια, τὰ ὁποῖα ἐδιδάχθησαν ἀπ᾽ ἐκείνους τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι, ἀφοῦ ἔβαλον τὸ θεμέλιόν της, ἔδωσαν τὰ σώματά των νὰ καῶσι διὰ βεβαίωσιν τῶν δογμάτων των. Εἶναι ἐπιθυμητὸν, ὅτι οἱ βίοι καὶ ὁμιλίαι των, ὅταν ἔζων καὶ ἀπέθανον, καὶ τὰ μένοντα συγγράμματά των ἐγνωρίζοντο περισσότερον, καὶ ὅτι δὲν ηὑρίσκοντο κλεισμένα ἀπὸ τὸν κόσμον εἰς παλαιὰς γλώσσας, καὶ εἰς μεγάλα βιβλία, τὰ ὁποῖα σπανίως εὑρίσκονται. Ἐξ αἰτίας τούτου, τὰ μέλη τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας γενικῶς δὲν γνωρίζουν τελείως τὰ σταθερὰ δόγματά της, καὶ ἀνόητα κατηγοροῦν ὡς Μεθοδιστὰς καὶ Ἐνθουσιαστὰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι διδάσκουν, μὲ ζῆλον, τὰ ἴδια δόγματα τῶν πρώτων Μεταῤῥυθμηστῶν.

IV. Ἡ πρόθυμος ἀνάγνωσις τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἶχεν εἰς ἐμὲ μεγάλην ἐπιῤῥοὴν εἰς τὴν παρακίνησιν ταύτης τῆς μεταβολῆς.

Ἡμεῖς ὅλοι εἴμεθα περιττῶς δεδομένοι νὰ λάβωμεν τὰ πράγματα κατὰ τὴν ἀναφορὰν, καὶ μάλιστα εἰς τὰ τῆς Θρησκείας. Συχνῶς σχηματίζομεν τὸ σύστημα τῆς Θεολογίας μας ἀπ' ἄλλυς συγγραφεῖς, ἢ ἀπὸ τοὺς ἰδίους συλλογισμούς μας καὶ φαντασίας, καὶ ζητοῦμεν μόνον ὀλίγας ξεχωρισμένας περιόδους, αἱ ὁποῖαι φαίνονται νὰ ὑπερασπίζωσι τὰς ἤδη ἐσχηματισμένας ἰδέας μας ἀφίνοντες· ἢ μόλις ἐξετάζοντες ἐκεῖνα τὰ μέρη τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, τὰ ὁποῖα δὲν διαυθεντεύυν τὸν σκοπόν μας. Ἀκόμη, ὅταν ἐξετάζωμεν τὰ σχόλια καὶ τὰς σημειώσεις τῶν ἄλλων, τόσον συχνῶς παραδίδομεν τὸν ἑαυτόν μας περιττῶς εἰς τὰς ἰδέας των, καὶ φανταζόμεθα, ὅτι, ἂν ἠμποροῦμεν ν' ἀποδείξωμεν, ὅτι κανένας περίφημος ἄνθρωπος ἔλαβε καὶ ἐδιαυθέντευσε ποτὲ τὰ δόγματά μας, τοῦτο φθάνει χωρὶς νὰ ἐξετάζωμεν προσεκτικῶς, ἂν ἦναι ὀρθὰ ἢ ἐπισφαλῆ· ἀλλὰ τοῦτο εἶναι τὸ νὰ δώσωμεν ἐκείνην τὴν τιμὴν εἰς τὰ σχόλια τῶν ἀνθρώπων, ἡ ὁποία ἀνήκει μόνον εἰς τὸ Θεῖον βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐξηγοῦνται. Ἡμεῖς καὶ οἱ Ἱεροκήρυκες, μ' ὅλον ὅτι εἰς καιρὸν τῆς χειροτονίας μας ὑποσχόμεθα προθύμως νὰ σπουδάζωμεν, ὅσην εὕρομεν εὐκαιρίαν, τὰς Ἁγίας Γραφὰς, εἴμεθα περιττῶς δεδομένοι ν' ἀφίνωμεν τὸν καιρόν μας καὶ στοχασμοὺς νὰ ἐνασχολῶνται εἰς ἐκείνας τὰς σπουδὰς καὶ κόπους, τὰ ὁποῖα δὲν ἀποβλέπουν εἰς τὸ ἐπάγγελμά μας, ἀλλὰ τὸ ἐναντιώνουν, καὶ τὰ ὁποῖα μᾶς ἀφίνουν μόνον

μίαν ἐλαχίστην προσοχὴν διὰ τὴν σπουδὴν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Καὶ ποῖος ἠμπορεῖ ν' ἀρνηθῇ, ὅτι πολλοὶ δὲν προσέχουν τόσον εἰς τὴν μελέτην τῆς Θείας Γραφῆς, συγκρίνοντες τὰ πνευματικὰ μὲ τὰ πνευματικὰ, δηλαδὴ, ἕνα μέρος τῆς Ἁγίας Γραφῆς μὲ ἄλλο, καὶ ὅλα τὰ μέρη της, μὲ ὅσον δοκιμάζουν εἰς τὰς καρδίας των, καὶ μὲ ὅσον βλέπουν εἰς τὸν κόσμον τριγύρω των, καθὼς προσέχουν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν πραγμάτων, ὁποῦ ὀλίγον, ἢ τελείως δὲν ὠφελοῦσιν. Εἰς τρόπον ὅτι, ἴσως ἂν ἤθελαν ἀρχίσῃ καμμίαν φορὰν νὰ ἐξετάσωσιν αὐτὴν προσεκτικῶς, ἤθελαν εὑρεῖν, ὅτι εἶναι βιβλίον πολὺ διάφορον, ἀφ' ὅσον ἐπρόσμενον. Οὕτως ἔγεινε τοὐλάχιστον εἰς ἐμὲ, καὶ εἶναι πιθανὸν, ὅτι ἤθελε γένῃ οὕτως καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους.

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ μᾶς διδάσκει, ὅτι ἡ ἀληθινὴ σοφία, ἡ σωτηριώδης, ἐνεργητικὴ καὶ πραγματικὴ γνῶσις τῶν θείων πραγμάτων, δὲν ἀποκτᾶται χωρὶς θερμὴν καὶ προσεκτικὴν ζήτησιν. « Υἱέ μου, ἂν, ἀφοῦ δεχθῇς λόγον ἐδικῆς μου „ παραγγελίας, καὶ φυλάξῃς εἰς τὸν ἑαυτόν σου „ τὰς ἐντολάς μου, τὸ αὐτί σου θέλει ὑπακούσειν „ εἰς τὴν σοφίαν, καὶ θέλεις παραβάλειν τὴν „ καρδίαν σου εἰς γνῶσιν, καὶ θέλεις παραβάλειν „ αὐτὴν εἰς ἑρμηνείαν· διατὶ, ἂν ἐπικαλεσθῇς „ τὴν σοφίαν, καὶ δώσῃς τὴν φωνήν σου εἰς „ γνῶσιν, καὶ ἂν γυρεύσῃς αὐτὴν, ὡς τὸ ἀρ„ γύριον, καὶ ἐξετάσῃς αὐτὴν ὡσὰν θησαυρούς,

„ τότε θέλεις καταλάβειν φόβον Κυρίου, καὶ „ θέλεις εὑρεῖν γνώρισιν Θεοῦ.» (Παρ. 2. 1-- 5.). Λοιπὸν, ἂν ἀπεκτήσαμεν τὴν σοφίαν μας, χωρὶς ἐκείνην τὴν ἀδημονίαν καὶ μεγάλην προσοχὴν, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ φιλάργυρος ἐπιθυμεῖ καὶ ζητεῖ τοὺς θησαυροὺς, ἠμποροῦμεν νὰ ὑποπτεύωμεν ὅτι δὲν εἶναι ἀληθινή. Μίαν φορὰν εἶχα, κατὰ τὴν ἰδέαν μου, ἓν εἶδος σοφίας, ἡ ὁποία ἦλθεν εἰς ἐμὲ αἰφνιδίως, καὶ τὴν ὁποίαν ηὗρον πολὺ εὐκόλως. Ἀλλὰ τώρα εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι ἦτον ἀπατηλὴ καὶ κολακευτικὴ μωρία.

Ἐκείνη, τὴν ὁποίαν πιςεύω τώρα νὰ ἦναι ἀληθινὴ σοφία, ἂν ἠμποροῦσα νὰ τὴν ἀποκτήσω, δὲν ἀποκτᾶται τόσον εὐκόλως. Ὅταν ἤρχισα πρῶτον νὰ ἐπιθυμῶ καὶ ζητῶ ταύτην τὴν σοφίαν, ἤμουν πεπεισμένος, ὅτι αὐτὴ εὑρίσκετο εἰς τὰ ἱερὰ γράμματα, καὶ ὄχι εἰς κανὲν ἄλλον τόπον, ὅτι ταῦτα μόνον ἠμποροῦσαν νὰ μᾶς σοφίσωσιν εἰς σωτηρίαν. Διὰ τοῦτο ἐνόμιζον, ὅτι ἔπρεπε νὰ τὰ σπουδάζω· καὶ ἐπειδὴ ὅλα εἶναι θεόπνευςα, καὶ ὀνομαζόμενα ὠφέλιμα, κατὰ τοὺς διαφόρους σκοποὺς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅταν τὰ ἔδωκεν, ἐσπούδαζον ὅλα τὰ μέρη των. Τοιουτοτρόπως, ἐνόμιζον τὴν Ἁγίαν Γραφὴν, ὡς τὸ βιβλίον τῆς μαθήσεώς μου, τὸ ὁποῖον ὁ Κύριος καὶ Πλάςης μου μ' ἐχάρισε, μὲ τὸ ἐπάγγελμά μου, διὰ νὰ εὐγάλω ἀπ' αὐτὴν ὅλα τὰ δόγματά μου, διδασκαλίας, νουθεσίας, μηνύματα, παραδείγματα, θάῤῥος, νόμους τοῦ χρέους μου,

καὶ παρακινήσεις εἰς αὐτό· καὶ τὴν ἐπίστευον ἀκόμη ὡς τὴν ἀπόδειξιν τῶν προνομίων τοῦ πιστοῦ, περιέχουσαν μέγιστα καὶ τίμια ἐπαγγέλματα, καὶ ὅλον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς ἔκρινε δίκαιον ν' ἀποκαλύψῃ, δὶ ἐκεῖνα τὰ ἀνέκφραστα καὶ ἀκατανόητα ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα αὐτὸς, κατὰ τὴν ἀπεριόριστον εὐσπλαγχνίαν του ἡτοίμασε δὶ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τὸν ἀγαπῶσι. Λοιπὸν, διὰ νὰ φανερώνω πρεπόντως τὴν προσταγὴν τὴν δοθεῖσάν μοι ἀπὸ τὸν Κύριον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, ἐκατάλαβον ὅτι ἦτον δὶ ὅλου ἀναγκαιότατον νὰ γνωρίσω ἐγὼ καλὰ, κάθε μέρος τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ τὸν προβάλλω εἰς τοὺς ἄλλους, ὡς λύχνον εἰς τοὺς πόδας μου καὶ φῶς εἰς τὰς ὁδούς μου, προσέχων, ὄχι μόνον εἰς τὰ γράμματά του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀληθινὴν ἐννόησιν καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ εἰς αὐτόν. Ηὗρον, ὅτι τοῦτο ἐζήτει πολὺν καιρὸν, μεγάλην προσοχὴν, συνετὴν ἐξέτασιν, καὶ ἕνα νοῦν ἀδιάφορον, καὶ χωρὶς προϋπόληψιν.

Ἀφοῦ εἶχα σχεδὸν ἀποκτήσῃ τοῦτον τὸν σκοπὸν, καὶ τὸν ηὗρον ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν πλέον καθαρὸν, ἐσπούδασα τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· καὶ οὕτω διὰ σχεδὸν τέσσαρας χρόνους τώρα ἐπέρασα ἕνα μέγα μέρος τοῦ καιροῦ μου, μήτ' ἀποβάλλων, μήτ' ἀκολουθῶν πολὺ τὰ σχόλια τῶν ἄλλων. Επιθυμῶ εἰλικρινῶς νὰ γνωρίζω τὴν ἀλήθειαν. καὶ διὰ τοῦτο διαβάζω τὰς Γραφὰς, « ὄχι ὡς λόγον ἀνθρώπου, ἀλλ' ὡς λόγον τοῦ Θεοῦ. » Καὶ

μ' ὅλον ὅτι ἐνίοτε δὲν ἠκολούθησα τόσον θερμῶς τὴν ἐπιθυμίαν μου, ὅταν αἱ ἄλλαι σπουδαὶ καὶ συμβάντα συνεμιγνύοντο περιττῶς μὲ τοῦτον τὸν κυριώτερον σκοπόν μου, καὶ μ' ὅλον ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν ἤμουν τελείως ἐλεύθερος ἀπὸ τὴν προϋπόληψιν, διότι ἀςοχάςως καὶ πεισματωδῶς ἐκαταφρόνουν ταῦτα τὰ δόγματα, τὰ ὁποῖα τώρα πιςεύω νὰ ἦναι τὸ ἀληθινὸν Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰησοῦ Χριςοῦ, ὅμως εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐδιάβασα πολλαῖς φοραῖς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἁγίας Γραφῆς, μὲ τὴν μεγίςην προσοχήν μȣ. Ὀλίγαι εἶναι αἱ περίοδοι, αἱ ὁποῖαι ἀποβλέπουν εἰς τὰ δόγματα, τὰς ὁποίας δὲν ἐξέτασα συχνῶς καὶ προσεκτικῶς, συγκρίνων τὸ ἓν μὲ τὸ ἄλλο, καθ' ὅλην τὴν ἐπιμέλειαν καὶ προσοχήν μȣ· καὶ σπανίως ἄφησα τὴν μελέτην ὁποιουδήποτε μέρους τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς, ἕως ὅτου εἶχα ἀποκτήσειν καμμίαν ἱκανοποιοῦσαν ἰδέαν περὶ τῆς ἀληθινῆς νοήσεώς του, καὶ τῆς συμφωνίας του μὲ ἄλλα μέρη αὐτῆς. Ἠμπορῶ νὰ εἴπω, ὅτι ἔγραψα σχεδὸν ἀναρίθμητα φύλλα χαρτίου ἀπὸ ἐξετάσεις τῆς Θρησκείας, ἀπὸ διδαχὰς, ἐξηγήσεις καὶ γράμματα, δι' ὅλα, τὰ ὁποῖα ἐξέτασα μὲ μεγάλην προσοχὴν τὴν Ἁγίαν Γραφὴν, διὰ νὰ λάβω ἀπ' αὐτὴν ὅλας τὰς δυνατὰς ἀποδείξεις διὰ τὴν διεύθυνσίν μου. Τοὺς δύο χρόνους ὕςερα ἀπερασμένους, σχεδὸν ποτὲ δὲν ἄνοιξα βιβλίον, τὸ ὁποῖον δὲν ἀνέφερεν εἰς τὴν Θρησκείαν, καὶ ἀπὸ πρωῒ ἕως τὴν νύκτα, οἱ ςοχασμοί μου σχεδὸν

δι' ὅλον τοῦτον τὸν καιρὸν ἐνησχολοῦντο ἀκαταπαύστως εἰς μελέτας διὰ τὰς μεγάλας ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίυ. Κάθε δυσκολία καὶ ἐναντίωσις, (καὶ δυσκολίαι καὶ ἐναντιώσεις πολλαὶ ἐπαρασταίνοντο εἰς τὸν νοῦν μου, καὶ ἀπὸ τὰς ἰδίας μελέτας μου καὶ ἀπὸ τὴν σειρὰν τῆς ἀναγνώσεως,) μ' ἐπαρακίνησε νὰ τρέχω εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ ηὔξησε τὴν ἐπιμέλειαν καὶ προσοχήν μου, εἰς τὴν ζήτησιν καὶ ἐξέτασιν κάθε μέρους τῆς Ἁγίας Γραφῆς περὶ τῆς ὑποθέσεώς μυ, πρὶν ἄτι ἤλλαξα τὴν παλαιὰν γνώμην μυ εἰς νέαν.

Οὕτως ἠμπορῶ νὰ εἴπω ἀληθῶς, ὅτι εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, (εἰς τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον, εἰς τὸν ὁποῖον μόνον οὗτος ὁ τίμιος θησαυρὸς εἶναι κρυμμένος,) ἐζήτησα σοφίαν, τὴν σωτηριώδη γνῶσιν τῶν θείων πραγμάτων, ὡς τὸ ἀργύριον, καὶ ἐξέτασα αὐτὴν ὡσὰν θησαυρούς. Καί, μ' ὅλον ὅτι ἠξεύρω, ὅτι ἡ γνῶσίς μου ἀκόμη εἶναι ὀλίγη εἰς σύγκρισιν τῆς γνώσεως πολλῶν ἄλλων, ὅτι εἶναι γνῶσις παιδίου, ἑνὸς νεοφύτυ εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ Χριστοῦ, ὅμως ἐλπίζω ὅτι, ὅσον διὰ τὰς κυριωτέρας ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου, ἐγὼ ὡδηγήθην, κατὰ τὴν θείαν ὑπόσχεσιν, νὰ καταλάβω τὸν φόβον τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ εὕρω τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ.

Καὶ τώρα, ἀγαπητὲ ἀναγνῶστα, νὰ μοῦ συγχωρῇς νὰ σὲ ἐνθυμίσω, ὅτι ἕως ὅπου ἐσπούδασες τὸν ὁλόκληρον λόγον τοῦ Θεοῦ μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν, ἐσὺ κινδυνεύεις πολύ, ὅταν ἀποφα-

σίζης περὶ ἀνθρώπων καὶ δογμάτων. Ἐπιμελοῦ τὶ νὰ κάμῃς· ἄφησον τούτους τοὺς ἀνθρώπους δι' ὅλου, ἕως ὁποῦ κάμῃς, ὡς οἱ εὐγενεῖς Βεροιῶται, καὶ μὲ κάθε προθυμίαν ἐξετάσῃς καλὰ, καὶ νὰ μελετήσῃς ὅλον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ καταλάβῃς, ἂν τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα αὐτοὶ πιςεύουν καὶ διδάσκουν, οὕτως ἔχουν, μήπως συμβῇ εἰς ἐσὲ, (τὸ ὁποῖον εἶναι πιθανὸν,) ὅτι, ἐνῷ ἐναντιεῖσαι καὶ κατακρίνεις αὐτοὺς, εὑρεθῇς Θεομάχος. Ἄμποτε νὰ ἤθελεν ἀκούσῃ ὁ Θεὸς τὴν ζήτησίν μου, καὶ νὰ μοῦ ἤθελε χαρίσῃ ἀπόκρισιν! καὶ νὰ παρακινήσῃ δυνατῶς τὰς καρδίας ὅλων, οἱ ὁποῖοι διαβάζουν ταῦτα τὰ φύλλα, νὰ διαβάζωσιν οὕτω προσεκτικῶς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν, κατὰ τὸν καιρόν των, ςάσιν, χρέη καὶ εὐκαιρίας, ὄχι ὡς λόγον ἀνθρώπων, ἀλλ' ὡς λόγον τοῦ ἰδίου Θεοῦ, ὁμιλοῦντος ἀπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς αὐτοὺς, διὰ τὰς αἰωνίους ὑποθέσεις τῶν πολυτίμων καὶ ἀθανάτων ψυχῶν των! Ὁποιοσδήποτε εἶναι ὁ συμβουλευτὴς, καταφρονημένος, καὶ ἄξιος καταφρονήσεως, ἡ συμβουλὴ εἶναι καλὴ χωρὶς ἀμφιβολίαν, καὶ αὐτὸς δὲν θέλει εὑρεῖν αἰτίαν τοῦ νὰ λυπηθῇ, εἰς τὴν φρικτὴν ὥραν τοῦ θανάτου καὶ τὴν τρομακτικὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, διότι τὴν ἔκαμεν· εἶναι συμβουλὴ, διὰ τὴν ὁποίαν κανένας δὲν θέλει λυπηθῆν εἰς ἐκείνας τὰς εὐκαιρίας, διότι τὴν ἠκολούθησε, μ' ὅλον ὅτι ἠμπορεῖ νὰ τὴν τραβίζῃ ἀπὸ σπουδὰς πλέον νοςίμους, καὶ κατὰ τὸ παρὸν, πλέον εἰς ὑπόληψιν,

ἢ νὰ δώσῃ ἐνασχόλησιν εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἀπέδωκεν εἰς θελητικωτέρας καὶ πλέον συνειθισμένας ἀσχολίας· ὅμως εἶναι συμβουλὴ, ἡ ὁποία, ἂν παραιτῆται, θέλει γένῃ ἄλλο κεντρὶ εἰς τὴν συνείδησιν διὶ ὅλους τοὺς ἀναριθμήτους αἰῶνας τῆς αἰωνιότητος.

Καὶ ἄμποτε αὐτοὶ, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ ἀρχιποιμὴν ἐδιώρισε τὴν ἐπιμέλειαν τῶν πολυτίμων ψυχῶν, καὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους αὐτὸς βέβαια θέλει ζητήσειν αἰτίαν διὰ κάθε μίαν ψυχὴν, ἡ ὁποία θέλει αφανισθῇ διὰ τῆς ἀμελείας των, νὰ ἤθελαν δεχθῇ φιλικῶς ταύτην τὴν ἀπόδειξιν τῆς θερμῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς μου, τόσον διὰ τὸν ἑαυτόν των, ὅσον καὶ διὰ τὰ ποίμνιά των, διότι ἔγραψα ταῦτα περὶ τῶν μερικῶν χρεῶν των, καὶ νὰ ἤθελαν δώσῃ πολὺν τὸν καιρόν των εἰς τὴν προσεκτικὴν καὶ ἐλευθέραν σπουδὴν τοῦ λόγȣ τοῦ Θεοῦ, ἐκείνȣ τοῦ βιβλίου, τὸ ὁποῖον εἶναι ὑπέρμετρα καλλήτερον ἀφ' ὅλα τ' ἄλλα, ὅμως σπȣδάζεται σχεδὸν ὀλιγώτερον! Τί ὠφελεῖ νὰ ἦναι οἱ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ αἰωνίου ἄνθρωποι μαθημένοι, δυνατοὶ φιλόσοφοι, μεταφυσικοὶ καὶ μαθηματικοὶ, ἐπιδέξιοι λογικοὶ, ἢ στολισμένοι μὲ τὴν γνῶσιν τῶν πλέον εἰς ὑπόληψιν ἐπιστημῶν, ἂν ἀγνοοῦν, ἢ ὀλίγον ἠξεύρουν τὴν Ἁγίαν Γραφήν; Οὗτοι οἱ ἄλλοι κλάδοι τῆς μαθήσεως ἠμποροῦν ἴσως νὰ τοὺς εὐχαριστήσωσι καὶ πληροφορήσωσιν, ἠμποροῦν νὰ τοὺς ἀποκτήσωσι προτίμησιν, φήμην, σέβας, καὶ εὔνοιαν, ἀλλὰ μόνον ἡ γνῶσις τοῦ

λόγου τοῦ Θεοῦ ἠμπορεῖ νὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ « προσέχωσιν εἰς τὸν ἑαυτόν των, καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν των, » εἰς τρόπον ὥςε νὰ εὕρωσιν εἰς τὸ τέλος τὴν ἰδίαν των αἰώνιον σωτηρίαν, καὶ τὴν σωτηρίαν ἐκείνων, ὁποῦ εἶναι ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειάν των. Δὲν ἔχω σκοπὸν τελείως νὰ προβάλλω τὰς γνώμας μου ὡς σχέδιον τῶν δογμάτων, ἢ νόμον τῆς πίςεως καὶ διδαχῶν τῶν ἀδελφῶν μου τῶν Ἱεροκηρύκων. Ὅσον δὲ εἶμαι ἀγνώριςος, τόσον ὀλιγώτερον ἠμποροῦν ν' ἀποδιώξωσι τὰ λόγιά μου, καὶ ἂν κανένας ἤθελεν εὕρῃ, ὅτι αὕτη ἡ ὑπόθεσις ἐγγίζει τὴν συνείδησίν του, καὶ ἤθελε γνωρίσειν, ὅτι τωόντι ἔσφαλεν ἀκολουθῶντας ἄλλα ἐπαγγέλματα, καὶ σπουδάζωντας ἄλλα βιβλία περισσότερον παρὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, τότε ἴσως αὐτὸς θέλει εὑρεῖν, ὅτι δὲν ἐκατάλαβεν ὀρθῶς τὰ δόγματα τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ὅτι ἑπομένως δὲν διευθύνει ὀρθῶς τοὺς ἄλλους, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου αἱ ψυχαί των κινδυνεύονται· ἐπειδὴ πρέπει νὰ βεβαιωθῇ, ὅτι, ἂν ἤθελεν ἀκολουθήσῃ ταύτην τὴν σπουδὴν διὰ μερικοὺς χρόνους, (τὸ ὁποῖον ἡ ὠφέλειά του δικαίως ζητεῖ) αὐτὸς ἠμπορεῖ νὰ εὕρῃ, ὅτι ἡ Ἁγία Γραφὴ εἶναι βιβλίον πολὺ διάφορον, ἀφ' ὅσον ἐςοχάζετο.

V. Προσθέτω, ὅτι ἡ δέησις εἶχε μεγάλην ἐπιῤῥοὴν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ταύτης τῆς μεταβολῆς. Ἐγὼ γνωρίζω, ὅτι ὁ κόσμος, μ' ὅλον ὅτι ὀνομαζόμενος Χριςιανικὸς, εὑρίσκεται εἰς μίαν τοιαύτην κατάςασιν, ὅτι τὸ νὰ προφέρῃ τινὰς

λόγον περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως εἰς πολλὰς συντροφίας λογίζεται ἀνοησία, ἢ καὶ πολλοὶ τὸ δέχονται μὲ γέλασμα, καὶ ὅτι, ἂν γνωρίζηται, ὅτι κανένας ἔχει παντοτινὴν ὁμιλίαν μὲ τὸν Θεὸν, διὰ τῆς προσευχῆς καὶ δεήσεως μὲ εὐχαριστίαν, τοῦτο μόνον φθάνει νὰ τοῦ ἀποκτήσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Μεθοδιστοῦ. Ὅμως εἶναι βεβαιότατον, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι πλήρης κανόνων, διδασκαλιῶν, παρακινήσεων, προσκαλεσμάτων καὶ παραδειγμάτων, διὰ νὰ μᾶς παρακινήσωσιν εἰς τοιαύτην πρᾶξιν. Ὁποιος δὲν ἠξεύρει τοῦτο, δὲν ἐδιάβασε τὴν Ἁγίαν Γραφὴν, μήτε ἠμπορεῖ κανένας, εἰς ὁποιονδήποτε τρόπον, νὰ καταφρονῇ τοῦτο τὸ μεγάλον χρέος καὶ προνόμιον τοῦ πιστοῦ, χωρὶς νὰ καταφρονῇ αὐτὴν, καὶ νὰ ἐλέγχῃ τοὺς πλέον ἀξίους χαρακτῆρας γεγραμμένους ἐκεῖ ὡς παραδείγματά μας, καὶ ἀκόμη ἐκεῖνον τοῦ ἰδίȣ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Λοιπὸν, οἱ ἄνθρωποι οἱ ὀνομαζόμενοι Χριστιανοὶ, ἂς ἦναι ἀσεβεῖς καὶ βέβηλοι ὅσον θέλουν, ἐγὼ δὲν θέλω ἐντραπῆν νὰ ὁμιλῶ περὶ τοιαύτης ἀσυνηθίστου ὑποθέσεως· ἐπειδὴ, ἂν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἦναι ἀληθὴς, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἐζήτησεν ὅλην τὴν σοφίαν τȣ, γνῶσιν, πίστιν, μετανοὴν καὶ ἀξιότητα τῆς ὑπακοῆς του ἀπὸ τὸν Θεὸν, διὰ θερμῆς, ζηλωτικῆς καὶ καρτερικῆς δεήσεως, ποτὲ δὲν ἐγνώρισεν οὐδὲν, καθὼς πρέπει νὰ γνωρίσῃ, ποτὲ δὲν ἐπίστευσε, δὲν ἐμετανόησε, καὶ ποτὲ εἰς ὅλην τὴν ζωήν του δὲν ἔκαμε κανὰ χρέος, καθὼς πρέπει. Ὁ καιρὸς ἦτον, καὶ

ἀκόμη ἀφοῦ ἔλαβον τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ψυχῶν τῶν ἄλλων, ὅταν ἠμέλησα τοῦτο τὸ χρέος, καὶ οὕτως ἤμουν « ἄθεος εἰς τὸν κόσμον.» Πλὴν ἔπειτα, διὰ τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ καὶ ἐλέυς, ἐκοπίασα θερμῶς διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἰδίας ψυχῆς μου, καὶ ἐκείνην τῶν ἄλλων, τὸ ὁποῖον δὲν ἔκαμον πρότερον.

« Ἂν ἐσεῖς, μ' ὅλον ὅτι εἶσθε πονηροὶ, ἠξεύ-
,, ρετε νὰ δίδητε καλὰ δοσίματα εἰς τὰ παιδία
,, σας, πόσον μᾶλλον θέλει δώσειν ὁ πατὴρ ὁ
,, οὐράνιος τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς ἐκείνυς, οἱ
,, ὁποῖοι τὸ ζητοῦσιν ἀπ' αὐτόν; Ἂν τις δὲν
,, ἔχῃ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, δὲν εἶναι αὐτοῦ.»
Ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ἀνήκει εἰς αὐτὸ τὸ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅλα τὰ πράγματα· διότι ἐξετάζει καὶ ἀποκαλύπτει καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀληθινὴ Ἐκκλησία ἔλαβε τὴν ἀκόλουθον βεβαίαν ὑπόσχεσιν· « ὅλοι οἱ υἱοί σου θέλουν διδαχθῆν ἀπὸ τὸν Θεόν.» (Ἡσ. 54. 13.) Εἰς συμφωνίαν μὲ τοῦτο, ὁ Χριστὸς εἶπεν, ὅτι « οὐδεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς αὐτὸν, ἂν ὁ πατήρ του δὲν ἑλκύσῃ αὐτὸν, καὶ ἂν δὲν ἦναι διδακτὸς τοῦ Θεοῦ.» (Ἰωάν. 6. 44. 45.) Καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· « ὁ ψυχικὸς ἄνθρωπος δὲν δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ εἶναι μωρία εἰς αὐτὸν, καὶ δὲν δύναται νὰ τὰ γνωρίσῃ, διότι πνευματικῶς διακρίνονται. (Κορ. Α'. 2. 14.) Ὁ Ἰούδας, Ἐπισ. περ. 19. ἐξηγεῖται τοὺς ψυχικοὺς, λέγων· « πνεῦμα μὴ ἔχον-

τες,» καὶ εἶναι φανερὸν, ὅτι τοιαύτη εἶναι ἡ νόησις τοῦ Παύλου εἰς τὴν ἄνωθεν περίοδον, διότι λέγει εἰς τὴν προηγουμένην, ὅτι ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον, «ὄχι μὲ λόγους, τοὺς ὁποίους ἡ ἀνθρωπίνη σοφία διδάσκει, ἀλλὰ τοὺς ὁποίους τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διδάσκει,, συγκρίνων τὰ πνευματικὰ μὲ τὰ πνευματικά.» Οὕτως ἐσυμφωνοῦσα, ὅτι ὁ φυσικὸς νοῦς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἠμποροῦσε νὰ λάβῃ πνευματικῶς καὶ ὠφελίμως, τὴν γνώρισιν τῶν ἀποκαλυφθέντων μυστηρίων, ἂν δὲν φωτίζηται ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἀκόμη ἔμαθον, ὅτι ὁ Σατανᾶς, ὁ Θεὸς καὶ ἡγεμὼν τοῦ αἰῶνος τούτου, ἠμπορεῖ νὰ τυφλώσῃ τοὺς ὀφθαλμούς μας, ὅτι τὰ νοήματά μας ἠμποροῦν νὰ σκοτισθῶσι, καὶ σκέπασμα νὰ κῆται εἰς τὴν καρδίαν μας, ὅταν διαβάζωμεν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, διὰ τὰ ὁποῖα τὸ γράμμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, χωρὶς τὸ πνεῦμα μόνον σκοτώνει. Ὅθεν φαίνεται ἀναγκαῖος ὁ διὰ τοῦ πνεύματος φωτισμὸς τοῦ νοῦ μας, διὰ νὰ καταλάβωμεν τὰς Γραφὰς, χωρὶς τὸν ὁποῖον καὶ εἰς τοὺς μαθητάς του, αἱ φανερώταται ὁμιλίαι τοῦ Κυρίου μας περὶ τῶν θλίψεών του, θανάτου καὶ ἀναστάσεως ἦσαν ἐσκεπασμέναι, καὶ δὲν τὰς ἐκατάλαβον. Τὸ σκέπασμα πρέπει νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὴν καρδίαν, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου οἱ Ἑβραῖοι διαβάζοντες τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, δὲν ἠμποροῦν νὰ καταλάβωσι τὰς πλέον καθαρὰς δηλοποιήσεις τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν Προφητῶν περὶ τοῦ ὑποσχομένου Σωτῆρός των.

Ἡ Ἁγία Γραφὴ φανερώνει ἀκόμη συχνῶς, ὅτι ἡ ἀληθινὴ σοφία εἶναι δῶρον Θεοῦ, καὶ ὅτι καθένας, ὁποῦ ἐπιθυμεῖ νὰ γένῃ σοφὸς εἰς σωτηρίαν, πρέπει νὰ τὴν ζητήσῃ ἀπ' αὐτὸν, ὅτι « ὁ Κύριος εἶναι δύναμις τῶν φοβουμένων αὐτὸν, καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ εἶναι διὰ νὰ δηλοποιήσῃ εἰς αὐτοὺς, » (Ψαλ. 24. 14.) καὶ ὅτι εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν δέχονται τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας, εἰς τὸ νὰ σωθῶσιν, ὁ Θεὸς θέλει πέμψειν ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸ ψεῦδος διὰ νὰ κατακριθῶσιν ὅλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν πιστεύουν εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' εὐχαριστήθησαν εἰς τὴν ἀδικίαν. » (Θεσσ. Β. 2. 10. 12.)

Διὰ ταύτας τὰς αἰτίας, καὶ ἐμπιστευόμενος εἰς τὰς ὑποσχέσεις καὶ τὰ προσκαλέσματα, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται τόσον συχνῶς εἰς τὰς Γραφὰς, ἐπαρακινήθην εἰς κάποιον τρόπον, νὰ δέωμαι εἰς τὸν Κύριον διὰ τὴν διεύθυνσίν του καὶ διδασκαλίαν, ὅταν ἤρχισα νὰ ζητήσω τὴν ἀλήθειαν· καὶ ἐνῷ ὁ νοῦς μου ἔγεινε πλέον ἐνασχολημένος, καὶ αἱ δυσκολίαι μου, ἐξ αἰτίας τῶν λαβυρίνθων τῆς φιλονεικίας, ηὔξησαν, ἤμουν πλέον θερμὸς, συχνὸς καὶ λεπτομερὴς εἰς τὰς ζητήσεις μου πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ παντοτινὴ δέησίς μου εἰς τὸν Κύριον ἦτον, ὅτι νὰ ἤθελεν αὐτὸς μὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ προϋπόληψιν, σκάτος τῆς καρδίας μου, καταφρόνησιν τῆς ἀληθείας, πεῖσμα, ἐνθουσιασμὸν, ἀμάθειαν καὶ πλάνην, καὶ ὅτι ὁ Κύριος νὰ μοῦ ἤθελε δώσῃ σοφίαν καὶ

νόησιν, νὰ μὲ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἡ ὁποία εἶναι εἰς τὸν Ἰησοῦν, νὰ φωτίσῃ τὸν νοῦν μου, ν' ἀσηκώσῃ τὸ σκέπασμα ἀπὸ τὴν καρδίαν μου, καὶ νὰ μοὶ δείξῃ τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, ἡ ὁποία ἀποκαλύπτεται εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς διὰ μέσου τοῦ ἁγίου λόγου του. Οὕτως προσμένων τὴν βοήθειαν τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν διαταγήν του, θαῤῥῶν εἰς αὐτὸν, καὶ ἐλπίζων εἰς τὰς ὑποσχέσεις του ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὡδηγήθην ἀπὸ βαθμὸν εἰς βαθμὸν ν' ἀλλάξω τελείως τὰς γνώμας μου περὶ τῶν ἀληθειῶν τῆς Θρησκείας. Πιστεύω βεβαιότατα, ὅτι τοῦτο ἔγεινε διὰ τῆς ὑποσχομένης διδασκαλίας τοῦ πνεύματος τῆς ἀληθείας, τὸ ὁποῖον ἐφώτισε δυνατῶς τὸν νοῦν μου, ἤνοιξέ μοι τὰς Γραφὰς, ἀπεδίωξε τὰ σύννεφα τῆς πλάνης καὶ προϋποληψεως, καὶ μ' ἐπαρακίνησε νὰ δεχθῶ τὴν ἀλήθειαν μὲ πίστιν καὶ ἀγάπην. Αἰσθάνομαι βέβαια, ὅτι κάμνων γνωστὰ ταῦτα τὰ πράγματα δημοσίως, κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, δὲν ἔχω ἄλλον σκοπὸν, παρὰ μόνον ν' αὐξήσω τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν. Ἀλλὰ δηλοποιῶ, ὡσὰν νὰ ἤμην εἰς τὴν παρουσίαν του, ὅτι ἐδεήθην περὶ πολλῶν τῶν πλέον ἀξιοσημειώτων μερῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἐξετάζων κεφάλαιον μετὰ κεφάλαιον, καὶ συχνῶς περίοδον μετὰ περίοδον, φοβούμενος μεγάλως μήπως ἤθελα διώξῃ, ἢ δὲν καταλάβῃ ὀρθῶς τὴν ἀλήθειαν, ἢ μήπως ἤθελα δεχθῇ ψεῦδος, καὶ ἐπιθυμῶν πολὺ θερμῶς νὰ γνωρίσω, ὁποῖα ἦτον ἐκεῖνα τὰ δόγ-

ματα, τὰ ὁποῖα ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταί του ἐδίδαξαν. Γνωρίζω καλῶς, ὅτι ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ ἔχω μεγάλην αἰτίαν νὰ ταπεινώνωμαι καὶ νὰ ἐντρέπωμαι, ἐξ αἰτίας τῆς συχνῆς ἀμελείας καὶ τῶν ἀδιακόπων ἁμαρτωλῶν μου δεήσεων, ἀλλὰ τόσον βέβαια πιστεύω, ὅτι αἱ ὑποσχέσεις του εἶναι πισταὶ, καὶ τόσον βέβαια πιστεύω, ὅτι αὐτὸς εἶναι Θεὸς, ὁποῦ ἀκούει τὴν δέησιν, ὅσον βέβαια πιστεύω, ὅτι « ἡ σὰρξ καὶ τὸ αἷμα δὲν ἐφανέρωσαν » εἰς ἐμὲ τὰ δόγματα, τὰ ὁποῖα τώρα διδάσκω, ἀλλ᾽ ὁ ἴδιος Θεὸς διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματός του.

Ὦ Ἀναγνῶστα, ὁποιοσδήποτε καὶ ἂν ἦσαι, ἂν ἠμέλησας ἕως τώρα τοῦτο τὸ ἀξιοθεώρητον χρέος, ἢ, ἂν τὸ ἔκαμες εἰς τρόπον ἀναίσθητον, ἄψυχον καὶ ἄπρεπον, μὲ τὰ λόγια μόνον, ἐνῷ ἡ καρδία σου δὲν ἠσχολήθη, καὶ ἐνῷ ἄφησες τοὺς στοχασμούς σου νὰ τρέξωσι ματαίως· ἂν δὲν ἐσυνήθισες νὰ ζητῇς μὲ θερμὴν δέησιν, τὴν σοφίαν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ἂν δὲν ἐδοκίμασες πίστιν εἰς τὰς ὑποσχέσεις, αἱ ὁποῖαι σοῦ ἐδώθησαν, μήτε ἐμεταχειρίσθης αὐτὰς εἰς τὰς πρὸς τὸν Θεὸν δεήσεις σου, ὅστις στέκει εἰς τὰς ὑποσχέσεις του· ἂν ἀπέκτησες ὅλην τὴν γνῶσιν τῶν θείων πραγμάτων ἐμπιστευόμενος εἰς τὴν ἰδίαν σου νόησιν· ἂν, ὅταν ἐδιάβασες τὴν Ἁγίαν Γραφὴν, ἐπαρατήρησες σοφὰ σχόλια, ὑπομνήματα καὶ διηγήσεις, περισσότερον παρ᾽ ὅτι ἐζήτησας τὸ φῶς

τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ· τότε ἂς ἦσαι βέβαιος, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀληθὴς, καὶ ἐπειδὴ τὰ περιεχόμενα εἰς αὐτὸν ἀνήκουν εἰς ἡμᾶς, τὸ φῶς ὁποῦ εἶναι εἰς ἐσὲ, εἶναι σκότος, καὶ ἕως τώρα δὲν γνωρίζεις οὐδὲν, καθὼς πρέπει νὰ γνωρίζῃς. Ἄμποτε νὰ ἤθελεν ὁ Θεὸς παρακινήσῃ ἀληθῶς τὴν καρδίαν σου, ν' ἀκολουθήσῃ ἄλλην ὁδὸν, καὶ νὰ ζητήσῃ σοφίαν ἀπ' ἐκεῖνον τὸν τόπον, ὅπου μόνον εὑρίσκεται, δηλαδὴ, ἀπὸ τὸν Κύριον, « τὸν πατέρα τῶν φώτων, » ἀπὸ τὸν ὁποῖον εἶναι « κάθε δόσις ἀγαθὴ, καὶ κάθε δῶρον τέλειον, » καὶ ὁ ὁποῖος σὲ ἐδιώρισε νὰ ζητήσῃς, διὰ νὰ λάβῃς.

VI. Λέγω ἀκόμη, ὅτι εἰς ταύτην τὴν διήγησιν, δὲν εὑρίσκεται οὐδὲν, τὸ ὁποῖον ἠμπορεῖ νὰ ὀνομάζηται λογικῶς ἐνθουσιασμός.

Συμφωνῶ, ὅτι ὁ ἀληθὴς ἐνθουσιασμὸς συχνῶς συνοδεύει τὸν ζῆλον τὸν εἰς τὴν Θρησκείαν, ὅτι εἰς μερικὰς εὐκαιρίας εἶναι μέγιστον κακὸν, καὶ προξενεῖ πολλὰ ἀξιοδάκρυτα ἀποτελέσματα, καὶ ὅτι κάθε ζηλωτικὸς κήρυξ τοῦ Εὐαγγελίου πρέπει νὰ προσέχῃ ἐναντίον αὐτοῦ, καθὼς καὶ καθένας ὁποῦ προσκολλᾶται εἰς τὴν Θρησκείαν. Ἤθελεν εἶναι ἀδύνατον τὸ ν' ἀποδείξῃ τινὰς, ὅτι αἱ ἔσχαται ἀνανεώσεις τῆς Θρησκείας, αἱ ὁποῖαι γενικῶς ὠνομάζοντο Μεθοδισμὸς, ἦτον δι' ὅλου ἐλεύθεραι, καὶ κατὰ γνώμας καὶ κατὰ πράξεις, ἀπὸ τοῦτον τὸν ἐνθουσιασμόν. Καὶ μάλιστα ποῖαι ἀνανεώσεις τῆς Θρησκείας ἦτον ποτὲ ἐλεύ-

θεραι ἀπὸ τὸν ἔλεγχον; Ὅπου ὁ Κύριος σπείρει τὸν καλὸν σπόρον του, ἐκεῖ ὁ ἐχθρὸς μάλιστα θέλει σπείρει ζιζάνια. Πρέπει νὰ ὁμολογῶμεν, ὅτι μερικοὶ τῶν πλέον περιφήμων εἰς ἐκείνας τὰς ἀνανεώσεις, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα, ἀφοῦ θέλει παύση ἡ ὑπόληψις, θέλουν τιμηθῆν ὡς λύχνοι καιόμενοι καὶ φαίνοντες ἕως εἰς τοὺς ἐσχάτους καιροὺς τῆς Ἐκκλησίας, ἔπεσαν ἐξ αἰτίας τοῦ μεγάλου ζήλου των, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας, εἰς γνώμας, φράσεις καὶ φέρσιμον, τὰ ὁποῖα εἰς μερικὰς εὐκαιρίας ἠμποροῦν νὰ ὀνομάζωνται ἐνθουσιασμὸς, καὶ διὰ ταῦτα τὰ συμβάντα οἱ ἐχθροί των δὲν ἔλειψαν νὰ ὁμιλήσωσι πολύ. Πλὴν, μ' ὅλον ὅτι μερικοὶ, οἱ ὁποῖοι ἐδίδαξαν ταῦτα τὰ δόγματα, ἔπεσαν εἰς ἀδιακρίτους πράξεις καὶ σφάλματα, ὅμως οἱ λογικοὶ καὶ σοφοὶ δὲν θέλουν κατακρίνει τὴν Θρησκείαν διὰ τοῦτο, μήτε θέλουν στοχασθῆν, ὅτι τὰ δόγματα εἶναι ἀπατηλά. Δὲν ἔχομεν σκοπὸν νὰ διαυθεντεύωμεν τὴν ὑπόληψιν τῶν μερικῶν ἀνθρώπων, μήτε τὴν ἀπόφασίν των, ἀλλὰ τὰ δόγματα τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς διωρισμένης Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας. Ταῦτα θέλουν μένειν ἀληθινὰ καὶ ἀξιοθεώρητα, μ' ὅλον ὅτι πολλοὶ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι τὰ ἐδίδαξαν ζηλωτικῶς καὶ εὐτυχῶς ἐπεφορτίζοντο δικαίως μὲ τ' ὄνομα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ· καὶ βεβαιώνω σταθερὰ, ὅτι ἕνας ἄνθρωπος ἠμπορεῖ νὰ παρακινηθῇ νὰ πιστεύῃ ταῦτα τὰ δόγματα, καθ' ὅλην τὴν δυνατὴν καὶ

ἢ νὰ δώσῃ ἐνασχόλησιν εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἀπέδωκεν εἰς θελητικωτέρας καὶ πλέον συνειθισμένας ἀσχολίας· ὅμως εἶναι συμβουλὴ, ἡ ὁποία, ἂν παραιτῆται, θέλει γένῃ ἄλλο κεντρὶ εἰς τὴν συνείδησιν δι' ὅλους τοὺς ἀναριθμήτους αἰῶνας τῆς αἰωνιότητος.

Καὶ ἄμποτε αὐτοὶ, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ ἀρχιποιμὴν ἐδιώρισε τὴν ἐπιμέλειαν τῶν πολυτίμων ψυχῶν, καὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους αὐτὸς βέβαια θέλει ζητήσειν αἰτίαν διὰ κάθε μίαν ψυχὴν, ἡ ὁποία θέλει αφανισθῇ διὰ τῆς ἀμελείας των, νὰ ἤθελαν δεχθῇ φιλικῶς ταύτην τὴν ἀπόδειξιν τῆς θερμῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς μου, τόσον διὰ τὸν ἑαυτόν των, ὅσον καὶ διὰ τὰ ποίμνιά των, διότι ἔγραψα ταῦτα περὶ τῶν μερικῶν χρεῶν των, καὶ νὰ ἤθελαν δώσῃ πολὺν τὸν καιρόν των εἰς τὴν προσεκτικὴν καὶ ἐλευθέραν σπουδὴν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ἐκείνου τοῦ βιβλίου, τὸ ὁποῖον εἶναι ὑπέρμετρα καλλήτερον ἀφ' ὅλα τ' ἄλλα, ὅμως σπουδάζεται σχεδὸν ὀλιγώτερον! Τί ὠφελεῖ νὰ ἦναι οἱ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ αἰωνίου ἄνθρωποι μαθημένοι, δυνατοὶ φιλόσοφοι, μεταφυσικοὶ καὶ μαθηματικοὶ, ἐπιδέξιοι λογικοὶ, ἢ στολισμένοι μὲ τὴν γνῶσιν τῶν πλέον εἰς ὑπόληψιν ἐπιστημῶν, ἂν ἀγνοοῦν, ἢ ὀλίγον ἠξεύρουν τὴν Ἁγίαν Γραφήν; Οὗτοι οἱ ἄλλοι κλάδοι τῆς μαθήσεως ἠμποροῦν ἴσως νὰ τοὺς εὐχαριστήσωσι καὶ πληροφορήσωσιν, ἠμποροῦν νὰ τοὺς ἀποκτήσωσι προτίμησιν, φήμην, σέβας, καὶ εὔνοιαν, ἀλλὰ μόνον ἡ γνῶσις τοῦ

λόγου τοῦ Θεοῦ ἠμπορεῖ νὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ « προσέχωσιν εἰς τὸν ἑαυτόν των, καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν των, » εἰς τρόπον ὥστε νὰ εὕρωσιν εἰς τὸ τέλος τὴν ἰδίαν των αἰώνιον σωτηρίαν, καὶ τὴν σωτηρίαν ἐκείνων, ὁποῦ εἶναι ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειάν των. Δὲν ἔχω σκοπὸν τελείως νὰ προβάλλω τὰς γνώμας μου ὡς σχέδιον τῶν δογμάτων, ἢ νόμον τῆς πίστεως καὶ διδαχῶν τῶν ἀδελφῶν μου τῶν Ἱεροκηρύκων. Ὅσον δὲ εἶμαι ἀγνώριστος, τόσον ὀλιγώτερον ἠμποροῦν ν᾿ ἀποδιώξωσι τὰ λόγιά μου, καὶ ἂν κανένας ἤθελεν εὕρῃ, ὅτι αὕτη ἡ ὑπόθεσις ἐγγίζει τὴν συνείδησίν του, καὶ ἤθελε γνωρίσειν, ὅτι τωόντι ἔσφαλεν ἀκολουθῶντας ἄλλα ἐπαγγέλματα, καὶ σπουδάζωντας ἄλλα βιβλία περισσότερον παρὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, τότε ἴσως αὐτὸς θέλει εὑρεῖν, ὅτι δὲν ἐκατάλαβεν ὀρθῶς τὰ δόγματα τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ὅτι ἑπομένως δὲν διευθύνει ὀρθῶς τοὺς ἄλλους, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου αἱ ψυχαί των κινδυνεύονται· ἐπειδὴ πρέπει νὰ βεβαιωθῇ, ὅτι, ἂν ἤθελεν ἀκολουθήσῃ ταύτην τὴν σπουδὴν διὰ μερικοὺς χρόνους, (τὸ ὁποῖον ἡ ὠφέλειά του δικαίως ζητεῖ) αὐτὸς ἠμπορεῖ νὰ εὕρῃ, ὅτι ἡ Ἁγία Γραφὴ εἶναι βιβλίον πολὺ διάφορον, ἀφ᾿ ὅσον ἐστοχάζετο.

V. Προσθέτω, ὅτι ἡ δέησις εἶχε μεγάλην ἐπιῤῥοὴν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ταύτης τῆς μεταβολῆς. Ἐγὼ γνωρίζω, ὅτι ὁ κόσμος, μ᾿ ὅλον ὅτι ὀνομαζόμενος Χριστιανικὸς, εὑρίσκεται εἰς μίαν τοιαύτην κατάστασιν, ὅτι τὸ νὰ προφέρῃ τινὰς

λόγον περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως εἰς πολλὰς συντροφίας λογίζεται ἀνοησία, ἢ καὶ πολλοὶ τὸ δέχονται μὲ γέλασμα, καὶ ὅτι, ἂν γνωρίζηται, ὅτι κανένας ἔχει παντοτινὴν ὁμιλίαν μὲ τὸν Θεὸν, διὰ τῆς προσευχῆς καὶ δεήσεως μὲ εὐχαριστίαν, τοῦτο μόνον φθάνει νὰ τοῦ ἀποκτήσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Μεθοδιστοῦ. Ὅμως εἶναι βεβαιότατον, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι πλήρης κανόνων, διδασκαλιῶν, παρακινήσεων, προσκαλεσμάτων καὶ παραδειγμάτων, διὰ νὰ μᾶς παρακινήσωσιν εἰς τοιαύτην πρᾶξιν. Ὅποιος δὲν ἠξεύρει τοῦτο, δὲν ἐδιάβασε τὴν Ἁγίαν Γραφὴν, μήτε ἠμπορεῖ κανένας, εἰς ὁποιονδήποτε τρόπον, νὰ καταφρονῇ τοῦτο τὸ μεγάλον χρέος καὶ προνόμιον τοῦ πιστοῦ, χωρὶς νὰ καταφρονῇ αὐτὴν, καὶ νὰ ἐλέγχῃ τοὺς πλέον ἀξίους χαρακτῆρας γεγραμμένους ἐκεῖ ὡς παραδείγματά μας, καὶ ἀκόμη ἐκεῖνον τοῦ ἰδίȣ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Λοιπὸν, οἱ ἄνθρωποι οἱ ὀνομαζόμενοι Χριστιανοὶ, ἂς ἦναι ἀσεβεῖς καὶ βέβηλοι ὅσον θέλουν, ἐγὼ δὲν θέλω ἐντραπῆν νὰ ὁμιλῶ περὶ τοιαύτης ἀσυνηθίστου ὑποθέσεως· ἐπειδὴ, ἂν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἦναι ἀληθὴς, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἐζήτησεν ὅλην τὴν σοφίαν τȣ, γνῶσιν, πίστιν, μετανοὴν καὶ ἀξιότητα τῆς ὑπακοῆς του ἀπὸ τὸν Θεὸν, διὰ θερμῆς, ζηλωτικῆς καὶ καρτερικῆς δεήσεως, ποτὲ δὲν ἐγνώρισεν οὐδὲν, καθὼς πρέπει νὰ γνωρίσῃ, ποτὲ δὲν ἐπίστευσε, δὲν ἐμετανόησε, καὶ ποτὲ εἰς ὅλην τὴν ζωήν του δὲν ἔκαμε κανένα χρέος, καθὼς πρέπει. Ὁ καιρὸς ἦτον, καὶ

ἀκόμη ἀφοῦ ἔλαβον τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ψυχῶν τῶν ἄλλων, ὅταν ἠμέλησα τοῦτο τὸ χρέος, καὶ οὕτως ἤμουν « ἄθεος εἰς τὸν κόσμον.» Πλὴν ἔπειτα, διὰ τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ καὶ ἐλέες, ἐκοπίασα θερμῶς διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἰδίας ψυχῆς μου, καὶ ἐκείνην τῶν ἄλλων, τὸ ὁποῖον δὲν ἔκαμον πρότερον.

« Ἂν ἐσεῖς, μ' ὅλον ὅτι εἶσθε πονηροὶ, ἠξεύ-
,, ρετε νὰ δίδητε καλὰ δοσίματα εἰς τὰ παιδία
,, σας, πόσον μᾶλλον θέλει δώσειν ὁ πατὴρ ὁ
,, οὐράνιος τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς ἐκείνες, οἱ
,, ὁποῖοι τὸ ζητοῦσιν ἀπ' αὐτόν; Ἂν τις δὲν
,, ἔχῃ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, δὲν εἶναι αὐτοῦ.»

Ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ἀνήκει εἰς αὐτὸ τὸ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅλα τὰ πράγματα· διότι ἐξετάζει καὶ ἀποκαλύπτει καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀληθινὴ Ἐκκλησία ἔλαβε τὴν ἀκόλουθον βεβαίαν ὑπόσχεσιν· « ὅλοι οἱ υἱοί σου θέλουν διδαχθῆν ἀπὸ τὸν Θεόν.» (Ἡσ. 54. 13.) Εἰς συμφωνίαν μὲ τοῦτο, ὁ Χριστὸς εἶπεν, ὅτι « οὐδεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς αὐτὸν, ἂν ὁ πατήρ του δὲν ἑλκύσῃ αὐτὸν, καὶ ἂν δὲν ἦναι διδακτὸς τοῦ Θεοῦ.» (Ἰωάν. 6. 44. 45.) Καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· « ὁ ψυχικὸς ἄνθρωπος δὲν δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ εἶναι μωρία εἰς αὐτὸν, καὶ δὲν δύναται νὰ τὰ γνωρίσῃ, διότι πνευματικῶς διακρίνονται. (Κορ. Α'. 2. 14.) Ὁ Ἰούδας, Ἐπις. περ. 19. ἐξηγεῖται τοὺς ψυχικοὺς, λέγων· « πνεῦμα μὴ ἔχον-

τες,» καὶ εἶναι φανερὸν, ὅτι τοιαύτη εἶναι ἡ νόησις τοῦ Παύλου εἰς τὴν ἄνωθεν περίοδον, διότι λέγει εἰς τὴν προηγουμένην, ὅτι ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον, «ὄχι μὲ λόγους, τοὺς ὁποίους ἡ ἀνθρωπίνη σοφία διδάσκει, ἀλλὰ τοὺς ὁποίους τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διδάσκει,, συγκρίνων τὰ πνευματικὰ μὲ τὰ πνευματικά.» Οὕτως ἐσυμφωνοῦσα, ὅτι ὁ φυσικὸς νοῦς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἠμποροῦσε νὰ λάβῃ πνευματικῶς καὶ ὠφελίμως, τὴν γνώρισιν τῶν ἀποκαλυφθέντων μυστηρίων, ἂν δὲν φωτίζηται ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἀκόμη ἔμαθον, ὅτι ὁ Σατανᾶς, ὁ Θεὸς καὶ ἡγεμὼν τοῦ αἰῶνος τούτου, ἠμπορεῖ νὰ τυφλώσῃ τοὺς ὀφθαλμούς μας, ὅτι τὰ νοήματά μας ἠμποροῦν νὰ σκοτισθῶσι, καὶ σκέπασμα νὰ κῆται εἰς τὴν καρδίαν μας, ὅταν διαβάζωμεν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, διὰ τὰ ὁποῖα τὸ γράμμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, χωρὶς τὸ πνεῦμα μόνον σκοτώνει. Ὅθεν φαίνεται ἀναγκαῖος ὁ διὰ τοῦ πνεύματος φωτισμὸς τοῦ νοῦ μας, διὰ νὰ καταλάβωμεν τὰς Γραφὰς, χωρὶς τὸν ὁποῖον καὶ εἰς τοὺς μαθητάς του, αἱ φανερώταται ὁμιλίαι τοῦ Κυρίου μας περὶ τῶν θλίψεών του, θανάτου καὶ ἀναστάσεως ἦσαν ἐσκεπασμέναι, καὶ δὲν τὰς ἐκατάλαβον. Τὸ σκέπασμα πρέπει νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὴν καρδίαν, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου οἱ Ἑβραῖοι διαβάζοντες τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, δὲν ἠμποροῦν νὰ καταλάβωσι τὰς πλέον καθαρὰς δηλοποιήσεις τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν Προφητῶν περὶ τοῦ ὑποσχομένου Σωτῆρός των.

Η Ἁγία Γραφὴ φανερώνει ἀκόμη συχνῶς, ὅτι ἡ ἀληθινὴ σοφία εἶναι δῶρον Θεοῦ, καὶ ὅτι καθένας, ὁποῦ ἐπιθυμεῖ νὰ γένῃ σοφὸς εἰς σωτηρίαν, πρέπει νὰ τὴν ζητήσῃ ἀπ' αὐτὸν, ὅτι « ὁ Κύριος εἶναι δύναμις τῶν φοβουμένων αὐτὸν, καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ εἶναι διὰ νὰ δηλοποιήσῃ εἰς αὐτοὺς, » (Ψαλ. 24. 14.) καὶ ὅτι εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν δέχονται τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας, εἰς τὸ νὰ σωθῶσιν, ὁ Θεὸς θέλει πέμψειν ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸ ψεῦδος διὰ νὰ κατακριθῶσιν ὅλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν πιστεύουν εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' εὐχαριστήθησαν εἰς τὴν ἀδικίαν.» (Θεσσ. Β. 2. 10. 12.)

Διὰ ταύτας τὰς αἰτίας, καὶ ἐμπιστευόμενος εἰς τὰς ὑποσχέσεις καὶ τὰ προσκαλέσματα, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται τόσον συχνῶς εἰς τὰς Γραφὰς, ἐπαρακινήθην εἰς κάποιον τρόπον, νὰ δέωμαι εἰς τὸν Κύριον διὰ τὴν διεύθυνσίν του καὶ διδασκαλίαν, ὅταν ἤρχισα νὰ ζητήσω τὴν ἀλήθειαν· καὶ ἐνῷ ὁ νοῦς μου ἔγεινε πλέον ἐνασχολημένος, καὶ αἱ δυσκολίαι μου, ἐξ αἰτίας τῶν λαβυρίνθων τῆς φιλονεικίας, ηὔξησαν, ἤμουν πλέον θερμὸς, συχνὸς καὶ λεπτομερὴς εἰς τὰς ζητήσεις μου πρὸς τὸν Θεόν. Η παντοτινὴ δέησίς μου εἰς τὸν Κύριον ἦτον, ὅτι νὰ ἤθελεν αὐτὸς μὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ προϋπόληψιν, σκότος τῆς καρδίας μου, καταφρόνησιν τῆς ἀληθείας, πεῖσμα, ἐνθουσιασμὸν, ἀμάθειαν καὶ πλάνην, καὶ ὅτι ὁ Κύριος νὰ μοῦ ἤθελε δώσῃ σοφίαν καὶ

νόησιν, νὰ μὲ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἡ ὁποία εἶναι εἰς τὸν Ἰησοῦν, νὰ φωτίσῃ τὸν νοῦν μου, ν' ἀσηκώσῃ τὸ σκέπασμα ἀπὸ τὴν καρδίαν μου, καὶ νὰ μοὶ δείξῃ τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, ἡ ὁποία ἀποκαλύπτεται εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς διὰ μέσου τοῦ ἁγίου λόγου του. Οὕτως προσμένων τὴν βοήθειαν τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν διαταγήν του, θαῤῥῶν εἰς αὐτὸν, καὶ ἐλπίζων εἰς τὰς ὑποσχέσεις του ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὡδηγήθην ἀπὸ βαθμὸν εἰς βαθμὸν ν' ἀλλάξω τελείως τὰς γνώμας μου περὶ τῶν ἀληθειῶν τῆς Θρησκείας. Πιστεύω βεβαιότατα, ὅτι τοῦτο ἔγεινε διὰ τῆς ὑποσχομένης διδασκαλίας τοῦ πνεύματος τῆς ἀληθείας, τὸ ὁποῖον ἐφώτισε δυνατῶς τὸν νοῦν μου, ἤνοιξέ μοι τὰς Γραφὰς, ἀπεδίωξε τὰ σύννεφα τῆς πλάνης καὶ προϋπολήψεως, καὶ μ' ἐπαρακίνησε νὰ δεχθῶ τὴν ἀλήθειαν μὲ πίστιν καὶ ἀγάπην. Αἰσθάνομαι βέβαια, ὅτι κάμνων γνωστὰ ταῦτα τὰ πράγματα δημοσίως, κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, δὲν ἔχω ἄλλον σκοπὸν, παρὰ μόνον ν' αὐξήσω τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν. Ἀλλὰ δηλοποιῶ, ὡσὰν νὰ ἤμην εἰς τὴν παρουσίαν του, ὅτι ἐδεήθην περὶ πολλῶν τῶν πλέον ἀξιοσημειώτων μερῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἐξετάζων κεφάλαιον μετὰ κεφάλαιον, καὶ συχνῶς περίοδον μετὰ περίοδον, φοβούμενος μεγάλως μήπως ἤθελα διώξῃ, ἢ δὲν καταλάβῃ ὀρθῶς τὴν ἀλήθειαν, ἢ μήπως ἤθελα δεχθῇ ψεῦδος, καὶ ἐπιθυμῶν πολὺ θερμῶς νὰ γνωρίσω, ὁποῖα ἦτον ἐκεῖνα τὰ δόγ-

ματα, τὰ ὁποῖα ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταί του ἐδίδαξαν. Γνωρίζω καλῶς, ὅτι ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ ἔχω μεγάλην αἰτίαν νὰ ταπεινώνωμαι καὶ νὰ ἐντρέπωμαι, ἐξ αἰτίας τῆς συχνῆς ἀμελείας καὶ τῶν ἀδιακόπων ἁμαρτωλῶν μου δεήσεων, ἀλλὰ τόσον βέβαια πιςεύω, ὅτι αἱ ὑποσχέσεις του εἶναι πιςαὶ, καὶ τόσον βέβαια πιςεύω, ὅτι αὐτὸς εἶναι Θεὸς, ὁποῦ ἀκούει τὴν δέησιν, ὅσον βέβαια πιςεύω, ὅτι « ἡ σὰρξ καὶ τὸ αἷμα δὲν ἐφανέρωσαν » εἰς ἐμὲ τὰ δόγματα, τὰ ὁποῖα τώρα διδάσκω, ἀλλ' ὁ ἴδιος Θεὸς διὰ τοῦ Ἁγίȣ Πνεύματός του.

Ὢ Ἀναγνῶςα, ὁποιοσδήποτε καὶ ἂν ἦσαι, ἂν ἠμέλησας ἕως τώρα τοῦτο τὸ ἀξιοθεώρητον χρέος, ἢ, ἂν τὸ ἔκαμες εἰς τρόπον ἀναίσθητον, ἄψυχον καὶ ἄπρεπον, μὲ τὰ λόγια μόνον, ἐνῷ ἡ καρδία σου δὲν ἠσχολήθη, καὶ ἐνῷ ἄφησες τοὺς ςοχασμούς σου νὰ τρέξωσι ματαίως· ἂν δὲν ἐσυνήθισες νὰ ζητῇς μὲ θερμὴν δέησιν, τὴν σοφίαν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ἂν δὲν ἐδοκίμασες πίςιν εἰς τὰς ὑποσχέσεις, αἱ ὁποῖαι σοῦ ἐδώθησαν, μήτ' ἐμεταχειρίσθης αὐτὰς εἰς τὰς πρὸς τὸν Θεὸν δεήσεις σου, ὅςις ςέκει εἰς τὰς ὑποσχέσεις του· ἂν ἀπέκτησες ὅλην τὴν γνῶσιν τῶν θείων πραγμάτων ἐμπιςευόμενος εἰς τὴν ἰδίαν σȣ νόησιν· ἂν, ὅταν ἐδιάβασες τὴν Ἁγίαν Γραφὴν, ἐπαρατήρησες σοφὰ σχόλια, ὑπομνήματα καὶ διηγήσεις, περισσότερον παρ' ὅτι ἐζήτησας τὸ φῶς

τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ· τότε ἂς ἦσαι βέβαιος, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀληθὴς, καὶ ἐπειδὴ τὰ περιεχόμενα εἰς αὐτὸν ἀνήκουν εἰς ἡμᾶς, τὸ φῶς ὁποῦ εἶναι εἰς ἐσὲ, εἶναι σκότος, καὶ ἕως τώρα δὲν γνωρίζεις οὐδὲν, καθὼς πρέπει νὰ γνωρίζῃς. Ἄμποτε νὰ ἤθελεν ὁ Θεὸς παρακινήσῃ ἀληθῶς τὴν καρδίαν σου, ν' ἀκολουθήσῃ ἄλλην ὁδὸν, καὶ νὰ ζητήσῃ σοφίαν ἀπ' ἐκεῖνον τὸν τόπον, ὅπου μόνον εὑρίσκεται, δηλαδὴ, ἀπὸ τὸν Κύριον, « τὸν πατέρα τῶν φώτων, » ἀπὸ τὸν ὁποῖον εἶναι « κάθε δόσις ἀγαθὴ, καὶ κάθε δῶρον τέλειον, » καὶ ὁ ὁποῖος σὲ ἐδιώρισε νὰ ζητήσῃς, διὰ νὰ λάβῃς.

VI. Λέγω ἀκόμη, ὅτι εἰς ταύτην τὴν διήγησιν, δὲν εὑρίσκεται οὐδὲν, τὸ ὁποῖον ἠμπορεῖ νὰ ὀνομάζηται λογικῶς ἐνθουσιασμός.

Συμφωνῶ, ὅτι ὁ ἀληθὴς ἐνθουσιασμὸς συχνῶς συνοδεύει τὸν ζῆλον τὸν εἰς τὴν Θρησκείαν, ὅτι εἰς μερικὰς εὐκαιρίας εἶναι μέγιστον κακὸν, καὶ προξενεῖ πολλὰ ἀξιοδάκρυτα ἀποτελέσματα, καὶ ὅτι κάθε ζηλωτικὸς κήρυξ τοῦ Εὐαγγελίου πρέπει νὰ προσέχῃ ἐναντίον αὐτοῦ, καθὼς καὶ καθένας ὁποῦ προσκολλᾶται εἰς τὴν Θρησκείαν. Ἤθελεν εἶναι ἀδύνατον τὸ ν' ἀποδείξῃ τινὰς, ὅτι αἱ ἔσχαται ἀνανεώσεις τῆς Θρησκείας, αἱ ὁποῖαι γενικῶς ὠνομάζοντο Μεθοδισμὸς, ἦτον δι' ὅλου ἐλεύθεραι, καὶ κατὰ γνώμας καὶ κατὰ πράξεις, ἀπὸ τοῦτον τὸν ἐνθουσιασμόν. Καὶ μάλιστα ποῖαι ἀνανεώσεις τῆς Θρησκείας ἦτον ποτὲ ἐλεύ-

θεραι ἀπὸ τὸν ἔλεγχον; Ὅπου ὁ Κύριος σπείρει τὸν καλὸν σπόρον του, ἐκεῖ ὁ ἐχθρὸς μάλιστα θέλει σπείρει ζιζάνια. Πρέπει νὰ ὁμολογῶμεν, ὅτι μερικοὶ τῶν πλέον περιφήμων εἰς ἐκείνας τὰς ἀνανεώσεις, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα, ἀφοῦ θέλει παύσῃ ἡ ὑπόληψις, θέλουν τιμηθῆν ὡς λύχνοι καιόμενοι καὶ φαίνοντες ἕως εἰς τοὺς ἐσχάτους καιροὺς τῆς Ἐκκλησίας, ἔπεσαν ἐξ αἰτίας τοῦ μεγάλου ζήλου των, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας, εἰς γνώμας, φράσεις καὶ φέρσιμον, τὰ ὁποῖα εἰς μερικὰς εὐκαιρίας ἠμποροῦν νὰ ὀνομάζωνται ἐνθουσιασμὸς, καὶ διὰ ταῦτα τὰ συμβάντα οἱ ἐχθροί των δὲν ἔλειψαν νὰ ὁμιλήσωσι πολύ. Πλὴν, μ' ὅλον ὅτι μερικοὶ, οἱ ὁποῖοι ἐδίδαξαν ταῦτα τὰ δόγματα, ἔπεσαν εἰς ἀδιακρίτους πράξεις καὶ σφάλματα, ὅμως οἱ λογικοὶ καὶ σοφοὶ δὲν θέλουν κατακρίνει τὴν Θρησκείαν διὰ τοῦτο, μήτε θέλουν στοχασθῆν, ὅτι τὰ δόγματα εἶναι ἀπατηλά. Δὲν ἔχομεν σκοπὸν νὰ διαυθεντεύωμεν τὴν ὑπόληψιν τῶν μερικῶν ἀνθρώπων, μήτε τὴν ἀπόφασίν των, ἀλλὰ τὰ δόγματα τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς διωρισμένης Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας. Ταῦτα θέλουν μένειν ἀληθινὰ καὶ ἀξιοθεώρητα, μ' ὅλον ὅτι πολλοὶ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι τὰ ἐδίδαξαν ζηλωτικῶς καὶ εὐτυχῶς ἐπεφορτίζοντο δικαίως μὲ τ' ὄνομα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ· καὶ βεβαιώνω σταθερὰ, ὅτι ἕνας ἄνθρωπος ἠμπορεῖ νὰ παρακινηθῇ νὰ πιστεύῃ ταῦτα τὰ δόγματα, καθ' ὅλην τὴν δυνατὴν καὶ

λογικὴν ἐξέτασιν, καὶ νὰ τὰ διδάξῃ ζηλωτικῶς χωρὶς νὰ ἦναι ἐνθουσιαστής.

Ἤθελεν εἶναι καλὸν, ἂν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι αἰφνιδίως κατηγοροῦν πλῆθος ἀνθρώπων, κατὰ τὸ φαινόμενον, εὐλαβῶν, ὡς ἐνθουσιαστῶν, μᾶς ἤθελαν εἴπῃ λεπτομερῶς, ποῖος εἶναι ἐνθουσιαστής. Ἡ λέξις, κατὰ τὴν προκαταρκτικὴν νόησίν της, φέρει μίαν εὐνοϊκὴν ἰδέαν, καὶ θέλει νὰ εἴπῃ, ὅτι ἕνας ἄνθρωπος ἐπαρακινήθη, διὰ μιᾶς θείας ἐπιῤῥοῆς γεγενημένης εἰς τὴν ψυχήν του, μὲ θερμότητα καὶ ζῆλον εἰς ὅσον ἀκολουθεῖ. «Καλὸν δὲ εἶναι τὸ νὰ δείχνητε ζῆλον εἰς τὸ καλὸν πάντοτε» καὶ ἂν ἡ θερμότης τῆς ψυχῆς μας ἐκφύεται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸ ἀποκαλυφθὲν θέλημά του, καὶ εἰς διαυθέντευσιν τῆς δόξης του, τότε γίνεται ἡ πλέον εὐγενὴς, πλέον ἐπιθυμητὴ, πλέον οὐράνιος καὶ πλέον ὠφέλιμος ἐνέργεια τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ. Ἐκεῖνος ὁ ζῆλος, ὀνομαζόμενος ἐνθουσιασμὸς συγχωρεῖται καὶ ἐπαινεῖται εἰς ὁποιον ἀλλοδήποτε πρᾶγμα, παρὰ εἰς τὴν Θρησκείαν· καὶ μάλιστα ἕνας ζῆλος ποιητικὸς, ἢ πολεμικὸς, ἢ πατριωτικὸς, καὶ ἂν ὑπερβαίνῃ τὰ ὀρθὰ σύνορα τοῦ μετρίου λογικοῦ καὶ τῆς ἀκριβοῦς φρονήσεως δὲν θέλει λείψειν ἀπὸ τὸ νὰ λάβῃ ἔπαινον. Ὁ ζῆλός μας ἠμπορεῖ νὰ ἦναι θερμὸς εἰς ὁποιονδήποτε ἄλλο πρᾶγμα, ἂν δὲν τὸν μεταχειριζώμεθα διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀθανάτων ψυχῶν. Ὅμως εἶναι ἕνας ἐνθουσιασμὸς τούτου

τοῦ εἴδους, ὁ ὁποῖος σχηματίζει τὴν ὑψηλοτάτην εὐγένειαν καὶ τὴν εὐγενεστάτην ἀπόδειξιν τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ. Τοιοῦτος ἐνθουσιασμὸς ἐπαρακίνησε τὸν Ἀπόστολον Παῦλον εἰς ὅλους τοὺς ἐν ἀπαρνήσει τοῦ ἑαυτοῦ του κόπους καὶ θλίψεις, καὶ ἐπλήρωσε τὰς ἐπιστολάς του, (διὰ τῆς διευθύνσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος,) ἀπὸ τὸν πλέον ἔνθερμον ζῆλον διὰ τὴν τιμὴν τοῦ ἀκριβοῦς Σωτῆρός του καὶ ἀγάπην διὰ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸς διηγεῖται ἕνα τοιοῦτον ἐνθουσιασμὸν, ὅταν λέγῃ· «Ἐὰν γὰρ ἤμεθα σώφρονες, εἴμεθα διὰ τὸν Θεόν· ἢ ἐὰν σώφρονες, εἴμεθα διὰ τὴν ὠφέλειάν σας, διότι ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ μᾶς συνέχει.» Κορ. Β. 5. 13, 14. Ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ ἦμαι πλέον ἐνθουσιαστὴς κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον. Ἀλλὰ, κατὰ τὸ ἄλλο μέρος κινδυνεύομεν νὰ πέσωμεν εἰς ἕνα ἀπατηλὸν καὶ φθοροποιὸν ἐνθουσιασμόν· καὶ περὶ τούτου ὁμιλοῦμεν τώρα. Λοιπὸν, διὰ νὰ εὕρωμεν τοῦτον τὸν ἔνοχον ἐνθουσιασμὸν, ἐπινοῶ ὅτι ἕνα τῶν ἀκολούθων πραγμάτων πρέπει νὰ συμβῇ, δηλ. ἢ ὁ ἔνθερμος ζῆλος τῆς ψυχῆς ἐκφύεται ἀπὸ μίαν παροξυνθεῖσαν φαντασίαν, ἢ ἀπὸ τὴν πλάνην τοῦ Σατανᾶ, ἀντὶ νὰ ἦναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς θείας ἐπιῤῥοῆς· ἢ ὁ σκοπὸς, διὰ τὸν ὁποῖον αὕτη ἡ θερμότης μεταχειρίζεται, εἶναι σκοπὸς τῆς ἀπάτης καὶ κακίας, ἀντὶ νὰ ἦναι σκοπὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀληθείας· ἢ φαίνεται εἰς ἀδίκους τρόπους καὶ πράξεις. Διότι, ἂν ὁ ζῆλός μας

δικαιόνηται ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἂν δὲν ἔχῃ σκοπὸν ν' ἀτιμάσῃ τὸν Θεὸν, καὶ ἂν αἱ πράξεις του ἀποβλέπωσιν εἰς τοὺς νόμους καὶ ἐντολὰς τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, δὲν βλέπω καμμίαν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ κατακρίνηται, ὅσον θερμὸς καὶ ἂν ἠμπορῇ νὰ ἦναι, πάρεξ ἕνας ἄνθρωπος ἠμπορεῖ νὰ ἦναι πολλὰ ζηλωτικὸς διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν.

Ἀλλ' ὁποιονδήποτε καὶ ἂν ἦναι τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, στοχάζομαι, ὅτι θέλει εἶναι δύσκολον νὰ τὸ προσαρμώσῃ τινὰς εἰς ὁποιονδήποτε πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἔγραψα εἰς ταύτην τὴν διήγησιν. Ποτὲ δὲν ἔμαθον οὐδὲν ἀπὸ τὰς παρακινήσεις, ἐντυπώσεις, ὁράσεις, ὄνειρα, ἢ ἀποκαλύψεις, εἰμὴ ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος φωτίζοντος τὸν νοῦν, διὰ νὰ λάβῃ τὰς ἀληθείας τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἡ ὁποία ἐνίοτε ὀνομάζεται Ἀποκάλυψις. Ἄλλην ἀποκάλυψιν ποτὲ δὲν ἐπρόσμενα. Ὁ Κύριος μόνος εἶναι δεσπότης, καὶ ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει μὲ τὰ ἐδικά του· καὶ ἂν αὐτὸς ηὐδόκησεν, ἠμπορεῖ νὰ πράξῃ ἀσυνήθιστα, καὶ κάποιαις φοραῖς ἔκαμεν οὕτως, διὰ τὴν ἐπιστροφὴν κάποιου ἁμαρτωλοῦ, ἢ διὰ τὴν διεύθυνσιν μιᾶς συγχισμένης, ἢ τὴν παρηγορίαν μιᾶς τεθλιμμένης ψυχῆς· πλὴν ἐγὼ δὲν ἔλαβον θάῤῥος ποτὲ ἀπὸ τοιαῦτα ἀσυνήθιστα συμβάντα, μήτ' ἐπαρακίνησα ποτὲ τοὺς ἄλλους νὰ τὰ προσμένωσι. Καὶ μάλιστα οἱ ἄπιστοι μόνον θέλουν εἰπεῖν, ὅτι εἶναι ἐνθουσιασμὸς τὸ

νὰ δεχώμεθα τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὡς τὸ μέτρον τῆς ἀληθείας, καὶ τὰς ὑποσχέσεις τε ὡς πιςὰς, καὶ ὅτι πιςεύοντες ταῦτα, τὸ νὰ εὕρωμεν τὴν γνῶσιν τῶν δογμάτων τοῦ Εὐαγγελίου κατὰ τὸν τρόπον, ὁποῦ ἤδη ἐξήγησα. Οὕτω δὲν ἔμαθον καμμίαν νέαν ἀλήθειαν, ἀλλὰ πιςεύω ὅτι ἐκατάλαβον τὴν νόησιν, χρῆσιν, σκοπὸν, ἀναλογίαν, συμφωνίαν, σοφίαν καὶ δόξαν ἐκείνων τῶν ἀληθειῶν, αἱ ὁποῖαι περιέχονται εἰς τὴν Θείαν Γραφὴν, καὶ τὰς ὁποίας πρότερον, ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερηφανείας καὶ ἀμαθείας, ἐμεταχειριζόμην κακὰ, ἠμελοῦσα, ἐκαταφρονοῦσα ἢ ἐνόμιζον μωράς. Δὲν ἔχω σκοπὸν τελείως ν' ἀποδείξω, ὅτι εἶμαι ἀσφαλτος· ὅμως ἐλπίζω, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν μ' ἄφησε τόσον ἀκατάςατον, ὥςε ν' ἀκολουθῶ τὸν ἀβέβαιον ῥύακα τῆς γνώμης, καὶ « περιφερόμενον εἰς κάθε ἄνεμον τῆς διδασκαλίας, κατὰ τὴν πανουργίαν τῶν ἀνθρώπων μὲ μεθοδείαν τῆς πλάνης.» Ὅσον διὰ τὰ κυριώτερα δόγματα τοῦ Εὐαγγελίου, τὰ ὁποῖα ἤδη εἶπον, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν σωτηρίαν, αὐτὰ δὲν εἶναι μήτε τόσον ἀβέβαια, ἀλλ' οὔτε τόσον δύσκολα, καθὼς οἱ ἄνθρωποι ἐπιθυμοῦν νὰ μᾶς καταπείσωσιν· ἡ ἀβεβαιότης των καὶ δυσκολία ἐκφύονται μόνον ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειάν μας, προϋπόληψιν, ἀγάπην τῆς ἀμαθείας, καὶ ἀπρόσεκτον ἀμάθειαν τῆς ἰδίας καρδίας μας. Μάλιςα εἶναι πρᾶγμα δυσκολώτατον νὰ καταπεισθῇ μάταιος ἄνθρωπος νὰ μὴν ἀκολουθήσῃ τὴν ἰδίαν σοφίαν τε, ἀλλὰ

νὰ ἐλπίσῃ εἰς τὸν Κύριον μὲ ὅλην τὴν καρδίαν του, καὶ νὰ ἦναι πρόθυμος, κατὰ τὸ παράδειγμα παιδίου, νὰ μάθῃ ἀπὸ τὸν Θεόν. Μόνον ἡ ἐντελὴς κατάπεισις τοῦ ἐγκλήματος, ὁ φόβος τῆς θείας ὀργῆς καὶ ἡ αἴσθησις τῆς χαλασμένης καταςάσεώς μας, καὶ κατὰ φύσιν καὶ κατὰ πρᾶξιν, ἠμποροῦν νὰ προξενήσῃ εἰς τὸν νοῦν ταύτην τὴν ταπεινὴν διάθεσιν· ἀλλ᾽ ὅταν τελειωθῇ, δὲν εἶναι ἄλλη δυσκολία, καὶ ἡ ὁδὸς τῆς σωτηρίας γίνεται τόσον καθαρὰ, ὥςε « οἱ πορευόμενοι εἰς αὐτὴν δὲν θέλουν πλανηθῇ.» Ὅσον διὰ τὰ ἄλλα δόγματα, τὰ ὁποῖα ἐγὼ πιςεύω, μ᾽ ὅλον ὅτι αὐτὰ φαίνονται ἀρκετῶς φανερὰ εἰς ἐμὲ, ὅμως δὲν ἐπιθυμῶ νὰ παρακινήσω τοὺς ἄλλους νὰ τὰ δεχθῶσιν, ἀλλ᾽ εἶμαι εὐχαριςημένος νὰ τ᾽ ἀφήσω ὡς πράγματα, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ σφαλεροὶ ἄνθρωποι ἠμποροῦν νὰ ἔχωσι διαφορὰς χωρὶς κίνδυνον. Ὅσον διὰ τὴν ἱκανότητά μȣ διὰ νὰ πληροφορῶ τὴν διακονίαν μου, εἰς παρακίνησιν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν, ἐλπίζω, ὅτι αὐτὸς δὲν θέλει ἀπατήσει τὰς προσδοκίας μου, αἱ ὁποῖαι ἀποβλέπουν εἰς τὰς ὑποσχέσεις του. Ὅσον δὲ διὰ τὰ ἄλλα, κάμνω σφάλματα καθημερινῶς, καὶ εὑρίσκομαι εἰς κίνδυνον πάντοτε τοῦ νὰ ἑνώσω τὰς ἰδίας γνώμας μου μὲ τὴν θείαν ἀλήθειάν του, καὶ τοῦ ν᾽ ἀκολουθήσω τὸ ἰδιόν μου πνεῦμα ἀντὶ τοῦ ἐδικοῦ του. Εἰς ὅσας εὐκαιρίας διδάσκω ἀληθῶς, ἢ κάμνω ὀρθῶς, ἂς ἦναι ἡ δόξα εἰς τὸν Θεὸν,

διότι ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μου δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ ἐννοήσω καλὸν στοχασμόν. Ὅταν ὁμιλῶ ψευδῶς, ἢ κάμνω ἀδίκως, ἂς ἦναι ὅλη ἡ ἐντροπὴ εἰς ἐμὲ, διότι τοῦτο εἶναι τὸ φυσικὸν ἰδίωμα τῆς ἀπατηλῆς καρδίας μου. Ἂν οὗτος ἦναι ἐνθουσιασμὸς, εἶναι ἐνθουσιασμὸς, ὁ ὁποῖος διαυθεντεύεται, ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἤδη ἐδοκίμασα ν' ἀποδείξω, ἀλλ' ἀκόμη ἀπὸ τὸ τυπικὸν τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἡμεῖς ὅλοι, εἰς τὴν χειροτονίαν μας, ἀποδείχνομεν ὅτι παρακινούμεθα ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νὰ λάβωμεν τὸ ἐπάγγελμα τῆς διακονίας· καὶ βέβαια δὲν ἠμποροῦμεν νὰ κινηθῶμεν ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἂν μήτε τὸ ἔχωμεν, ἀλλ' οὔτε προσμένομεν τὴν βοήθειάν του καὶ διεύθυνσιν. Συμφωνοῦμεν νὰ δεώμεθα, ὅτι ὁ Κύριος νὰ ἤθελεν « ὁδηγήσῃ εἰς
,, τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας ὅλους ἐκείνους, οἱ
,, ὁποῖοι ἐπλανήθησαν καὶ εὑρίσκονται εἰς ἀπά-
,, την· » ὅτι νὰ ἤθελε « φωτίσῃ ὅλους τοὺς Επι-
,, σκόπους, Ἱερεῖς καὶ Διακόνους, μὲ ἀληθινὴν
,, γνῶσιν καὶ κατάληψιν τοῦ λόγου του· » ὅτι
,, νὰ ἤθελε καθαρίσῃ τὰς καρδίας μας διὰ μέσυ
,, τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματός του· »
,, ὅτι νὰ ἤθελε « χαρίσῃ εἰς ἡμᾶς ἀληθινὴν
,, μετάνοιαν καὶ τὸ Ἅγιόν του Πνεῦμα· » μὲ
πολλὰς ἄλλας τοιαύτας φράσεις. Καὶ εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι κανένας δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὀνομάσῃ ἐνθουσιασμὸν τὸ θάῤῥος, τὸ ὁποῖον ἤδη ἐξήγησα, χωρὶς νὰ καταφρονήσῃ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν,

ὅλην τὴν σύστασιν τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ δημοσίαν εὐλάβειαν.

VII. Οἱ ἀντιλέγοντες εἰς ἡμᾶς καὶ καταφρονοῦντες σπανίως θέλουν μᾶς ἀκούσει. Μ' ὅλον ὅτι διαυθεντεύουν πολὺ τὴν εἰλικρίνειαν, τὸν λογισμὸν, καὶ τὴν χωρὶς προϋπόληψιν ζήτησιν, αὐτοὶ μᾶς καταφρονοῦν καὶ κατακρίνουν χωρὶς νὰ γνωρίσωσι, μὲ ὁποιανδήποτε ἀκρίβειαν, ποῖαι εἶναι αἱ γνῶμαί μας, καὶ ἀγκαλὰ καὶ ἔχουν τόσα μέσα τῆς μαθήσεως εἰς τὰ ἀναρίθμητα βιβλία τώρα τυπωμένα διὰ ταύτας τὰς ὑποθέσεις.

Ἐπειδὴ τρέφουν μεγάλας προϋπολήψεις ἐναντίον μας, αὐτοὶ καταφρονοῦν τόσον τὰς νοήσεις μας καὶ συγγράμματα, ὥστε δὲν θέλουν λάβειν τὸν κόπον, μήτε θέλουν μᾶς δείξει τὴν προσοχὴν τοῦ νὰ διαβάσωσι τὰ βιβλία μας· καὶ ἂν ἕνας συγγραφεὺς ὀνομάζηται Μεθοδιστὴς, διὰ τοιαύτην αἰτίαν μόνον πολλοὶ δὲν θέλουν διαβάσειν ὅσον ἔγραψεν. Οὕτω συμβαίνει, ὅτι τοιοῦτοι ἄνθρωποι μὴν ἔχοντες τὴν πρέπουσαν γνώρισιν τῶν δογμάτων μας δὲν ἐξηγοῦνται αὐτὰ δικαίως. Καὶ γενικῶς, αἱ παρατηρήσεις αἱ γινόμεναι δι' ἡμᾶς μ' ὅλον ὅτι ἔχουν σκοπὸν νὰ μᾶς προξενήσωσι βλάβην καὶ καταφρόνησιν, δὲν ἀποβλέπουν τελείως εἰς τὴν ἐν φιλονεικίᾳ ὑπόθεσιν. Οἱ ἀντιλέγοντες εἰς ἡμᾶς γενικῶς δὲν γνωρίζουν ἄλλο διὰ τὰς γνώμας μας, παρ' ὅ,τι ἤκουσαν, καὶ εἰς τὴν τοιαύτην εἴδησίν των, δὲν φυλάττεται μήτε ἡ ἕνωσις, μήτε ἡ συνέχεια, μήτε ὁ σκοπὸς, ἀλλ'

οὔτε ἡ ἐφάρμοσις ἐκείνων τῶν δογμάτων. Διὰ ταῦτα, δὲν εἶναι πρᾶγμα παράξενον, ὅτι καταφρονούμεθα καὶ κατακρινόμεθα διὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἠξεύρομεν τελείως, ἢ καὶ τὰ ὁποῖα καταφρονοῦμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ κατακρίνομεν κάθε κυριακὴν ἀπὸ τὸν ἄμβωνα, καὶ ἐναντίον τῶν ὁποίων εὑρίσκεται εἰς τὰ συγγράμματά μας πλῆθος τῶν συλλογισμῶν, ἀποδείξεων καὶ προφυλάξεων.

Ὅσον δί ἐμὲ, ὁμολογῶ φανερῶς, ὅτι αἱ δυνατώταται ἀνθιςάσεις μου εἰς τοῦτο τὸ σύςημα τῶν δογμάτων ἐξεφύοντο ἀπὸ τὰς ἀπρεπεῖς ἰδέας καὶ πλάνην. Ἐπειδὴ δὲν εἶχα διαβάσειν τὰ βιβλία τῶν Μεθοδιςῶν, ἔλαβον τὰς γνώμας μου περὶ τῶν δογμάτων των ἀπὸ τὴν κοινὴν ἀναφορὰν, καὶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς των, ἐνῷ ἡ ποιητικὴ φαντασία μου τὰ ἐξήγησε κατὰ τὴν ἀρέσκειάν της, καὶ ἔβαλεν εἰς αὐτὰ τρομακτικὰ ἀποτελέσματα· τοιουτοτρόπως, ὅταν ἐδίδαξα ἐναντίον των, ἐπολέμησα μὲ τὴν ἰδίαν μου σκιὰν, καὶ ὅταν ὡμίλησα δί ἐκεῖνα τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐγνώριζον, ἀπέδειξα μόνον τὴν ἰδίαν μου ἀμάθειαν καὶ ὑπερηφάνειαν. Τόσον κακὰ θεμελιωμέναι εἶναι αἱ παραπονετικαὶ ἐκφωνήσεις, τὰς ὁποίας ἀκούομεν πάντοτε τώρα ἐναντίον τῶν γνωμῶν μας, ὡσὰν αὐτοὶ νὰ εἶχον σκοπὸν νὰ καλύψωσι λογικὸν, συλλογισμοὺς, σωφροσύνην καὶ τὰ ἤθη, καὶ ἀντὶ τούτων νὰ βάλωσιν ἀβεβαίους φαντασίας, αἱ ὁποῖαι δὲν διαυθεντεύονται μήτε ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, μήτε ἀπὸ τὸ λογικὸν,

καὶ αἱ ὁποῖαι ἔχουν, κατὰ τὸ περισσότερον, κακὴν ἐπιῤῥοὴν εἰς τὸ φέρσιμόν μας καὶ ὁμιλίαν. Ἀφοῦ θέλει τελειώσῃ τοιαύτη ἐκφώνησις, (διότι εἶναι καλλήτερα νὰ μὴ τὴν ἐμποδίζωμεν) ἐρωτᾶτε αὐτὸν, ὁποῦ τὴν ἔκαμε, τί θέλει νὰ εἴπῃ Μεθοδιςής; αὐτὸς μόλις ἠμπορεῖ νὰ σᾶς κάμῃ ἀπόκρισιν. Ζητεῖτε ἀπ' αὐτὸν, ποῖα εἶναί τὰ δόγματα τῶν Μεθοδιςῶν; αὐτὸς δὲν τὰ γνωρίζει· ἢ τὰ συγγράμματά των; αὐτὸς δὲν τὰ ἐδιάβασε ποτέ!

Ἀναγνῶςα, ἂν ἐπιθυμῇς νὰ ἠξεύρῃς, ποῖαι εἶναι αἱ γνῶμαί μας, καὶ εἰς ποῖον θεμέλιον αὗται αἱ μεγάλαι ἐκφωνήσεις μένουν, διάβασον τὰ βιβλία μας· πλὴν διάβασον αὐτὰ μὲ προσοχὴν, καὶ προσπάθησον νὰ κάμῃς τοῦτο χωρὶς προϋπόληψιν· σύγκρινον αὐτὰ μὲ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ μὲ τὸ τυπικὸν, τὰ ἄρθρα καὶ τὰς ὁμιλίας τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας· καὶ ἂν ἔχῃς τὴν εὐκαιρίαν, μὲ τὰ συγγράμματα τῶν πρώτων Μεταῤῥυθμιςῶν μας. Δὲν σὲ παρακαλοῦμεν ν' ἀφήσῃς τὸ λογικόν σου, ἀλλὰ μόνον νὰ κάμῃς λογικὰς συμφωνίας· καὶ ὅταν τὸ λογικόν σȣ δὲν φθάνῃ νὰ κάμῃ ἀπόφασιν εἰς ἕνα τρόπον, καὶ ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε ῥητῶς εἰς ἄλλον τρόπον, νὰ ἤθελες συγχωρήσῃ εἰς αὐτὸν νὰ καταλάβῃ τὰ ἴδια μυςικά του καλλήτερα, παρὰ σύ· καὶ νὰ ἤθελες συμφωνήσῃ διὰ τοῦτο, ὅτι πρέπει νὰ δεχθῇς μὲ πίςιν εἰς τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ δι' ὅλου καὶ χωρὶς λογικὸν, ἐκεῖνα τὰ δόγματα, τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε ῥητῶς, καὶ εἰς τὰ ὁποῖα

τὸ λογικόν σου δὲν φθάνει, καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ καταλάβῃ. Εἰς ὁποιανδήποτε εὐκαιρίαν, ἀφοῦ ἔκαμες τοιαύτην ἐξέτασιν, καὶ ἐκατάλαβες ὅτι εἴμεθα εἰς πλάνην, τότε ἀποφάσισον ἐναντίον μας, καὶ ἀκόμη κατάκρινον ἡμᾶς, ὅσον ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ καλοσύνη συγχωροῦν· ὅμως νὰ μὴ μᾶς κατακρίνῃς ὅλως διʼ ὅλου νὰ μὴ βεβαιώνῃς, ὅτι τὸ σύστημα τῶν δογμάτων μας εἶναι ἐνθουσιαστικὸν καὶ ἄλογον, διότι μερικοὶ τῶν συγγραφέων μας ἐδιαυθέντευον ἀβεβαίους γνώμας. Τοῦτο ἤθελεν εἶναι ὁ τρόπος τοῦ νὰ παραιτῶμεν ὅλην τὴν ἀλήθειαν καὶ βεβαιότητα εἰς τὸν κόσμον· διότι τί βιβλίον εὑρίσκεται, ἐξαιρουμένης τῆς Ἁγίας Γραφῆς, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι οὐδὲν μήτε σφαλερὸν, μήτε ἀβέβαιον;

Καὶ βεβαιώσου, ὅτι τὸ νὰ διαβάσῃ τινὰς μόνον τὸ ἕνα μέρος τῆς φιλονεικίας, καὶ τὸ νὰ δεχθῇ κάθε νηπιῶδες σόφισμα, κάθε ἀβέβαιον ἀναφορὰν καὶ κάθε σκανδαλοποιὸν ψεῦδος, καὶ τὸ νὰ τὰ κάμῃ δημόσια ζηλωτικῶς, ὡσὰν αὐτὰ νὰ ἤθελαν ὑπερέχωσιν εἰς ὅλους τοὺς συλλογισμοὺς, σημειώσεις καὶ ἀποδείξεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὰ ὁποῖα ἡμεῖς μεταχειριζόμεθα εἰς διαυθέντευσιν τῶν γνωμῶν μας, τοῦτο δὲν ἀποδεικνύει μίαν εἰλικρινῆ καὶ ἐλευθέραν διάθεσιν, καὶ μίαν θερμὴν ἐπιθυμίαν νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀλήθειαν. Καὶ νὰ μὲ συγχωρήσῃς νὰ εἴπω ἀκόμη, ὅτι μʼ ὅλον ὅτι μερικοὶ, οἱ ὁποῖοι ἐδιαυθέντευσαν τὴν Θρησκείαν, ἐστάθησαν ἐνθουσιασταὶ καὶ ἄλλοι ὑπο-

κριταὶ, ὅμως τοῦτο δὲν δηλοῖ, ὅτι ἡμεῖς ὅλοι εἴμεθα ἐνθουσιασταὶ καὶ ὑποκριταί. Τοιαῦται ἀστόχαστοι ἀποφάσεις προξενοῦν μεγίστην βλάβην εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τὰς κάμνουν.

Ὅσον δὶ ἐμὲ, ἀποδεικνύω ἐδῶ φανερῶς, ὅτι ἕως τὸ τέλος τῆς ὑπάρξεώς μου, θέλω δεχθῆν ὡς τὴν μεγίστην χάριν, τὴν ὁποίαν ἄνθρωπος ἠμπορεῖ νὰ μὲ κάμῃ, ἂν κανεὶς, μὲ πνεῦμα πρᾳότητος, θέλει ἀποδείξειν εἰς ἐμὲ καμμίαν πλάνην, ἢ ἐνθουσιαστικὴν ἀπάτην, εἰς τὴν ὁποίαν ἔπεσα, καὶ νὰ μὲ καταπείσῃ δὶ αὐτὴν μ' εὐαρμοδίους συλλογισμούς. Ἐλπίζω, ὅτι ἡ ἐπιθυμία μου τοῦ νὰ γνωρίσω τὴν ἀλήθειαν, ἡ ὁποία εἶναι εἰς τὸν Ἰησοῦν, δὲν ὠλιγόστευσε κατὰ τὴν δύναμίν της, καὶ ὅτι ἀκόμη τρέφω ἐκείνην τὴν ἰδίαν ἀδιάφορον ἀπόφασιν νὰ τὴν δεχθῶ, καὶ νὰ τὴν ἀκολουθῶ, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ζητήσεως. Ὅμως φοβοῦμαι μεγάλως, μήπως ἡ θερμότης τοῦ πνεύματός μου καὶ ἡ ἀπάτη τῆς καρδίας μου μὲ ἤθελαν ἑλκύσῃ εἰς ἀδίκους γνώμας. Πλὴν μεγάλαι φωναὶ καὶ καταφρονήσεις, ἀνθιστάσεις καὶ συλλογισμοὶ, βαλμένα ἐναντίον τῶν γνωμῶν, τὰς ὁποίας ἐγὼ καταφρονῶ, ἢ ἐναντίον ἀποτελεσμάτων, τὰ ὁποῖα, κατὰ τὴν ἰδέαν μου, δὲν ἐκφύονται ἀπὸ τὰ δόγματά μας, ἢ συλλογισμοὶ, οἱ ὁποῖοι βάλλουν ἕνα θεῖον ἰδίωμα ἐναντίον ἄλλου, κάμνουν ἕνα μέρος τῆς Ἁγίας Γραφῆς νὰ ἐναντιῆται ἄλλο, ἢ ὑψώνουν τὸν ἀνθρώπινον νοῦν εἰς κρίσιν, διὰ νὰ ἐξετάσῃ καὶ

κατακρίνῃ τὰ κεκαλυμμένα μυστήρια κατὰ τὴν ἀλαζονίαν αὐτοῦ, δὲν θέλουν καταπείσει ποτὲ μήτε ἐμὲ, μήτε κανένα ἄλλον, ὁ ὁποῖος ἐδοκίμασε τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ.

Καὶ τώρα, Ἀγαπητὲ Ἀναγνῶστα, τελειώνω, ἀφίνων εἰς τὴν συνείδησίν σου νὰ ζητῇς τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ μὲ δέησιν, ὥσπερ θησαυρούς. Σὲ συμβουλεύω οὕτως, ἐπειδὴ προσμένω νὰ σὲ ἀπαντήσω εἰς τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, διὰ ν' ἀπαντηθῶμεν μὲ χαρὰν καὶ ὄχι μὲ θλίψιν. Ἄμποτε νὰ ἤθελε σὲ παρακινήσῃ ὁ Θεὸς ν' ἀκολουθῇς τὴν συμβουλήν μου, καὶ νὰ μελετᾷς ὀρθῶς ἐκεῖνον τὸν φρικτὸν καιρόν! Ὁ παρὼν καιρὸς, πόσον εἶναι σύντομος! Ἡ αἰωνιότης, πόσον ἐκτεταμένη! Ἡ ζωή μας, πόσον ἀβέβαιος καὶ ἀφανιζομένη! Ὁ θάνατος, πόσον βέβαιος! Αἱ πράξεις καὶ τὰ ἐπαγγέλματα τῆς παρούσης ζωῆς μας, πόσον κενὰ, ἄνοστα, οὐτιδανὰ καὶ δυσάρεστα! Ἡ εὔνοια τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ αἰώνιος ζωὴ, πόσον πολύτιμα! Ἡ ὀργή του, τὸ πῦρ ὁποῦ δὲν σβέννυται, ἡ σκώληξ ὁποῦ δὲν τελειώνει, πόσον τρομακτικά! Ἀχ! φύλαξε νὰ μὴ χάσῃς τὸν καιρὸν τῆς ζωῆς σου εἰς τὰ οὐτιδανὰ πράγματα καὶ πράξεις, συνάζωντας θησαυροὺς, οἱ ὁποῖοι δὲν ὠφελοῦν εἰς τὴν ἡμέραν τῆς ὀργῆς, ἢ ἀκολουθῶντας ἐκείνας τὰς ἡδονὰς καὶ ἐνασχολήσεις, τῶν ὁποίων τὸ τέλος θέλει εἶναι αἰώνιος ἀτιμία. Συμφώνησον μὲ ἐμὲ εἰς τοῦτο, ὅτι εἶναι καλὸν νὰ ἐξαγορά-

ζωμεν τὸν πολύτιμον καιρὸν, νὰ κοπιάζωμεν δὶ ἐκεῖνο τὸ φαγητὸν, τὸ ὁποῖον μένει εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, καὶ νὰ φροντίζωμεν μάλιστα δὶ ἕνα πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον εἶναι εἰς χρείαν· λάβε καὶ τὰς ἰδέας σου τόσον τῆς ἀληθείας, ὅσον καὶ τοῦ χρέους, ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ἂς ἦσαι πρόθυμος νὰ μάθῃς ἀπὸ τὸν Θεόν· μελέτα τὸν λόγον του ἡμέραν καὶ νύκτα, καὶ ἔχε τον ὡς « λύχνον εἰς τοὺς πόδας σου καὶ φῶς εἰς τὰς ὁδούς σȣ· » καὶ ὅταν τὸν σπουδάζῃς, μὴν ἀκολουθῇς τὴν ἰδίαν σοφίαν σου, μήτε δίδε τὸν ἑαυτόν σου τόσον εἰς τοὺς σχολιαστὰς καὶ ἐξηγητάς, ἀλλὰ ζήτησον τὴν διδασκαλίαν τοῦ Θεοῦ. Μὴν ἦσαι ὡς ὁ Φῆλιξ, λέγων εἰς τὰς φρικτὰς ὑποψίας σȣ περὶ τῆς ψυχῆς σου, « διὰ τὴν ὥραν σύρε, ὅταν δὲ εὕρω καιρὸν, θέλω πάλιν σὲ προσκαλέσει, » μήπως ὁ θάνατος καὶ ἡ κρίσις ἔλθωσι πρὶν ἐκείνȣ τοῦ καιροῦ· καὶ μὴν ἦσαι ὡς ὁ Ἀγρίππας, παρ' ὀλίγον πεπεισμένος νὰ γένῃς Χριστιανὸς, ἀλλὰ πάσχιζε νὰ γένῃς δὶ ὅλου ὡς οἱ πρῶτοι Χριστιανοί. Λέγω, μόνον συμφώνησον μ' ἐμὲ κατὰ ταύτας τὰς λογικὰς ζητήσεις, καὶ μετ' ὀλίγον θέλομεν συμφωνήσειν εἰς ὅλα τὰ πράγματα· εἰς πολλὰ μὲν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, εἰς ὅλα δὲ, ὅταν θέλομεν ἀκούσῃ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ νὰ προφέρῃ εἰς ἡμᾶς τούτους τοὺς χαροποιοὺς λόγους· « Ἐλᾶτε ἐσεῖς οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, ,, κληρονομήσατε τὴν βασιλείαν τὴν ἡτοιμασμένην δὶ ἐσᾶς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ κόσμου. »

Ἄμποτε νὰ ἤθελε χαρίσῃ ὁ Θεὸς, κατὰ τὴν εὐσπλαγχνίαν τȣ, καὶ εἰς τὸν συγγραφέα καὶ εἰς κάθε ἀναγνώστην ταύτης τῆς διηγήσεως, ἐκείνην τὴν σοφίαν, ἡ ὁποία ἄνωθεν ἔρχεται, ἐκείνην τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἁγίȣ Πνεύματος, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εἰρήνης, ἐκείνην τὴν πίστιν, ἡ ὁποία δικαιώνει καὶ ἐνεργεῖ μὲ ἀγάπην, ἐκείνην τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ὑπερέχει κάθε νοῦν, καὶ ἐκεῖνο τὸ μέτρον τῆς χάριτος, τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ δυνάμεως, κατὰ τὰ ὁποῖον ἡμεῖς ὅλοι ἠμποροῦμεν « νὰ γένωμεν στερεοὶ, ἀμετα-
„ κίνητοι, περισσεύοντες εἰς τὸ ἔργον τοῦ Κυρίȣ
„ πάντοτε, γνωρίζοντες ὅτι ὁ κόπος μας δὲν
„ εἶναι κενὸς εἰς τὸν Κύριον.»

ΤΕΛΟΣ.